

PLATEROWIE

Autor : Szymon Konarski

SPIS TREŚCI

LINIA NA WEISENSEE

GAŁĄŻ NA KONHOF

GAŁĄŻ NA WEISENSEE

LINIA POLSKA

GAŁĄŻ INFLANCKA

MICHAŁ PLATER-ZYBERK

STANISŁAW BROEL PLATER - protoplasta ODNOCI

WIELKOPOLSKIEJ

GAŁĄŻ LITEWSKA

ODNOGA NA DUSIATACH

ODNOGA NA KURKLACH

GAŁĄZKA AUSTRALIJSKA

ODNOGA ŻMUDZKA

GAŁĄZKA NA DĄBROWICY

GAŁĄZKA NA SZWEKSZNIACH

LINIA KURLANDZKA

LUŻNE OSOBY I GAŁĄZKI

WZMIANKI NIEOKREŚLONE W CZASIE, NIEPEWNE I WĄTPLIWE

DODATKI:

- SYBERGOWIE
- "INNE RODZINY O HERBIE "PLATER"?"
- INNE RODZINY O NAZWISKU "PLATER"
- HRABIOWIE PLATOW
- SPIS PRAC ADAMA HR. PLATER (1790-1862) WYDANYCH DRUKIEM
- SPIS WYDANYCH DRUKIEM PRAC CECYLII PLATER-ZYBERK (1853-1920)
- SPIS WYDANYCH DRUKIEM PRAC JÓZEFA-KAZIMIERZA HR. PLATER (1796-1852)
- SPIS WYDANYCH DRUKIEM PRAC KAZIMIERZA-KONSTANTEGO HR. PLATER (1746/8-1807)
- SPIS WYDANYCH DRUKIEM PRAC LUDWIKA HR. PLATER (1775-1846)
- SPIS WYDANYCH DRUKIEM PRAC STANISŁAWA HR. PLATER (1784-1851)

- CHRONOLOGICZNY SPIS PRAC WŁADYSŁAWA HR. PLATER (1806?-1889)
- SPIS PRAC ZYGMUNTA HR. PLATER (1870-1934)
- SPIS NIEODSZUKANYCH ŹRÓDEŁ
- SPIS ŹRÓDEŁ WYKORZYSTANYCH CZĘŚCIOWO
- SPIS ŹRÓDEŁ WYKORZYSTANYCH PRZEZ PULVISA
- UZUPEŁNIENIA WITOLDA PLATER
  - UZUPEŁNIENIA
  - ZBURZENIE REZYDENCJI WOROBIN
- KILKA DANYCH O POCZĄTKACH RODU BROELÓW I BROEL-PLATERÓW
- UZUPEŁNIENIA KS. LEONA PLATER
- ZBURZENIE ZAMKU BROEL
- CIENIOM KRASŁAWIA W HOŁDZIE
- LIST LUDWIKI PLATERÓWNY

RESUME

SUMMARY

SPIS ŹRÓDEŁ I INFORMACJI

Tadeuszowi hr. Plater-Zyberk

Opracowywanie w dzisiejszych emigracyjnych warunkach monografii jakiegokolwiek polskiej rodziny szlacheckiej jest zadaniem trudnym, Jeszcze gdy tematem ma być przeciętna rodzina szlachecka, można się spodziewać, że potrzebne do napisania jej historii materiały będą dostępne prawie w takiej samej mierze jak przed rokiem 1939. Archiwum średniej rodziny szlacheckiej nie zajmowało wiele miejsca. Często w całości zostało uratowane i jest dostępne dla historyka. Często zresztą już przed wojną wszystko, co było do napisania o niej zostało pomieszczone w herbarzach i w opracowaniach. Nawet dzisiaj, genealog pracujący nad historią takiej rodziny może mieć satysfakcję opracowania całości dostępnego materiału. Ta całość jest, albo wcale, albo niewiele mniejsza od zespołu danych jakim mógł rozporządzać przed wojną. Jedno źródło do historii małych rodzin przepadło bezpowrotnie, to wiadomości zawarte w aktach sądowych grodzkich i ziemskich w Archiwum Głównym w Warszawie, Tyle można powiedzieć o możliwości pisania dzisiaj monografii szlacheckich rodzin. O ileż gorzej przedstawia się sprawa dla rodzin magnackich. Nigdy tak żywo jak obecnie nie przemawiała prawda z gorzkich słów wypowiedzianych w 1937 roku na łamach "*Miesięcznika Heraldycznego*" przez jednego z polskich historyków pod adresem rodzin arystokratycznych. Dr. Zygmunt Wdowiszewski zarzucał tam: Radziwiłłom, Lubomirskim, Tarnowskim (tym niesłusznie), Zamoyskim, Krasińskim, Czartoryskim, Czetwertyńskim, Lanckorońskim i Potockim, że "*nie pomyślały o swych monografiach*". Dzisiaj dopiero widać w całej pełni, jak wielkie było to zaniedbanie. Jeżeli materiały do historii szlachty ucierpiały w czasie wojny, to straty, jakie poniosły archiwa wielkich naszych rodzin, przesądzają o niemożności napisania dzisiaj o którejkolwiek z nich poważniejszej pracy. Z pełną świadomością strat, jakie ponieśliśmy, rozpocząłem pracę nad genealogią rodziny Platerów. Rozpocząłem z radością, bo zdawałem sobie sprawę, że spomiędzy wielkich polskich rodzin jest jedną z nielicznych, których monografię genealogiczną mogę w

dzisiejszych warunkach opracować obszerniej, niżbym to mógł zrobić w wypadku innej rodziny arystokratycznej, lecz czysto polskiego pochodzenia.

Fakt, że Platerowie byli w Polsce przybyszami, decyduje o tym że opracowane już niepolskie materiały dają bogaty zespół danych. Mimo wielkich strat i tutaj poniesionych, to co zostało usprawiedliwia potrzebę mojej kompilacji. Nie zamierzam spierać się o ten niepocholebny termin. Moja praca jest kompilacją. W najlepszym razie publikacją. Stosunek źródeł oryginalnych do już przepracowanych (krytycznie i niekrytycznie) zestawień i opracowań jest bardzo jaskrawy. Mimo to, możliwość porównania zachowanych materiałów decyduje, wobec ich bogactwa, że nie mogąc dać monografii historycznej, dać jednak mogłem krytycznie przepracowany szkic genealogiczny, jakiego ta rodzina dotychczas nie posiadała. Ponadto, przez zestawienie rozrzuconych drobnych wzmianek, przez przyswojenie z rzadkich obcych źródłowych wydawnictw ciekawych przyczynków, mogłem przygotować dla historyka obyczaj polskiego ciekawy i źródłowy "półfabrykat". że się tak stało, jest zasługą niektórych członków rodziny, której ta monografia dotyczy. Mam prawo i obowiązek złożyć im w tym miejscu podziękowanie za umożliwienie mi tej pracy i za pomoc, i życzliwą gorliwość, w odszukiwaniu potrzebnych materiałów i informacji. A wiele tych materiałów przepadło. Nie wszystkie dotrwały nienaruszone do roku 1939. Archiwa domowe Platerów pamiętają i dawniejsze straty. Stare dokumenty, użyte w roku 1620 przez rodzinę dla legitymacji w Ritterbanku w Mitawie, przepadły bodaj w 1918 roku przy rabunku i pożarze rezydencji w Dąbrowicy. Archiwum z Krasławia, wywiezione jeszcze w czasie pierwszej wojny światowej, przepadło już wtedy w Petersburgu. Podobny los był udziałem zbiorów dokumentów, pamiątek i bibliotek Adama i jego synów, Mariana i Jerzego. Cały wielki zefłpół aktów platerowskich, głównie dotyczący emigracji po roku 1830, a więc w pierwszym rządzie Cezarego, Ludwika i Władysława, przepadł razem ze zbiorami Rapperswilu w roku 1944 w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Dosyć rzucić okiem na katalogi Adama Lewaka, aby sobie zdać sprawę z rozmiarów strat. W bibliotece Krasińskich w Warszawie przepadł rękopis znakomitego genealoga Józefa Wolffa zawierający gotową już źródłową monografię Platerów, a pomieszczoną na kartach 37 do 103, w III tomie niewydanego "*Herbarza szlachty litewskiej*". W Niemczech przepadły materiały, już jakoby opracowane i zestawione do monografii Platerów, w rozpoczętym wydawnictwie "*Genealogisches Handbuch der baltischen Ritterschaften*" w Górlitz.

Nie znam losu materiałów, zgromadzonych aniewykorzystanych przez A. A. Kosińskiego, jakie jeszcze około 1900 roku znajdowały się w rękach jego rodziny. Oprócz gotowych genealogii o niewiadomej wartości, znajdować się tam miały akta z roku 1733 i następnych lat, a dotyczące sprawy Platerów z Karnickimi. O sprawie tej nawet słuch się nie dochował. Przepadły zapewne bezpowrotnie, nie wiem jednak gdzie i kiedy, gotowe już opracowania genealogiczne Andrzeja i Henryka Platerów.

Isnieją jeszcze materiały oryginalne, których poznać nie mogę. W roku 1933 w Centralnym Archiwum w Leningradzie znajdował się zespół (Nr. 620) 9 plików dokumentów dotyczących rodziny hrabiów Broel Plater, obejmujący okres od wieku XVI do roku 1911.

Pojęcie o materiale jakim rozporządzałem daje spis źródeł pomieszczony na końcu monografii. Podstawą, na której oparłem genealogię linii na Weissensee, były tablice Gotarda Pulvisa, a wielkim ułatwieniem, przy układaniu rozrodzenia linii polskiej Platerów w XVIII, XIX i XX wieku, stanowiło drzewo genealogiczne zestawione i uzupełnione do ostatnich czasów przez Związek rodzinny. Odpis tego drzewa, zachowany w zbiorach Tadeusza hr. Plater-Zyberk w Brukseli, był rusztowaniem dla mojej pracy. Drzewo to nie mogło jednak

oddać tych cech rodziny jakie stały się widoczne dla mnie po rozejrzeniu się w całym materiale. A cechy te nie były banalne. Wysoki procent nieprzejętych rzuca się w oczy. Od samego początku zachowanych dziejów tej rodziny spotykamy wypadki godne opisanie. Zaczynając od wojny z biskupem Kolonii w 1301 roku, poprzez Jana marszałka Zakonu Mieczowego i roli jaką odegrał w waJce Zakonu z Moskwą, poprzez Krasław i całą akcję szerzenia kultury 11a Inflantach, aż do muzeum w Rapperswilu, znajdujemy taką liczbę wybitnych jednostek, że mogłoby ich wystarczyć na kilka monografii. Dziwne, bo były koleje losów tej westfalskiej rodziny. W swojej ojczyźnie nad Renem, jakby czując rychły kres, wyemigrowali nad daleki Bałtyk.

W pierwotnej swojej ojczyźnie wymarli zupełnie, aby wspaniale i licznie rozrosnąć się ku największemu pożytkowi nowej. Fenomen tym dziwniejszy, że z przybyłych z Zakonem rodzin, z zachodu nad Bałtyk, mało się ostało. Manteuffel twierdzi, że w XVIII wieku żyło ich tam już tylko osiem. Pomiędzy tymi ośmioma, Platerowie przodowali wyraźnie inflanckiej szlachcie.

Jedno tylko było dla całych Inflant starostwo grodowe, i to od Jana Andrzeja, w roku 1670 pierwszego na tym stanowisku Platera, nie wyszło już z rąk rodziny aż do upadku Rzeczypospolitej. Spośród wszystkich spolonizowanych wielkich rodzin bałtyckich, jedni tylko Platerowie osiągnęli liczbę aż ośmiu senatorów. Trzy razy piastowali województwo inflanckie, trzy razy kasztelanię trocką, raz województwo mściśławskie, po raz marszałkostwo nadworne i podkanclerstwo litewskie. raz kasztelanię połocką i raz urząd senatora-kasztelana za Królestwa Kongresowego. Późno, jako obca i luterńska rodzina, weszli do pocztu rodzin senatorskich, bo dopiero w końcu XVII wieku, ale wzamian, gdy rdzennie polskie rodziny tracą na rzecz wspólnot rodowych swoją historię na granicy późnego średniowiecza, Platerowie zaczynają swoją już w XII wieku. W społeczeństwie polskim, które starożytność pochodzenia ceniło wysoko, przodowanie Platerów szlachcie inflanckiej było rzeczą naturalną. Rola, jaka odegrał Jan-Ludwik i słowa jakie mu z tej racji poświęcił w swoich "*Inflantach*" Jan-August Hylzen, są najlepszym świadectwem że zaufania położonego w nich nie zawiedli. A przodowali jednakowo zarówno w życiu gospodarczym jak i politycznym. Są tego dowodem zakłady przemysłowe i jarmarki w Krasławiu, jak i dowództwo nad szlachtą inflancką pod Olkienikami. Przodowali też w patriotyzmie, w uczuciu wdzięczności za przyjęcie, jakie rodzinom bałtyckim zgotowała Polska Zygmunta Augusta. Od tej też daty, od aktu połączenia Inflant z Polską, uważali się za rodzinę polską i gorący tym uczuciom dawali wyraz. śmierć Emilii w 1831 roku, Leona w 1863 i wszystkie ich ofiary i cierpienia wojny ostatniej najlepiej pieczętują akt z roku 1561. Platerowie są żywym dowodem znanego powiedzenia o tym, że patriotyzm nie wzbogaca patriotów. Razem z upadkiem Rzeczypospolitej rozpoczyna się dla nich nieprzerwany ciąg- klęsk materialnych. Konfiskaty i zsyłki na Litwie, po roli, jaką odegrali w organizacji powstania w roku 1831. poprzedzają konfiskaty i zsyłki, już nie tylko na Litwie, po roku 1863. Dziwną losów koleją, prześladowania, jakie ta rodzina cierpiała od rządu rosyjskiego przyczyniły się w pewnej mierze do złagodzenia skutków klęski zadanej

ich stanowi posiadania przez rewolucję rosyjską roku 1917. Rozsypani już przedtem z konieczności po całej Polsce, a więc w Wielkopolsce, Galicji i Królestwie Kongresowym. przetrwali na ziemi do 1939 roku, roku klęski Polski i nieodwracalnej klęski polskiego stanu szlacheckiego. Podzielili los całego ziemiaństwa polskiego.

Powróciwszy w końcu XVII wieku do katolicyzmu, wielkie położyli zasługi dla Kościoła. Kilkanaście przez nich wystawionych kościołów znaczy ich drogę do Boga. Otwiera ją

kościół Księży Misjonarzy w Wilnie na Salwatorze, po nim katedra w Krasławiu fundacji Konstantego-Ludwika, według planów weneccjanina Paraccy, a zamyka piękna trzynawowa świątynia w Konstantynowie fundacji Stanisława, według planów Józefa Dziekońskiego. Wszystkie te fakty, wypadki i cechy, wszystkie zalety i wady, starałem się oddać w mojej monografii ograniczając się (o ile to jest w ogóle możliwe) do ścisłej rejestracji, To jest powodem, że tutaj, w tych kilku zdaniach, starałem się dać chociaż w wielkim skrócie ujętą ocenę roli Platerów. że w tej ocenie nie przesadziłem, potwierdzają źródła. Wszędzie w treści powołuję się na nie. Zdaję sobie sprawę, że wartość tych "*źródeł*" jest niejednakowa. Gdy tę moją publikację opracowywałem, wiele źródeł oryginalnych znajdowało się poza moim zasięgiem. Nie mogłem z nich swobodnie korzystać. Musiał mi często wystarczyć Niesiecki, chociaż wiedziałem, że w Volumina Legum mogłem może wyszukać oryginalny przekaz. Dla satysfakcji "*zrobienia lepiej*" musiałbym ryzykować ogłoszenie tej publikacji w ogóle. Kompetentny czytelnik zechce te słowa przyjąć jako okoliczność łagodzącą dla ich autora.

W pracy mojej natrafiałem na trudności, które nie wszystkie udało mi się pokonać. Bodaj najważniejszą z nich była trudność ustalenia nazw posiadanych majątków. Aby ją rozwiązać trzeba być geografem, a tym nie jestem. To decyduje, że w mojej publikacji mogą się powtarzać nazwy tych samych dóbr (różnie brzmiące w różnych językach) potraktowane jako nazwy różnych miejscowości. Używano w, Kurlandii, Inflantach i żmudzi nazw w językach: polskim, niemieckim, litewskim, łotewskim, a może nawet i w rosyjskim, co stworzyło, dla mnie, łamigłówkę niemożliwą do rozwiązania. Nie siliłem się zresztą, aby ją rozwiązać i do tej winy się poczuwam. Nie mogę natomiast wziąć odpowiedzialności za podawane obszary wymienianych dóbr. W opracowaniach, z których korzystałem, ograniczano się często tylko do obszarów, uprawnnych, a pomijano lasy. To jest powodem że w niektórych wypadkach podałem może rozległość dóbr mniejszą od rzeczywistej.

Inną trudność stanowiła wielojęzyczna pisownia nazwisk. Dostyc wymieniłem nazwiska Syberg i Tiesenhausen i wszystkie ich pochodne formy. I tych trudności nie rozwiązywałem.

Daty starałem się dawać wszędzie "*nowego stylu*". Tam gdzie miałem przekonanie, że w akcie figurują według kalendarza rosyjskiego zaznaczałem, że mamy do czynienia ze "*starym stylem*". Wyjątek stanowi rozdział omawiający linię na Weissensee. Wydaje mi się, że większa część występujących w nim, dat (począwszy od XVIII wieku) jest tam podana według kalendarza rosyjskiego.

Podawane na końcu rozdziałów, czy ustępów, odnośniki do źródeł, dotyczą zawsze treści aż do poprzednich odnośników, lub odnośnika. Podawałem je w nawiasach. Liczby tłustym drukiem oznaczają numer kolejny źródła, na które się powołuję, a które odszukać łatwo w ich spisie na końcu monografii. W spisie tym figurują, obok poważnych źródeł, opracowań i informacji, także zupełnie bezwartościowe. Odnośniki do takich bezwartościowych źródeł figurują pod wieloma ustępami. Umieściłem je celowo, aby udokumentować, że wersja taka była mi znana. Fakt, że jej nie wykorzystałem i że o niej w treści nie wspominam, mówi sam za siebie i należy ją dą jej ocenę.

Skończyłem pisać w Paryżu, dnia 14 maja 1955 roku.

Szymon Konarski

Post scriptum.

Od chwili podpisania przeze mnie powyższego wstępu upłynęło ponad dziesięć lat. Długich lat w ciągu których nie zaglądałem do gotowego maszynopisu. Nie miałem żadnej możliwości czynienia starań o jakieś, może istniejące, wyszłe z ukrycia materiały w Polsce. Ograniczyłem się jedynie do zbierania i notowania zmian zaszłych w składzie osobowym rodziny Platerów. Notowałem je z prasy oraz z zawiadomień o ślubach, urodzinach i zgonach. To samo robił pilnie hr. Tadeusz Plater-Zyberk w Brukseli. Gdy przed rokiem zaświtała możliwość wydania mojej publikacji w druku, wprowadziłem wszystkie te zmiany do treści. Czytelnik zorientuje się łatwo, z jakimi uzupełnieniami ma do czynienia. a to według dat przytoczonych, a późniejszych niż pierwsze miesiące 1955 roku. W wypadkach, gdy wiadomości uzyskane zostały przez zainteresowaną rodzinę, podałem je bez odsyłacza, w wypadkach gdy wynotowałem je z drukowanych wzmianek prasowych i specjalnych druków, dałem o nich odsyłacz do spisu źródeł.

Otrzymałem jednak w ostatnich czasach kilka obszerniejszych przyczynków: jak notatki hr. Witolda Platera, artykuł o Krasławiu księdza szambelana Leona hr. Platera, oraz ciekawe jego notatki o początkach rodu i pierwszych jego siedzibach. Materiał tych notatek zasługiwał w pełni na opracowanie i wprowadzenie do treści monografii, to jednak przerasta moje dzisiejsze możliwości. Pochłonięty innymi obowiązkami, nie mógłbym i nie potrafił wykorzystać ich tak, jak na to zasługują. Wobec tego podałem je w dosłownym brzmieniu na końcu całej pracy, jako dodatki oznaczone numerami od XVI do XXI. Utrwalone w ten sposób staną się, obok treści publikacji, punktem wyjścia dla kogoś, kto na ich podstawie zechce może kiedyś opracować szerzej i gruntowniej historię Platerów.

Dodałem, dla ułatwienia orientacji czytelnika, w odpowiednich miejscach treści, krótkie graficznie zestawione genealogie poszczególnych linii i gałęzi. Jedynie w liniach męskich, gdyż indeks nazwisk (na końcu pracy) umożliwia wyszukanie kobiet według ich nazwisk panieńskich lub mężowskich.

Doczekałem się że praca w którą włożyłem nie tylko wiele trudu, ale także i wiele zapału, idzie do druku. że ją napisałem, że do druku idzie, zawdzięczam życzliwości i uczynności wielu osób. Przede wszystkim członkom rodziny Platerów z jej seniorem, hrabią Tadeuszem Plater-Zyberkiem i z księdzem szambelanem hrabia Leonem Broel-Platerem na czele, dalej: hrabiemu Mervynowi Broel-Platerowi i panu Lechowi Paszkowskiemu z Australii, a następnie moim kolegom z komitetu redakcyjnego *"Materiałów do biografii, genealogii i heraldyki polskiej"*, panu Andrzejowi Grabia-Jałbrzykowskiemu i księciu Leonowi-Hieronimowi Radziwiłłowi, bez których ofiarnej pomocy publikacja ta nie mogłaby zostać utrwalona w druku.

Szczególne podziękowanie składam panu Edwardowi Borowskiemu, który pozwolił mi wykorzystać dane do genealogii naj młodszych pokoleń rodziny hrabiów Plater, jakie z takim trudem zebrał i zbiera w związku z ogłaszaną przez Niego pracą - *"Genealogie niektórych polskich rodzin utytułowanych"*.

5 września 1966 roku.

Rodzina hrabiów Broel-Plater pieczętuje się herbem, który blazonujemy w następujący sposób:

W polu złotym 3 pasy (fasces) czarne, przez które skos (bande) czerwony. Klejnot: na hełmie z koroną hrabiowską para skrzydeł orlich złotych z pasami i skosem jak na tarczy: skos na prawym skrzydle z lewa (barre), na lewym z prawa (bande). Labry czarne podbite złotem. Pod tarczą, na wstędze, dewiza: MELIOR MORS MACULA.1) Herb ten w powyższej formie, (lecz bez dewizy i bez korony hrabiowskiej, która pojawia się dopiero na dyplomie z 1774 r.) wniesiony został przez **Henryka Platera** do Ritterbanku w Mitawie w 1620 roku. Na pieczęci **Fabiana Platera** z 1533 r. figuruje tarcza z dwoma pasami i skosem. Znany też wersję o polu 6-dzielnym w pas, o pasach złotych (lub srebrnych) i czarnych na przemian. Niektórzy autorowie podają nie poparte źródłami odmiany tego herbu, polegające na różnicach w barwach i klejnocie. Zdaniem Małachowskiego pole winno być czerwone a pasy i skos srebrne. Tenże wariant przytacza Rietstap oraz (ze skosem błękitnym zamiast srebrnego) Siebmacher w herbarzu galicyjskim. Klejnotem miały być trzy pióra strusie: srebrne między czerwonymi lub czerwone, srebrne i błękitne. Fantazją jest również herb występujący u Wilczyńskiego, gdzie zupełnie wadliwie podane są barwy, a tarczę podtrzymują dwaj rycerze mieczowi.

Linii hrabiów Plater-Zyberk, a więc potomkom Michała Platera i Izabelli z Sybergów, przysługuje od 1803 r. herb w następującej postaci: Na tarczy o obrzeżu złotym w takimże polu 3 pasy czarne, przez które skos czerwony, a w środku tarcza sercowa też o obrzeżu złotym, z herbem Sybergów: w polu czarnym koło wozowe złote o 6 (w tradycji rodzinnej - zgodnie ze starszymi źródłami - zawsze 5) szprychach. Klejnot: na hełmie z koroną hrabiowską para skrzydeł orlich złotych z pasami i skosem jak na tarczy; skos na prawym skrzydle z prawa, na lewym z lewa. Labry czarne podbite złotem. Zamiast powyższego herbu, opartego na dyplomie, członkowie tej linii używają zazwyczaj godła czteropolowego z herbem Platerów w polach 1 i 4, a Sybergów w polach 2 i 3, oraz z dwoma hełmami nad koroną hrabiowską, spoczywającą na tarczy. Prawy hełm uwieńczony jest klejnotem Platerów o skosach w krokiew na opak (t. zn. prawoskrzydłowym z prawa i lewoskrzydłowym z lewa), a lewy hełm klejnotem Sybergów: między dwoma piórami strusimi, złotym i czarnym, koło jak na tarczy.

Wszyscy 2) noszący dzisiaj prawnie nazwisko Plater-Zyberk lub Plater i używający jednego z wyżej opisanych herbów mają prawo do tytułu hrabiowskiego. Podstawy tego są następujące:

W dniu 10 lipca (st. st.) 1803 roku, Michał hr. Plater uzyskał od cesarza Aleksandra I zezwolenie na dołączenie do swojego nazwiska i herbu, nazwiska i herbu Ziberg i używania od tej chwili, przez niego i wszystkich jego potomków, nazwiska "*hrabiów Plater-Ziberg*". Na zasadzie dyplomów cesarskich Rosji, nadających order świętego Aleksandra Newskiego, w roku 1758 przez Elżbietę Konstantemu Ludwikowi i w roku 1772 przez Katarzynę II Kazimierzowi-Konstantemu hrabiom Plater, cała ich rodzina uzyskała od cesarza Mikołaja I potwierdzenie dziedzicznego tytułu hrabiowskiego. Odpowiednie dekryty były podpisane w dniach 2 sierpnia (a nie kwietnia, września i października, jak podają błędnie różne opracowania) 1829 i 3 lutego 1843 roku starego stylu.

Na zasadzie tych dyplomów i dekretów, w różnych urzędach i instancjach zapadały decyzje o wpisaniu nazwiska hrabiów Plater do odpowiednich (V.) części ksiąg szlachty w różnych prowincjach Rosji, a mianowicie:

- w Kurlandii - dnia 17/28 marca 1774 roku, pod numerem 210, a dla linii hr. Plater-Syberg dnia 25 grudnia 1803 roku, pod numerem 259;
- w innych prowincjach i guberniach Rosji - w dniach: 23 listopada 1836, 17 stycznia 1838, 13 maja 1841, 13 maja 1847, 13 sierpnia 1852, 17 października 1855, 17 listopada 1859, 8 lipca 1860 i 27 czerwca 1868 roku starego stylu.

Ponieważ niektórzy członkowie rodziny zamieszkiwali i posiadali dobra w krajach pod panowaniem pruskim i austriackim, tytuł ich był uznany dekretami panujących w tych państwach. I tak:

- Gotha i Gritzner mówią o uzyskaniu przez rodzinę hr. Plater uznania ich tytułu w Prusach dekretem króla Fryderyka Wilhelma IV z dnia 17 stycznia 1816 roku.
- W dniu 24 listopada 1869 roku bracia Stanisław i Adam-Kazimierz-Stanisław-Ludwik uzyskali od króla Wilhelma I uznanie swego tytułu w Prusach.
- W dniu 8(9) lipca 1884 roku Konstanty-Maria i Jan-Chrzyciel hr. Plater uzyskali zezwolenie na używanie w Austrii swego tytułu.

(2. XN1.427, 21. 688-690, 22. 447, 448, 24. 1.306, 32.a. 55. nr. 102, 34. 111.222, 223, 36.b. XX. 808, 36.i. XVI. 20, 36.j. XI. 525, 38. 115, 43. V. 34 i tab!. L, 44. 78, 47. 18,35,52.3,4,55.1854.572,573, 1868.617,1891.756, 757, 1898.768, 769,1938.121, 122, !)7. III. str. CXXXV i tab!. 537, 58. 13, 64. IX/X .188, XIII/XIV. 324-326. 502, 503, 68.b., 68.c., 71. 1903.83, 80. 15, 82. 33, 43, 48, 54 i tab l. 17, &5. VII .172. 86. III. 308, 309, 90. I. 77, 188, 111.292, 679, IV.629, 100. 246/921, 110. 1.282, 113. 111.4, 21, 22,155, IV.55, 114. 66,67,115,117. XV.157, 125. 39, 97,127. VII.321, 132. 265 i tab1. 447,448, 149. 780, 155. 164, 158. 1.308, 11.450, 165. 4, 166. 1.37-39, 113, 490 i tabl. 9, 22, 167. 89 i tabl. 100, 169. V.127, 173. 167, 168, 175. 48, 176. I. 723, 181. II. 239, 183. 72,73, 185.1.394, 395, 191. 36, 138, 139, 192. XIV.58, 59, 62, 196. 13, 14, 214. II.205, 206,217. m.188, XXI.100.101).

Według zgodnej opinii historyków i heraldyków niemieckich, początków rodziny i nazwiska Platerów szukać należy w Westfalii, w hrabstwie Marchii (Mark). Tam, w okręgu Unny (w parafii Hemmerde, czasem nazywanej Osthemmerde), była położona miejscowość uważana za kolebkę Platerów, o nazwie Westhemmerde, a w jej pobliżu obronny zamek Broel. W tej samej parafii istniała niegdyś miejscowość Platers Busch.

(64. IX. i X.184, 113. III.154, 114. 85, 175.47).

Według tych. samych historyków, rodzina Platerów wymarła, a jej nazwisko i dobra przejęła spokrewniona z nią w drodze małżeństwa rodzina Broel (inaczej Broele, Broyle, Brule).

Zamek w Broelu miał ulec zniszczeniu (ruinie?), po czym jego panowie przenieśli swoją siedzibę do świeżo wzniesionego, czy też z tej racji wzniesionego, zamku w Westhemmerde. Może okres tej zmiany siedziby rodu łączyć należy z przyjęciem przez Broelów nazwiska i herbu Platerów (p. n.). Według Antoniego Fahne, przyjęcie przez Broelów nazwiska Platerów miało nastąpić dopiero w końcu XIII wieku. To twierdzenie nie może się ostać, gdyż, jak zobaczymy niżej, już w 1210 r. występujący **Humpertus** nosi nazwisko "*von dem Broel genannt Plater*". W moim rozumieniu rzeczy jest to niewątpliwy dowód, że połączenie się tych dwóch nazwisk nastąpiło wcześniej, a zapewne w samym początku XIII wieku, jeżeli nawet nie w końcu XII. Właściwym więc brzmieniem nazwiska tej feudalnej rodziny, i to już od co najmniej 1210 roku, jest "*von dem Broele genannt Plater*". W takim też brzmieniu występuje zazwyczaj aż do początku XV wieku, od kiedy co raz to częściej zaczyna się spotykać (zwłaszcza w części rodziny osiadłej nad Bałtykiem) brzmienie "*Plater*". Taka skrócona forma nazwiska utrzymała się dosyć długo. Dopiero w XVIII wieku rodzina Platerów zaczęła powracać do średniowiecznej formy nazwiska, "*von dem Broele genannt Plater*", czasem błędnie "*Plater genannt Broel*", a po polsku "*z Broelu Plater*", lub "*Plater z Broelu*", i wreszcie, w ostatnich czasach, zazwyczaj "*Broel-Plater*", lub "*Brol-Plater*", z tym że pierwsza część nazwiska (Broel) zesłała do roli przydomka. Linia, która w roku 1803/4 dołączyła prawnie do swojego nazwiska nazwisko "*Syberg*", używa obecnie nazwiska "*Plater-Zyberk*" (p.n. linia Michała). Pozostała część rodziny używa nadal nazwiska w formie "*Broel-Plater*", lub tylko "*Plater*".

(21. 688, 689, 691, 22. 446, 448, 34. m. 216, 36. f. XII .1149, 44. 78, 55. 1854, 571, 572. 1938. 121, 122, 64. IX i X.182, 183, 85. VII.172, 86. III. 309, 113. III.154, 114. 85, 158.1.308, 166.1.37, 167. 88,89 i tab!. 100, 175. 48, 191. 138, 192. XIV.58, 217. III. 188, 189).

Pierwszym niewątpliwym członkiem, jeżeli nie protoplastą. dzisiaj żyjącej rodziny hrabiów Platerów był występujący w Westfalii w 1210 roku (a więc urodzony w drugiej połowie XII wieku) **Humpertus von dem Broele genannt Plater**.

Następne występowanie osób używających nazwiska w takim samym brzmieniu zanotowano w 1274 roku, kiedy to **Henryk** był "panem rady przy hrabi Marchii, a **Lubbert** podpisał jako świadek (testis) akt donacyjny. Wszyscy historycy podają tę datę zgodnie na rok j. w. 1274. Jedynie G. Manteuffel wymienia dla tego aktu rok 1214. Donacja miała miejsce w Arnspergu, gdzie jego hrabia podpisał ją na rzecz klasztoru. Nie mam dzisiaj możliwości sprawdzenia daty w oryginalnych aktach, niesądzę jednak, aby historycy niemieccy mieli się mylić. Muszę przyjąć, że data 1214 roku jest przez Manteuffla podana błędnie. **Antonius de Plater**, miles, występuje w 1276 roku, a dwaj bracia, **Dietrich** i **Conrad von Plater** - w roku 1298. Zapewne na ten okres przypada szczyt potęgi tej rodziny w wiekach średnich, bowiem w 1301 roku Platerowie, w przymierzu z hrabiami Marchii i hrabiami Jiilich, wygrali bitwę z arcybiskupem Kolonii. Był wtedy arcybiskupem Kolonii Wikbold von Holte, który tak jak i jego następcy prowadził z okolicznymi hrabstwami ustawiczne spory. Fakt ten: jest niezbitym dowodem feodalnego charakteru rodziny Platerów. **Ludolf Plater** był w 1304 roku proboszczem w Sweve. **Wilhelm von dem Brule vel Brúle Plater** Występuje w Westfalii w

roku .1325. **Rotger von dem Broel genannt Plater** występuje tam w 1372 roku, a nie wiem czy ten sam, tak samo podpisany miles, Rotger, w 1392 roku. **Jan** z żoną Belą (Bela) występuje z takim samym nazwiskiem w Westfalii w roku 1374.

(34. III.216, 36.i. XI.273, 44. 78,55, 1854, 572,64. IX i X.185, 186, 85. VII.172, 86. III. 309, 113. III.154, 114. 85, 125. 39, 166. I. 37 i tab!. 9, 175. 48).

Fryderyk (pokolenie I) **von dem Broel, genannt Plater** kładzie swoją pieczęć w roku 1419 pod umową (Bund) pomiędzy rycerstwem hrabstwa Mark (Marchia) i niektórymi miastami. On i jego żona **Aleke** wyęstępują razem jeszcze w roku 1438. Dziećmi tej pary byli:

Aleid, zdaje się młodsza od brata, która już w roku 1453 była zamężna za Henrykiem von Lippborg genannt Akensihock, Burgmann zu Camen, i

Rotger vel Rutger (pok. II.), występujący w latach 1438 do 1480, a zmarły przed 1486 rokiem, według Gothy i Siebmachera miał w 1467 roku podpisać akt darowizny dla kościoła w Liinern. Z żony Katarzyny N? miał czworo dzieci:

Godderta,

Jana, marszałka Zakonu inflanckiego,.

Fryderyka, protoplastę linii Platerów w krajach nadbałtyckich (o tych trzech braciach niżej, kolejno), i

N?, córkę, zamężną za Goddertem von. und zu Bynkhof, występującym w latach 1487 do 1512.

Goddert (pok. III.), syn **Rotgera vel Rutgera**, występuje w r. 1486. W 1516 roku już nie żyje. Z żony N? von Werne miał mieć czworo dzieci, w czym troje niewymienionych z płci i imion, oraz na pewno syna o imieniu

Henryk (pok. IV.), który jest potem notowany jako "*miles*". Umarł przed 1531 rokiem. Ożeniony był z Marią, córką Ludwika von und zu Uffeln i Walrave zu Gruneberg. Maria von Uffeln, po śmierci Henryka Platera wyszła powtórnie za mąż za Jana von Hatzfeld den Dicken zu Wudenburg. Spiessen pisze o Henryku, że w 1516 roku jego "*opiekunem*" był Henryk von Wenge, jako najbliższy jego krewny po mieczu. Wyciąga z tego wniosek, że Henryk w 1516 roku był jeszcze małoletni. Takie tłumaczenie jest trudne do przyjęcia, gdyż Henryk był wtedy już co najmniej od 6 lat żonaty. Musiały więc istnieć jakieś inne przyczyny opieki, albo też Spiessen pomylił dwa pokolenia i opiekuna syna przypisał ojcu

(p. n.). Dziećmi Henryka i Marii von Uffeln byli:

I) **Katarzyna-Małgorzata**, zakonnica w Himmelsforte, i prowadzący ,dalej linię

II) **Henryk** (raz wspomniany jako Hermann) (pok. V.), który urodził się w 1510 roku. Wprowadzony w posiadanie Westhemmerde. żyje jeszcze w 1567 roku. Był dwukrotnie żonaty. Z pierwszą żoną, Anną von Peutlinck brał ślub w roku 1539 i w tym samym roku ją stracił. Drugą jego żoną była Agnieszka von Riispe zu Briinninghausen, córka Gerta i Marii von Eppe, a wnuczka Guntermanna von Riispe zu Briinninghausen i Petroneli von Plettenberg, oraz Hermanna von Eppe zu Godelheim i Małgorzaty von Rump zur Werne. Dziećmi Henryka byli:

- (I) **Fryderyk** (pok. VI.), o którym jednym nie wiem, czy nie był urodzony z pierwszego małżeństwa, a który już w 1585 roku jest kanonikiem w Soest w hrabstwie Arnsperg.
- (II) **Hermann** (o nim niżej).
- (III) **Caspar**, notowany w roku 1583.
- (IV) **Małgorzata**, urodzona w roku 1546, zamężna za Janem von Gallen zu Achtermberg, a według Spiessena - za Janem von Gallen zu Toddinghausen.
- (V) **Anna**, zamężna za Daem von Effern genannt Hall zu Busch, który umarł dnia 17 września 1598 roku.
- (VI) **Katarzyna**, o której nie zachowały się żadne wiadomości.
- (VII) **N?**, kanoniczka w Rumbeck i
- (VIII) **N?**, kanoniczka w Frondenberg.

Nadmienić muszę, że o córkach Henryka i Agnieszki von Riispe A Fahne podaje inną wersję. Według niego, Henryk Plater miał z drugiego małżeństwa nie pięć lecz sześć córek. O Małgorzacie nic nie wie, poza jej datą urodzenia w roku 1546, natomiast po niej bezpośrednio wymienia jeszcze jedną córkę, której imienia nie zna, a której daje za męża Jana von Gallen, a więc - według innych wersji - męża Małgorzaty. W cytowanym przez J. Weysenhoffa wywodzie z 16 herbów, żyjącego w 1636 roku Gottharda Weissa, występuje Małgorzata Plater, zamężna za Fromholdem von Schwartzhoff. Ponieważ występuje ona w 31-ym (ostatnim z prawej strony) polu wyvodu, jako po kądzieli prababka wywodzonego, przyjąć można za prawdopodobne, że żyła wspólnie z potomstwem Henryka i Agnieszki Platerów. Mogła więc być Małgorzatą występującą u A. Fahne.

(II) **Hermann** (pok: VI.) , syn Henryka i jego drugiej żony Agnieszki von Riispe, urodził się w 1548 roku. Pan na Westhemmerde. Umarł w 1596 roku. Jego żoną była Mechtylda von und zu der Recke (według niektórych, sądzę że błędnych wersji, von der Reck), córka Diedericha i Irmgard vel Ermgard von der Recke (według innych wersji, von der Reck). Dziećmi Hermanna i Mechtyldy byli:

A. **Hermann** (pok. VII.), o nim niżej,

B. **Jan**, który jako uczoney w piśmie bierze w latach 1620 i 1621 udział w trzech publicznych dysputach w Giessen. W 1624 roku występuje jako Landrost (zarządca okręgu) w Sonsbeck. Jest następnie kanclerzem w Cleve (Kliwia) i tajnym radcą brandenburskim. Umarł w kwietniu 1642 roku. Pochowany w Emmerich.

C. **Diederich**, którego losów nie znam.

D. **Agnieszka**, kanoniczka we Frondenberg, potem zamężna za Janem-Joachimem von Ascheberg zu Heyde.

E. **Irmgard**, tak jak siostra, kanoniczka w Frondenberg, potem zamężna za Diederichem Ovelacker, i

F. **Anna-Małgorzata**, zamężna I^o voto za Henrykiem von der Capeli en zu Werdringen i II° voto za Konradem von Elverfeld zu Herbede. Po pierwszym mężu odziedziczyła Werbringen i wniosła je drugiemu jako wiano.

A. **Hermann** (pok. VII.), syn Hermanna i Mechtyldy Recke, urodził się w roku 1592. Pan na Westhemmerde. Umarł dnia 16 grudnia 1659 roku jako ostatni męski potomek swego rodu w Westfalii. Był dwukrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną (ślub w 1629 roku) była Anna Małgorzata, córka Krzysztofa-Diedericha von Plettenberg zu Schwarzenberg i Katarzyny von Hatzfeld, drugą - Małgorzata-Cunera, córka Jana von Plettenberg zu Lehnhausen i Krystyny Vogt von Elspe. Pozostawił dwie córki:

A) **Mechtyldę-Katarzynę** (pok. VIII.), z pierwszego małżeństwa, która po ojcu odziedziczyła zamek Westhemmerde i ten wniosła swojemu mężowi, Janowi-Bernardowi Vogt von Elspe zu Borchausen. Umarła w dniu 14 czerwca 1712 roku. W kościele w Hemmerde znajduje się jej pomnik grobowy, a na nim wyryty jej rodowód.

B) **Ida-Katarzyna**, z drugiego małżeństwa, była zamężna za Janem-Jerzym-Fryderykiem von Romberg zu Massen. Umarła w dniu 3 kwietnia 1668 roku. Jej pomnik nagrobny (tak jak i jej siostry, z rodowodem) znajduje się w kościele w Unnie.

Razem ze śmiercią Mechtyldy-Katarzyny wymarła całkowicie westfalska linia rodziny z Broelu Platerów.

(4. 193, 34. III. 216, 44. 78, 55. 1854.572, 62. 696, 697, 64. IX i X .186, 85. VII. 172,86. III.309, 113. III.154, 114.85, 166. 1.37, 167. 89 i tab!. 100, 175. 48, 49, 196. 139).

Współcześnie występują w Westfalii następujące osoby, których stopnia pokrewieństwa z wyżej opisaną linią nie umiałem określić. Są to:

Albert von dem Broel, genannt Plater, w roku 1424,

Jan i Rotger Platerowie w 1524 i

N? von dem Broel, genannt Plater, którego żona, Małgorzata von Ovelacker zu Grimberg (raz Grünberg), występuje w roku 1635.

(44. 78, 64. IX i X.186, 175. 48).

Niezależnie od wyżej tutaj wymienionych osób, polskie opracowania cytują kilkanaście osób o nazwisku Plater, którzy już od 1180 roku poczynając mieli występować w Westfalii. Imiona, daty i funkcje tych osób kolidują z odpowiednimi elementami ustalonej wyżej genealogii pierwszych pokoleń rodziny Platerów z Broelu. Nie znalazłem nigdzie w obcych źródłach i opracowaniach wzmianek o tych osobach, a tutaj wspominam o nich jedynie dla stwierdzenia, że opracowania, w których są wymienione były mi znane i że je brałem pod uwagę przy redagowaniu tej pracy. Sądzę że wszystkie te legendy powstały po rozbiorach, w zaborze rosyjskim, w okresie legitymowania się szlachty polskiej w gubernialnych Deputacjach wywodowych. Oryginalny wywód Platerów, jaki przeprowadzili w Wilnie w 1805 roku, nie dochował się do czasów dzisiejszych, wspomina o nim jednak i cytuje go Agaton Giller podając genealogię pierwszych Platerów w Westfalii. Podana przez niego genealogia jest identyczna z genealogią, jaką na kilkanaście lat przedtem (nie wcześniej niż w 1859 roku) ułożył Wilczyński. Jest to dla mnie niezaprzeczoną dowodem, że w rękach rodziny musiał istnieć wypis z ksiąg Deputacji wywodowej w Wilnie. Z niego korzystał i na nim się oparł Wilczyński, jego treść musiał od hrabiego Władysława Platerra, pośrednio lub bezpośrednio, otrzymać Giller, gdy pisał jego życiorys. Przedtem już redakcja Gothy oparła na nim swój błędny rodowód Platerów, a po niej także Kosiński, Żychliński i wreszcie Uruski.

W tych błędnych opracowaniach występują:

a) mężczyźni - Dieter czyli Dietrich w 1351 i drugi w 1387 roku, Engelbert w 1223 i drugi w 1306 roku, Gaspar jeden w 1384, drugi w 1429 roku, Henryk w 1273 i drugi w 1400, Herebold w 1180 (czy nie jest to Humpertus z 1210 roku, o którym mówiłem wyżej?), i wreszcie Jan w drugiej połowie XIII wieku;

b) kobiety - Ida von Heyden (1273), Elżbieta von Plettenberir (1429) i Małgorzata Torck von Rozendael (1306);

c) miejscowości - Scheiden, Unna, Voringen vel Woringen i Westhemmerde:

Opracowania powyższe przypisują Platerom władanie hrabstwem Unna w Westfalii z zamku Westhemmerde, od połowy XIII wieku poczynając. I ta wzmianka ułatwia właściwą ocenę podstaw omawianych genealogii, bowiem Unna jest nazwą miasta położonego w pobliżu Arnsbergu, nigdy nie była stolicą hrabstwa, bo to nigdy nie istniało. Miasto Unna do 1243 roku stanowiło własność arcybiskupstwa Kolonii. W 1243 roku weszło w skład hrabstwa Marchii. W 1256 roku otrzymało prawo miejskie.

(36. i. XIX.931, 52. 3, 90. III.292, 293, 192. XIV. 58, 59, 198. 3-5, 217. III. 189)

Jan (pok. III.), syn Rotgera vel Rutgera i Katarzyny N?, brat młodszy Godderta (p.w.), a starszy Fryderyka, protoplasty wszystkich dzisiaj żyjących Platerów (p.n.), urodził się nie później niż w 1460 roku. Początkowo znany jako "*Jan*". Dopiero około roku 1502 zaczyna figurować w źródłach jako "*Johann*". Używa nazwiska "*von dem Broele genannt Plater*", ale czasem także "*Plater anders genannt von dem Broele*". Wcześniej, bo najpóźniej w roku 1475, wstąpił do Zakonu inflanckiego i bodaj bezpośrednio potem wywędrował z Westfalii do Inflant. Z pierwszych lat jego działalności w Zakonie nie zachowały się żadne materiały. W dniu 21 czerwca 1501 roku jest wójtem w Karkhaus (inaczej Carchnis i Karkus). W Metryce Litewskiej figuruje w 1501 roku jako komandor inflancki (a więc komtur Zakonu) w tej fortecy. Wkrótce potem, bo w czasie pomiędzy 25 grudnia 1501, a 25 stycznia 1502 roku został wybrany na wysokie stanowisko marszałka Zakonu (Landmarschal), czyli zastępcy mistrza inflanckiego, w sprawach zarówno cywilnych jak i wojskowych. Dnia 13 września 1502 roku dowodzi jednym skrzydłem w bitwie pod Smolinem (?) koło Pskowa, w której mistrz inflancki Wolter Plettenberg pobił Moskwę. Jan Plater bardzo się do zwycięstwa przyczynił i tym umocnił swoje stanowisko w Zakonie. Marszałek Jan Plater, od czasu tej wojny aż do zgonu, nie brał już udziału w walkach, ale zamieszkując stale w Segewold sprawuje funkcje jakby ministra wojny Zakonu Inflanckiego. Gustaw Manteuffel słusznie pisze o nim: Wybitna postać. W ciągu lat 28-u nieodstępny był towarzyszem landmistrza Woltera Plettenberga, największego z landmistrzów inflanckich. W czasie wojen z Moskwą podzielał on chwałę jego zwycięstw, a w czasie pokoju kierował wraz z landmistrzem losami krain inflanckich. W 1517 roku został wezwany przez papieża Leona X. do Rzymu w sprawie miasta Rygi. Nie znalazłem nigdzie dowodu, aby tę podróż odbył. Dnia 22 maja 1518 roku marszałek Jan, działający wspólnie z bratem Fryderykiem (p.n.) kupuje (a nie sprzedaje, jak to błędnie podaje M. Spiessen) od opata klasztoru w Scheda (?) w Westfalii, Jaspera (raz wymieniony jako Dietrich) von Plettenberg "*die Hofesaat des Broelgutes zu Westhemmerde*". Akt kupna miał miejsce w jakiejś miejscowości w Inflantach, a z ramienia opata Plettenberga podpisał go upoważniony przez niego Jurgen Siborch. L. Arbusow uważa ten akt za odkupienie dawniej wyzbytych dóbr. W tym mniej więcej czasie Henryk Plater, syn Henryka i Marii Uffeln, a wnuk Godderta brata Jana marszałka i Fryderyka, był "*wprowadzony w posiadanie Westhemmerde*". Gdy się te fakty zestawia, wynika z nich jasno, że bracia Jan i Fryderyk wspierali swoją rodzinę pozostawioną w Westfalii, odkupując utracone w międzyczasie jej gniazdo i wprowadzając do niego swego stryjecznego wnuka.

Miejsce i dokładna data zgonu marszałka Jana nie są znane. Prawdopodobnie żył jeszcze w czerwcu 1529, ale na pewno nie żył w dniu 21 października tego roku, gdyż w tym dniu występuje już jego następca.

Gotha, Kneschke, Kosiński, Manteuffel, Siebmacher i Wilczyński dają o rodowodzie Jana marszałka informacje błędne, a Borkowski i Żychliński myślą go z bratem i dają mu imię Fryderyk.

(3. 82, 4. 182-184, 186-188, 193, 199,200, 207, 5.a. 182-209, 20. 248, 21. 689, 22.447,34. III.217, 44. 78,52.3, 55. 1854.572,71. 1907-8.48, 86. IIU309, 90. III. 294, 113. III.154, 148. a. I, 166. I. 38, 175. 47, 198. 6, 217. III.190, XXI. 100) .

Jan Plater, marszałek, przybył - jak to wyżej podałem - z Westfalii nad Bałtyk około roku 1475. Jego brat Fryderyk, protoplasta wszystkich inflanckich Platerów, zapewne w kilka lat po nim. Już jednak przedtem wyruszyli z Marchii na Inflanty inni Platerowie. Nie udało mi się ustalić, w jakim byli stopniu pokrewieństwa do później przybyłych, Jana i Fryderyka. Henryk Plater (p. n.), który w roku 1620 legitymował się w Ritterbanku w Mitawie, też zapewne nie znał stopnia tego pokrewieństwa, gdyż określa ich głucho tylko jako krewnych. Określa natomiast czas zjawienia się pierwszych Platerów nad Bałtykiem, a mianowicie: "*przed dwustu laty*", czyli w początkach XV wieku. Istotnie, wiemy z poważnych źródeł, że już w roku 1412 -

Jan vel Johannes von dem Broele genannt Plater był proboszczem w Rewlu. Następnym po nim Plater w Inflantach to -

Fryderyk von dem Broele genannt Plater, o którym też nie wiem jakim był krewnym Jana marszałka i Fryderyka protoplasty, ale o którym wyraźnie powiedziano, że "*pochodził z Broelu koło Westhemmerde w hrabstwie Marchii*". W roku 1441 był wspomniany jako przyboczny mistrza inflanckiego Heidenreicha Vinke von Overberg, od którego w dniu 8 września 1443 roku uzyskał nadanie dóbr, czy też może części dóbr, Kemalen w Kurlandii. Ta druga wersja wydaje mi się bliższa prawdy, gdyż w dniu 21 lutego 1455, a jakoby także w latach 1463 i 1477, uzyskuje Fryderyk Plater dalsze nadania ziemi w tej samej miejscowości.

L. Arbusow twierdzi, że ten Fryderyk nie pozostawił potomstwa. Sądzę, że bezpośrednim poprzednikiem braci Jana i Fryderyka Platerów nad Bałtykiem był, zapewne bliski ich krewny, mimowoli nasuwa się pytanie czy nie stryj

Wennmar von dem Bruill (sic) genannt Plater, z hrabstwa Marchii przybyły, który już w 1451 roku jako rycerz zakonu inflanckiego występuje na konwencie w zamku Oberpahlen koło Rygi. W roku 1457 i potem, czasie oblężenia w roku 1458, dowodzi załogą zakonną w Kłajpedzie (Memel). W latach od 1478 do lipca roku 1486 jest wójtem (a więc jakby -:starostą. grodowym zakonu) w Grobinie w Kurlandii i wreszcie w roku 1491 miał być - według Arbusowa - marszałkiem Zakonu w Kuldydze (Goldingen) . Przypuszczać można, że przybyły nad Bałtyk około 1475 roku Jan Plater (p.w.) znalazł pierwsze oparcie w wybitnym już wtedy rycerzu Zakonu, Wennemarze.

Henryk Plater, młodszy od Jana marszałka (p.w.), nie wiem, w jakim stopniu i czy jego krewny, występuje w latach od 1510 do 1525, a może i 1526, jako komtur w Dyneburgu. Według A. Fahne, od roku 1524 był Henryk, a więc sądzę, że ten sam, wójtem w Kokenhuzie.

Hartwich Plater, jako przedstawiciel rycerstwa kurlandzkiego, zawiera w Weissensteinie w 1538 roku układ z rycerstwem estońskim. Nie mam dzisiaj żadnej możliwości stwierdzenia, czy wzmianka ta nie dotyczy Henryka, syna Fryderyka (p. n.). Przypuszczam że powodem błędu jest może złe odczytanie z aktu imienia Hartwich, zamiast Heinrich.

(3. 82, 83, 4. 183, 193, 5. 86, 20. 248, 21. 689, 44. 78, 431, 55. 1854.572, 64. IX i X .187, 71. 1902.118, 1907/8.48, 113. III. 154, 114. 85, 125. 39, 166. I. 37, 38, 176.I. 723).

Niezależnie od tych kilku osób, wielu autorów wymienia różnych Platerów, którzy już w pierwszej połowie XIII wieku mieli przybyć z Westfalii nad Bałtyk. Nie znalazłem nigdzie potwierdzenia dla tych wzmianek. Jestem przekonany, że i w tym wypadku źródeł tych legend szukać należy w aktach wileńskiej Deputacji wywodowej. Wzmianki te wymieniają następujące osoby:

a) mężczyźni - Adolf w roku 1450, Albert w roku 1306, Henryk w 1400, inny w 1499 i wreszcie Jan w roku 1224.

b) kobiety - Anna Freytag w 1457, Małgorzata von Schwanzbell w 1499 i Elżbieta von Teck, czy Torch, czy Turk w roku 1400.

Ponadto jeden z heraldyków podał przez pomyłkę datę 1430 roku, jako czas, w którym Wennemar Plater miał być wójtem w Grobinie. W rezultacie, kilku innych autorów podzieliło znanego dowódcę z Kłajpedy na dwoje. Na Wennemara, wójta w Grobinie w 1430 roku, i na Wennemara z Kłajpedy w 1458 roku.

(3.82, 21. 688, 689, 22. 446, 447, 34. 111.216, 36.f. XII.1149, 52. 3, 55. 1854.572., 65.11.21,85. VII.172, 86. 111.309, 90. 111.294,113. III.154, 114.85, 132.265,166.1.37, 185.1.394, 192. XIV. 58, 59, 198.4, 5, 6, 217. III.189, 190).

Fryderyk (pok. III.), syn Rotgera vel Rutgera i Katarzyny N?, brat młodszy Godderta (p.w.) i Jana marszałka (p.w.), urodził się około roku 1465. Tak jak i brat starszy Jan, wywędrował z Westfalii nad Bałtyk i tam osiadł. On jest protoplastą wszystkich dzisiaj żyjących Platerów. Był dwukrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną była Dorota Rese, córka Tomasza, zmarłego w roku 1472, a wdowa po Gotschalku-Jurgensie Pahlen (von der Pael), dziedzicu dóbr Taurup. Z żoną tą był po ślubie już w roku 1492, gdyż w tym czasie ma proces z sukcesorami jej pierwszego męża o nieokreśloną bliżej część spadku przypadającą na Dorotę. Sądzić można, że wszyscy trzej jego synowie (p. n.) byli urodzeni z tego małżeństwa. Drugą żoną Fryderyka była już w 1499 roku Barbara von Ungern, zapewne córka Detlofa? i N? Rese. Sądzę, że jego córką, i to z tego małżeństwa, bo "*córka N? Platera i N? Ungern von Pircell*", była Anna?, około połowy XVI wieku zamężna za N? Schwarzhofem., urodzonym z N? von Tiesenhausen aus Berson.

Fryderyk, w dniu 4 lutego 1500 roku, kupił od Henryka von Ungern dobra Madditen i Natzen, w parafii Cziselgal (SissegalI). Około roku 1507 nabył dobra Weissensee, które odtąd, w ciągu około dwóch wieków, najeżały do rodziny. Dobra Weissensee, po łotewsku Bałtu-Mujza, nazywano później także Platershoff. W okresie od dnia 9 grudnia 1507 do września roku 1523 jest wójtem (Stifsvogt) w Kokenhuzie, a w roku 1516 także w Treyden. W 1516 roku ufundował wikarię w Selburg. W dniu 22 maja 1518 odkupuje, razem z bratem Janem, marszałkiem, dobra rodzinne w Westfalii (p.w.). Niewątpliwie to on, a nie jego syn

Henryk, jak to podają niektóre opracowania, otrzymał w dniu 3 sierpnia 1531 roku, prawem lennym, od mistrza inflanckiego Hermanna von Briiggenei, zwanego Hasenkamp, dobra Indrycę (Nidritz lub Nedderitz). Dobra te, wraz z innymi posiadłościami. Fryderyka, były przedmiotem działów ma., jątkowych przeprowadzanych w roku 1533 (p. n.). Syn więc Fryderyka mógł otrzymać (a i to dopiero po 1533 roku) potwierdzenie nadania, ale nadanie samo z roku 1531 musiało dotyczyć Fryderyka Platera. W dniu 27 stycznia 1533 roku Fryderyk przeprowadza działy swych lub części swych dóbr pomiędzy trzech synów. W tych działach:

I. **Jan**, najstarszy z braci, otrzymał dobra Weissensee (Sissegall), z obowiązkiem wypłacenia bratu naj młodszemu, Fabianowi, sumy 2.300 marek ryskich. O Janie niżej pod "*Linia na Weissensee*".

II. **Henryk**, średni, otrzymał dobra Indrycę, z obowiązkiem wypłacenia bratu Fabianowi sumy 1.500 marek ryskich. O nim niżej pod "*Linia polska*".

III. **Fabian**, nie wiem czy oprócz wymienionych sum otrzymał jakieś dobra. O nim niżej pod "*Linia kurlandzka*".

Data śmierci Fryderyka nie jest znana. Sądzić należy że umarł w 1533 roku, aczkolwiek L. Arbusow nie wyklucza możliwości, że Fryderyk Plater żył jeszcze w dniu 10 listopada 1537 roku.

Pulvis odnoszące się do niego daty, fakty i okoliczności przypisuje aż trzem Fryderykom występującym w latach od 1499 do 1537 roku. Według niego trzej wyżej wymienieni synowie Fryderyka i (według mnie) Doroty Rese mieli być urodzeni z Małgorzaty von der Pahlen z gałęzi na Taurup (por. n.), urodzonej z matki z domu Uexküll. Rozbicie przez Pulvisa Fryderyka na trzy osoby uważam za błąd natomiast nie mam możliwości stwierdzenia, czy istotnie Fryderyk nie był jeszcze raz żonaty z wymienioną przez niego Małgorzatą, nadmienić jednak muszę, że Pulvis na poparcie swojego twierdzenia nie cytuje żadnych źródeł.

(3.82,4.193,5.1901.86, 5.a. 162,52.3,55.1854.572,64. IX i X.187, 71. 1895.20, 29,35,86. m.309, 101. 564/608, 638/679, 639/679, 642/685, 113. III.4, 154, 114. 85, 143, U8.a. I, 166. 1.38,169. III.277, XIII.190, 175 47, 176.163,180.96,97, 187.540.

Następujące opracowania podają błędne dane o Fryderyku:

85. VII .172, 86. III. 309, 113. m .154, 114. 86, 148. a. I, 192. XIV. 58, 59, 198. 6, 217. III.189, 190).

LINIA NA WEISSENSEE

I. **Jan** (pok. IV.), najstarszy z synów Fryderyka i zapewne jego pierwszej żony, Doroty Rese, w działach przeprowadzonych w dniu 27 stycznia 1533 roku otrzymał od ojca dobra Madditen i Nadzen (Natzzen) oraz Weissensee inaczej Platershoff (p.w.), położone w parafii Sissegal vel Syssegal vel Cziselgal. Dobra te bywały czasem nazywane od nazwy parafii. Sądzę że jego dział stanowił większość posiadłości ziemskich ojca, bowiem spłata, jaką był obowiązany dokonać na rzecz brata Fabiana, wynosi o 800 marek więcej niż spłata, jaką jego brat Henryk musiał z Indrycy zapewnić bratu Fabianowi. Ten Jan występuje jeszcze w 1549 roku. Kneschke, a za nim Gotha i Siebmacher, wymieniają jego żonę (w roku 1523) w osobie N? z domu von Krüdener. W innych niemieckich źródłach i opracowaniach nie znalazłem ani potwierdzenia, ani zaprzeczenia tej informacji. Pulvis myli tego Jana z jego wnukiem, także Janem, i daje mu błędnie za żonę Barbarę von Ungern (p. n.). Wszystkie swoje dobra Jan przekazał synowi o imieniu

Fryderyk (pok. V.), który był zdaje się jedynakiem i o którym nie zachowało się wiele wiadomości. Pulvis w ogóle nie wie o jego istnieniu. Poza pewnymi wiadomościami o tym, że był dziedzicem Weissensee i że te dobra przekazał synowi, wiemy (ale tylko według Kneschkego i innych jak wyżej) że miał być ożeniony z Małgorzatą von der Pahlen z Taurup (por. w.). Jego synem był

Jan (pok. VI.), dziedzic Weissensee; występuje w roku 1605 w powiecie dyneburskim, a nie wiem czy to nie on był w 1632 roku elektorem króla Władysława IV z Inflant. Już w roku 1595, jeżeli nie nieco wcześniej, był żonaty z Barbarą von Ungern-Sternberg, córką Krzysztofa "starszego" (świętego w 1583 roku z rozkazu Stefana Batorego) i Maye von Plettenberg, a wnuczką po ojcu: Henryka von Ungern-Sternberg i Gertrudy von Tysenhausen, a po matce: Jana von Plettenberg i Barbary Todwen. Sądzę że to ten Jan był w 1613 roku z niejakim N? Spill współdziedzicem (?) wsi kościelnej Sissegal (p.w.). Pulvis myli go z jego dziadem i daje mu za żonę N? von Krtidener. Jan, z żony Barbary von Ungern-Sternberg, pozostawił siedmioro dzieci, o których niżej.

(39. III. tab!. IV. i str. 20, 21, 55. 1854.572, 573, 62. 698, 83. 1.207, 86. III.309, 310, 101. 639/679, 1-18.a. L, 166. 1.37, 38 i tab!. 9, 180. 93, 97, 359. Błędne wzmianki o tych samych osobach podają: 34. III.217, 90. III.294, 148.a. L, 160. 168, 192. XIV.59, 198. 6, 217. m.1g0).

A. **Jan** (pok. VII.), O nim niżej.

B. **Krzysztof** (pok. VII.) występuje w latach 1597 i 1600. Umarł w roku 1603. Ożeniony był z Małgorzatą von Alten-Bockum.

C. **Małgorzata**, zamężna za Henrykiem von Ramel. Występuje jako wdowa już w 1611.

D. **Fryderyk**, który umarł młodo.

E. **Henryk** (pok. VII.), o nim niżej.

F. **Dorota**, już w 1608 roku była zamężna za Ludwikiem von Stilgen (Stilchen). żyła jako wdowa jeszcze w roku 1636, a prawdopodobnie j w 1640.

G. **Fabian** (pok. VII.), o nim niżej.

(148.a. I).

A. **Jan** (pok. VII.), syn Jana, dziedzic Weissensee. Według Pulvsa, występuje w latach 1590 i 1597, a umarł w 1603 roku. Według tego samego źródła, żoną Jana była N? von Buddenbrock, córka Kaspra. Według zgodnego świadectwa wszystkich opracowań, Jan miał jednego syna o imieniu

Kasper-Fryderyk (pok. VIII), raz wymieniony jako Fryderyk, według Hylzena *"dziedzic na dobrach Weissensee, y Kyoma w Szwedzkich Inflanckich w roku 1678. do Karola X. Króla Szwedzkiego"*. Według Pulvsa, Kasper (Gaspar) był w roku 1622 kapralem (?), powróciwszy z Holandii osiadł w roku 1625 na Weissensee, a w roku 1635 na Madditen, umarł zaś, jako kapitan-porucznik w styczniu roku 1642. Wiadomość ta jest w części błędna, gdyż Kasper-Fryderyk jeszcze w dniu 22 listopada 1687 roku uzyskał przyznanie, czy może raczej przysądzenie dóbr Weissensee *"jako dziedzicznych"*. W roku 1689 zastawił te dobra u asesora N? Rosenthalla. Umarł bezpotomnie, a wszystkie dobra po nim odziedziczył jego *"stryj Fabian"*. Ponieważ Fabian Plater (pok. VII.) nie żył już w tym czasie (p. n.), dobra po Kasprze-Fryderyku musieli dziedziczyć synowie Fabiana. Jeden z nich, Jan (pok. VIII.), był dziedzicem Weissensee już w roku 1695 (p. n.), z czego wnosić należy, że Kasper-Fryderyk musiał umrzeć najpóźniej w tym właśnie roku. Według Pulvsa, żoną Kaspra-Fryderyka (Gaspara) była Elżbieta von Rosen z gałęzi Hochrosen, która razem z sześcioma synami umarła z panującej w 1655 roku zarazy w Weissensee, a według innego źródła - w roku 1656 w Rydze.

(65. II.22, 101. 642/685, 148.a. I, 180. 97).1

E. **Henryk** (pok. VII.), syn Jana, miał być w roku 1603 dziedzicem Weissensee. W roku 1620 przeniósł się do Kurlandii. Z żony Elżbiety von Spill miał pozostawić czterech synów:

A) Jana-Henryka,

B) Fabiana, występującego w roku 1676, razem z bratem

C) Mateuszem-Fabianem i

D) Gaspra.

żadnych dalszych wiadomości o nich Pulvis nie podaje.

(148.a. 1.).

G. Fabian (pok. VII), według Pulvisa najmłodszy z dzieci Jana i Rarbarzy von Ungern-Sternberg, która to wiadomość nie wydaje mi się ścisła. Według innych informacji, Fabian był nie najmłodszym lecz najstarszym z rodzeństwa. Pulvis pisze o nim: "mając zaledwie 10 lat, wysłany został w towarzystwie miśnieńskiego szlachcica Jorgen Prohl do Niemiec, gdzie 19 lat służył przy wojsku. Powróciwszy w 1603 do Livonii, został 1619 krajowym chorążym. W roku 1625 sprzedał "*posiadane na prawie feudalnym*" dobra Lubej-Mojśa w powiecie wendeńskim Jerzemu Meerfeldtowi. W roku 1631 był rotmistrzem wojska w powiecie dorpacskim, a jednocześnie asesorem cywilnego "*Hofgerichtu*". W roku 1643 został "*Landratem*" Inflanct etc. Od r. 1625 jest panem na Felcku, Kioma i TJnnikiill, r. 1645 zostaje także właścicielem Todwenshofu, a w 1656 (sic!?) dostaje się w jego posiadanie i Weissensee. Umarł (jako dziedzic Folk) w grudniu 1656 roku. Z żony zaślubionej zdaje się w roku 1624, Elżbiety von Taube, córki Arenda i Barbary von Tiesellhausen, pozostawił potomstwo. Według Pulvisa, Elżbieta z von Taubp umarła w roku 1663. Ich dzieci:

A) **Barbara** występuje w roku 1644 jako żona Gerharda von Vietinghoff genannt Sheel.

B) **Jan** (pok. VIII), twórca gałęzi na Konhof, o nim niżej.

C) **Elżbieta**, która dnia 18 lutego 1663 roku zaślubiła Jana-Ernesta, von Diicker, dziedzica na Kuikatz (?) w Inflanctach.

D) **Fabian** (pok. VIII.), twórca gałęzi na Weissensee, o nim niżej, i

E) **Fryderyk** (pok. VIII), o nim niżej.

(148.a. 1., 176. 1.674, 180. 97, 192. X.299).

Jednocześnie występuje jako dziedzic Fleck (sic!) i Weissensee Fabian, urodzony w Weissensee dnia 4 sierpnia 1613, a zmarły w dniu 29 października 1645 roku, który był ożeniony z Anną-Barbarą OstenSacken (I^o voto zamężną za Johannem von Dorthesen), urodzoną w 13athen dnia 4 sierpnia 1603?, a zmarłą w Weissensee dnia. 22 marca 1671 roku. Była ona córką Fryderyka von der Osten, genannt Sacken, dziedzica Kalwen, zmarłego przed rokiem 1611, i Doroty von Vietinghoff, genannt Sheel. Nie mam możliwości dzisiaj wyjaśnienia tych sprzeczności.

(131. 73, 106, 119).

E) **Fryderyk** (pok. VIII.), najmłodszy z synów Fabiana i Elżbiety von Taube; j ego istnienia dowodzi jedynie Pulvis w następujących słowach: *"pobierał nauki r. 1658 w Wittenbergu. R. 1663 jest dziedzicem na Teilitz, jednej części majątku Felek. R. 1678 był wysłany do króla szwedzkiego Karola XI jako deputowany szlachty Inflant, a niedługo potem otrzymał godność prezesa Oberkonsistorium w Inflantach, umarł 1710 bezdzietny*□. Wzmianka ta koliduje ze wzmianką zacytowaną z Hylzena w odniesieniu do Kaspra-Fryderyka (p.w.). Nie mam możliwości wyjaśnienia tej zagadki. Według Pulvisa ten Fryderyk był dwukrotnie żonaty, a mianowicie: po raz pierwszy już w roku 1679 z N? von der Osten-Sacken, córką Jerzego, pana na Colligal na wyspie Oesel, a po raz drugi z Julianną von Aderkas, która po owdowieniu wyszła jeszcze raz za mąż za rotmistrza Franciszka-Wilhelma von Knorring.

(64. XVII. 252, 148. a. I.).

GAŁĄŻ NA KONHOF

B) **Jan** (pok. VIII), syn Fabiana i Elżbiety von Taube, w roku 1663 był porucznikiem chorągwi powiatu dorpackiego. W roku 1682 występuje jako rotmistrz. Pan na Weissensee, Kioma i Tödwenhof. W roku 1665 kupił dobra Pigast w Inflantach, a w październiku 1695 roku sprzedał bratu Fabianowi dobra Weissensee, które odziedziczył po stryjecznym bracie Kasprze-Fryderyku (p.w.). Był ożeniony z Małgorzatą von Woldeck, występującą jeszcze w roku 1680. Jego dziećmi, a więc zapewne z tego małżeństwa, byli: młodsza od brata

(A) **Barbara - Gertruda**, zamężna za Karolem - Henrykiem von Schilling, od roku 1710 wdowa, i

(B) **Gerhard-Jan** (pok. IX.), urodzony w roku 1658. W latach 1690 i 1691 występuje jako porucznik w Rydze. W roku 1721 otrzymał stopień podpułkownika, a potem pułkownika. Miał być w roku 1721 *"Landratem Inflant"*. Po ojcu dziedzic Kioma, Todwenhofu i Pigast. W roku 1723 kupił dobra Konhof i Wahlenhof. W następnym roku sprzedał Pigast, Umarł w roku 1728 i dnia 1 listopada tego roku został pochowany w Dorpacie. Był dwukrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną była N? von Mecks, a drugą Zofia-Elżbieta von Sternstrahl, córka Jana-Ericha. Jako wdowa, dzierżawiła dobra Falckenau. żyła jeszcze w roku 1742. Gerhard-Jan miał z obu małżeństw trzech synów:

1. **Fabiana- Fryderyka**,

2. **Gerharda-Jana** i

3. **Karola-Magnusa**.

O nich wszystkich patrz niżej.

(148.a. r., 176. 111.8, 180. 97.).

1. **Fabian-Fryderyk** (pok. X.), syn Gerharda-Jana z pierwszego małżeństwa, służył w armii szwedzkiej. W roku 1724 miał być rotmistrzem. Od ojca otrzymał majątek Kioma, a potem jest dziedzicem także i Todwenshofu. Był dwukrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną była, zmarła w roku 1728, Małgorzata-Elżbieta von Reutz, córka Jerzego Fryderyka, a drugą - Karolina-Eufrozyna von Tiesenhausen, córka Jana-Wilhelma. Druga żona Fabiana-Fryderyka umarła w majątku Nurs dnia 11 marca 1768 roku. Jego dzieci: Z pierwszego małżeństwa jeden syn

1) **Gerhard-Fryderyk** (pok. XI), o nim niżej, a z drugiego małżeństwa:

2) **Fabian** (pok. XI), o nim niżej,

3) **Anna-Małgorzata**, urodzona w roku 173. ? Dnia 25 grudnia 1756 roku zaślubiła Ottona-Fryderyka von Pregmann, pana na Nursie. Występuje jako wdowa w roku 1761.

4) **Henryk-Jan** urodził się dnia 4 czerwca 1735 roku: Nie znam jego losów.

5) **Reinhold-Gaspar** urodził się dnia 3 czerwca 1737 roku. Służył w armii rosyjskiej. W roku 1785 nie żonaty.

6) **Gustaw-Magnus** urodził się dnia 9 maja 1739 roku. Posiadał rangę kapitana, sędzę że w armii rosyjskiej. Dziedzic dóbr Kioma, które sprzedał w roku 1766. Umarł bezzennie w Altnursie w roku 1784 i tam w dniu 24 grudnia 1784 roku został pogrzebany.

7) **Barbara-Zofia** urodziła się dnia 10 lipca 1741 roku. Występuje jako panna w roku 1785.

(148.a. L, IL).

1) **Gerhard-Fryderyk** (pok. XL), syn Fabiana-Fryderyka z pierwszego małżeństwa, urodził się dnia 2 kwietnia 1724 roku. Służył w armii rosyjskiej w randze kapitana. Wystąpił z armii i osiadł w Tödwenhofie, którego był dziedzicem. Majątek ten odsprzedał bratu Fabianowi (p. n.), po czym powtórnie wstąpił do armii rosyjskiej. W roku 1752 kupił majątek Kuckulin. W roku 1758 został majorem, a w roku 1763 podpułkownikiem w syberyjskim pułku dragonów. Później zajmował stanowisko komendanta garnizonu w Semipałatyńsku. Wystąpił z wojska w randze pułkownika, po czym dzierżawił dobra rządowe Wottigfer i tam umarł dnia 18 stycznia 1772 roku. Dnia 29 stycznia 1744 roku zaślubił Małgorzatę Fryderykę von Rothkirch, urodzoną dnia 31 lipca 1731 roku, córkę Fryderyka. Małgorzata-Fryderyka żyła jeszcze w roku 1795. Dzieci z tego małżeństwa:

(1) **Adam** (pok. XII.) urodził się dnia 1 grudnia 1746 roku. Nie znam jego losów.

(2) **Ludwika-Karolina** urodziła się dnia 31 maja 1749 roku. Nie znam jej losów.

(3) **Gerhard-Fryderyk** wychował się w korpusie kadetów, skąd wyszedł w stopniu kometa. Zginął w walce przeciwko konfederatom barskim.

(4) **Eufrozyna-Wilhelmina** urodziła się dnia 1 stycznia 1753 roku. Nie znam jej losów.

(5) **Karol-Jan** (pok. XII.) zginął jako kapitan w 1. pułku grenadierów rosyjskich w ,pierwszej wojnie tureckiej.

(6) **Adam-Ludwik** (pok. XII.) urodził się w Arrol dnia 5 grudnia 1758 roku. Z zaślubionej w roku 1784 Zofii-Elżbiety von Bussen (z gałęzi Kaisma), córki Karola-Emanuela, miał córkę, jedynaczkę

Karolinę-Julianę, urodzoną dnia 10 stycznia 1785, a zmarłą (przed matką) dnia 3 kwietnia 1802 roku.

(7) **Anna-Małgorzata**, w roku 1777 zamężna za Gerhardem-Janem-Gasparem de Broel-Plater (P. n.).

(8) **N? (syn)** i

(9) **N? (córka)**, bliźnięta urodzone w Tobolsku, w czasie podróży na Sybir. Zmarli w wieku 12 tygodni w Katherinenburgu.

(10) **Katarzyna-Joanna** urodziła się w Semipałatyńsku dnia 14 kwietnia 1766 roku. Ochrzczona w Omsku. W roku 1795 jeszcze niezamężna.

(11) **Helena** i

(12) **Maria**, bliźniaczki, urodzone w roku 1767 w żelcheńskiej, podczas powrotu rodziców z Syberii.

(13) **Fryderyka** urodziła się. w Arrol dnia 26 marca 1768 roku. W roku 1795 jeszcze niezamężna. Sądzę że to ona, jako wdowa po N? von Zeddelmann, zmarła w wieku lat 76, dnia 26 stycznia 1844 roku. Pogrzeb odbył się w Pteresburgu, "u Św. Anny", dnia 30 stycznia 1844 roku.

(14) **Magnus-Jan** urodził się dnia 17 czerwca 1770 roku.

(71. 1905/6, 158, 148.a. 11.).

2) **Fabian** (pok. XL), syn Fabiana-Fryderyka i sędzę że jego drugiej żony, Karoliny-Eufrozyny von Tiesenhausen, urodził się w r. 172. ? Porucznik wojsk rosyjskich. Dziedzic dóbr Todwenshof, które nabył od brata Gerharda-Fryderyka (p.w.). Umarł w Dorpacie dnia 27 września 1770 roku. Pozostawił wdowę, Zofię-Helenę von Wulf z gałęzi Serbigall, córkę Jana, urodzoną w roku 1727, i z niej urodzonych dziesięcioro dzieci, a mianowicie:

(1) **Jan-Fabian** (pok. XII.), który się urodził 22 sierpnia 1753 r.

(2) **Karolina-Małgorzata**, która się urodziła dnia 11 grudnia 1754 roku, zamężna za N? von der Borg.

(3) **Zofia-Joanna**, która się urodziła dnia 21 stycznia 1756 roku, a dnia 26 lutego 1787 roku zaślubiła Gottloba-Jonatana von der Borg, majora w rezańskim pułku piechoty.

(4) **Karolina-Wilhelmina**, która się urodziła dn. 8 stycznia 1757 r.

(5) **Adam-Fryderyk** (pok. XII.), który się urodził dnia 30 czerwca 1758 roku.

(6) **Wilhelmina-Helena**, która się urodziła dn. 30 kwietnia 1759 r.

(7) **Krystyna-Elżbieta**, która się urodziła dnia 13 maja 1760 roku.

(8) **Fabian-Fryderyk** (pok. XII.), który się urodził dnia 8 czerwca 1761 roku. Służył jako kornet w wojsku rosyjskim, a w roku 1783 jest urzędnikiem w biurze "*Szlacheckiej Opieki*" we Werro. Umarł w czerwcu 1786 roku.

(9) **Anna-Ludwika**, która się urodziła dn. 28 sierpnia 1762 roku, i

(10) **Bernard-Magnus** (pok. XII.) który się urodził dnia 2 lipca 1766 roku.

(148.a. 11.).

2. **Gerhard-Jan** (pok. X.L syn Gerharda-Jana i jego drugiej żony, Zofii-Elżbiety von Sternstrahl, urodził się w roku 172. ? Według jednych informacji, miał być pułkownikiem szwedzkim. Pulvis daje ten stopień jego ojcu, przypuszczać więc można, że tytuł pułkownika był mu dany przez pomyłkę, z powodu złego odczytania słów: "*pułkownikowicz szwedzki*". W każdym razie studia odbywał za granicą. Pisał się "*von Konhof und Wahlenhof*", ale nie wiem czy był też dziedzicem tych ojcowskich dóbr, gdyż po powrocie do kraju przebywał w dobrach rządowych Falkenau. W roku 1759 został asesorem "*Landgerichtu*" w Dorpacie i wziął w dzierżawę dobra Neu-Wrangelshof, w których umarł dnia 11 września 1771 roku. Dnia 8 listopada (według Pulvisa, października) 1744 roku zaślubił Katarzynę-Ludwikę von Budberg (urodzoną w Sagnitz dnia 20 kwietnia (maja?) 1726, a zmarłą 17 maja 1766 roku), córkę Jana-Gustawa von Budberg i Anny-Ludwiki von Plater, a wnuczę, po ojcu: Gottharda-Wilhelma von Budberg "*aus Treyden*" i Katarzyny-Barbary von Aderkas, a po matce: Kaspra von Plater "*aus Folk*" i Agnieszki-Ludwiki de la Barre (p. n.).

(148.a. III, 176. II.650-659).

Potomstwo Gerharda-Jana i Katarzyny-Ludwiki von Budberg:

- 1) **Gerhard-Jan-Gaspar** (pok. XL), o nim niżej.
- 2) **Fabian-Wilhelm** (pok. XI.) urodził się dnia 27 lutego 1747 roku. Umarł jeszcze za życia ojca.
- 3) **Gustaw-Magnus** (pok. XI.) urodził się dnia 15 czerwca 1748 roku, a umarł w roku 1749.
- 4) **Karol-Fryderyk** (pok. XI.) urodził się dnia 3 lipca 1749, a umarł w 1750 roku.
- 5) **Zofia-Ludwika** urodziła się dnia 28 lipca 1750, a umarła 8 lutego 1754 roku.
- 6) **Gotard-Karol-Leonard** (pok. XI.) urodził się w roku 1751, umarł w 1754.
- 7) **Wilhelmina-Elżbieta** urodziła się w roku 1752, umarła w następnym.
- 8) **Gotard-Krzysztof** (pok. XI.) urodził się i umarł w roku 1754.
- 9) **Otto-Herman** (pok. XI.) urodził się w roku 1755, umarł w następnym.
- 10) **Anna-Krystyna**, urodziła się dnia 19 kwietnia 1757 roku.
- 11) **Dorota-Maria** urodziła się dnia 27 września 1759 roku. Umarła dnia 1 sierpnia 1781 roku.
- 12) **Zygmunt-Gustaw** (pok. XI.) urodził się dnia 16 maja 1761 roku. Pulvis notuje jego występowanie w roku 1771.

Z tego potomstwa:

1) **Gerhard-Jan-Gaspar** (pok. XI.), syn Gerharda-Jana i Katarzyny-Ludwiki von Budberg (p.w.), urodził się dnia 20 stycznia 1746 roku. Porucznik wojsk rosyjskich. Był ciężko ranny w walkach pod turecką fortecą KiIią. W roku 1771 mianowany kapitanem. Wyszedł do dymisji (z powodu złego wzroku). w randze majora i zamieszkał w Neu-Wrangelshof w parafii Kamby. Przebywał tam jeszcze w 1779, lecz już w 1785 roku zamieszkuje z rodziną w Petersburgu. Był trzykrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną była Beata-Helena von DrenteIn, córka N? majora i Krystyny-Magdaleny von Buxhowden. Umarła w Neu-Wrangelshof dnia 19 marca 1776 roku, w wieku 30 lat. Drugą jego żoną była, zaślubiona w roku 1777, Anna-Małgorzata Plater, córka Gerharda-Fryderyka (p.w.), która umarła po położeniu dnia 2 czerwca 1778 roku. Potomstwa nie pozostawiła. Trzecią żoną Gerharda-Jana-Gaspara była, zaślubiona dnia 2 września 1778 roku, Małgorzata Schroder. Gerhard-Jan-Gaspar miał z pierwszego małżeństwa troje dzieci o imionach:

(1) **N? (syn)**, który żył jeszcze w roku 1779, ale wkrótce potem

umarł w wieku dzieciennym.

(2) **Julianna-Amalia**, która urodziła się dnia 14 sierpnia 1774 roku, a umarła w Neu-Wrangelshof dnia 30 listopada 1776 roku, i

(3) **Jerzy-Fryderyk** (pok. XII.), który urodził się w Neu-Wrangelshof dnia 2 października 1775 roku, a już w roku 1788 (sic!) miał, służyć w konnej gwardii rosyjskiej.

(148.a, III.),

3. **Karol-Magnus** (pok. X.), syn Gerharda-Jana i jego drugiej żony Zofii-Elżbiety von Strnstrahl (p.w.), urodził się dnia 3 lutego 1724 roku. Według Pulvisa, miał być porucznikiem wojsk saskich. Według innych prawdopodobniejszych wersji - wojsk rosyjskich. Po ojcu, dziedzic dóbr Konhof, Wahlenhof i Unniiki.HI. Był także dziedzicem na Falek, a w roku 1759 dokupił dobra Teilitz. Sędzia pokoju na powiat dorpacki. Umarł w Dorpacie dnia 26 czerwca 1771 roku, pozostawiając z liczego pomostwa, zmarłego w dzieciństwie, tylko jednego syna,

Jana-Reinholda (o nim niżej), i wdowę Zofię-Ludwikę von Bock z gałęzi Saarenhof, córkę Ottona-Wilhelma. Zofia-Ludwika urodziła się w Tellerhof dnia 5 lipca 1732 roku. Według wiarygodnych danych miała umrzeć w czerwcu 1804 roku i została pochowana w Palwe. Według Pulvisa, po śmierci Karola-Magnusa miała wyjść powtórnie za mąż za Jerzego-Fryderyka von Bentz, a umrzeć w Kanhof dnia 10 czerwca 1779 roku.

Jan-Reinhold (pok. XI), syn Karola-Magnusa i Zofii-Ludwiki von Bock, urodził się w KCinhof dnia 2 marca 1750 roku. Studia odbywał w Lipsku, skąd powrócił w 1771 roku. Po ojcu odziedziczył wszystkie dobra, a więc: Falek, Teilitz, Unniikiill, Kanhof i Wahlenhof. Na Kanhofie i Wahlenhofie pozostawił matce dożywotnie użytkowanie. W roku 1783 i 1786 był wybrany na stanowisko marszałka szlachty powiatu dorpackiego. W roku 1790 wszystkie jego dobra (pomiędzy innymi także i Falek, które od roku 1625 były w posiadaniu rodziny) zostały sprzedane w drodze publicznej licytacji, której powodów opracowania nie podają. Od tego roku Jan-Reinhold zamieszkał w Dorpacie i tam umarł (po długich cierpieniach) dnia 18 lutego 1817 roku. Dnia 4 kwietnia 1773 roku zaślubił w Dorpacie Karolinę-Julianę-Krystynę von Rosen. urodzoną w dniu 6 listopada 1751 (według innej wersji, 1749) roku, zmarłą w Dorpacie dnia 21 (17) lutego 1824 roku, córkę Karola-Ottona barona von Rosen, z gałęzi na Kayafer czy Kaijafer, i Ewy (Eddy) Tiesenhausen, a wnuczkę, po ojcu: Jana-Gustawa von Rosen, generała wojsk rosyjskich, i Anny-Krystyny von Patkul, a po matce: Jerzego-Fryderyka Tiesenhausen, dziedzica Nachtigal., i Małgorzaty-Elżbiety von Oerten. Potomstwo Jana-Reinholda i Karoliny-Juliany-Krystyny było następujące:

(1) **Karolina-Ludwika** urodziła się w Dorpacie dnia 25 marca 1774, a umarła w Dreźnie dnia 12 lutego 1832 roku.

(2) **Otto-Magnus** (pok. XII.) urodził się dnia 29 czerwca 1775 1 roku. Był podpułkownikiem w 2 pułku ułanów rosyjskich.

(3) **Karolina-Ludwika** (sic!) urodziła się dnia 30 września 1776, a umarła 11 czerwca 1786 roku.

(4) **Karol-Fryderyk-Fabian** (pok. XII.), urodził się dnia 14 stycznia 1778 roku. W roku 1791 wstąpił do korpusu kadetów morskich. Notowany w randze kapitana. Umarł dnia 18 stycznia 1821 roku.

(5) **Jan-Reinhold** (pok. XII.) urodził się dnia 6 listopada 1779 roku. Kupiec w Petersburgu. Umarł jako kawaler w dniu 7 września 1858 roku. Jego pogrzeb odbył się w Petersburgu "u Świętego Michała" dnia 11 września.

(6) **Gerhard-Gustaw vel Gustaw-Gerhard** (pok. XII.), o nim niżej.

(7) **Jerzy-Henryk** (pok. XII.) urodził się dnia 19 sierpnia 1782 r. W roku 1791 wstąpił do korpusu kadetów morskich. W roku 1837 został contre-admirałem i szefem 3-ciej dywizji floty rosyjskiej. Następnie admirał i senator rosyjski. Umarł, jako kawaler, w Petersburgu dnia 13 stycznia 1861 roku. Jego pogrzeb odbył się tam, "u świętego Michała" dnia 17 stycznia. Pisał się "z Konhof", a był dziedzicem dóbr Fonal vel Wohna-Mojza w parafii Wierland w Estonii. Żychlinski pisze o nim, że był bratankiem także admirała rosyjskiego. Nie umiem wytłumaczyć tej wzmianki.

(8) **Julianna-Krystyna** urodziła się dnia 18 grudnia 1783 roku. Przebywała w Dorpacie.

(9) **Andrzej-Fryderyk** (pok. XII.) urodził się dnia 13 marca 1786, a umarł 28 marca roku następnego.

(10) **Zofia-Anna** urodziła się dnia 10 marca 1788, a umarła 11 marca 1789 roku.

(6) **Gerhard-Gustaw vel Gustaw-Gerhard** (pok. XII.), syn Jana Reinholda i Karoliny-Julianny-Krystyny von Rosen (p.w.), urodził się dnia 11, czy może raczej 13 lutego 1781 roku. W roku 1791 wstąpił do korpusu kadetów morskich. W roku 1837 jest generałem-majorem i komendantem portu w Rewlu. Później jest generałem-porucznikiem. Umarł w Rewlu, na tych stanowiskach, w dniu 1 sierpnia 1848 roku. W dniu 25 marca 1815 roku zaślubił w Petersburgu "u Świętej Anny" Katarzynę vel Annę-Katarzynę von Heering (Hering), urodzoną w Petersburgu dnia 13 czerwca 1795 roku, a zmarłą w Rewlu dnia 5 lutego 18...? roku, córkę Chrystiana von Heering, rosyjskiego generała-majora artylerii (syna Teodora) i Anny-Marii Bottom.

Dzieci Gerharda-Gustawa i Anny-Katarzyny von Heering:

a. **Katarzyna** urodziła się w roku 1816. W roku 1839 zaślubiła J erzego Sebrikowa (syna Jana), kapitana w Kronstadt. Umarła tam dnia 14 kwietnia i tam pochowana 18 kwietnia 1844 roku.

b. **Karolina**-Emilia urodziła się według jednych danych - w Oranienbaumie dnia 24 czerwca 1822, a według innych - w Rewlu dnia 26 czerwca tegoż roku. Dnia 28 lipca 1848 roku zaślubiła w Rewlu Ferdynanda-Gotarda, czy też Gotarda-Ferdynanda von Ramm, kapitana gwardii rosyjskiej. Umarła w Rewlu dnia 11 marca 1910 roku.

c. **Jerzy-Gustaw vel Igor** (pok. XIII), o nim niżej.

d. **Katarzyna-Zofia**, używająca tylko drugiego imienia, urodziła się w Oranienbaumie, koło Kronstadtu, dnia 10 sierpnia 1827 roku. Dnia 14 czerwca 1849 roku zaślubiła barona Dietricha von Tiesenhausen na Wesenbergu. Umarła w Rewlu dnia 26 lutego 1913 roku.

e. **Elżbieta-Anna vel Liza** urodziła się w Oranienbaumie dnia 10 czerwca 1829 roku. Dnia 21 (20) marca 1850 roku zaślubiła w Rewlu, według jednych wzmianek - Dietricha syna Konrada, a według innych - Mikołaja syna Teodora, von Brevern. Umarła w Rewlu dnia 11 listopada 1895 roku.

f. **Aleksandryna-Anna-Maria** urodziła się w Rydze dnia 24 września 1831 roku. Umarła, jako panna, w Fanal w lutym 1901 roku.

g. **Piotr** i

h. **Paweł**, umarli obaj jako małe dzieci.

c. **Jerzy-Gustaw vel Igor** (pok. XIII.), syn Gerharda-Gustawa i Anny-Katarzyny von Heering (p.w.), urodził się w Kronstadt dnia 10 lipca 1823 roku. Pulvis, jako miejsce jego urodzenia, podaje Oranienbaum. W roku 1861 rzeczywisty radca stanu. Prawnik. Członek Rady doradczej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Petersburgu. Odziedziczył po stryju Jerzym-Henryku (p.w.) Fonala vel Wohna-Mojza. Od roku 1894 stale tam zamieszkiwał i tam zmarł w dniu 7 lutego, a według innych wersji - dnia 15 lutego 1900 roku. Jego nekrolog ukazał się w *"Nowoje Wremia"* z dnia 11 lutego 1900 roku, a pogrzeb odbył się dnia następnego. Ożeniony był z Angeliką Stegmaier, córką Michała, zamężną I^o voto za N? Priklonsky, oficerem pułku Izmaïłowskiego. Synowie Jerzego-Gustawa i Angeliki:

a) **Mikołaj vel Franciszek-Gustaw** (pok. XIV.) urodził się w dniu 3 grudnia 1876 roku. Żył w 1909 roku. Nie znam jego losów.

b) **Jerzy** zmarł, jako siedmioletnie dziecko, w roku 1886 lub 1887.

GAŁĄŻ NA WEISSENSEE

D) **Fabian** (pok. VIII), syn Fabiana i Elżbiety von Taube (p.w.). Rotmistrz wojsk szwedzkich w latach 1663-1690. W roku 1663 otrzymał przy podziale dóbr ojcowskich Fölck. W roku 1695 kupił od swego brata Jana (p.w.) majątek dziedziczny Weissensee w parafii

Syssegal. Umarł w październiku 1699, a pochowany został w Doparcie 24 stycznia 1700 r. Ożeniony był z Elżbietą von Lovenwolde, córką Jana i Zofii-Elżbiety von Derfelden. Elżbieta występuje jeszcze w roku 1709. W dniu 24 czerwca 1717 roku wspomniana jako już nieżyjąca. Dnia 6 maja 1705 roku, występując wspólnie z synami, sprzedała dobra Weissensee, za sumę 8300 talarów, podpułkownikowi Hermanowi-Fryderykowi von Beckern. Według tradycji rodzinnej, dobra Weissensee pozostawały w rękach rodziny jeszcze w ciągu co najmniej kilkunastu lat. Jeżeli ta tradycja jest oparta na prawdzie, można przypuszczać, że wdowa po Fabianie dóbr tych nie sprzedała, lecz je tylko - ówczesnym zwyczajem - zastawiła. Fabian i Elżbieta z von Lovenwolde mieli dzieci o imionach:

(A) **Magnus-Jan** (pok. IX.), o nim niżej.

(B) **Fabian-Ernst** (pok. IX.) w dniu 6 maja 1705 roku występuje razem z matką i z braćmi. Jest wtedy porucznikiem. Umarł w roku 1717 w wieku co najmniej 32 lat.

(C) **Gotard-Fryderyk vel Fryderyk** (pok. IX.) w roku 1705 był kapitanem, a w roku 1710 rotmistrzem. Umarł w roku 1717. Ożeniony był z Heleną von Rehbinder, która po jego śmierci wyszła powtórnie za mąż za Jana Cliiwer.

(D) **Krzysztof** (pok. IX.), o nim niżej.

(E) **N? (córka)**, która już w roku 1695 była zamężna za Jerzym von Müller, porucznikiem a potem majorem..

(F) **Zofia**, która w 1712 roku zaślubiła M. von Duderberg. Występowała, jako wdowa, w latach 1718-1726.

(G) **Kasper vel Gaspar** (pok. IX.), o nim niżej, i

(H) **Agnieszka-Elżbieta**, która jeszcze w roku 1721 występuje jako niezamężna.

Z nich:

(A) **Magnus-Jan** (pok. IX.), syn Fabiana i Elżbiety von Lovenwolde, w roku 1703 był kapitanem, według Pulvisa, w armii szwedzkiej. Raz wymieniony jako "*Landmarschal*", którego to urzędu nie umiem wytłumaczyć. Pulvis pisze o nim, że był "*marszałkiem szlachty inflanckiej w latach 1712-1717*". Umarł w roku 1718. Był ożeniony z Anną Katarzyną von Riegemann, córką Jana, od dnia 1 marca 1712 roku dziedziczka na Ringenbergu, które to dobra sprzedała w roku 1729. Była też dziedziczką (sądzę że po mężu) dóbr Teilitz. Córka Magnusa-Jana i AnnyKatarzyny była Zofia-Helena, urodzona dnia 13 czerwca 1711 roku. Dziedziczka dóbr Teilitz. W roku 1729 -zaślubiła Ottona- Wilhelma von Bock, pana na Saarenhof w powiecie dorpackim. Umarła tam dnia 2 sierpnia 1740 roku.

(D) **Krzysztof** (pok. IX.), brat poprzedniego, był w roku 1710 rotmistrzem w wojsku francuskim. Umarł w roku 1733. Z żony o nieznanym nazwisku i imieniu, żyjącej w 1733 roku za granicą, pozostawił troje dzieci. Z nich przynajmniej dwóch synów przebywających także za granicą. Nie znam ich losów.

(G) **Kasper vel Gaspar** (pok. IX.), brat poprzednich, o którym niewiem czy to nie on był uczniem w ryskim liceum, w okresie od listopada 1689 do (przynajmniej) lipca 1692

roku. W październiku 1700 roku wstąpił do wojska szwedzkiego. Jako gwardzista Karola XII był w 1706 roku, razem ze swoim pułkiem, pod Sandomierzem. Z wojska wyszedł w stopniu podpułkownika i osiadł wtedy w swoich dobrach Falek (Felek). Umarł w Sagnitz dnia 16 września 1752 roku. Był żonaty z :Agnieszką Ludwiką de la Barre, córką Antoniego z gałęzi na Ermes, która umarła we Fischhausen w Prusach w dniu urodzenia córki Anny-Ludwiki, urodzonej dnia 19 września 1709 roku, a według innych wersji - dnia 29 września. W roku 1725 zaślubiła Gustawa-Jana vel Jana-Gustawa barona von Budberg, któremu zdaje się wniosła w posagu dobra Falek. Umarła, Jako wdowa, w Rydze dnia 5 (według innej wersji, 15) marca 1765 roku.

(39. III.202, 204, 71. 1901.172, 148.a. IV, V, 176. 1.14, 11.659, 180. 65, 97).

LINIA POLSKA

II. **Henryk** (pok. IV.), syn średni Fryderyka i zapewne jego pierwszej żony Doroty Rese, jest w polskich opracowaniach często wymieniany jako Jan-Henryk. Sądzę że jest to błąd. W działach majątkowych, w dniu 27 stycznia 1533 roku, otrzymał od ojca dobra Indrycę (p.w.) z obowiązkiem wypłacenia młodszemu bratu sumy 1.500 marek ryskich. W roku 1527, występując razem z żoną, sprzedaje za 450 ryskich marek jakieś dobra Barbarze z Tadwenów, wdowie po Janie von Plettenberg. W dniu 3 sierpnia 1537 roku uzyskał od mistrza inflanckiego Hermana von Briiggenei, zwanego Hasenkamp, potwierdzenie nadania dóbr Indryckich. Z wywodu Henryka Platera z 1620 roku wiemy, że żoną Henryka, o którym mowa, była von Plate. Potwierdza to wzmianki spotykane w niektórych opracowaniach, że żoną jego była Małgorzata von Plate, a zbija inne o tym jakoby jego żoną miała być Anna von Aschenberg, córka Hejdenreicha vel Henryka i Kunegundy von Reck. W żadnym z poważnych niemieckich opracowań nie znalazłem potwierdzenia istnienia Anny von Aschenberg. Jeżeli zresztą nawet Henryk był dwukrotnie żonaty, to i tak wywód kiedyś należycie udokumentowany jego prawnuka dowodzi ponad wszelką wątpliwość, że Henryk był ożeniony z von Plate i że to ona, razem ze swoim mężem, stanowiła parę protoplastów całej dzisiaj żyjącej rodziny polskich Platerów. Według Wilczyńskiego, Henryk umarł w 1546, według Pulvisa - żył jeszcze w 1547 roku.

Jego dziećmi byli:

I) **Wilhelm**,

II) **Henryk**, o nich niżej, i

III) **Dorota**, zamężna za Rotgerem Rumpff czy Rump (według polskich opracowań błędnie - Reus), która występuje, już jako wdowa, w październiku 1587 roku.

(34. III.217, 55. 1854.573, 64. XIII i XIV.325, 326, 71. 1901.212, 83. II.120, 86. III.310, 98. 1895.113, 148.a. VI, 166.1.38, 198. 7).

(Błędne lub bałamutne wzmianki o Henryku Platerze podają: 90. III. 295, 114.143,192. XIV.59, 198. 26, 217. III.190).

I) **Wilhelm** (pok. V.), syn Henryka i zapewne Małgorzaty von Plate, rozślawił szeroko po Polsce swoje imię. *"Encyklopedia wojskowa"* mówi o nim: *"Pierwszy ze sprzyjających Rzplitej przywódca szlachty inflanckiej w XVI w. Uczestniczył po stronie polskiej w wojnach o Inflanty z Iwanem IV Groźnym za czasów Zygmunta Augusta i Stefana Batorego. W XI .1580 odzyskał wraz z Sawą dla Polski opanowany przez wojska Groźnego Dynaburg, ... Uczestniczył w dalszych walkach z Moskwą na terenie Inflant"*. Musiał chyba uczestniczyć w oblężeniu Pskowa, bowiem w dniu 5 maja 1582 roku podpisał, jako pułkownik, świadectwo wydane Wilhelmowi Freytag, jako że ten w całej wojnie z Moskwą, a szczególnie przy oblężeniu Pskowa, sławnie się odznaczył. Nie znalazłem nigdzie wzmianki o tym, aby miał być żonaty. Pulvis daje mu błędnie za żonę - żonę jego brata Henryka i każe być ojcem potomstwa Henryka. Umarł przed dniem 23 marca 1599 roku.

(2. a. 113, 21. 689, 36. b. VII. 797, 36.c. VI. 433, 65. II. 21, 83. II .12, 89. a. 31, 90. III.295, 127. VII.321, 322, U8.a. VI, 169. II.252, 181. II.239, 185. I 242, 192. XIV. 59, H18. 7, 217. III.190).

II) **Henryk** (pok. V.), syn Henryka i Małgorzaty von Plate, był bodaj młodszym bratem Wilhelma, zdobywcy Dyneburga. Jego pierwsze występowanie zanotowano w roku 1549 w Weissensee, gdzie wówczas bawił. Według niektórych opracowań niemieckich, w roku 1558 otrzymał od mistrza inflanckiego Wilhelma von Fiirstenberg w zastaw dziedziczny bliżej nieokreślone dobra w okolicy Dyneburga. Dobra te trzymał poprzednio zastawem świeżo zmarły Wilhelm Stromberg. Ten sam akt miał zawierać zatwierdzenie dawniejszych nadań oraz stwierdzenie dziedzicznego charakteru ich posiadania przez rodzinę Platerów. W dniu 11 listopada 1559 roku uzyskał w Rydze od Gotharda Kettlera, już wtedy mistrza inflanckiego, nadanie (a więc zapewne potwierdzenie dawniejszych nadań) dóbr Indryckich w Inflantach Polskich. W roku 1561 jest jednym z pełnomocników Inflant, upoważnionych do poddania tego kraju Polsce. W roku 1564 I, 1568 I, czy może 1572 sprzedał folwark (*"Gtitchen"*) Vexnen? Michałowi Brunnow. Według niepewnej wzmianki, miał jakoby żyć jeszcze w 1599 roku. Informacja ta może dotyczyć jego syna. Według wyvodu jego wnuka, także Henryka, z 1620 roku, żoną Henryka (pok. V.) była von Tiesenhausen, córka Kacpra i Barbary von Rosen. Polskie opracowania dają jej imię Magdalena. Kosiński i Pulvis dają Henrykowi i Magdalenie z Tiesenhausen córkę o imieniu

Anna, zamężną za Hieronimem von Blumberg, zaś na pewno synem Henryka i Tyzenhaus był

Henryk (pok. VI.), który odziedziczył po ojcu wszystkie posiadane przez niego dobra, z czego wnosić można, że nie miał brata. Po ojcu więc dziedzic co najmniej Indrycy, otrzymał

od Zygmunta III (zapewne w 1599 roku) przywileje na dobra koronne Isnauda vel Plasson w powiecie lucyńskim, a następnie Hassuń, vel Asson, vel Osuń, vel Asunia koło Dyneburga. Jednocześnie, król potwierdził Henrykowi dawne przywileje mistrzów inflanckich na Indrycę. Zarówno polskie jak i niektóre niemieckie opracowania przypisują mu rolę sędziego Ritterbanku w Mitawie. On też, według tych samych opracowań, miał przeprowadzić tam swój wywód z 8 herbów i dowieść swego pochodzenia od przybyszów z Westfalii. Informacje te są błędne, bowiem wywód do Ritterbanku przeprowadził jego syn o tym samym co ojciec imieniu - Henryk. Z podanego przez A; W. Hupel spisu 8 herbów najwyższego rzędu, tego wyvodu, wynika jasno, że jego matką była von Knorr, babką ojczystą - von Tiesenhau sen, a prababką ojczystą - von Plate. Ten rodowód pozwala określić dokładnie miejsce jakie Henryk Plater, sędzia Ritterbanku, zajmuje w genealogii rodziny i stwierdzić, że nie tylko jego funkcje przypisano ojcu, ale jeszcze jego samego zaniedbano wykazać pomiędzy jego rodzeństwem. Henryk (pok. VI.), syn Henryka i M. von Tiesenhausen, miał być, według wielu opracowań, ożeniony z Marią von Rhodius, dziedziczką dóbr Wihalen, Jateln i Toeden, córką Ernesta von Rhodius i Marii von Hahn. Nie udało mi się stwierdzić powodów tej błędnej informacji, ani też znaleźć dowodów aby był dwa razy żonaty, natomiast faktem jest, że był żonaty z Marią von Knorr, zdaje się dziedziczką dóbr Willgahlen, Jateln i Fehzen koło Kuldygi (Goldingen). Matką jej była na pewno von AltenBokum, a obie babki, ojczysta i macierzysta, były z domu von Hahn.. Gotha (Handbuch) i Pulvis bodaj słusznie dają jej ojcu na imię Ernest, a matce - Anna. Nazwisko matki to samo źródło podaje jako Alten- bockum genannt Grimberg. Nie udało mi się określić daty zgonu Henryka, ale skoro wiadomo, że już w roku 1620 występuje jego syn Henryk i w Ritterbanku; zapewne jako senior linii, wywód przeprowadza, wnosząc z tego że on sam już w tym czasie nie żył i wszystkie późniejsze występowania "*Henryka*" przypisuję (p. n.) jego synowi. Henryk Plater, z: żony Marii von Knorr (a nie Rnorre lub Knorring, jak to błędnie podają. niektóre opracowania), miał dwie córki:

A. **Marię**, już w roku 1644 zamężną za porucznikiem Janem von Manteuffel Szoge, i

B. **Małgorzatę** za Ernestem von Freder, a według Pulvisa - za Janem-Ernestem von Treyden zu Grabsten, oraz synów:

C. **Henryka**

D. **Gotarda**, który prowadzi dalej linię, i E. Wilhelma., protoplastę odnogi żmudzkiej. Pulvis i inne niepewne źródła dają Henrykowi i Marii jeszcze syna Andrzeja. O tych wszystkich synach niżej.

(20.248,21. 689, 691, 22. 447, 34. III.217, 55. 1854.573, 62. 698, 699, 64. XIII. i, XIV.325, 65. II. 21, 71. 1897.91, 1901. 212, 83. 1.161, 300, 86. III. 310, 90. III. 296, 319, 98. 1895.132, 101. 639/679, 113. III .155, 114. 86, 148.a. VI, 166. 1.38, 169. III. j06, 191;.. 138, 192. XIV. 59, 198. 7, 26, 217. IIL190, 202, XXI. 100) .

Andrzej (pok. VII.), syn Henryka i zapewne Marii von Knorr, a brat Henryka, sędziego Ritterbanku, występuje tylko w polskich opracowaniach. Według tych samych autorów, potomstwa nie pozostawił, a żonaty był z N? Naruszewicz herbu. Wadwicz, według Wilczyńskiego, córką Krzysztofa, podskarbiego W. X. L. Żychliński przypuszcza, że żona

Andrzeja mogła być córką Pawła Naruszewicza, starosty markowskiego, i Barbary Kuncewicz. Andrzej miał żyć jeszcze w roku 1661. Zarówno sam fakt jego istnienia, jak i wszystkie powyższe wiadomości podaję z wszelkimi zastrzeżeniami, gdyż nie mam możliwości sprawdzenia tych przekazów. Boniecki zna Barbarę z Kuncewiczów herbu Łabędź, zamężną za Mikołajem: Naruszewiczem, również podskarbin litewskim. Paweł był ich synem.

(19. XIII.175, 90. III. 296, 319, 148.a. VI, 192. XIV;59, 198. 7, :U7. III.157).

G. Henryk (pok. VII.), syn Henryka i Marii von Knorr, został pominięty we wszystkich znanych mi opracowaniach. Jeżeli się weźmie pod uwagę fonetyczne podobieństwo imion: Henri po francusku i Heinrich po niemiecku, z imieniem Andre po francusku i Andrej po rosyjsku³⁾, wtedy nasuwa się mimo woli podejrzenie, czy zapomniany przez opracowania Henryk nie jest Andrzejem wspomnianym tylko przez polskie opracowania. Obaj potomstwa nie pozostawili. Jeżeli moje przypuszczenie jest słuszne, w takim razie to ten Henryk był ożeniony z Naruszewiczówną, o której mówiłem jako o żonie Andrzeja. Ani niemieckie, ani polskie opracowania nie mówią, z kim był żonaty Henryk. Był najstarszym z braci. Polskie opracowania, jako najstarszego, wymieniają Andrzeja.

W 1620 roku, Henryk (pok. VII.) przeprowadził legitymację w Ritterbanku w Mitawie udowadniając swoje pochodzenie od przodków przybyłych z Westhemmerde z hrabstwa Marchii w Westfalii, oraz swoje 8 herbów (quartiers), a nie z 16-tu, jak błędnie podają niektóre opracowania. Decyzja Ritterbanku w Mitawie zapadła dnia 7 października 1620 roku. W jej wyniku, rodzina "*Plater anders genannt von Brtielen*" została wpisana do I-ej klasy rejestru najstarszych rodzin szlachty kurlandzkiej. On sam, Henryk, od dnia 17 października 1620 do 1630 roku spełniał przy Ritterbanku w Mitawie rolę sędziego. Borkowski, myśląc i pisząc o jego ojcu, daje mu w roku 1625 funkcje i tytuł "*marszałka księstwa kurlandzkiego*". W roku 1632 podpisał z Inflantami elekcję króla Władysława IV. W dniu 18 maja 1644 roku występuje jako świadek przy sprzedaży dóbr przez swego brata Wilhelma (p. n.). Nie zachowały się o nim żadne inne dane.

(21. 689, 691, 22. 447, 43. V. 34, 44. 78, 55. 1854.573, 64. XIII i XIV. 325, 71.. 1895.5, 7, 86. III. 310, 98. 1895.132, 127. VII. 322, 160. 1.168, 166. I. 38, 192. XIV. 59).

D. Gotard (pok. VII.), syn Henryka i zapewne Marii von Rnorr, ma swoje miejsce w historii wojen Polski z Moskwą. Dnia 16 kwietnia 1637 roku "*Major wojsk J. K. M.*". Encyklopedia wojskowa pisze o nim: "*oberster i art. magister*". Walczył w woj skach litewskich pod Smoleńskiem w 1633 i 1634 roku. Po zwycięstwie nad Szeinem, wraz z Mikołajem Abramowiczem, miał sobie powierzone spisanie artylerii zdobytej na Moskwie. Według Niesieckiego (lecz nie wymieniony z imienia) miał brać udział w drugiej, nieszczęśliwej tym razem, bitwie o Smoleńsk w roku 1654 i na czele kawalerii wspomagać z zewnątrz oblężonego w Smoleńsku Filipa Obuchowicza, wojewodę smoleńskiego. Świącicki

przypisując mu tę samą akcję, daje mu imię - Jan. W źródłach niemieckich wspomniany jako major w służbie polskiej. W dniu 1 marca 1641 roku uzyskał od króla Władysława IV potwierdzenie praw do dawniej nadanych posiadłości. Był dziedzicem licznych dóbr w Inflantach i na Litwie. Po ojcu posiadał dobra Indrycę, a ponadto Sternbeck, Willgahlen, Fetzen vel Fehzenvel Felgen i Ocknist. Od 1653 roku był dziedzicem dóbr Warnowicze koło Krasławia. Dobra te przedtem należały do Henryka von Knoring (sic!). Według Uruskiego i Wilczyńskiego, miał jakoby nabyć w 1670 roku wsie Pleskowszczyzna (Podkowszczyzna?) i Rundziszki od Jarosza Ostejko. Spisy szlachty polskiej nie znają rodziny o takim brzmieniu nazwiska.

Cały ten, cytowany przez Wilczyńskiego, akt nasuwa poważne zastrzeżenia. Słownik Geograficzny nie zna miejscowości o nazwie Pleskowszczyzna j Rundziszki. Wreszcie, i ponadto, daje data 1670 poważnie do myślenia, czy nie mamy do czynienia z jakimś nieporozumieniem, gdyż Gotard, postrzelony pod Rasławiem, dnia 7 stycznia roku 1664, nie żył już dnia 25 lutego tego roku.

Gotard (pok. VII.) był ożeniony z Jadwigą-Elżbietą von Tiesenhausen, córką Jana-Henryka (według Pulvisa - Wilhelma) von Tiesenhausen, barona na Erla, generała majora, i Anny von Asserien, a wnuczką - po ojcu - Dettleffa von Tiesenhausen, pułkownika polskiego, i Agnieszki von Treyden genannt Trotta, a - po matce - Tönnis von Asserien na Tolks i Magdaleny von Bremen z domu Engdes. Jedno z opracowań niemieckich podaje błędnie datę zgonu Gotarda na rok 1633. Jadwiga-Elżbieta, urodzona w roku 1620, umarła dnia 1 grudnia 1693. Jej uroczysty pogrzeb odbył się w Subbat (Nowy Subborg) dnia 19 września 1694 roku. Z nieumotywowanej wzmianki Kosińskiego możnaby wnioskować, że Jadwiga-Elżbieta była drugą żoną Gotarda Platera. Nie znalazłem ani potwierdzenia, ani zaprzeczenia tej wiadomości. Żychliński twierdzi błędnie, że Jadwiga-Elżbieta, po śmierci Gotarda, wyszła powtórnie za mąż za N? Keyserlinga. W roku 1670 (według żychlińskiego, sądzą że błędnie, dopiero w roku 1681) Jadwiga-Elżbieta z Tiesenhausen Platerowa, wdowa, nabyła Swiadcioście i Hołoty w powiecie wiłkomirskim od Jerzego Czapskiego. Te ostatnie dobra są przypisywane, sądzą że błędnie, już Gotardowi przez wiele opracowań polskich i niemieckich. Gotard Plater, z żony Jadwigi-Elżbiety von Tiesenhausen, miał napewno .dzieci :

A) **Jana-Henryka vel Jana-Andrzeja,**

B) **Jana- Teofila vel Teofila-Jana i**

C) **Fabiana,** o nich niżej, oraz córki:

D) **Marię** za Janem-Jtirgen von Uexkill, szwedzkim rotmistrzem zmarłym dnia 3 sierpnia 1713 roku, i

E) **Elżbietę~Helenę (Halszkę) vel Helenę-Elżbietę,** zmarłą -przed 27 lutego 1710 roku, która dnia 25 lutego 1664 zaślubiła w Hołotach Jana-Gedeona vel Gedeona-Jana von der Borek (Borch), sędziego ziemski ego inflanckiego. W latach od 1678 do 1692 roku, Elżbieta występuje wspólnie ze swymi synami, jako dziedziczka dóbr Warnowicze (p.w.) koło Krasławia. W dniu 15 stycznia 1693 roku, razem z mężem, zapisuje kilka wsi w powiecie dyneburskim dla O. O. Jezuitów w Dyneburgu, ale. już w rok później, bo dnia 10 stycznia 1694 roku, zaślubia (sądzą że jako wdowa) Aleksandra Korff z Krzyżborka, ciwuna korszewskiego i pułkownika JKMci.

Według polskich opracowań, dziećmi tych samych rodziców miały być jeszcze:

Anna za baronem Korff von Schmissing, która w 1704 roku zapisała 15 tysięcy Złp. na misje katolickie w Zejmelach.

Barbara za Tomaszem von Ungern~Sternberg, w 1687 roku podczaszym witebskim,

Małgorzata za Michałem von Flock, pułkownikiem wojsk W. Ks. Litewskiego, i

Gotard, o którym Pulvis pisze że jako rotmistrz w. wojsku cesarskim poległ w bitwie z Turkami pod Granem na Węgrzech w 1683 roku. Potomstwa nie pozostawił.

(21. 691, 34. III. 217, 36.c. VI. 432, 39. III. 111-113, 41. XXIV. 349, 353, 55. 1854.573, 574, 59. 53/90, 615. II.22, 69.b.b., 71. 1901.212, 213, 1904.53, 86. III.310, 89.a. 273, 280,90. III.296, 297, 127. VII. 322, 133. II.178, 148.a. VI, 166. 1.38, 169. XV.b.678, 176. 1.397,398,485,181. II.239, 185.1.242,191. 138, 192. XIII.73, XIV.59, 198.8,26,217. III.190, 191, 202).

B) **Jan-Teofil vel Teofil-Jan vel Teofil** (pok. VIII.), syn Gotarda i Jadwigi-Elżbiety von Tiesenhausen, był bratem młodszym od JanaAndrzeja vel Jana-Henryka, a starszym od Fabiana (o obu p. n.), Po raz pierwszy występuje w 1669 roku, jako elektor z Inflantant króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego. Jest wtedy rotmistrzem Jego Królewskiej Mości. Był także, w 1674 roku elektorem Jana III. W roku 1678 był wyznaczony z sejmu komisarzem do ustalenia "*pewnych granic*", a w 1682 - do "*postanowienia kościołów katolickich w Inflanciech*" (Niesiecki) . Dowód to wyraźny, że już wtedy był katolikiem. W roku 1679 po raz pierwszy występuje jako wojski inflancki, a tylko w 1683 - jako starosta inturski. Od roku 1690 do zgonu występuje stale jako wojski inflancki i starosta metelski (z wójtostwem .simnieńskim) w Trockiem. Posłował z Inflant na sejmy: 1688, 93, 95 i 96 roku. W roku 1690 płaci podymne z 90 dymów z Wieysiey. W dniu 14 kwietnia 1692 roku, razem z bratem Janem Andrzejem, pożyczka hetmanowi Kaźmierzowi Sapieże 100 tysięcy złotych polskich pod zastaw majątności Strawieniiki w województwie trockim. W roku 1695 (według żychlińskiego, chyba błędnie, już w 1670) ufundował w Wilnie, "na Salwatorze za miastem", murowany kościół dla księży Misjonarzy. Według Wilczyńskiego i Pulvisa, nadał im wtedy wieś Białydwór. Umarł w 1697 roku, według Pulvisa, dnia 31 grudnia.

Żoną Jana-Teofila miała być Aleksandra-Krystyna Karęga herbu własnego, podstolanka wiłkomirska. Informacja o dacie zgonu JanaTeofila wydaje się niemożliwa, gdyż Aleksandra-Krystyna Karęga jest już w 1697 roku zamężna za Nikodemem-Michałem (według żychlińskiego, Nikodemem-Feliksem) Ciechanowieckim herbu Dąbrowa i z nim razem jest dziedziczką wsi Stęgwile. Nikodem Ciechanowiecki miał umrzećokoło 1701_roku, po czym Aleksandra-Krystyna miała być po raz trzeci zamężna za N? Rymwidem, starostą nowodworskim? Według Pulvisa, Aleksandra-Krystyna umarła przed Janem-Teofilem, a była córką Władysława Karęgi i Konstancji Naruszewicz.

Jan-Teofil Plater nie pozostawił potomstwa.

Jego portret znajdował się jeszcze w 1939 roku w zakrystii kościoła

Księży Misjonarzy w Wilnie.

(2. VII.209, 19. III.152, XIII. 175, 21. 689,22.447, 68.c., 83.a. 224, 90. III. 296. 297,127. VII. 322, 133. II.178, 136. 272, 148.a. VI, 148.b. 164, 165, 151. 91, 156.a. 137, 159. 115, 160. 1.168, 169. V.465, XIII. 516, 181. II.239, 192. XIV.59, 60, 198, 8, 26, 217. III.190, 191, IV.209, XIII.39, XX!. 101).

C) **Fabian** (p ok. VIII.), naj młodszy z synów Gotarda i JadwigiElżbiety von Tiesenhausen, urodził się jakoby już w 1628 roku. Jego pierwsze występowanie przypada na rok 1668, kiedy to, według Wilczyńskiego, razem ze swymi braćmi, przeprowadza działy majątkowe po ojcu. W roku 1669, jako chorąży JKMci, podpisuje z województwem wileńskim elekcję króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego. O. Pietruski wymienia występującego w roku 1674, jako elektora króla Jana III z: Inflant, "*Betk z Karmel Fabiana*", leśniczego knyszyńskiego. Nie umiem wytłumaczyć tej wzmianki i nie jestem pewien czy dotyczy ona tego Fabiana. Miał być dziedzicem Węgrzyszek, Bejścia i Sołohubiszek. W dniu 2 sierpnia 1676 roku, już jako chorąży inflancki, działając wraz z żoną, nabywa od brata Jana-Henryka Platera i jego żony von Grotthus (p. n.) dobra Briiggen, Sch6nherden i Kummeln, za sumę 30 tysięcy florenów. Te same dobra i za tę samą cenę sprzedali Fabianowie Platerowie pułkownikowi Michałowi Pflock. Fabian miał być wtedy dziedzicem Antonosza (por. niżej Jan-Henryk). Do 1706 roku, sądzę że od zgonu Jana:" Henryka Platera, jest opiekunem jego dzieci. Stronnik Augusta II. W 1704 roku występuje jako podkomorzy inflancki, którym był mianowany chyba już w dniu 9 lutego 1702 roku. Po śmierci Ottona-Fryderyka Felkerzamba herbu własnego, wojewody inflanckiego, otrzymuje w dniu 8 grudnia 1705 roku ten urząd. Umarł w roku 1709. Jego następcą w senacie Rzeczypospolitej, już w dniu 4 listopada tego roku, jest Józef Koss herbu własnego. W testamencie zapisał 3 tysiące tynfów na budowę wielkiego ołtarza w wileńskim kościele księży Misjonarzy i tam pod kaplicą świętego Pawła został w roku 1710 uroczyście pochowany.

Miniatura według portretu Fabiana znajduje się w zbiorach Tadeusza Plater-Zyberka w Valduc w Belgii.

Polskie opracowania podają zgodnie, że Fabian (pok. VIII.) był dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy z Anną-Barbarą von Sacken, wdową po Gotardzie von Dorthesen, córką Ottona-Wilhelma i Małgorzaty von Rappe. Według Pulvisa, Anna-Barbara żyła jeszcze w dniu 17 czerwca 1679 roku. Data ta wydaje mi się błędna, gdyż według niektórych opracowań, Fabian Plater już w dniu 2 sierpnia 1676 (według Pulvisa, "*przed 15 lipca 1688 roku*") był powtórnie żonaty z Emerencją, czy raczej Krystyną-Emerencją (a nie Konstancją lub Marianną, jak błędnie podają niektóre opracowania) von Korff, córką Wilhelma i Krystyny Osten-Sacken. Emerencja umarła w dniu 14 lipca 1728 roku. Pochowana w Wilnie w katakumbach kościoła księży Misjonarzy.

Fabian Plater, ze swojego drugiego małżeństwa, miał dwoje dzieci: córkę

Jadwigę-Elżbietę, o której niżej, i sądzę że młodszego od córki syna:

Jana-Teofila (pok. IX.), który - według błędnej informacji E. bar. von Fircks - miał imiona Fabian-Henryk i być urodzonym w 1669, a umrzeć w roku 1732. Znalazłem tylko jedno oficjalne stwierdzenie jego występowania, a to w dniu 27 marca 1704 roku. Jest wtedy wymieniony bez imienia i żadnych urzędów i funkcji, tylko jako "rodzony" Jadwigi Elżbiety, jednak wszystko w treści tej wzmianki przemawia za tym że był wtedy jeszcze młodym chłopcem. Według wszystkich polskich opracowań, umarł jako dziecko, lub. □ *młodo*". Według Pulvisa, Fabian Plater miał jeszcze drugiego syna, Gotarda, który w dniu 23 czerwca 1698 roku występuje jako "15-letni *sodalis Marianus*", a umarł w roku 1702. Pochowany u księży Misjonarzy w Wilnie.

(12. 132; 19. V. 272, XI. 332, 21. 689, 690, 22; 448, 46. 129, 135 65. II.22, 83. 1.164.: 90; III.296,.297, 98.1895.53,127. VII.322, 136; 27,2, U8.a. VI., 160.1.168,192. XIV. 58-60, 198.8, 9,26, 207. 16.,209.a. 16, 217; III.191, XVII.201, XXVIII.19, XXI.I01)

Jadwiga-Elżbieta (pok. IX.), córka Fabiana i Emerencji von Korff herbu własnego, urodzona w 1684 roku, była w 1703 lub 1704 roku zaręczona z pułkownikiem wojsk buławy wielkiej litewskiej Zygmuntem Ernestem von Bandemer, urodzonym nie wcześniej niż w roku 1669, dziedzicem dóbr Briiggen (kiedyś własność Platerów, p. w.). Z przyczyn, których zachowane w opracowaniach niemieckich materiały nie wyjaśniają, Fabian Plater w pewnym momencie oświadczył, że odmawia swej poprzednio udzielonej zgody i do małżeństwa córki z pułkownikiem von Bandemer nie dopuści. Zaszły potem wypadki, które spowodowały, że w dniu 30 marca 1704 roku Fabian Plater wystosował i złożył na ręce Michała-Rafała Szumskiego herbu Jastrzębiec, podstolego i surogatora wileńskiego województwa skargę przeciwko Zygmunutowi-Ernestowi. von Bandemer, pułkownikowi w chorągwi konnej hetmana wielkiego litewskiego Michała-Serwacego Wiśniowieckiego. Ze skargi tej wynika, że w drugim dniu Wielkanocy roku 1704 (a więc w dniu 24 marca), Fabian Plater z rodziną znajdował się w kościele w Kaltenbrunn w Kurlandii, jako zdaje się w swojej parafii. W czasie nabożeństwa przybył przed kościół, na czele oddziału 100 konnych, ex narzeczony jego córki, Zygmunt Ernest von Bandemer. Pułkownik Bandemer miał wejść do kościoła w otoczeniu dwóch oficerów tej samej chorągwi, a mianowicie: podpułkownika Jerzego von Bandemer, swego brata, i rotmistrza Fryderyka von Korff, oraz 10 żołnierzy uzbrojonych. Pułkownik Bandemer zbliżył się do ławki kolatorskiej, w której zajmował swoje miejsce Fabian Plater z rodziną, i siłą (ciągle według słów skargi) wyrwał z ramion matki płaczącą i wzywającą ratunku Jadwigę-Elżbietę Plater, wyniósł ją z kościoła i wrzuciwszy do sani, stanowiących jego (Fabiana Platera) własność, w konwoju żołnierzy swego oddziału, natychmiast wywiózł do Briiggen, do swoich rodziców. W dniu 26 marca 1704 roku, sprowadzony specjalnie do Brüggen pastor luterański udzielił ślubu pułkownikowi Zygmunutowi Ernestowi von Bandemer i Jadwidze-Elżbiecie Plater. Po ślubie pułkownik wywiózł żonę do swego majątku Drui alias Sapieżyszek w powiecie brasławskim.

Z zeznania pułkownika Bandemera wynika, że istotnie wywiózł i zaślubił Jadwigę-Elżbietę, ale uczynił to za jej pełną zgodą. W kościele żadnych gwałtów nie czynił. Żołnierzy uzbrojonych do kościoła nie wprowadzał. Sanie, którymi wywiózł narzeczoną z Kaltenbrunn do Brüggen, były jego własnością, a nie Fabiana Platera. Jadwiga-Elżbieta siadła do nich dobrowolnie. Dobrowolnie przysięgła mu wiarę małżeńską, w obecności świadków i jego rodziców, w ich domu.

Że zeznanie oskarżonego Bandemera było oparte na faktach, przynajmniej w niektórych jego ustępach, stwierdzają dołączonego do aktów sprawy listy Jadwigi-Elżbiety, pisane do męża z Druu w dniu 21 maja i z Rożana w dniu 4 czerwca 1704 roku. Listy te w dosłownym brzmieniu załączone do aktów sądowych dowodzą ponad wszelką wątpliwość gorącej miłości Jadwigi do męża i wykluczają czynnik przymusu w całej tej sprawie. Sprawa gardłowa przeciwko pułkownikowi Bandemerowi i współwinnym o razy, znieważenie kościoła, raptus puellae i, co bodaj w tym wypadku było najcięższym przewinieniem, o użycie. do tych wszystkich występków siły zbrojnej powierzonej jego komendzie, toczyła się szybko i w atmosferze dla podsądnych nieprzychylniej. Stwierdza to wyraźnie list pułkownika Bandemera do jego rodziców, a przede wszystkim dwa listy jego żony Jadwigi-Elżbiety do Fabiana Platera pisane z Rożana, pierwszy w dniu 4 czerwca, a drugi w dniu 23 lipca 1704 roku. W listach swoich do ojca Jadwiga-Elżbieta von Bandemer zaklina go aby się zlitował nad nią i nad jej mężem. Prosi, aby kroki procesowe przeciw winnym przerwał. Pisz, że męża swego kocha i że związana z nim ślubem, z nim tylko żyć pragnie itd. itd.

Mimo tych listów, sprawa przeciwko Blmdemerom i Korffowi, w nieobecności i w nieświadomości Jadwigi, odbyła się w Birżach w dniu 17 lipca 1704 roku, a zakończyła wyrokiem skazującym na śmierć przez rozstrzelanie wszystkich trzech oskarżonych, to jest Zygmunta-Ernesta i Jerzego Bandemerów oraz Fryderyka Korffa. Wyrok na obu braciach został wykonany w dniu 20 lipca 1704 roku. Fryderyk von Korff ocalał, zdołał bowiem w ostatniej chwili przed wykonaniem wyroku uciec na koniu jednego z eskortujących żołnierzy.

Już po straceniu obu braci, nadeszły: (poczta w tych czasach działała widocznie wolniej niż wymiar sprawiedliwości) trzy listy króla Augusta II, datowane w Łańcucie dnia 28 lipca 1704 roku, a adresowane, jeden do hetmana wielkiego M. S. Wiśniowieckiego, drugi do Fabiana Platera, a trzeci do jego żony.

W liście do hetmana król zaleca mu i prosi o względnosc dla pułkownika Bandemera, jako dla zasłużonego żołnierza, oraz z uwagi na fakt, że jurysdykcja sądu nie rozciąga się na Kurlandię, gdzie fakt porwania miał miejsce. W obu listach do Fabianów Platerów, król przemawia w imieniu młodej pary i ich wzajemnego uczucia, usiłuje ułagodzić rodziców nieszczęśliwej Jadwigi-Elżbiety. Listy te, rzecz prosta, nie mogły już: w niczym odmienić zaszłych faktów.

Śmierć Bandemerów i wszystkie poprzedzające ją wypadki zostały opisane wierszem przez świadka, czy też może nawet ich współaktora, Jerzego-Fryderyka von Manteuffel genannt Szoge, a później posłużyły jako kanwa Henrykowi Laube do opowiadania wydanego w 1842 roku w Mitawie, pod tytułem *"Die Bandemere Kurische Erziihlung"*.

Po śmierci męża, Jadwiga-Elżbieta von Bandemer umieszczona została przez ojca *"u zakonnic francuskich w Wilnie"*, a więc zapewne u Wizytek, a po jakimś czasie wydana za swego stryjecznego brata i kiedyś pupila jej ojca, Ferdynanda-Wilhelma Platera. O nim niżej.

Według Wilczyńskiego, a po nim innych autorów polskich, Jadwiga Elżbieta miała być przed swoim małżeństwem z Ferdynandem Platerem zamężna za Maciejem, czy też Mateuszem, Dowmont Siesickim herbu Bawola Głowa, marszałkiem wilkomirskim.

Żadne ze znanych przeze mnie źródeł i opracowań polskich, z wyjątkiem Pulvisa, nie zawiera wzmianki o Zygmuncie-Erneście von Bandemer i o jego nieszczęśliwym małżeństwie z Jadwigą-Elżbietą Plater.

(37. II. 421, 46. 128-135, 65. II. 22, 83. 1.164, 165, 90. III. 297, 148. a. VI, 169. XIII.541, 192. XIV.60, 198. 8, 9, 217. III.191).

A) **Jan-Andrzej** (pok. VIII.), właściwie Jan-Andrzej-Henryk, syn naj starszy Gotarda i Jadwigi-Elżbiety von Tiesenhausen, występował pod różnymi imionami. W źródłach polskich figuruje jedynie jako JanAndrzej, w niemieckich zazwyczaj jako Jan-Henryk, ale czasem też jako Jan-Andrzej, raz jako Jan, a raz jako Andrzej. W rosyjskich wymieniany i tak i tak. Wszystko przemawia za tym że występując wobec Niemców używał imion Jan-Henryk, a wobec Polaków - Jan-Andrzej. Takie przypuszczenie znajduje swoje potwierdzenie w fakcie, że gdy w 1694 roku wydał po niemiecku druk poświęcony pamięci swej matki, podpisał go "Johann Heinrich Plater" (p. n.). Podobny wypadek używania imion Andrzeja i Henryka przez tę samą osobę opisałem wyżej w ustępie dotyczącym synów Henryka (pok. VI.) i Marii von Knorr.

Sądzę, że Jan-Andrzej urodził się najpóźniej w roku 1626, skoro najmłodszy jego brat Fabian miał się urodzić w roku 1628 (p. n.).

Jan-Andrzej był po ojcu dziedzicem Wielkiej i Małej Indrycy, a potem dokupionych Antonosza (po Morykonich, a przed Romerami) i Podusiat. Według Uruskiego, był w roku 1660 dworzaninem pokojowym króla Jana Kazimierza. "*Wojownik za trzech monarchów*". Istotnie taka wzmianka o nim jest w pełni usprawiedliwiona, gdyż już w roku 1660 a: potem także w latach 1661 i 1664 otrzymał listy przypowiednie, dwa razy na chorągiew rajtarską ze 100, a raz z 200 koni (Wilczyński). Od 1669 roku wymieniany stale jako pułkownik cudzoziemskiego autoramentu wojsk Wielkiego Księstwa Litewskiego, a wreszcie uczestnik odsieczy wiedeńskiej w 1683 roku.

W roku 1668 przeprowadził z braćmi Janem-Teofilem i Fabianem działy majątkowe dóbr pozostałych po ojcu (p.w.). W roku 1669 podpisał z Inflant elekcję króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego. W dniu 3 maja 1670 roku przyjął, za konsensem królewskim, od MichałaKazimierza Paca, hetmana wielkiego litewskiego i wojewody wileńskiego, cesję starostwa dynaburskiego. Stanowiło ono od 1677 roku jedno ze, starostwem inflanckim i do końca Rzeczypospolitej nie wyszło już z rąk Platerów. W skład starostwa wchodziła też forteca w Dynaburgu. Za Jana-Andrzeja załoga tej fortecy pod jego dowództwem składała się z 1181 ludzi. Jan III Sobieski, przywilejem z roku 1675, potwierdził starościński urząd Jana-Andrzeja.

Występując wraz z żoną dnia 15 października 1670 roku, już wtedy dziedzic nie tylko Indrycy lecz i dóbr Sałaty, nabywa za 27 tysięcy florenów, od Jana-Ernesta von Brunnow, chorążego królewskiego, syna Gotarda i Anny Plater, dobra Briiggen, Schönheiden i Kummeln. W dniu 2 sierpnia 1676 roku sprzedaje te same dobra za 30 tysięcy florenów bratu Fabianowi i jego żonie Emerencj i von Korff (p.w.).

W roku 1674 podpisał elekcję Jana III jako starosta starodubowski. Sądzę że jest to błąd spowodowany złym odczytaniem słów: "*star. dynaburski*", może niewyraźnie pod jego nazwiskiem napisanych. Wprawdzie królewszczynny dawnego starostwa starodubowskiego, po przejściu tej części ziem polskich w zależność od hetmana kozaków zaporozskich (rozejm

andruszowski), przeniesione zostały razem z nazwą starostwa do województwa trockiego, to jednak nigdzie nie zachowało się potwierdzenie wzmianki o tym aby tytuł taki przysługiwał Janowi Andrzejowi. Trudno też przypuścić, aby używał nazwy tytularnego, wtedy gdy już od 4 lat posiadał jedno z najpoważniejszych starostw grodowych Rzeczypospolitej. Mniej więcej w tym czasie był starostą starodubowskim Krzysztof Rudornina herbu Trąby. Wzmianka w Niesieckim spowodowała dalsze błędy. Spisy uczestników odsieczy wiedeńskiej z roku 1683 wymieniają Jana-Andrzeja też jako starostę starodubowskiego.

Ten błąd jest łatwiejszy do wytłumaczenia, a spowodowany jedynie dorobieniem urzędu do osoby, po łatwym stwierdzeniu, że w Niesieckim występuje z tym właśnie tytułem tylko jeden w tym czasie żyjący Jan Andrzej Plater.

Jan-Andrzej Plater, razem z żoną, kupuje w dniu 5 lipca 1678 roku, :za sumę 12 tysięcy złotych polskich, od Teofila Dunin-Rajeckiego i jego małżonki Alszki Druckiej Sokolińskiej, kamienicę w Wilnie przy ulicy □ *Wielkiej Zamkowej, przeciw kościołowi świętego Jana leżącą*". Kamienicę tę sprzedali za tę samą cenę w dniu 23. marca 1683 roku księdzu Michałowi Mazowieckiemu, rektorowi collegium S. J. w Wilnie, i pokwitowali go jednocześnie z odbioru tej sumy.

Dnia 22 czerwca 1681 roku nabył Jan-Andrzej od N? Grotthusów ,dobra Gros i Klein-Ruhenthal, Gros i Klein-Schwirkeln, Zemehlen, Lindenhof i Bueckschenhochen, za ogromną na owe czasy sumę 190 tysięcy florenów liczonych w akcie po 3 floreny za talara, a po 6 za dukata, czyli za 31.666.- dukatów. Kneschke i inni błędnie twierdzą, że niektóre z tych majątków Jan-Andrzej miał otrzymać w posagu za żonę. Wydaje mi się ta informacja słuszną tylko w odniesieniu do dóbr Ploniany, gdyż one nie figurują w powyższym akcie kupna. Miał być dziedzicem także Kombulmujzy i Hottenbergu (.Pulvis). Wiadomość ta wydaje mi się błędna.

Jan-Andrzej jest posłem na sejm roku 1685 i z niego był wydelegowany do rewizji skarbu koronnego. Jest posłem także na sejm warszawski roku 1689, a miał być także (według Pulvisa) na sejmy w Grodnie 1688 i 1693 r. W 1690 roku został osobistym pismem Królewicza Jakóba Sobieskiego zaproszony na jego wesele (Wilczyński). Razem z bratem Janem-Teofilem pożycza w dniu 14 kwietnia 1692 roku hetmanowi wielkiemu litewskiemu Kazimierzowi Sapieże 100 tysięcy złotych polskich pod zastaw dóbr Strawienniki w województwie trockim.

W roku 1694 czy może w 1695 przeszedł z luteranizmu na katolicyzm i zamienił świątynię w Wielkiej Indrycy na kościół katolicki pod wezwaniem świętego Jana Chrzciciela.

Jan-Andrzej, pierwszy ze swojej rodziny, zasiadł w senacie Rzeczypospolitej. Dnia 28 lutego 1695 roku został mianowany wojewodą inflanckim. Przywilej oryginalny na pergaminie, z podpisem Jana III i z dwoma wiszącymi pieczęciami w srebrnych puszkach, znajdował się - według Wilczyńskiego - Jeszcze około 1863 roku w zbiorach rodzinnych. W spisie wojewodów w Niesieckim jest błędnie wymieniony jako Jerzy.

Jan-Andrzej vel Jan-Henryk Plater umarł w roku 1696, według niektórych polskich opracowań - w dniu 24 lutego. Nie żył już w sierpniu tego roku. Gotha, Kneschke, Siebmacher i Dołgorukij podają mylnie 1705 rok jako datę jego zgonu. Ofiarował 1000 talarów Misjonarzom w Wilnie na wymurowanie przy ich kościele kaplicy Boskiej Opatrzności - według tradycji rodzinnej - pod tą kaplicą został pochowany.

Był autorem pracy wydanej w Rydze w roku 1694 pod tytułem: „*Leydklagende TraurElegie iiber zeitlichen Hintritt der weyland HochWolgebohrnen Frauen Frauen Hedwig Elisabeth Baronesse von Tiesenhausen des Hoch- Wolgebohren Herrn Herrn Gotthardi von Plater Konigl. hochmeritirten Majeurn, Erb-Herrn auf Neddritz, Sternbeck WilgahIen, Fetzen, Hollot u. Ocknist etc. hinterbliebenen Fr: Wittiben,welche nachdem sie den 1 Dec. 1693 Jahres, den sanfft-u-seel. Todes Wechsel getroffen: der Leichnam aber den 19 Sept. dieseslauf. 1694 Jahres in der neu-Subbatischen Kirche heerdiget wurde; entworffen zuso thanem Traur-Altarv,on Sr. nunmehrseelig ruheriden, Fr. GrossMutter gehorsamst verbundenen Son Johann Heinrich Plater*”. L. P. Riga, N6Iler. (1694). folio, k. 8.

Jan-Andrzej Plater był ożeniony (daty ślubu nie udało mi się ustalić z Louise-Marie-Ludovica von Grotthus, używająca zazwyczaj imion Ludwika-Maria, a czasem nawet tylko Maria. Była ona córką Hildebrand Heinrich von Grotthus auf Gross u. Klein Ruhenthal (por. w.) i Anny Sibilli von Behr, a wnuczką, po ojcu Reinholda von Grotthus: i Lukrezji-von Rippen (I^o voto von Polenz),a po matce; Ulricha von Behr auf Edwahlen i Marii-Weroniki von Maydel.

Ona, już jako wdowa, bo w dniu 20 czerwca 1697 roku, wydzierżawiła za 27.115 złp., na lat 6 dobra (jakie?), nabyte przez Jana-Andrzeja, Kasprowi-Janowi von Tiesenhausen. W roku 1706 uzyskuje od dzieci,dopiero wówczas pełnoletnich; dożywocie na Dusiatkach ze wsią Bredenssie i na Ruhenthalu. Umarła dnia 4 kwietnia 1720 roku.

Portrety Jana-Andrzeja i jego żony, znajdowały się w Krasławiu, a według tych portretów wykonane miniatury znajdują się obecnie w zbiorach Tadeusza Plater-Zyberka w Valduc w Belgii.

(2. XX. 464, 537, 19. VII .113,21. 690, 691, 705, 22. 448. 449, 34. III. 217, 36. b. VII. 797, 41., 55. 1854.573, 574, 59. 3/26, 51/80, 62. 701, 65. II. 22, 68. b., 68. c., 69.b., 71.1897.91,1904.3,51,53,83. I.164, 86. III.310, 311,90. III.296, 298, 299, 98.1895, :52, 53, 101. 639/679,113~ III. 100, 155, 114: 86, 127; VII. 322, VIII. 186, 133. II.178, 135. 24, 136.272, 148.a. VI., 160. 1.168, 166. 1.38, 169. 1.357, 111.277, X1.247, XV a39,185.1.394,192. XIV. 58, 60, 196. 149, 150, 198.9,26,207.10,15,209.131, 209.a. 16,.. 217. n.83, m.191, 192, XVII.201, XXI.100, Xxvm.19).

Jan-Andrzej Plater miał ze swojego małżeństwa sześciu synów i cztery córki, a mianowicie, córki:

Anna-Sybilla, która już w dniu 20 czerwca 1696 roku była zamężna za Walterem-Stanisławem vel Stanisławem Sybergiem herbu własnego, podkomorzym nadwornym. Zapisała Misjonarzom w Wilnie wieś Purniszki vel Ginsztele. Umarła w roku 1698.

Izabella za Fabianem Borchem herbu Trzy Kawki, zmarłym, według N. Ikonnikowa, bezdzietnie w roku 1716.

Karolina i

Konstancja, zmarła w panieństwie w czasie panującego morowego powietrza, około 1712 roku.

A synowie:

(A) **Jan-Andrzej**,

(B) **Jan-Ludwik**, twórca gałęzi inflanckiej,

(C) **Ferdynand-Fabian**, a błędnie Ferdynand-Wilhelm-Michał,

(D) **Aleksander-Konstanty**, raczej tylko **Aleksander**,

(E) **Karol**, urodzony w roku 1691. Umarł i pochowany w roku 1709 w podziemiach kościoła księży Misjonarzy w Wilnie, i

(F) **Fabian**, czasem wymieniany w polskich opracowaniach jako **Fabian-Ksawery**, twórca gałęzi litewskiej.

O tych synach Jana-Andrzeja (pok. VIII.), stanowiących pokolenie IX linii polskiej, z wyjątkiem jedynie Karola, o którym nie posiadam innych wiadomości jak tylko już podane, piszę obszernie niżej.

Dołgorukij błędnie wymienia potomstwo Jana-Andrzeja.

(21. 691, 705, 22. 448, 459, 34. m. 217, 41., 55. 1854.574, 65. n. 22, 23, 68.ć... 69,b., 69.b.b.; 83. n. 100, 86. m. 310, 90. m. 298, 299, 9g. 1895.52, 53, 127. VII. 322, 148.a. VI., 166. 1.38, 192. XIV.60, 198. 9, 11, 217. m.192).

(A) **Jan-Andrzej** (pok. IX.), syn najstarszy Jana-Andrzeja vel Jana-Henryka. czasem nazywany tylko Andrzejem, o wiele starszy od swego rodzeństwa, jeszcze za życia ojca otrzymał od niego cesję starostwa dynaburskiego i do zgonu występuje z tym urzędem. Poseł z Inflant na sejmy w Warszawie w latach 1695 i 1699, a w Grodnie 1718. Jakoby walczył w 1700 roku pod Olkienikami przeciwko Sapiehom. Na zjeździe lubelskim został przez szlachtę wybrany dnia 11 sierpnia 1707 roku delegatem (deputatem) do rady przy boku Prymasa. Umarł, jako kawaler, w Warszawie w 1735 roku. Miał się cieszyć wielką popularnością u szlachty. Uruski. nie mówiąc, z kim był żonaty, przypisuje mu syna Ferdynanda, □z *koniuszego, od 1749, r. Podkomorzego, inflanckiego*" (?). Miniatura Jana-Andrzeja, według portretu (kiedyś w Krasławiu), znajduje się w zbiorach Tadeusza Plater-Zyberka w Valduc w Belgii.,

(1. 1.125, 21. 689,,22. 447, 34. UL 217, 90. m.298, 299, 192. XIV.60, 198.. 10,,

212.a. 178, 182, 204, 350, 217. 111.192).

(C) **Ferdynand-Fabian** (pok. IX.), błędnie przez polskie opracowania nazywany Ferdynandem-Wilhelmem-Michałem, trzeci syn Jana-Andrzeja vel Jana-Henryka i L. M. L. von Grotthus, urodzony jakoby w 1678 roku (Pulvis), co wydaje się wątpliwe bo dopiero w pierwszych latach po 1700 roku uzyskał pełnoletność. Niesiecki notuje rok 1704 jako datę jego występowania. W dniu 14 kwietnia 1719 roku występuje jako przyjaciel pieczętarz przy jakiejś rodzinnej tranzakcji. Według Kosińskiego - w 1720, a według Żychlińskiego - w 1729 roku został podkomorzym inflanckim. W 1733 roku podpisał elekcję Stanisława Leszczyńskiego z województwem wileńskim, już jako podkomorzy wiłkomierski, którym miał zostać już w dniu 22 lutego 1731 roku., Trudno mi to pogodzić faktem, że wkrótce potem był delegowany "z prowincji W. X. Litew. z oznaymieniem koronacji w r. 1733 do Saxonii". świadczy o tym jego mowa, jaką ,wygłosił, a jaką wydał drukiem Kazimierz Niesiołowski -w "*Otia publica*"w 1743 roku. Łowczym litewskim został dnia 27 stycznia 1735 roku. Ostatnim jego urzędem było marszałkostwo nadworne litewskie, na które został mianowany dnia 31 marca 1739 roku. Był więc czwartym senatorem w rodzinie. Ferdynand Plater, mianowany marszałkiem nadwornym, zdaje się nie zdążył objąć tego urzędu, gdyż umarł dnia 22 lipca 1739 roku. Jego pogrzeb uroczysty odbył się u Misjonarzy w Wilnie, pomiędzy 14 i 28 lutego 1740 roku.

Wilczyński cytuje w swojej monografii, że w archiwum rodzinnym Platerów znajdowało się "*Prawo sprzedażne od książąt Radziwiłłów na dobra Kurkle, wydane Marszałkom nadwornym Platerom*". Nie udało mi się ustalić, od jakiej daty Kurkle stały się własnością Ferdynanda Platera i jego żony. Według Pulvisa, Ferdynand Plater miał od dnia 30 maj a roku 1738 posiadać starostwo jodkańskie.

Ferdynand Plater był ożeniony ze swoją rodzono stryjeczną siostrą Jadwigą-Elżbietą Plater, córką Fabiana (pok. VIII.) i Emerencji von Korff, a wdową po Zygumencie Erneście von Bandemer, a jak chcą niektóre polskie opracowania, także i po Mateuszu Dowmont Siesickim. Ponieważ Z. E. v. Bandemer został rozstrzelany w 1704 roku (p.w.), najwcześniejszą datą małżeństwa Ferdynanda może być rok 1705 i to naturalnie tylko w tym wypadku, jeżeli wersja o małżeństwie Jadwigi-Elżbiety z Dowmont Siesickim jest błędna. Przypuszczam, że małżeństwo Ferdynanda Platera z Jadwigą-Elżbietą zostało zawarte za życia jej ojca, Fabiana Platera, a więc nie później niż w 1709 roku. Jadwiga-Elżbieta umarła 30 marca 1754 roku, nie pozostawiając potomstwa. Cały majątek po obojgu odziedziczyli Jan-Ludwik Plater, syn Fabiana a bratanek Ferdynanda, i jego żona Emerencja Plater, córka Aleksandra a -bratanica Ferdynanda. O nich niżej. Polskie opracowania, jak: Kosiński, Uruski i Żychliński, dają o Ferdynandzie wiele informacji błędnych, zwłaszcza, jeśli chodzi o datę jego zgonu.

(21.690,22.448,34. III.217, 41. XXIII.132, XXIV.348, 349, 59. 57/130, 65. U. 22, 23, 71. 1904.57, 90. UI.297, 299, 98. 1895.53, 127. VII. 322, 133. III. 289, 148.a. VI, 160. 1.168, 192. xrv. 58, 60, 198. io, 27, 209.a. 182, 239, 217. III .191, 192, X1.195, XII.321, XVII.263, XVIII.124, 204, XX1.101).

(D) **Aleksander** (pok. IX.), czasem Aleksander-Konstanty, czwarty syn Jana-Andrzeja vel Jana-Henryka i L. M. L. von- Grotthus, w 1706 roku uzyskał pełnoletność. Z działów rodzinnych otrzymał dobra Antuzów z miasteczkiem tej. samej nazwy vel Antuzowo, oraz Kroszty, Antokiewnie i Poniemuń w powiecie wiłkomierskim. Według niektórych polskich opracowań, nie brał udziału w życiu publicznym dla bardzo złego mroku; według innych, miał być w 1735 roku stolnikiem i sędzią ziemskim (chyba raczej grodzkim) wiłkomierskim. Umarł - według Kosińskiego - w 1735 roku, a według Pulvisa dopiero po 1762 roku. Ożeniemy był z Zofią von Budberg, córką Magnusa i Emerencji von Plettenberg, zmarłą na długo przed mężem. Pozostawił z tego małżeństwa urodzone trzy córki:

1. **Emerencję-Ludwikę vel Emerencjanę-Ludwikę**,. dziedziczkę po rodzicach Antuzowa. Po śmierci jej stryja Ferdynanda (p.w.), została "przysposobiona" przez owdowiałą stryjenkę Jadwigę-Elżbietę z Platerów i odziedziczyła całą fortunę bezdzietnych stryjostwa. Zaślubiła swojego stryjecznego brata Jana-Ludwika, syna Fabiana (p. n.).

2. **Mariannę-Amelię**, raz wymienioną jako Amalię-Kunegundę, zamężną za Tadeuszem Bielewiczem vel Billewiczem vel Bilewiczem herbu Mogiła, późniejszym kasztelanem trockim, zmarłym w roku 1790. Musiała umrzeć młodo i bezdzietnie, gdyż herbarze milczą o niej w monografiach Billewiczów, i naj młodszą

3. **Rozalię-Karolinę**, zamężną za Mikołajem-Andrzejem Rudorniną Dusiackim herbu Trąby (według Wilczyńskiego, błędnie, za Stanisławem), w 1761 roku cześnikiem i podstarostą, a potem marszałkiem brasławskim, zmarłym w 1775 roku. Razem z mężem jest dziedziczką Drujki z Ponczanami w powiecie dzisieńskim w latach 1752-1769, a następnie ona sama, aż do zgonu swego, to jest do 1789 roku. Od śmierci męża miała dożywić na dobrach i miasteczku Dukszty i tam umarła.

(65. II. 22,23, 90. III. 299, 98. 1895.53, 148.a. VI, VII, 169. 11.213, 214, VIII. 764, XN, a. 44, 462, XV, b. 168, 192. XIV.60, XV.299, 198. 10, H, 217. 111.192, IV.IO, 200, 238, 369, 385, XXVIII. 21, XXX.H2).

GAŁĄŻ INFLANCKA

(B) **Jan-Ludwik** (pok. IX.), drugi syn Jana-Andrzeja vel Jana Henryka i t. M. L. von Grotthus, był o wiele starszy od swoich braci, Senior całej polskiej rodziny hrabiów Plater. Posłuje na sejmy: w roku 1693 do Grodna, a w 1695, 1696 i 1720 do Warszawy. Borkowski twierdzi, że Jan-Ludwik był także, posłem na sejmy w latach 1688, 1694, 1699 i 1718. Wzmianka ta może być prawdziwa tylko w odniesieniu do sejmku w 1699 roku. W latach 1688 i 1718 sędzić należy, że dotyczy jego brata starszego Jana-Andrzeja, a w 1694 roku w ogóle sejmku nie było. W 1698 roku ufundował drewniany kościół w Indrycy, których to dóbr, tak jak i dóbr Ruhenthal, był dziedzicem po ojcu. Miał być także dziedzicem Warnowicz, Hoftenburgu i Borni (Pulvis). W 1698 roku miał zostać cześnikiem inflanckim, lecz informacja ta nie wydaje mi się prawdziwa.. Sądzę, że to on trzymał do roku 1702 królewską Osuń koło Dynaburga. W dniu 25 stycznia 1729 roku nabył za 14 tysięcy

talarów "bitych" dobra Kombulmujzę vel Frejtagshof i Krasław wraz z miastem tej nazwy, od Jana-Anzgariego Czapskiego herbu Leliwa, starosty kleckiego, i jego żony Teresy z Zamoyskich herbu Jelita. W dniu 1 maja 1732 roku sprzedał za 29.748 florenów dobra Gross-Schwirkeln Hermannowi-Ernestowi von Brtigger i Katarzynie-Elżbiecie von Brincken, Według. kilku opracowań, miał być stronnikiem Stanisława Leszczyńskiego, czego mógłby dowodzić przywilej, jaki miał otrzymać (według Wilczyńskiego) Jan Ludwik od tego króla. Musiało to mieć miejsce najpóźniej w okresie wojny Augusta II z Karolem XII. Wszystko przemawia za tym, że wcześniej przechylił się na stronę partii saskiej, a w każdym razie zachował neutralność, gdyż jego nazwisko nie figuruje na liście elektorów króla Stanisława w roku 1733. Był trzecim już w rodzinie starostą inflanckim. Miał nim zostać dopiero po śmierci swego brata Jana Andrzeja, a więc jakoby w 1735 roku. Informacja ta jest nie do utrzymania, gdyż Jan-Ludwik występuje z tym tytułem już w dniu 16 marca 1734 roku. Ponieważ data zgonu Jana-Andrzeja (pok IX.) nie nasuwa wątpliwości, musiała więc uprzednio nastąpić cesja tego starostwa z brata na brata. Zaraz po objęciu starostwa inflanckiego, a na krótko przed śmiercią, został trzecim tego nazwiska wojewodą inflanckim (i trzecim senatorem w rodzinie) po Antonim Morsztynie herbu Leliwa, zmarłym w 1735 roku. Wolff, Borkowski i Żychliński, jako datę objęcia (mianowania) przez Jana-Ludwika województwa, podają dzień 17 listopada, Pulvis - 30 października 1735 roku. Wiele opracowań daje błędne daty. Kneschke datę objęcia przez niego starostwa określa na 1708, a województwa na 1755. Święcki - tę ostatnią na 1725 rok.

Jan-Ludwik zmarł w Indrycy, według jednych wzmianek, już dnia 22 stycznia 1736 roku, gdy według innych - w dniu 22 czy 24 listopada (ta data wydaje mi się najprawdopodobniejsza) 1736 a nawet w 1737 roku. Jego pogrzeb odbył się w Wilnie u Misjonarzy na Salwatorze, dnia 14 marca 1737 roku.

Jan-Ludwik Plater był jedną z wybitniejszych postaci swego rodu. Słowa, jakie mu w *"Inflantach"* poświęca Jan-August Hylzen, są najlepszym tego dowodem. Pisze o nim: *"nieporównany wódz i gospodarz, ojciec i opiekun prowincyi naszej"*. Był nazywany *"Patryarchą Inflant"*.

W pełni na to określenie zasłużył. Jego polityka osobista była raczej polityką obrony interesów szlachty inflanckiej i Inflant. Zapewnił im względny spokój w okresie ciężkim dla innych ziem Rzeczypospolitej. Krasław, w którym osiadł, stał się ośrodkiem promieniującym na całe Inflanty. Cieszył się opinią bardzo wykształconego, a biegle władał łaciną i w tym języku pisywał prozą i wierszem. W roku 1857 została wydana w Warszawie, w 12-ce, na 41 stronicach, jego praca pod tytułem: *"Modlitwy do przynajświęt. Trójcy przez Jana Ludwika Platera Wojew. Inflants. po łacinie i po polsku, na polski przełożył X. A. Suzin"*. Jan-Ludwik był ożeniony (daty ślubu nie udało mi się ustalić) z Rozalią Brzostowską herbu Strzemie, córką Jana-Władysława, kasztelana trockiego i starosty subockiego, oraz Konstancji Mleczo herbu Korczak, a wnuczką po ojcu: Cypriana-Pawła Brzostowskiego, wojewody trockiego i Racheli-Barbary Dunin-Rajeckiej, a po matce: Wiktora-Konstantego Mlecza, starosty żmudzkiego, i Zofii Isajkowskiej herbu Prus I, łowczanki W. Ks. Lit. Wszystko przemawia za tym, że starostwo subockie zostało wniesione w posagu przez Rozalię. Data śmierci Rozali z Brzostowskich Platerowej jest różnie podawana w opracowaniach, a więc nadzień 12 sierpnia 1745 lub 1746 roku. Tradycja, rodzinna oznacza tę datę na dzień 9 grudnia 1746 roku. Jej grób znajduje się w podziemiach kościoła Misjonarzy w Wilnie. Portrety obojga znajdowały się w Krasławiu, a według tych portretów wykonane miniatury znajdują się w zbiorach Tadeusza Plater-Zyberka w Valduc w Belgii.

(10.111.859,13.11.216,217,19.11.191,192,21. 691,705,22.448,459,34.111.217, 36.b. XX.808, 36.j. XI. 525,41. III 419,65. II. 22,23, 68.b., 68.c., 90. III 300,91. 20,21, 98. 1895.53, 54, 56,102. I. 324, 113. 111.155, IV.101, 114. 86, 93 115, 122. 157, 160,127. VII. 322, 148.a. VI, 169. IV. 519, 617, VII 742, XIII. 654, 185. I. 394, 192. 11.37, XIV.58, 60, ,198. 10, 27, 209.a. 17, 212.a. 177, 182, 186, 356, 217. 111.16, 17, 192, XiVII.201, XXI. 101).

Jan-Ludwik i Rozalia z Brzostowskich Platerowie mieli dziesięcioro dzieci, a mianowicie:

1. **Kazimierz-Józef** (pok. X.), ochrzczony w Indrycy dnia 3 listopada 1715 roku, umarł młodo i bezpotomnie przed rokiem 1744.

2. **Ferdynand-Ludwik czy też Ferdynand Konstanty?** (pok. X.), ochrzczony w Indrycy dnia 9 lutego 1717 roku. W roku 1733, jako poseł z Inflant, podpisał elekcję króla Stanisława Leszczyńskiego. Według Wilczyńskiego, miał być posłem na sejm "*pacificationis*" roku 1736 i umrzeć w czasie spełniania funkcji poselskich. Informacja ta jest błędna, gdyż już w dniu 24 lutego 1734 roku odbyło się w Warszawie, w kościele Jezuitów, nabożeństwo żałobne za jego duszę. Kazanie na tym nabożeństwie wygłosił ksiądz Fabian Dochterowicz S. J. Nie jest wykluczone, że było to nabożeństwo pogrzebowe. Według Pulvisa, pochowany został u świętego Krzyża w Warszawie. Ten Ferdynand miał być jakoby starostą grawerowskim i zawałowskim. Potomstwa nie pozostawił. Nie wiem czy niektóre dane dotyczące Ferdynanda-Ludwika nie zostały przypisane mylnie (także i przeze mnie) Ferdynandowi-Fabianowi (pok. IX.), synowi Jana Andrzeja.

3. **Ignacy** (pok. X.), który umarł młodo i bezpotomnie przed rokiem 1744.

4. **Konstanty-Ludwik** (pok. X.), który prowadzi dalej gałąź inflancką i o którym niżej.

5. **Konstancja**, według Czemeryńskiego - Katarzyna, a według Borkowskiego - Konstancja-Kazimiera, była (już przed rokiem 1737) zamężna za Janem-Augustem Hylzenem herbu własnego. Na jej ślubie mowę "*oddającą*" pannę młodą mężowi miał jej brat Konstanty-Ludwik starosta grawerowski. W dniu 3 maja 1747 roku została mianowana - Damą Krzyża Gwiazdzistego. Fundowała kościół murowany w Zamoszu. Pozostawiła znaczne fundusze na cele poprawienia bytu włościan. Umarła-w Warszawie dnia 10 października 1791 roku, według Żychlińskiego ,dnia 10 grudnia 1792, a według Pulvisa - w 1795 roku.

6. **Joanna**, czy też Joanna-Maria-Magdalena, urodzona w Indrycy w roku 1725, która w "*3 niedzielę po Trzech Królach*" 1744 roku (a więc dnia 25 stycznia) przyjęła welon w kościele Panien Benedyktynek w Wilnie. Miała być potem w ciągu 11 lat ich ksienią. Umarła w roku 1810.

7. **Maria-Józefa-Aloiza** czy też Aloiza, urodzona w roku 1729 (jej chrzest miał miejsce dnia 22 marca tego roku), od roku 1746 była także w zakonie Benedyktynek w Wilnie. Umarła w roku 1802.8. Józefa, która już w roku 1762 była zamężna za Tadeuszem

Antonim Burzyńskim herbu Trzywdar, wojewodą mściławskim i kawalerem obu polskich orderów. Jej pogrzeb odbył się dnia 10 marca 1778 roku.

9. **Magdalena-Katarzyna-Józefa**, urodzona w Indrycy w roku 1735, która umarła młodo, i

10. N?, dziecko urodzone i zmarłe przed 1744 rokiem.

(23. 68 69, 32. II.87, 41. XIII. 458, XV.268, XX.103, XXIV. 353, 65. II.22, 23,--7. 185, 90. III. 300, 113. III. 104, 155, 114. 116, 133. III. 285, 395, 148. a. VII, 160. 1.168, 169. IV. 617, 624, VII. 39, 744, 862, XIII. 762, 192. 11.90, V .144, XIV. 60, 61, 198. 10-12, 215. II.32, 217. III.192, 193, IV.22, XIII.115, XXIX.37).

4. **Konstanty-Ludwik** (pok. X.), czasem tylko Ludwik a czasem -tylko Konstanty, syn Jana-Ludwika i Rozalii z Brzostowskich, urodził się -w 1722 roku. Senior całej polskiej rodziny hr. Plater. Zaczął swoją wielką karierę jako stronnik Sasów. Nie wiem czy nie wychowanek Pijarów. Według Wittyga, już w 1736 roku posłuje z Inflant na sejm "*pacificationis*". Posłuje potem jeszcze raz w 1738 roku. Niesiecki pisze o nim jako -() współczesnym i daje mu wtedy urząd wojskiego inflanckiego. Po ojcu został starostą inflanckim, czwartym kolejno Platerem na tym urzędzie. Odbył wspaniałą wjazd na starostwo. Wygłosił wtedy wielką mowę Jan August Hylzen a wiele pisze o tym wjeździe w swoich "*Inflantach*" Gustaw Manteuffel. Przypuszczam że wjazd odbył się w 1737 a najpóźniej w 1738 roku. Starostwa tego ustąpił jeszcze za życia na rzecz syna Józefa Wincentego (p. n.) Za nim jeszcze został starostą inflanckim czyli dynaburskim, był już przedtem starostą (nie grodowym) grawerowskim Królewsczyzna ta stanowiła, w ciągu ostatnich stukilkudziesięciu lat -Rzeczypospolitej, jakby całość ze starostwem inflanckim i także nie wyszła w ciągu tego okresu z rąk Platerów. W 1744 roku wspomniany jako-fundator i dobrodziej prowincji litewskiej Scholarum Piarum. W 1746 roku, w dniu 26 listopada, został mianowany pisarzem W. Ks. Litewskiego. W roku 1754 został kasztelanem połockim i otrzymał order Orła Białego. W czerwcu 1758 roku tę kasztelanię objął po nim Adam Brzostowski herbu Strzemię. W tym samym 1758 roku był obrany marszałkiem Trybunału litewskiego. W tym samym także roku został mianowany, dnia 18maja, wojewodą mściławskim po zmarłym dnia 15 kwietnia 1758 roku. Ignacym Sapieże. To stanowisko zajmował Konstanty-Ludwik do 1770 roku, bo już w dniu 14 kwietnia tego roku objął je Józef Hylzen. W roku ;1758, a nie w 1756 lub 1757, - jak błędnie w niektórych opracowaniach otrzymał od cesarzowej rosyjskiej Elżbiety order świętego Aleksandra Newskiego. W maju 1762 roku został wyznaczony na stanowisko podkanclerzego litewskiego, nominacji jednak nie otrzymał i urzędu nie objął, gdyż temu przeszkodziło zerwanie sejmu w dniu 8 października tego roku. W tym samym roku, w dniu 12 grudnia, (razem z Tadeuszem Lipskim herbu Grabie, kasztelanem brzezińskim a wkrótce łęczyckim)został wyznaczony na komisarza przy boku królewicza Karola, jako księcia Kurlandzkiego. Był przy nim aż do wyjazdu tego księcia z Mitawy. Elekcję króla Stanisława Augusta podpisał z województwem mściławskim. Sejmiki grodzieński i brzeski, w instrukcjach dla swoich posłów na sejm koronacyjny odbyty w dniach 3 do 20 grudnia 1764 roku, zalecają im starania o uznanie zasług Konstantego-Ludwika, którego mają "*sprawiedliwej łasce J. K. Mości rekomendować*". Wkrótce został mianowany

pułkownikiem chorągwi petyhorskiej i często później z tym tytułem występuje. W dniu 26 marca 1770 roku został kasztelanem trockim i na tym urzędzie, jako piąty senator w rodzinie, pozostał do śmierci. Opracowania niemieckie podają, że dnia 17/28 marca 1774 roku został wciągnięty do metryk szlachty kurlandzkiej z tytułem hrabiego. Według wielu polskich opracowań, miał być posłem Rzeczypospolitej do Rosji. Był kawalerem orderu świętego Stanisława oraz orderu "*Opatrzności Bożej pod imieniem św. Joachima*", założonego w 1756 roku przez księcia Chrystiana Franciszka Sachsen-Koburg-Saalfelden.

Konstanty-Ludwik był panem ogromnej fortuny, którą jeszcze powiększył z chwilą gdy na jego żonę przypadła sukcesja po książętach Wiśniowieckich. Po ojcu był dziedzicem Krasławia, Kombulu, Indrycy i Isnaudy. Działając razem z matką, kupił w Wilnie w dniu 28 października 1739 roku dobra Pustyn w powiecie drysieńskim, od biskupa sufragana wileńskiego Józefa-Stanisława Sapiehy. Rychło potem ufundował tam drewniany kościół parafialny pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego. Nie wiem kiedy i od kogo nabył w Kurlandii dobra Grenzhof, Matuliszki, Alt i Neu-Born oraz Warnowicze ze wsią Zarośle. W 1769 roku lub może po tej dacie, nabył od książąt Sapiehów dobra Newlany (2109 dziesięcin) z folwarkiem Anutowo w powiecie drysieńskim. Później dziedzicami tych wsi są Szumowiczowie. W 1771 roku Konstanty-Ludwik trzymał zastawem do spółki z Ksawerem Chomińskim herbu Lis. dobra Smorgonie od księcia Karola Radziwiłła "*Panie Kothanku*". Był dziedzicem klucza Kalnice, w powiecie lipowieckim na Ukrainie, który - według Żychlińskiego - za sumę 355 tysięcy złotych polskich kupił około roku 1775 od księcia Michała Czartoryskiego, kanclerza Wielkiego Księstwa Litewskiego. Kosiński twierdzi, że Konstanty-Ludwik dobra te wziął w posagu za żoną. Sądzę, że to on uzyskał w 1775 roku nadanie od Katarzyny II jakichś dóbr z 3238 "*duszami*". Kaczkowski nie określa ani nazwy, ani położenia tych dóbr. Główną siedzibą Konstantego-Ludwika był Krasław i może tam najwidoczniej zaznaczyły się talenty organizatorskie jego właścicieli. Wybudował tam okazały pałac na górze nad Dźwiną i otoczył go pięknym parkiem. W roku 1752 wznosił w rynku ratusz z wieżą i sklepami. Widok tej budowli, według rysunku K. Rómera, podał "*Tygodnik Ilustrowany*" z 1882 roku. Rynek obudował kamienicami, w których osadził rzemieślników, wyszukiwanych i sprowadzanych z Warszawy i z Niemiec. Wkrótce już Krasław szeroko zasłynął wyrabianymi na miejscu: kobiercami, aksamitami, adamaszkami, kartami polskimi do gry, bronią sieczną i palną, powozami, a nawet wyrobami złotniczymi i jubilerskimi. Cztery do roku głośnie jarmarki ściągają do Krasławia kupców z daleka. Wywóz kierowano do innych województw polskich i do Rosji. Po rozbiorach Rzeczypospolitej, przemysł krasławski upadł całkowicie. W roku 1755 rozpoczął (ukończył około 1767 roku) budowę wspaniałej świątyni pod wezwaniem Św. Ludwika króla, przeznaczonej na katedrę dla biskupów inflanckich. Jednocześnie ufundował gmach na seminarium diecezjalne. Wychowankowie tego seminarium podnieśli bardzo poziom tamtejszego duchowieństwa wiejskiego i przyczynili się do wzrostu kultury włościan w Inflantach. Na utrzymanie seminarium, Konstanty-Ludwik nadał wieś Bałtyn w powiecie dynaburskim, kupioną bodaj w tym celu dnia 8 maja 1758 roku od Wołosowskich herbu Sas. Opiekę nad kościołem i seminarium Konstanty-Ludwik oddał księżom Misjonarzom już w 1756 roku, odebrawszy ją Jezuitom, którzy od roku 1680 do tego czasu mieli swoją siedzibę w Krasławiu. Pierwszym regensem seminarium w Krasławiu był jeszcze w 1775 roku Misjonarz O. Stanisław Śladowski. Sejm roku 1768 uchwalił następującą konstytucję: "*Nowo erygowany kościół na katedrę biskupom y dyecezyi Inflantskiej w Krasławiu, wieczystych dobrach wielmożnego Platera, wojewody mścistawskiego, z funduszem dla 00. misjonarzy y seminaryum dyecezyalnym, na wieczne czasy aprobujemy y potwierdzamy*". Dla żydów zamieszkujących w Krasławiu wystawił "*porządną*" synagogę. W 1759 roku wymurował w nowo założonym ogrodzie lipowym wielki gmach biblioteczny o trzech piętrach. Parter zajmowała letnia

rezydencja dziedzica, na górze zaś przez całe dwa piętra szła wielka sala biblioteczna, w której, jeszcze za życia Konstantego Ludwika, znalazł pomieszczenie jego zbiór złożony jakoby z 20 tysięcy tomów. Biblioteka ta, zarówno jak i biblioteka Sybergów w Liksnie, słynęła szeroko już w XVIII wieku ze swego bogactwa i wyboru dzieł. W roku 1776, żona Konstantego-Ludwika sprowadziła (morzem) z Rzymu relikwie świętego Donata Męczennika i ufundowała dla nich okazały grób-kaplicę o 3 ołtarzach przy krasławskiej katedrze. Rycinę wyobrażającą ołtarz św. Donata w Krasławiu podał w swoich *"Inflantach"* Gustaw Manteuffel. W kościele krasławskim znajdował się, też z jej daru, piękny baldachim sporządzony z namiotu króla Michała Wiśniowieckiego. W roku 1789 ufundowała szpital pod dozorem sióstr miłosierdzia, które specjalnie w tym celu sprowadziła i osadziła w Krasławiu, w pięknym murowanym gmachu z kaplicą. Po powstaniu 1863 roku; Murawiew kazał szpital zamknąć, a kaplicę przerobić na cerkiew prawosławną. Już w roku 1770, przyjęła się łatwo i miała pełny i trwały w ciągu lat kurs w Krasławiu i okolicy moneta domowa Platerów. Były to kupony blaszane z wybitym na nich herbem platerowskim. Konstantego Platera nazywano z tej racji *"królikiem Inflanckim"*. Gustaw Manteuffel pisał o Konstantym-Ludwiku Platerze: *"postępując śladami ojca, utrwalił swą pamięć w kraju i nie mało się przyczynił do podniesienia Krasławia"*. Imię Konstantego-Ludwika chciał też utrwalić superior księży Misjonarzy w Krasławiu, ksiądz Michał Smurzyński gdy w roku 1787 w dzwonnicy kościoła krasławskiego umieścił specjalnie wówczas odlany dzwon o imieniu *"Konstanty-Ludwik"*. Konstanty-Ludwik umarł w Krasławiu dnia 31 marca 1778 roku. Konstanty-Ludwik Plater, dnia 16 sierpnia 1744 roku, zaślubił w Wilnie (a bodaj nie w Mereczu, jak to głosi tradycja rodzinna) księżniczkę Augustę Ogińską, urodzoną w 1724 roku, córkę Józefa i Anny z książąt Wiśniowieckich, a wnuczkę, po ojcu: księcia Kazimierza-Dominika Ogińskiego, wojewody wileńskiego, i Eleonory Woyna herbu Trąby, a po matce: księcia Michała-Serwacego Wiśniowieckiego, kanclerza i hetmana wielkiego litewskiego, i księżniczki Katarzyny Dolskiej. Augusta Platerowa została w Wiedniu, dnia 3 maja 1746 roku, mianowana Damą Krzyża Gwiazdzystego. Z działów po matce otrzymała w powiecie krzemienieckim klucz Horyński z wsiami: Horynka, Kuszlin, Jankowce, Podhajczyki i Kudłajówka, wszystkie te wsie z folwarkami. W powiecie lipowieckim zaś, na Ukrainie, klucz Daszowski z miastem Daszów i wsiami: Bandury, Krzysztofówka, Nosowce, Dziurzyńce, Kubczyńce, wszystkie te wsie z folwarkami, oraz bez folwarków wsie: Sitkowce, Jastrubińce i Jurkowce, i uroczyska: Deszka, Rosochowata, Boromla, Szytowice i Andryaszówka. Z powyższych dóbr wsie: Sitkowce, Krzysztofówka, Dziurzyńce i Bondurowo czy też Bandury, razem 8130 dziesięcin, zostały wkrótce sprzedane Stanisławowi-Szczęsnemu Potockiemu herbu Pilawa. Sprzedaż musiała mieć miejsce po 1759 roku, gdyż jeszcze w tym roku Augusta Platerowa ufundowała w Krzysztofówce, koło Daszowa drewnianą cerkiew. Dawniej, bo już w 1750 roku, ufundowała cerkiew w Horynce, musiała więc wejść w posiadanie tych dóbr przed tym rokiem. W latach 1753 i 1772 uposażyła 64-oma dziesięcinami ziemi cerkiew we wsi Kuszlin. Umarła w Krasławiu dnia 24 października 1791 roku. Portrety Konstantego-Ludwika i jego żony, włoskiego malarza-Gastoldiego, zostały w 1775 roku przeniesione z biblioteki do kościoła w Krasławiu, a w roku 1919 z kościoła do plebanii. Były naturalnej wielkości. Dwa inne portrety i nie olejne lecz pastelowe, *"on starzec w kontuszu z wstęgą Orła Białego, ona jako starszka w koronkowym czepcu"*, znajdowały się do ostatniej wojny w rękach księdza Leona Platera we Lwowie. Miniatury Konstantego-Ludwika i jego żony, malowane według portretów krasławskich, znajdują się (tak jak i tłok wielkiej pieczęci do wosku Konstantego-Ludwika), w zbiorach hr. Tadeusza Plater-Zyberka w Valduc w Belgii.

(2. IV. 576, VII.347, XXXV. 152, 6.,10. III.859, 860, 861, 13. II.216, 217, 21. 690692,22.448,449,23. 6.1,65,29. I wyd. 58,34. III.217, 36.b. XX.808, 41. XIII.92, 288,

XIV.245, 246, XV. 274, XXIV.352, 56. 1882. 1.145, 62. 699, 700, 65. II.22, 23, 68.b. 68. c., 73. III .177, 77. 243, 86. III. 310, 90. III. 300, 301, 105. 95, 107. 87, 113. III.105, 156, IV.39 114.86,87,116,117.200,202,127. VII. 322, IX.362, 133. III. 272, 356,136. 273, H3. 316, 148. a. VII, 164. 24, 166. I. 38, 169. 1.92, 909 II. 799, III. 707, IV. 617,618,763, V1.777 VII.29 IX.314, X.627, XIII.16, 654, XVa. 74, 197, 586, XVb. 203, 173. 167, 185. 1.394, 188. 1882.145, 192. XII. 264, 265, XIV. 58, 61, 196. 65, 157, 198. 10, 205. 55, 206. 30, 31, 33, 34, 36, 208. 51, 312, 313, 573, 209. a. 33, 69, 128, 165, 278, 217. 1.147, III.17, 193, V.185, 186,194, X.223, X!. 195, 201, XIII.126, XV1.234, XVII.221, 240, XVIII. 134, 150, XX1.101).

Konstanty-Ludwik, ze swego małżeństwa z Augustą z ks. Ogińskich, miał dzieci (kolejność starszeństwa nie zachowana) o imionach:

1) **Rozalia - Honorata - Petronela - Aleksandra**, która zmarła. dzieckiem: Według Pulvisa; była najmłodszą z rodzeństwa i urodziła się w Krasławiu dnia 10 września 1757 roku.

2) **Józef-Wincenty**, o nim niżej.

3) **Anna-Jadwiga-Rozalia-Salomea-Agnieszka**, urodzona w Krasławiu dnia 11 listopada 1750 roku, która w dniu 6 stycznia 1773 roku była zaślubiona w Krasławiu przez Roberta Brzostowskiego herbu Strzemię. późniejszego pułkownika husarskiego i kasztelana połockiego. Była współfundatorką kościoła murowanego w Mosarzu pod wezwaniem świętej Anny, który oboje z mężem wzniesli w roku 1792.

4) **Kazimierz-Konstanty**, który prowadzi dalej gałąź. O nim niżej.

5) **Maria**, już w 1786 roku zamężna za Wincentym Józefowiczem Hlebickim herba Leliwa, potem posłem na Sejm Czteroletni, która umarła bezdzietnie w Krakowie w 1804 roku, a według Pulvisa, dopiero po dniu 6 września 1805 roku.

6) **August-Hiacynt**, o którym niżej.

Według Pulvisa, Konstanty-Ludwik miał poza wymienionymi wyżej dziećmi, jeszcze dwóch synów:

Jana-Michała-Mojżesza-Dominika, który umarł w marcu 1751 roku i

Antoniego-Tadeusza, który umarł w 1749 roku.

Żychliński przypisuje błędnie Konstantemu-Ludwikowi jeszcze córkę Józefę za Tadeuszem Burzyńskim. Józefa była nie córką lecz siostrą- Konstantego-Ludwiga (p.w.).

(19. IX.93, 21. 692, 704, 22. 449, 34. 111.218, 68.b., .90. 111.300, 301,91. 20, 21, 133.111.380, 148.a. VII., 166. 1.38, 169.111.306, VI. 691, VII.245, 192. 11.39, VI.f106, XIV.61, 192.12,217. III. 24, 193, IV.22, 210, V.22, XII.82, XIII.43).

2) **Józef-Wincenty**, a według Pulvisa - Józef-Jan-Ignacy-Wincenty Ferazyusz, (pok. XI.), najstarszy z synów Konstantego-Ludwika, urodził się w Krasławiu w dniu 11 lipca 1745 roku. Senior całej polskiej rodziny hr. Plater. Często w opracowaniach, nawet źródłowych, brany za Józefa-Konstantego, syna Wilhelma (p. n.). Jeszcze za życia ojca przejął za pozwoleniem królewskim starostwo dynaburskie w dniu 27 listopada 1761 roku, jako piąty w swojej rodzinie. Scedował w 1770 roku to starostwo na rzecz brata Kazimierza-Konstantego, również za pozwoleniem królewskim, lecz tym razem już Stanisława Augusta. W roku 1764 podpisał elekcję tego króla z Inflant. W 1770 roku został starostą grodowym brzeskim ale (według Żychlińskiego) zamienił ten urząd w 1771 roku, dnia 25 lutego, na urząd pisarza polnego litewskiego. Tak występuje jeszcze w 1787 roku. W dniu 21 września 1773 roku otrzymał order świętego Stanisława. Miał być również kawalerem orderu Złotego Lwa, a więc zapewne domowego orderu Wielkiego Księcia Hessen. Niektóre opracowania wymieniają go, jako kawalera Orła Białego. Nie sądzę aby ta wiadomość miała podstawy. Według Pulvisa, miał być także kawalerem orderu bawarskiego świętego Huberta. W 1775 roku był posłem na sejm. W latach od 1778 do 1791 występuje jako generał lejtnant wojsk litewskich. Dnia 24 czerwca 1775 roku ufundował na dobrach Tołoczyn dziedziczną komandorię familijną, maltańską i został mianowany Komandorem tego zakonu. W latach 1786 i 1787 figuruje na listach członków łóż masońskich w Dubnie, "*Doskonalej Tajemnicy*" i "*Polaka Dobroczyнного*". Dnia 16 lipca 1793 roku został mianowany, po rezygnacji brata Kazimierza-Konstantego, kasztelanem trockim, czyli siódmym senatorem w rodzinie. Wkrótce potem został wydelegowany z Senatu do Rady Nieustającej.

Rządny gospodarz i dobry organizator. Po ojcu otrzymał klucze Daszowski i Kalnicki na Ukrainie, oraz Horyński na Wołyniu. Sądzę że jego rezydencją ukraińską był Daszów, gdyż tam w 1787 roku przyjmował wracającego z Kaniowa króla Stanisława Augusta. Gdy Daszów uległ pożarowi, odbudował go starannie i planowo. W Słowniku Geograficznym figuruje o nim wzmianka: "*mądrym zarządem podniósł w gospodarstwie te dobra i starał się o zabudowanie i z-asiedlenie miasteczka*". Nie wiem kiedy i jaką drogą Daszów przeszedł potem do rąk Potockich. Józef Wincenty był także dziedzicem dóbr Przegalin z Komorówką, w województwie brzeskim. O te ostatnie dobra miał w latach 1778-1787 przewlekły proces z sukcesorami Teodora Laskarysa herbu własnego, pułkownika wojsk litewskich, a mianowicie i pomiędzy innymi z Aleksandrem Horainem herbu Szreniawa i jego żoną Konstancją z Wołodkowiczów herbu Radwan. Przedmiotem procesu są sumy ulokowane na Przegalinie i Komorówce, sądzę że przez ich poprzednich właścicieli. Na gruntach wsi Wierzbicy koło Krzemieńca założył w roku 1780 miasto Katerburg. W roku 1792 ufundował tam kościół. W latach 1773-1775 otrzymał prawem emfiteutycznym na lat 50 starostwa Ratno z miasteczkiem w powiecie kowelskim i drugie Wołpa w powiecie grodzieńskim. Do tych starostw należały - zdaje się - Dubno, Starydworzec i Kołodziejno. Za żoną wziął w posagu dobra pobereskie (Sł. Geogr. XI. 803.). Od roku 1795 (przedtem własność Zamoyskich) był dziedzicem dóbr Beresteczko nad Styrem w powiecie dubieńskim. Widok Beresteczka wydał w swoim albumie Napoleon Orda.

Sądzę że to jego własność stanowiący poważny księgozbiór został wchłonięty przez Bibliotekę Publiczną w Petersburgu.

Nie udało mi się ustalić ścisłej daty zgonu Józefa-Wincentego. Umarł w dniach pomiędzy 1 i 6 stycznia, a pochowany został w Beresteczku dnia 16 stycznia 1806 roku. Niektóre opracowania określają błędnie datę jego zgonu na 1802, inne - aż na 1832 rok.

Józef-Wincenty najpóźniej w 1771 roku był już żonaty z Katarzyną Sosnowską herbu Nałęcz, córką Józefa, hetmana polnego litewskiego a potem wojewody połockiego, i Tekli Despot-Zenowicz herbu własnego, a wnuczką, po ojcu: Jana Sosnowskiego i N? Kuczewskiej, a po matce: Janusza Despot-Zenowicza i Katarzyny Aleksandrowicz herbu własnego vel Kosy. Katarzyna Plater w dniu 9 marca 1787, razem z mężem i innymi paniami, witała w Wiśniowcu, u Michała-Jerzego Mniszcha, króla Stanisława Augusta jadącego do Kaniowa. Ona też, działając wspólnie ze swoją-siostrą-Ludwiką ks:-Lubomirską, kiedyś zaręczona z Tadeuszem Kościuszką, sprzedała dobra Borówka i Sainka na Podolu Ignacemu Mańkowskiemu herbu Zarembo, podkomorzemu lityńskiemu. Katarzyna z Sosnowskich umarła w Beresteczku dnia 10 marca roku 1832 i tam pochowana.

Józef-Wincenty Plater miał sześcioro dzieci, a mianowicie:

(1) **Cecylię**, urodzoną dnia 9 czerwca 1772 roku, zamężną za Kajetanem Ożarowskim herbu Rawicz, generałem wojsk polskich, która umarła w Dreźnie dnia 22 lutego 1858 roku.

(2) **Ferdynanda**, urodzonego w 1774 a zmarłego w Warszawie w dniu 3 października 1786 roku i tam w kościele Św. Krzyża pochowanego.

(3) **Stanisława**, urodzonego dnia 1 maja 1775 roku, który umarł młodo.

(4) **Henrykę** czy też raczej **Henrykę-Zofię-Józefę**, urodzoną w 1780 roku, która była zamężna za Michałem Szwejkowskim herbu Trzaska, wojewodzie podolskim. Umarła przed 1806 rokiem.

(5) **Adama-Edwarda**, znanego bardziej pod imieniem Edwarda urodzonego w 1787 roku, dziedzica po ojcu dóbr Daszów i Kalnik na Ukrainie, a Horynka i Przegalin na Wołyniu. Edward Plater był też komandorem maltańskim. Służył wojskowo początkowo w wojsku polskim, a później w gwardii rosyjskiej. Umarł - a według innych wersji, zginął w boju - w 1807 roku, jako kawaler.

(6) **Adelajdę**, która miała być, według Wilczyńskiego i innych opracowań, zamężną I^o voto za Janem Tarnowskim herbu Leliwa, a II° voto, po rozwodzie z pierwszym mężem, za N? Bertholdi.

(2. XXXV.152, 21. 690, 691, 22. 448, 29. I wyd. 117, 34. III. 218, 36.c. VII. 574,

,41. XVIII. 266, XX.106, XXII. 95, XXIV.349, 55. 1856.553, 62. 700, 68.b., 68.c., 78. 1786.281, 1788.152, 1790.156,.1791.176, 86. III. 310-312,90. III.300-302, 105. 95, 107.

87,111. 281, 116.48,117. XI. 211, 127. VII. 322, 134. 305, 306, 136. 272 143.317, 148.a. VII., 166.1.38, 169. 1.140, 909, 910, III.910, IX.543, XI. 803, XII.491, XIII.913, 931, XVa .104, 185. I. 394, 395, 189. 41, 192. XII. 313, XIII. 141, XIV. 58, 61, 193. X. 343,] 98. 12-14, 205. 56, 209. 287, 209.a.,69, 286, 217. III .193, V ~ 122, VIII .159, X. 219, 223, XVI. 112, XVII. 240, XVIII .135, 209, XXI.101, 165).

4). **Kazimierz-Konstanty** (pok. XI.), czasem wymieniany jako Konstanty, był synem Konstantego-Ludwika i Augusty z ks. Ogińskich, urodził się w 1746 lub w 1748 roku. Po śmierci brata Józefa-Wincentego i jego syna Adama, senior całej polskiej rodziny hrabiów Platerów. Mąż stanu, historyk, autor polityczny i podróżopis. Oddany królowi Stanisławowi Augustowi, był przeciwnikiem konfederacji barskiej i czynnym stronnikiem polityki prorosyjskiej. Z tej racji niepopularny w kraju. Po sejmie grodzieńskim 1793 roku. usunął się zupełnie. z widowni politycznej. Odegrał jednak jakąś zagadkową rolę w czasie powstania Kościuszki. Nie mam możliwości wyszukania w dzisiejszych warunkach materiałów do wyjaśnienia tej sprawy, zanotować jednak muszę, że w niemieckich opracowaniach znalazłem wzmiankę następującą: "*Sein bedeutendes Vermogen opferte er grosstentheils den letzten Bestrebungen Polens, unter Kościuszko, dessen selbstandige -Existenz zu wahren*". B. T. wymienia dokładnie obszerny spis sreber stołowych, które Kazimierz-Konstanty ofiarował w 1794 roku na powstanie Kościuszki.

Kariere polityczną rozpoczął wcześniej, bo jeszcze przed osiągnięciem pełnoletności. Elekcję Stanisława Augusta podpisał z Inflant. Jest wtedy posłem na sejm. Posłuje też na sejm w 1766 roku. Już wtedy bardzo czynny. W 1770 roku zostaje mianowany szambelanem królewskim. W tym samym roku, po zrzeczeniu się starostwa dynaburskiego przez brata Józefa-Wincentego (p.w.), obejmuje za zezwoleniem króla to starostwo, jako szósty już z rządu w rodzinie. W tym samym 1770 roku uzyskuje starostwą wołpięńskie i daugieliskie⁴) z attynencją Kaczergiszki w powiecie święciańskim. W 1772 roku zostaje wybrany do Rady Nieustającej, -w której od tego czasu zasiada w ciągu 11 lat. Przez pierwsze 7 lat głównie w departamencie sprawiedliwości Rady. W 1772 roku jest wyznaczony na posła Rzeczypospolitej w Petersburgu. W tym samym roku (a nie w 1787, jak w niektórych opracowaniach) zostaje kawalerem orderu św. Aleksandra Newskiego. W roku 1774 jest marszałkiem -trybunału Wielkiego Ks. Litewskiego. Niektóre opracowania przypisują błędnie tę rolę jego bratu Józefowi-Wincentemu. W dniu 28 listopada 1774 zostaje kawalerem maltańskim i już dnia 16 grudnia t. r. funduje komandorię rodzinną z dóbr Kalnik. W roku 1776 miał być wybrany delegatem szlachty połockiej do Petersburga. Dnia 15 lutego 1776 roku zostaje kawalerem orderu św. Stanisława. W dniu 13 stycznia 1787 roku mianowany zostaje oboźnym wielkim litewskim lecz tego urzędu nie przyjmuje. Towarzyszy królowi w jego podróży do Kaniowa w 1787 roku. W dniu 22 grudnia 1790 roku (a nie w 1787, jak to błędnie podaje święcki) zostaje kasztelanem trockim, a więc szóstym senatorem w rodzinie. W roku 1791 zostaje kawalerem orderu Orła Białego. Przystępuje do konfederacji targowickiej i z jej ramienia, w dniu 5 grudnia 1792 roku, jest razem ze Szczęsnym Potockim wydelegowany w poselstwie do Petersburga. W roku 1793 zrzeka się kasztelanii trockiej na rzecz brata Józefa Wincentego. Dnia 1 czerwca 1793 roku zostaje mianowany negocjatorem z Rosją w sprawie odzyskania skonfiskowanych przez Rosję dóbr Zakonu Maltańskiego. Dnia 14- czerwca tego samego roku zostaje podkanclerzym, litewskim. Ostatnim tego urzędu. Jego pieczęć, do ostatnich lat przed 1939 rokiem, znajdowała się w rękach rodziny. Bierze czynny udział w pracach ostatniego sejmku w Grodnie, czyli w dniach od 17 czerwca do 23 listopada 1793 roku.

Po ojcu dziedzic dóbr: Indryca, Tenismujża, Warnowicze; Altborn i Anschon (?). Herbarze przypisują mu kupno dóbr Pustyń, które razem z innymi dobrami odziedziczył po ojcu. Miał być także dziedzicem Borurnujży, Meżan oraz Pożaryszek vel Pleskunowa. Nie umiem stwierdzić czy nie umniejszył majątku jaki otrzymał, ale nie sądzę aby go powiększył. W 1789 roku ma jakąś sprawę z rodziną żony. Nie wiem czy to on, czy ktoś z jego rodzeństwa lub synów, odziedziczył do spółki z Szadurskimi dobra Oświej, po Konstancji z Platerów Hylzenowej.

Kazimierz-Konstanty pozostawił wiele prac ogłoszonych drukiem. Obszerny ich spis podaję na końcu tej monografii. W rękopisie miał pozostawić (Żychliński) 16 tomów *"Dziejów Królestwa Polskiego za Stanisława Augusta"*.

Jako starosta daugieliski (kiedyś własność Barbary z Radziwiłłów Gastoldowej, a potem królowej polskiej), restaurował groby Gastoldów w tamtejszym parafialnym kościele. Znaleziony w trumnie jednego z nich cenny pierścień odesłał Stanisławowi Augustowi do jego zbiorów.

W roku 1802 odbył, sądzą że razem z żoną i ze swymi siedmioma synami, podróż za granicę i czas jakiś przebywał w Paryżu.

Umarł dnia 4 sierpnia 1807 roku w Daugieliszkach. Według Wolffa - w Indrycy. Pochowany w. Krasławiu.

Portret Kazimierza-Konstantego, malowany przez Graffa, znajduje się w zbiorach Tadeusza Plater-Zyberka w Valduc w Belgii. Inny, stanowiący własność Stanisława Dangła, był w 1920 roku wystawiony w kamienicy Baryczków w Warszawie. Reprodukacja tego portretu (gwiazda orderowa na piersi i krzyż maltański na szyi) była pomieszczona w *"Tygodniku Ilustrowanym"*. Katalog E. Czapskiego wymienia portret sztychowany podkanclerzego (*"physionotrace"*) i podaje opis tej ryciny: *"Naokrągłym tle popiersie w prawo, w białym halstuchu z żabotem i w odzieniu z 3 guzikami"*. W zbiorach hr. Tadeusza Plater-Zyberka znajduje się sztychowana podobizna Kazimierza-Konstantego w mundurze maltańskim z podpisem *"Casimir Constantin Comte de Broel Plater, ancien Chancelier du G. Duche de Lithuanie, ... commandeur hereditaire de Malte"*. Ryciny tej nie wymieniają katalogi: ani Czapskiego, ani bibliotek Polskiej i Nationale w Paryżu. W tych samych zbiorach znajduje się także sygnet Kazimierza-Konstantego.

W różnych opracowaniach (także u Estreichera) figuruje często jako Konstanty-Ludwik.

Kazimierz-Konstanty Plater był już w 1773 roku ożeniony z Izabellą-Ludwiką Borch herbu Trzy Kawki, urodzoną w roku 1751 lub raczej w 1752 w Warklanach, córką Jana-Andrzeja, kanclerza wielkiego koronnego, i Anny-Ludwiki Syberg, córki Józefata, wojewody inflanckiego, i Magdaleny von Budberg Bönninghausen. W posagu wniosła mężowi dobra Plasson vel Isnaudę. W 1812 roku ufundowała w Daugieliszkach kościół, gdyż dawny uległ zniszczeniu. Izabella z .Borchów Platerowa zajmuje poważną pozycję w historii kultury polskiej. G. Manteuffel pisząc o niej używa zdania: *"Wywierała ona nie mały wpływ na kulturę Inflant"*, a F. M. Sobieszczański (w Enc. Orgelbranda): *"Pani bardzo światła, ona pierwsza u nas była redaktorką czasopisma dla dzieci, które wydawała na wzór dzieła Berquiena, pod tyt.: Przyjaciół dzieci, dzieło tygodniowe (Warszawa, 1789-1792, t. 5. w 8.ce)"*.

Umarła w Warszawie dnia 7 czerwca 1813 roku (według Wilczyńskiego - w Wilnie w 1814 roku), leży w Krasławiu. Żychliński i Pulvis twierdzą że była pochowana w Warszawie u OO. Kapucynów.

Jej podobizna w sztychu, tak jak i podobizna jej męża, wykonana przez Quenedey'a u *"Physionotrace"* w Paryżu, jest w katalogu E. Czapskiego opisana jak następuje: *"w owalnej ramie pół osoby w prawo, w sukni do gorsu empire, z 3-ma rzędami pereł na szyi i z chusteczką na głowie podwiązaną pod brodą"*.

(2. XXIX.498, 6., 9. 177,10. III.246, 19. II.24, 21. 689, 691-693, 701, 22. 447-450, 29. I wyd. 58, 87, 31. 230/1450, 231/1452, 34. III.218, 36.a. 1.1116, 36.b. XX.808, 810, 36.c. VI. 432, 36.d. II.514, 36.e., IV.262, 36.f. XII. 1149, 36.j. XL525, 527, 36.l. XII. 282,45. I. 284/5306, 315/5413, 56., 59.a. 65, 62. 700, 67., 68.b., 68.c., 69.bb., 78.1786. 282, 1788.152, 1790.156, 1791.176, 86. III. 311, 90. III. 300-303, IV. 634, 91. 11, 12, 160, 100. II.6711418, 105.95, 107. 87, 113. III. 156, IV.39, 55, 114. 87, 133. III.206, 207, 136. 273, 142. 56, 145.a. II.281, 566, 148.a., VII, 164. 24, 166. 1.38, 169. 1.912, 913, III.654, XVa. 390, 188. 1920.953, 192. L 318, XIV. 58, 61, 62, 64, 193. X .413, 196. 96, 97, 159, 197. 1.78, 175, II.611, 198. 12, 14, 209.a. 69, 166, 250, 217. III.193, 194, XII. G1, 70, 149, 153, XIII. tabl., XVII.151, 240, 272, XVIII. 140, XXI. 101) .

Kazimierz-Konstanty Plater, ze swojego małżeństwa z Izabellą Borch, pozostawił siedmiu synów w następującej kolejności starszeństwa:

- (1) **Ludwik,**
- (2) **Jan,**
- (3) **Michał,**
- (4) **Konstanty,**
- (5) **Kazimierz,**
- (6) **Stanisław i**
- (7) **Henryk.**

Z nich Konstanty i Henryk umarli bezżennie i tych opiszę poniżej, przed Ludwikiem, Janem i Kazimierzem, którzy pozostawili potomstwo ale żadnego wnuka w męskiej linii. W ostatniej kolejności opiszę Michała Plater-Zyberk, protoplastę najstarszej z żyjących polskich gałęzi rodziny, i Stanisława, protoplastę Platerów w Wielkopolsce.

Według Pulvisa, Kazimierz-Konstanty i Izabella z Borchów mieli mieć jeszcze pięcioro dzieci, z których na pewno cztery córki. Wszystkie te dzieci umarły w pierwszych latach życia. Pul vis nie podaje ich imion.

Gabriela Puzynina w swoich pamiętnikach pisze o synach podkanclerzego: było ich 7-miu braci wcale "*nieśpiących*", bo kilku z nich zaliczało się nawet do uczonych, a wszyscy byli to ludzie starannie *uksztalceni*" .

(21. 692,693,701,22.449,450,34. III.218, 90. III.303, 113. IV.55, U8.a. VII, 151. 7, 192. XIV. 61, 62, 64, 198. 14, 217. III .193, 194, XIII. tabl.).

(4) **Konstanty** -(pok. XII.), syn Kazimierza-Konstantego i Izabelli Borch, urodził się sądzę że w 1778 roku. W latach 1809-1811 był marszałkiem szlachty powiatu zawilejskiego czyli święciańskiego, mimo to nie wiem czy to nie on jest notowany (Konstanty Plater) w 1812 roku jako podoficer a potem, w dniu 20 października, jako podporucznik w 4 batalionie strzelców pieszych. Po 1812 roku jest notowany w dalszym ciągu jako marszałek zawilejski, a w latach 1819-1821 także jako "były" prezes Sądu Goranicznego zawilejskiego. W tych samych latach jest członkiem łóż masońskich w Wilnie: "*Gorliwy Litwin*", "*Szkoła Sokratesa*" i "*Zum guten Hirten*", oraz w "*Szczęśliwym Oswobodzeniu*" w Grodnie. -Znany i popularny w Wilnie w latach 1834-1843, o nim G. Puzynina pisze w swoich pamiętnikach: "*pierwszy do składek dobroczynnych, którego całe Wilno kochało*". Umarł w Liksnie, -jako kawaler, w roku 1849. Jego listy do Władysława Platera znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Około 1802 roku znajdował się, razem z rodzicami i braćmi, w Paryżu i wtedy był portretowany w sztychu przez Quenedey'a w "*Physionotrace*". Czapski opisuje jego podobiznę: "*Na okrągłym tle popiersie w lewo, w białym halstuchu w odzieniu z 2 guzikami*"

(31. 231/1453, 48. 1: str. LII, 100. II.510/2240, 111.281, 148.a. VIII, 151. 60, 61, 190, 218; 348, 169; XL685, XIIL533, 198. 17, 217; III.195).

(7) **Henryk** (pok. XII.), najmłodszy z synów ponkanclerzego i Izabelli z Borchów, urodził się w Daugieliszkach dnia 14 lipca 1785 roku. Nie pozostawił wiele wiadomości o sobie, gdyż umarł młodo, jako kawaler, w Daugieliszkach dnia 14 grudnia 1808 roku. Pochowany w Krasławiu dnia 20 grudnia. I on był w Paryżu w 1802 roku. Zachowana z tego czasu jego podobizna, rytowana przez Quenedey'a, wyobraża "*w krążku popiersie w prawo, włosy z tyłu związane, w halstuchu, w białym żabocie, w odzieniu z guzikami*".

(31. 230/1448, 148.a. VIII, 198. 18, 217. III. 195).

(1) **Ludwik** (pok. XII.), najstarszy z synów Kazimierza-Konstantego i Izabelli z Borchów, urodził się w Krasławiu 14 sierpnia 1775 r. Senior całej polskiej rodziny hrabiów Plater i Plater-Zyberk. Już w dniu 21 listopada 1793 r. został kawalerem orderu św. Stanisława. Z chwilą wybuchu powstania Tadeusza Kościuszki, wstępuje do szeregów i sprawuje funkcje adjutanta generała Karola Sierakowskiego. Bierze udział w bitwach pod Słoninem, Krupczycami i Terespołem. Po bitwie Maciejowickiej osiadł na wsi i oddał się tam pracy na roli. Sądzę że miejscem jego zamieszkania i pracy była Indryca, której jest współwłaścicielem z bratem Michałem i kuzynem Adamem. W roku 1805 zostaje mianowany wizytatorem uniwersytetu wileńskiego. W latach 1807-1811 jest inspektorem lasów rządowych w ośmiu guberniach cesarstwa. VI 1812 roku, przed wejściem na Litwę Wielkiej Armii, razem z księciem Lubeckim, Kazimierzem (?) Sulistrowskim herbu Lubicz i N? Dziekońskim herbu Korab, stanowił powołany przez Aleksandra I "*Główny komitet dla*

potrzeb wojennych na Litwie", Razem z wielu obywatelami musiał cofać się z armią rosyjską w głąb państwa. Po klęsce Napoleona wraca do Wilna i tam, razem z Ignacym Lachnickim herbu własnego i księciem Onufrym Lubeckim, a pod przewodnictwem Wojciecha Pusłowskiego herbu Szeliga odmienna, jest członkiem komisji szacującej straty poniesione od Francuzów. W 1815 roku jest jednym ze współautorów projektu konstytucji Królestwa Kongresowego. Mimo że do stałych obietnic Aleksandra I *"rozzarowany był wprawdzie już dawno nieufny Plater"*, bierze udział w dniu 26 listopada 1815 roku w Warszawie w deputacji litewskiej do cara, pod przewodnictwem Michała Ogińskiego, marszałka gubernialnego wileńskiego. Sądzę że na rok 1816 przypada data jego wstąpienia do masonerii, która w tym czasie i później, przynajmniej do roku 1830, miała w Polsce charakter organizacji patriotycznej. W latach 1816-1821 jest zanotowany jako członek czynny i honorowy łóż: *"Doskonała jedność"*, *"Zum guten Hirten"* i *"Szkoła Sokratesa"* w Wilnie, *"Zum Dreieck"*, *"Szczerze Połączenie"* i *"Doskonałość"* w Płocku, *"Jutrzenka Wschodząca"* w Radomiu, *"Hesperus i, Astrea"* w Kaliszu i w Warszawie, *"Świątynia Równości"* w Lublinie, *"Pochodnia Północna"* w Mińsku, *"Wschodzące Słońce"* w Łomży, *"Przyjaciele Ludzkości"* w Grodnie, *"Świątynia Minerwy"* w Warszawie, *"Święte Milczenie"* w Dubnie, wreszcie jako *"mistrz katedry"* w loży *"Kazimierz Wielki"*, Piastował wysokie stopnie w hierarchii masońskiej, a mianowicie był *"Wielkim Namiestnikiem"* i *"Wielkim Sekretarzem Wielkiego Wschodu Narodowego Polskiego"*. W 1820 roku odegrał ogromną rolę w wolnomularstwie podczas wprowadzenia nowej ustawy poprawczej, W 1816 roku przenosi się na stałe zamieszkanie do Warszawy. Zostaje mianowany radcą i sekretarzem stanu Królestwa. Jest niezmiernie czynny. Wszyscy jego biografowie podkreślają jego wielką pracowitość i sumienność. F. M. Sobieszczański pisze o nim (Orgelbrand): *"Mąż wielkiej zdolności, jemu to winniśmy urządzenie lasów skarbowych w Królestwie i większą część projektów administracyjnych księcia Lubeckiego, którego Plater był prawą ręką"*. Dyrektorem generalnym dóbr i lasów rządowych został już w 1816 roku, ale spis jego stanowisk w 1820 roku jest następujący: *"Radca Stanu. Członek Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Dyrektor generalny Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu. Prezes Rady dozorczej szkoły szczególnej leśnictwa. Członek czynny Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego Przyjaciół Nauk. Członek Towarzystwa Rolniczego Królestwa polskiego i Członek Towarzystwa Dobroczynności"*. Ponadto jest prezesem rady politechnicznej i jako taki przemawia na otwarciu roku szkolnego tego instytutu w latach 1827, 1828 i 1829. W roku 1820 założył w Warszawie razem z Józefem Krasickim *"Towarzystwo magnetyczne"*. Przez cały czas jest w stałym kontakcie z księciem Adamem Czartoryskim i jest jego sojusznikiem w walce z Nowosilcowem i Zajączkiem. Działalność Ludwika Platera naraża go na stale, wzrastającą nieufność Wielkiego Księcia, na skutek czego jest coraz bardziej strzeżony i ograniczany w działalności. Mimo to, w dniu 26 grudnia 1820 roku, uzyskuje order Św. Stanisława I klasy, a w dniu 24 maja 1829 roku zostaje mianowany senatorem kasztelanem Królestwa Polskiego. Pozostaje na tym stanowisku aż do końca swej pracy w kraju. Z chwilą wybuchu rewolucji, w dniu 29 listopada 1830 roku, staje natychmiast w obozie narodowym. W dniu 25 stycznia 1831 roku podpisuje akt detronizacji Mikołaja, I. Zaraz potem zostaje wysłany do Paryża, aby tam, przy pomocy generała Karola Kniaziewiczza, jako *"kierownik Legacji Polskiej"*, zjednać Ludwika Filipa dla Polski i uzyskać pomoc Francji. W dniu 13 marca 1831 jest już w Paryżu. Po klęsce pozostaje tam jako emigrant. Jak wszędzie i zawsze, *"rozumny, systematyczny i pracowitości niezrównanej"*, rozwinął w kole emigracyjnym paryskim ożywioną działalność. Zanim hotel Lambert został nabyty przez księcia Adama, dom Ludwika Platera skupiał wszystko to co było najlepszego na emigracji. Jest jednym z założycieli i wiceprezesem Towarzystwa Literackiego w Paryżu. Fryderyk Chopin wiele mu zawdzięcza. żyje w bliskiej przyjaźni z generałem Ludwikiem Pacem i gdy ten umiera, w dniu 31 sierpnia 1835 roku w Smyrnie, jest

wykonawcą jego testamentu. Współpracuje z Władysławem Platerem w wydawanym przez niego piśmie *"Le Polonais"*. Został zanotowany jego udział w uczcie wydanej w Paryżu, w dniu 24 grudnia 1840 roku, na cześć Adama Mickiewicza. Mniej więcej w tym czasie uzyskał zezwolenie rządu pruskiego na zamieszkanie w Wielkopolsce i tam się przeniósł aby osiąść w dobrach psarskie i Góra pod Śremem. Od tego czasu do śmierci wiele pracuje naukowo. Spis jego prac podam na końcu tej monografii. Umarł w psarskim w dniu 6 września 1846 roku. Niektóre opracowania podają datę jego zgonu na dzień 6 października 1846. roku. W dniu 30 października tego roku odbyło się, zamówione staraniem Towarzystwa Literackiego w Paryżu, nabożeństwo żałobne w kościele świętego Rocha, a w dniu 29 listopada 1846 roku, na dorocznym zebraniu Towarzystwa Literackiego, Ksawery Godebski wygłosił odczyt o zasługach zmarłego. Jego nazwisko zostało wyrzeźbione i figuruje do dzisiaj na tablicy *"Zasłużonych"* dla Biblioteki Polskiej w Paryżu, w jej gmachu na Quai d'Orleans.

Po upadku powstania, sądy rosyjskie skazały go zaocznie w Wilnie a cały jego majątek w Polsce uległ konfiskacie. Zarówno nieruchomości, jak i kapitały. Kaczkowski zanotował, że została mu skonfiskowana suma 40 tysięcy złotych polskich, jaką miał zhipotekowaną na majątku Maleszowa w Stopnickiem.

Do 1944 roku Biblioteka Narodowa w Warszawie posiadała otrzymane z Raperswilu ogromny zbiór korespondencji Ludwika Platera z okresu emigracyjnego, a między innymi z Joachimem Lelewelem, Leonardem Chodźką, Cezarym i Władysławem Platerami itd. Biblioteka Polska w Paryżu posiada bogate pozostałe po nim archiwum a w nim korespondencję z ks. Adamem Czartoryskim, Julianem Niemcewiczem, Karolem Kniaziewiczem itd., itd.

Ludwik Plater, tak jak i wszyscy jego bracia, był portretowany w szytych w Paryżu około 1802 roku. Opis tej ryciny jest następujący: *"Na okrągłym tle popiersie w lewo, w białym halstuchu i w żabocie, w odzieniu z 3 guzikami"*. Ponadto, Józef Straszewicz wydał w dwóch formatach, w 1833 roku u de Villain, portret Ludwika Platera, litografowany przez Karola-Ludwika Bazin.

Ludwik Plater zaślubił w 1801 roku Marię-Annę Brzostowską herbu Strzemię, wdowę po Idzim-Józefie Hylzenie, komandorze maltańskim, a córkę Roberta Brzostowskiego, kasztelana połockiego, i Anny Plater, wnuczkę, po ojcu: Józefa Brzostowskiego i Ludwiki z Sadowskich, a po matce: Konstantego-Ludwika Platera i Augusty ks. Ogińskiej. Żychliński w jednej ze wzmianek daje jej błędnie imię Izabella. Maria-Anna Brzostowska odziedziczyła po pierwszym mężu dobra Dagda wraz ze wsią Staramyśl i drugą, Krzewinem, na granicy powiatów dynaburskiego i rzeżyckiego. Majątki te sprzedała, już po ślubie z Ludwikiem Platerem, podkomorzemu Andrzejowi Bujnickiemu. W 1802 roku bawiła razem z mężem i jego całą rodziną w Paryżu. W 1825 roku zamieszkuje w Warszawie z mężem i trojgiem podrastających dzieci. Siedmioro (według Pulvisa - pięcioro) innych umarło przed dojściem do 7 lat wieku. MariaAnna z Brzostowskich Platerowa umarła w Poznaniu dnia 24 lutego 1843 roku.

Jej podobizna, rytowana w *"Physionotrace"* przez Quenedey'a~ przedstawia *"na prostokątnym tle popiersie w prawo, w sukni do gorsu, empirze z 3-ma sznurkami perel na szyi"*.

Z trojga dzieci Ludwików Platerów, które żyły na początku 1825 roku:

a. **Zofia**, urodzona w 1811 roku, umarła na cholere w Warszawie, dnia 6 sierpnia 1825 roku.

b. **Paulina**, urodzona w 1813 roku, emigrowała razem z rodzicami po rewolucji 1830 roku. Fryderyk Chopin dedykował jej cztery mazurki. O niej wzmianka we wspomnieniach z tego okresu: "*mazurem tańczonym świetnie w pierwszą parę z Janem Koźmianem, późniejszym księdzem, zachwycała towarzystwo w Hotel Lambert u Adama Czartoryskiego w Paryżu*". Sądzę że na jej imię został nabyty majątek Psarskie, gdyż jest właścicielką tych dóbr jeszcze w 1857 roku. Jako ostatni właściciel przed nią figuruje Eustachy Wierusz Kowalski, po niej zaś Antoni Raczyński.

Zaślubiła Kajetana Chaleckiego herbu własnego. Umarła w Stanisławowie koło święcian, w dniu 14 maja 1889 roku. W Bibliotece Narodowej w Warszawie znajdowała się jej korespondencja z ojcem i z Władysławem Platerem.

c. **Zygmunt** a właściwie **Zygmunt-Adam-Michał-Modest** (pok. XIII.), syn Ludwika i Marii-Anny z Brzostowskich, urodził się w Warszawie w roku 1817. Żychliński jako datę jego urodzenia podaje rok 1823. Senior całej polskiej rodziny hrabiów Plater i Plater-Zyberk. Był dziedzicem dóbr Pustyń (1315 dusz obu płci i 5695 dziesięcin) w powiecie drysieńskim gubernii witebskiej. W wielu opracowaniach figuruje jako właściciel dóbr Psarskie i Góry koło Śremu. Ta informacja wydaje mi się błędna, gdyż majątki te należały do jego siostry Pauliny (p.w.). Dobra Pustyń objął i w nich zamieszkał dosyć późno. Jeszcze w latach 1837 i 1838 jest przy rodzicach w Paryżu, a w roku 1846 przebywa stale w Poznaniu. Dnia 5 (wedle Pulvisa - 17) czerwca 1853 roku zaślubił w Warszawie Aleksandrę Kossakowską herbu Ślepowron, urodzoną dnia 24 czerwca 1831 roku, córkę hr. Stanisława Szczęsnego, kawalera maltańskiego, prezesa Heroldii, i Aleksandry de Laval, a wnuczkę, po ojcu: hr. Józefa Kossakowskiego i Ludwiki Potockiej herbu Pilawa, wojewodzianki ruskiej, a po matce: hr. Jana de Laval i Aleksandry Kazickiej (Kozickiej) herbu Lubicz. Zygmunt Plater umarł bezpotomnie w Pustyniu 17 grudnia 1882, a jego żona w Warszawie dnia 21 (według niektórych danych - 11) grudnia 1901 r. Jej nekrolog ma się znajdować w "*Kurjerze Warszawskim*" z tego roku, a podobizny obojga znajdują się na tablicy genealogicznej hrabiów Kossakowskich, załączonej do XXVII tomu żychlińskiego. Listy Zygmunta Platera do Leonarda Chodźki i do Władysława Platera znajdowały się do 1944 roku W Bibliotece Narodowej w Warszawie. Estreicher cytuje pracę Zygmunta Platera (a więc zapewne jego) pod tytułem: "*Słów kilka o mierzwie*", wydaną w Poznaniu w 1848 roku, w 8-ce, str. VI, 42 i 1.

Z siedmiorga? dzieci Ludwików Platerów, które umarły przed rokiem 1825, Pulvis wymienia:

d. **Elżbietę-Annę-Zofię-Franciszkę-Amalię-Jakundę**, urodzoną w Wilnie dnia 18 listopada 1806 roku, a zmarłą w Krasławiu (i tam w kościele pochowaną) dnia 1 lipca 1807 roku.

e. **Kazimierza**, urodzonego w 1807 r., zmarłego w Petersburgu dnia 26 sierpnia 1812 roku.

f. **Cecylię**, urodzoną w Daugieliszkach dnia 1 stycznia 1809, a zmarłą tamże dnia 17 maja 1810 roku.

g. **Izabellę**, urodzoną dnia 12 marca 1810 roku, i

h. **Felicję**.

(17.a. II.225/1635, 1636, 17.b. 510, 17.c., 17.d., 18., 19. II.194, XI. 295, 21. 691, 22. 448-450, 24. 1.306, 31. 230/1444, 231/1454, 34; III. 218, 219, 35. 1846.1172 36. a. I. 1116, 36.b. XX.809, 36.d. II.514, 36.e. IV.262, 36.f. XII.1149, 3G.i. XV1.20, 36.j. XI. 526, 36.l. XII. 282, 41. III .421, 539, 52. 20, 21, 53., 55. 1854.575, 1856.553, 1865.646, 1868.617,62.700,73.1.185,77. 32,207,337,372,78.1820,85. VII. 173, 86. II1.312, 90. III. 307, 308, 95. 1837/8.303, 1846.837, 100. 48/1 28, 146/428, 236/886, 268/1009, 822/1236,334/1265, 102.1.325, 103. IX.99, 107. 87, 111. 281, 112. 97, 100, 113. III.99, 118. VI. gub. Witebska 6, 119. III. 401, 402, 124. 89, 92, 144. 42-44, 145. III. 94, 109, 197, 198, 207-210, 212, 146. VI.391, 392, 147. 1896.214, 148.a. VIII., 1,51. 83, 84, 170, 159. 65, 166.1.38,39,169.1.846,892,893, III.S29, IX.244, 814, XIV.417, 179., 185. 1.395,192. II 39,143, V.144, VII. 290, XIV. 58, 62, 198. 17, 21, 217. II. 119, III.24, 194, 195, V.22r VI.475, IX.311, X.109, XI. tabl. Pot. I, XII.82, 252, XIII.118, tabl., XVI.207, XXI.101, 2!W, XXV.67, 159,200, XXVII. tab!. Kossakowskich).

(2) **Jan** (pok. XII.), syn Kazimierza-Konstantego i Izabelli z Borchów, urodził się dnia 26 maja 1776 roku. Wilczyński podaje, że był wicebrygadierem wojsk polskich. Gdy się weźmie pod uwagę datę jego urodzenia, przypuszczać można, że służył w armii Księstwa Warszawskiego. Nie znalazłem nigdzie potwierdzenia tej wiadomości. W roku 1802 bawi w Paryżu wraz z rodzicami i braćmi. Jest współwłaścicielem Indrycy. Prawnik. W roku 1820 jest prezesem I departamentu witebskiego sądu głównego. W latach od 1836 do 1847, a zapewne i później, jest sędzią apelacyjnym dla województw Mazowieckiego i Kaliskiego. Czas jakiś jest prezydentem sądu kryminalnego w Warszawie. Kawaler orderu św. Włodzimierza IV klasy. Jego listy do Ludwika i Władysława Platerów znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Szytych Quenedey'a, ryty w Paryżu u "*Physionotrace*", wyobraża go "*na okrągłym tle popiersie w prawo, w białym halstuchu i w żabocie, w odzieniu z 2 guzikami*". Umarł w Krasławiu dnia 1 listopada 1850 roku. Według Pulvisa - w Warszawie dnia 11 listopada 1850 roku. W roku 1804 zaślubił Karolinę Plater, urodzoną dnia 19 listopada 1784 roku, córkę Augusta-Haycyna i Anny z Rzewuskich (p. n.), żyjącą jeszcze w 1854 a zmarłą przed 1865 rokiem. Według Pulvisa (który jednak nie podaje źródła tej informacji), miała umrzeć w Warszawie już w dniu 4 lutego 1840 roku. Z tego małżeństwa następujące dzieci:

a. **Ludwik-Kazimierz-August** (pok. XIII), urodzony w Izabelinie dnia 26 marca 1807 roku, umarł w Wilnie i tam został pochowany dnia 19 sierpnia 1808 roku.

b. **Izabella**, urodzona w Izabelinie dnia 9 marca 1808 roku, umarła w panieństwie dnia 27 czerwca 1860 roku w Warszawie.

c. **Edward** (pok. XIII.) urodził się w Izabelinie w powiecie zawilejskim 26 lutego 1810 roku. W roku 1827 wszedł do I baterii artylerii konnej a w roku następnym został przeniesiony do baterii II. W roku 1830, przed wybuchem powstania, ma stopień podchorążego. Już po wybuchu mianowany podporucznikiem. Poległ w obronie Warszawy

dnia 8 września 1831 roku. Fakt, że zginął musiał być albo nieznanym albo ukrywany przez rodzinę, gdyż jeszcze w 1834 roku Edward Plater został przez sąd rosyjski zaocznie skazany na śmierć przez powieszenie, a cały jego majątek, jeżeliby go posiadał, miał być skonfiskowany..

d. **Adam-Augustyn-Henryk-Wilhelm** (pok. XIII.), urodzony w Izabelinie dnia 9 kwietnia 1811 roku, umarł młodo.

e. **Aniela- Róża-Joanna**, urodziła się w Indrycy w 1813 roku. Jej chrzest z wody odbył się dnia 31 stycznia, a z ceremonii dnia 2 marca tego roku. Umarła, sądzę, że jako małe dziecko.

f. **Augustyn-Ludwik-Bernard**, urodzony w Indrycy dnia 5 września 1814 roku. Umarł młodo.

g. **Wanda-Anna-Teofila-Kryspina** urodziła się w Indrycy dnia 6 listopada 1815 roku. Umarła w panieństwie w Poznaniu dnia 28 grudnia 1888 roku.

h. **Henryk-Ludwik-Eustachy** (pok. XIII) urodził się dnia 10 kwietnia 1817 roku, prawdopodobnie w Indrycy. Przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1846 i 1847 jest prefektem w szkołach w Łodzi. Jest później proboszczem w Warszawie, a już w roku 1855, według innych wersji - dopiero w 1858, jest dziekanem i sufraganem łowickim, jako biskup myślenicki, in partibus infidelium. W dniu 2 marca 1861 roku, obok arcybiskupa Antoniego-Melchiora Fijałkowskiego herbu ślepowron i biskupa Jana Dekerta herbu Trój strzał, prowadził kondukt żałobny na pogrzebie, 5-ciu poległych w Warszawie. Miał jakoby pisywać dla dzieci, ale Estreicher wymienia jedną jedynie jego pracę ogłoszoną drukiem, a mianowicie w 1855 roku wydaną w Warszawie mowę *"mianą w kościele Pabijanickim w czasie obrzędu pochowania zwłok ś. p. Teresy Rotkiewicz wdowy po ś. p. Tomaszu Rotkiewiczu Referendarzu rady stanu zmarłej w Widzewie d. 5 listopada 1855"*. Według Kneschkego, biskup miał być wyłącznym właścicielem Indrycy i Tonnishofu. Sądzę że jest to błąd, a wzmianka ta dotyczy jego brata Michała (p. n.). Umarł w Łowiczu dnia 4 lipca 1868 roku.

i. **Michał-Kazimierz-Wilhelm** (pok. XIII.) urodził się dnia 6 kwietnia 1818 (według niektórych wersji - 1819) roku. W latach 1844-1846 jest adiunktem w sekcji wypłat Wydziału Kontroli i Podatków Stałych. Potem miał jakoby być urzędnikiem Banku Polskiego w Warszawie. Dziedzic dóbr Indrycy, Rudewic i Tonnishofu, w guberni witebskiej, koło Dynaburga. W jego posiadaniu znajdował się rękopis *"Inflant"* Hylzena a także tak zwana *"Kronika Krasławska"*. Do niej, tak jak to było we zwyczaju w rodzinach szlacheckich, wpisywano wszelkie fakty i daty z historii rodziny Platerów i Krasławia. Michał Plater był dwukrotnie żonaty. Potomstwa nie pozostawił. Pierwszą jego żoną była Tekla-Elżbieta-Łucja-Bronisława Plater, urodzona dnia 9 marca 1821, roku, córka Adama i Ludwiki z Grabowskich (p. n.). Umarła dnia 15 sierpnia 1856 roku. Drugą żoną Michała (ślub dnia 6 lutego 1866 r.) była Adela-Karolina Szyryn herbu własnego, urodzona dnia 13 czerwca 1847 r., córka Napoleona Szyryna, dziedzica Jundziłowa, i Karoliny Plater, a wnuczka, po ojcu: Justyna Szyryna i Konstancji Benisławskiej herbu Pobóg, a po matce: Adama Platera i Ludwiki z Grabowskich (por. wyż. i p. n.). Adela z Szyrynow umarła po mężu (żył jeszcze w 1893 r.) w r. 1913, a nie w 1881, jak to twierdzi Żychliński. *"Kronikę Krasławską"* zapisała w testamencie dziedzicze Krasławia Marii Plater (p. n.).

j. **Teofila** urodziła się w 1819 roku. Sądzę że to jej korespondencja z Ludwikiem Platerem znajdowała się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Umarła w panieństwie w Wolsztynie w dniu 25 czerwca 1891 roku.

k. **Felicja**, najmłodsza z dzieci Jana i Karoliny Platerów, urodziła się w 1820 roku. Umarła w panieństwie po 1854 roku.

Poza tutaj wymienionymi dziećmi Jana, Kosiński wspomina jeszcze o Cecylii, która miała umrzeć jako dziecko. Wydaje mi się że ta wzmianka dotyczy Anieli-Róży-Joanny.

(21. 690, 22. 447, 450, 24. 1.306, 31. 230/1449, 34. III. 218, 219, 41. III. 419, 55. 1854.575, 1856.554, 1865.646, 1868.617, 618, 68.b. 77. 292, 327, 86. III.312, 90. III. 308, 94. II, str. XXII, 100. 322/1236, 510/2240, 114. 37, 143, U8.a. VIII, 153. 1836. 210, 1838.156, 1840.160, 1841.163, 1844.186, 248, 1845.182, 244, 1846.182, 244, 285, 1847.182, 286, 169. IV. 619, 192. XIV. 62, 198. 17, 21, 22, 200. 51, 217. III.195, IV. 220, 386, 440, XI. tab!. Rz. XII.344, XIII. tab!. XIV. 235, XVI. 320).

(5) **Kazimierz** (pok. XII.), syn Kazimierza-Konstantego i Izabelli z Borchów, urodził się dnia 7 czerwca 1780 roku. W 1802 roku bawi z rodzicami i braćmi w Paryżu. Dziedzic Talun, Dwety i Poj urza, oraz współwłaściciel Indrycy. Komandor Maltański. Rzeczywisty radca stanu. W roku 1843 hojną ofiarą umożliwia odbudowanie spalonego kościoła w Chwejdanach⁵). Umarł w Petersburgu dnia 16 kwietnia roku 1848. Według sądzą że błędnej informacji - w Kosińskim, w 1840 roku. Jego podobizna w sztychu Quenedey'a wyobraża go *"na okrągłym tle popiersie w lewo, w białym halstuchu i w żabocie, w odzieniu z 5 guzikami"*. Był trzykrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną była Adelaida bar. von Heyden vel Hejden. Umarła w Szkiłowie w 1815 roku. Nie udało mi się zdobyć żadnych innych jej dotyczących dat i danych. Drugą żoną Kazimierza była Jadwiga Plater, córka Józefa i Rozalii z Platerów, wdowa po Janie-Kazimierzcu vel Kazimierzcu von Syberg herbu własnego (p.w.). Według tradycji rodzinnej oraz Kosińskiego, Pulvisa i Żychlińskiego, Jadwiga umarła w 1830 roku. Ta data jest trudna do przyjęcia, gdyż w latach 1828-1833 Jadwiga, żona Kazimierza Platara, świadczy wiele na cele kościelne, w Inflantach. Trzecią żoną Kazimierza była Katarzyna Szczawińska herbu Prawdzie, urodzona w 1792 roku, córka Jakóba Szczawińskiego, szambelana J.K.M., i N?, a wnuczka, po ojcu: Franciszka-Ksawerego, cześnika gąbińskiego, i Katarzyny Łopackiej herbu Kotwicz. Katarzyna ze Szczawińskich umarła - według Gothy - przed 1865 rokiem, a według polskich opracowań miała umrzeć w Petersburgu w dniu 16 września 1872 roku. Kazimierz Plater nie miał potomstwa z drugiej i trzeciej żony. Żychlińska za nim Uruski przypisali mu potomstwo jego brata Michała. Synem Kazimierza i jego pierwszej żony Adelaidy von Heyden był

Ludwik-Karol-Kazimierz-Franciszek (pok. XIII.), urodzony dnia 22 października 1815 roku, porucznik a potem jakoby major inżynierii wojsk rosyjskich. Komandor Maltański. Marszałek szlachty powiatu dynaburskiego. Miał być w roku 1866 współwłaścicielem dóbr Indryca do spółki ze swoim bratem stryjecznym Michałem (p.w.). Był na pewno dziedzicem Talun koło Upity, a w roku 1860 także i dóbr Restmujża (310 dusz i 1480 dziesięcin) w powiecie ludyńskim, guberni witebskiej. Skompromitowany wobec

władz rosyjskich w 1863 roku, został uwięziony i wysłany do Ufy. Spędził na wygnaniu kilka lat. Umarł, jako kawaler, w dniu 9 grudnia 1874 roku u swego krewnego Adama Platera, w Prochach w Wielkopolsce (p.w.). Pochowany w Wolsztynie.

(31. 230/1451, 34. III. 2] 8-220, 55. 1856.554, 1865.646, 1868.618, 83. II .102, 86. III. 312, 90. III. 309, 113. IV. 40, 114. 145, 118. VIgub. Witel!J.slka 14,. 148.a. VIII, 169. I. 665, 169.a. I. 35, 64, 70, II. 95, 110, 157, 504, 192. XIV. 64, 198. 18, 22, 216. 319, 320,217. 1II.195, XIII. tabl. XIX.129).

ROZRODZENIE MICHAŁA I IZABELLI Z SYBERGÓW,

UŻYWAJĄCE NAZWISKO I HERB PLATER-ZYBERK

(3) **Michał** (pok. XII.), syn Kazimierza-Konstantego i Izabelli Borch, urodził się dnia 28 grudnia 1777 roku. Po ojcu był dziedzicem dóbr Wielka Indryca w powiecie dynaburskim. Dobra te w 1860 roku stanowiły majątek o 3693 dziesięcinach z 1606 duszami obu płci. Sądzę że to on "*Michał*" jest w 1800 roku współdziedzicem z Ludwikiem i Adamem Platerami dóbr Izabelin, Konstantynopol i Mała Indryca w powiecie dynaburskim. Łączna przestrzeń tych trzech wsi wynosiła wówczas 1420 dziesięcin. Według G. Manteuffla i innych, miał być w 1794 roku oficerem (majorem) inżynierii przy sztabie Tadeusza Kościuszki. Jeżeli się zważy, że Michał miał w 1794 roku zaledwie 17 lat, ta wersja wydaje się nieprawdo podobna. W tradycji rodziny, Michał Plater był majorem inżynierii lecz w roku 1812 i w brygadzie ks. Michała Radziwiła, pod marszałkiem Szczepanem-Jakóblem Macdonaldem, księciem Tarentu. Za żoną wziął w posagu dobra w Kurlandii, Inflantach i na Litwie, o łącznej powierzchni około 1700 kilometrów kwadratowych (35 mil kwadratowych) z 15 tysiącami dusz (p. n.). W 1816 roku został mianowany wicegubernatorem cywilnym wileńskim. W roku 1820 występuje już jako "*były wicegubernator*". Sądzę że mniej więcej w tym samym czasie jest radcą rządu na Kurlandię w Mitawie. W roku 1820 fundował murowany kościół pod wezwaniem św. Piotra i Pawła w Uzułmujży. W latach 1820-21 jest notowany jako członek łóż masońskich "*Doskonała Jedność*", "*Szkoła Sokratesa*" i "*Zum guten Hirten*" w Wilnie. W roku 1831 wzniósł murowany kościół w Suboczku koło Schlossbergu w Kurlandii. Obie jego rezydencje: Schlossberg w Kurlandii i Liksna w Inflantach były szeroko promieniującymi ogniskami katolicyzmu. W Liksnie, tak jak i w Krasławiu, skupiało się całe życie polskie Inflant. Umarł w Schlossbergu w roku 1862, a według Pulvisa - dnia 1 listopada 1863. Leży w Liksnie obok żony.

W dniu 10 lipca starego stylu, czyli dnia 22 lipca nowego, roku 1803 cesarz Aleksander I podpisał ukaz zezwalający Michałowi hrabiemu Platerowi "*dołączyć do swojego nazwiska nazwisko swojego teścia; byłego wojewody inflackiego Jana-Tadeusza syna Józefata Syberga i nazywać się odtąd, dziedzicznie, hrabią Plater-Syberg*". Ukaz ten był spowodowany staraniami zarówno samego Michała Platera, jak i Jana-Tadeusza Syberga, w wyniku zawartego małżeństwa Michała z Izabellą-Helepą von Syberg zu Wischling, jedyną córką i

dziedziczką nazwiska i mienia inflanckiej gałęzi swojej rodziny. Łatwo zrozumieć pobudki takich starań.

Izabella-Helena była ostatnią w całych Inflantach osobą noszącą odwieczne tam i zasłużone dla Kościoła nazwisko. Jej ojciec chciał aby to nazwisko nie zostało zapomniane i według znanego i na zachodzie, i w Rosji obyczaju, przeniósł swoje nazwisko na zięcia. Co do daty małżeństwa Michała i Izabelli-Heleny istnieje kilka sprzecznych wzmianek. Daty te są podawane na: 10 lipca 1803 i 6 stycznia 1804 roku. Pierwsza z tych dat wydaje mi się błędnie powtórzoną datą ukaz. Druga - wynikiem nieporozumienia, jakie wynikało wobec stosowania w życiu dat nowego stylu, a w aktach starego. Wszystko przemawia za tym, że ślub. miał miejsce dnia 6 stycznia (nowego stylu) 1803 roku. Data. ukaz. jest nie do zacementowania, a ten w treści używa w odniesieniu do Jana- Tadeusza Syberga określenia "teść", co nie mogłoby mieć miejsca w wypadku adopcji przedślubnej. Izabella-Helena urodziła się dnia 23 maja 1785 roku. Była córką Jana-Tadeusza von Syberg zu Wischling i. Ludwiki baronówny von Kleist aus dem Hause Susten, a wnuczką, po ojcu: Józafata i Magdaleny von Budberg Bonningshausen, a po matce: Ernesta-Mikołaja barona von Kleist i Emerencji-Eleonory baronówny von Schmising genannt Korf. G. Manteuffel pisze o niej: "*słynna z cnót i rozumu*". Nazwy miejscowości, które wniosła mężowi, były następujące: Schlossberg, Iłuksza, Kazimierzyszki, Swenten, Aronen, Bevern, Dwenten, Anceniszki, Podunaj, Rubin, Kamieniec, Kaltenbrun, Stara i Nowa-Świętmujża i Jadwigowo? w Kurlandii, Liksna, Kirup, Uzułmujża, Wabol, Nidzgal, Arendol, Kołup i Anwejmujża (Ambethoff)? - w Inflantach i wreszcie Kumpal na Litwie. Zachowały się dane o obszarze dóbr Liksna w 1860 roku. Wynosił on wtedy 21140 dziesięcin, w czym 17235 dziesięcin lasu. Dusz obojga płci rejestr wykazuje w Liksnie 6412. Izabella-Helena umarła w Liksnie dnia 25 listopada 1849 roku.

Portret dzieciny Izabelli-Heleny niewiadomego autora, znajduje się obecnie w Valduc. Portret jej, naturalnej wielkości, razem z matką, malowany przez Grassiego, znajdował się w Liksnie. W czasie pierwszej wojny światowej został wywieziony do Rosji. Według tego portretu, Aleksander Lesser namalował dwie miniatury na kości. Jedna z nich podzieliła los portretu, a druga znajdowała się w zbiorach hr. Artura Tarnowskiego, a obecnie, ofiarowana przez niego, także w zbiorach Tadeusza Plater-Zyberka w Valduc w Belgii, tak jak i portret Michała malowany w 1858 roku przez T. Thieme. Katalog Emeryka hr. Czapskiego podaje -opis dwóch jego podobizn sztychowanych u -"*Physionotrace*" w Paryżu (nie wiem czy obie w 1802 roku), jedna przez Chretien "na okrągłym tle popiersie w lewo, włosy z tyłu związane, w białym halstuchu i w odzieniu z odgiętym kołnierzem", a druga przez Edmunda Quenedey "na okrągłym tle popiersie w prawo, w białym halstuchu i w żabocie, w odzieniu z guzikami". Korespondencja Michała z - Ludwikiem i Władysławem Platerami znajdowała się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Estreicher wymienia dwie jego prace ogłoszone drukiem:

1) "*Prawidła dla cenzoryatów w celu rozpoznania, komu z obiektowanych osób można dać prawo do wotowania na wyborach lub kiedy iemu takowe odmówić należy*". (Wilno, b. r.), fol. 2 k. dr.

2) "*Ueber Meteorit in Liksna*" 8, fol. 6.

Krótką notatkę o rodzinie i herbie Sybergów podam na końcu tej pracy w dodatkach.

(6" 21. 693-700, 22. 450-455, 24. 1.307, 31. 231/1455, 1456, 34. III. 222, 38. 115, 40. III.392, 62. 703, 67., 68.a., 68.c., 71. 1899.208, 83. 11.100, 86. III. 312, 90. 1.188,]00.236/886, 322/1236, 111. 281, 113. III. 87, 38, 156, 157, IV.37, 55, 114. 87, 118. VI. Gub. Wit. 4, 6, 132. 265, 266, 148.a. X, 166. I. 37-39, 113 i tabl. 9, 169. III. 329, XI. 522, XIII.654, 192. XIV.59, 62, 195. 118, 217. III.195, 205, 206, IV.220).

Michał Plater-Zyberk, ze swojego małżeństwa z Izabellą-Heleną, pozostawił dziewięcioro dzieci żyjących, a mianowicie: a. Ludwikę, b. Kazimierza, c. Izabellę, d. Józefinę, e. Henryka, f. Marię, g. Konstantego, h. Annę i i. Stanisława. Wszystkie te osoby omówię zaczynając od córek, a potem kolejno, w porządku jak wyżej, synów. Niezależnie od tych dzieci, Kosiński i Żychliński wymieniają jeszcze sześcioro, które wszystkie miały umrzeć młodo, a mianowicie:

(a) Jana, urodzonego dnia 1 czerwca 1807 a zmarłego dnia 5 maja 1809 roku,

(b) Adama-Michała, urodzonego jakoby po Konstantym, (o nim pisze tylko Kosiński),

(c) Eleonorę, urodzoną dnia 30 kwietnia 1816 a zmarłą w Likśnie 2 stycznia 1840 roku,

(d) Józefa-Ksawerego-Ferdynanda-Jana, urodzonego w Wilnie dnia 23 stycznia 1818 a zmarłego, według Pulvisa, dnia 13 stycznia 181 ~ roku,

(e) Michała-Lukasza-Tadeusza-Piotra, urodzonego w Wilnie dnia 30 października 1819 a zmarłego 14 lipca 1823 roku, i

(f) Jadwigę, O której wspomina także i Estreicher, urodzoną 13 września 1822 a zmarłą w Likśnie dnia 27 listopada 1840 roku.

a. **Ludwika**, córka Michała i Izabelli, urodziła się dnia 4 listopada 1805 roku. W dniu 28 listopada 1825 roku wyszła za hr. Karola Borchę, dziedzicę Warklan, marszałka szlachty guberni witebskiej. Występuje jeszcze, razem z mężem, w roku 1842. Umarła w Krakowie dnia 3 czerwca 1888 roku.

c. **Izabella** urodziła się dnia 5 (według Pulvisa - 9) września 1809 roku. Dnia 9 października 1837 roku zaślubiła bar. Juliana-Emery

ka von der Ropp herbu własnego

d. **Józefina** urodziła się dnia 8 stycznia 1811 roku; zamężna za Fabianem Platerem, synem Tadeusza (p. n.).

f. **Maria** urodziła się dnia 23 września 1813 roku. Dnia 15 października 1837 roku została zaślubiona przez Mikołaja Szadurskiego herbu Ciołek, dziedzicę dóbr Małnow i Oświej na Inflantach. Umarła w Krasławiu dnia 20 grudnia 1893 roku.

h. **Anna** urodziła się, według niektórych danych, dnia 10 września, a według Gothy - dnia 19 września 1822. Według Pulvisa - dnia 19 września 1821 roku. Ta data wydaje mi się

najprawdopodobniejsza. Zaślubiła (czy nie w 1848 roku?) Ludwika Orpiszewskiego herbu Junosza, "Belwederczyka", emigranta, zmarłego w Lozannie dnia 25 lutego 1875 roku.

(22.452,454,455,24.1.307,308, 34. III. 218, 220,41. III.19, 421, 55. 1854.775, 776, 1865.895, 68., 68.c., 90. III. 304-307, 113. III. 185, 148.a., X., 152. 46, 192. I. 318, XIV.62, 63, 198. 17, 217.11.323, III.206, 207, IV.225, V.307, XI.189, XIII. tabl., XIV. 216, 217, XVII.333, XX.115).

b. **Kazimierz** (pok. XIII.) właściwie **Kazimierz-Bertold (Bartłomiej)-Józef-Michał-Konstanty-Stanisław-Henryk**, najstarszy z synów Michała i Izabelli-Heleny Syberg, urodził się dnia 18 (według Pulvisa - 19)września 1808 roku. Jako datę jego urodzenia często podają dzień 6 września. Jest to data wzięta z kalendarza starego stylu. Uruski twierdzi, że Kazimierz Plater-Zyberk wstąpił do szeregów wojska polskiego już w 1829 roku. Wzmianka ta nie sędzę, aby była prawdziwa. Fakt zamieszkania poza granicami Królestwa Kongresowego oraz tradycja rodzinna, która widzi Kazimierza przebywającego jeszcze w pierwszych miesiącach powstania 1830 roku w Kurlandii, zdają się przeczyć wersji Uruskiego. Dopiero po wybuchu powstania przekradł się do Warszawy i pełnił funkcję oficera w kwatermistrzostwie. Po klęsce 1831 roku emigrował. Jego nazwisko zostało pomieszczone na liście osób, którym powrót do kraju został zakazany, a majątek miał być skonfiskowany. Konfiskata majątkunie nastąpiła, gdyż Kazimierz w chwili wybuchu powstania 1830 roku bodaj jeszcze nie był hipotecznym właścicielem żadnego z majątków. Kazimierz hr. Plater-Zyberk przebywając po wyjeździe z kraju, w Dreźnie, poznał tam swoją przyszłą żonę ale *"że ona, przyjmując oświadczyły, nie miała odwagi wyrzec się kraju, hrabia Plater wrócił, złożył przysięgę i wysługiwał lat kilka na Kaukazie"*. Tak o tym pisze w swoich pamiętnikach ks. G. Puzynina. Według Pulvisa, jeszcze w roku 1836 służyłw stopniu oficera w pułku niżhorodzkim dragonów na Kaukazie. Już w dniu 23 listopada 1836 roku był datowany dekret Rządzącego Senatu w Petersburgu zatwierdzający jego tytuł hrabiowski i zezwalający na wniesienie jego nazwiska do V części ksiąg szlachty. Akt ten dowodzi pełnego przywrócenia praw, ale nie tłumaczy dlaczego jego ślub odbył się dopiero w kilka lat później (p. n.). Według G. Puzyniny, Kazimierz musiał, po odsłużeniu na Kaukazie kilku lat "w żołdatkach", służyć później w Petersburgu. Nie wiem czy jeszcze za życia rodziców, czy też później, jest dziedzicem znacznych dóbr w Kurlandii, a mianowicie: Schlossbergu Iłukszty, Anceniszek, Kazimierszek, Podunaju, Rubinen, Kamienicy j Subbothu, a Kumpolu na Litwie. Już po ślubie nabył majątek Pass vel Passy koło Błonia pod Warszawą, o obszarze około 1.500 morgów, i tam przeważnie zamieszkiwał. Umarł w Schlossbergu dnia 25 stycznia 1876 roku. Pochowany obok żony na Powązkach w Warszawie. Jego korespondencja znajdowała się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Portret olejny, malowany przez Leopolda Horówitza, znajduje się w zbiorach Tadeusza hr. Plater-Zyberk w Brukseli. żychliński podaje o Kazimierzu błędne informacje i każe mu działać już w 1804 roku.

Dnia 11 kwietnia 1842 roku zaślubił w Dreźnie Ludwikę-TeodoręEleonorę Borewicz herbu Prus) (według niektórych wzmianek miał to być Prus I z odmianą - nie udało mi się odszukać potwierdzenia dla tych wzmianek), urodzoną dn. 2 czerwca 1814 r., córkę Michała Borewicza i baronówny Marianny-Tekli (według Borkowskiego - Marii-Teresy-Franciszki) Renne, II-o voto zamężnej za księciem Tadeuszem Ogińskim z Wiej siej, a wnuczkę, po ojcu: Józefa Borewicza i Marii de Raes herbu własnego, a po matce: bar. Feliksa Renne i Antoniny

Giełgud herbu własnego. Ludwika z Borewiczów Kazimierzowa hr. Plater-Zyberk umarła w Warszawie dnia 26 października 1866 roku. Pochowana na Powązkach w Warszawie:

(21. 693-700, 22. 450-455, 24. 1.307, 24.a. 34. III. 218-221, 38. 115, 55. 1854.775, 67., 68., 68.c., 77. 327, 90. III. 304-307, 100. 236/886, 113. IV.38, 126.. 148.a. X, 151. 272,331, 169. VII.887, 173. 168, 192. 1.324, 325, XIV.62, 63, 198. 17, 217. XIII. tabl., XIV.216, 217).

Kazimierz hr. Plater-Zyberk i Ludwika z Borewiczów mieli potomstwo:

- a) **Tadeusz,**
- b) **Elżbieta (Izabella),**
- c) **Maria-Ludwika,**
- d) **Feliks,**
- e) **Stanisław i**
- f) **Cecylia.**

Kosiński i Żychliński wymieniają jeszcze Ludwikę i Kazimierza, jako dzieci Kazimierza i Ludwiki. Wzmianka ta jest błędna, a zdaniem rodziny - dotyczy dzieci Tadeusza i Zofii 7, hr. Aleksandrowiczów (p. n.).

Z dzieci Kazimierza i Ludwiki:

a) **Tadeusz-Michał-Józef-Jan** (pok. XIV.), syn Kazimierza i Ludwiki z Borewiczów, urodził się w Wiejsiejach dnia -31 marca 1843 roku. Od chwili śmierci Zygmunta, syna Ludwika senatora-kasztelana (p.w.), a ściśle, w rok później, po śmierci Michała syna Jana, senior całej polskiej rodziny hrabiów Plater-Zyberk i Plater. W działach rodzinnych otrzymał dobra Passy koło Błotnia pod Warszawą. Dobra te sprzedał około 1880 roku Henrykowi-Ludwikowi Halpertowi, a sam nabył (zapewne już wcześniej) od Suchodolskich dobra Wojcieszków koło Łukowa. Po roku 1886 ufundował tam kościół parafialny. Około 1880 roku nabył dobra Józefów nad Wisłą, lecz te sprzedał później Konstantemu Przewłockiemu. Za żoną wziął dobra Konstancynów. Widok pałacu w Konstancynowie i jego opis podał Józef Łoski w "Kłosach" z roku 1876. Wybitny rolnik i hodowca. Konie zapoczątkowanej kiedyś przez niego hodowli Wojcieszkowskiej zasiłały do ostatnich czasów przed wojną 1939 roku remont armii polskiej. Tadeusz hr. Plater-Zyberk umarł w Wojcieszkowie dnia 6 czerwca 1918 roku. Leży obok rodziców na Powązkach w Warszawie.

Dnia 23 sierpnia 1870 roku zaślubił w Warszawie hr. Zofię Aleksandrowicz herbu własnego vel Kosy vel Kruki, urodzoną w Konstancynowie dnia 6 marca 1849 roku, córkę hr. Stanisława i Wandy hr. Jezierskiej herbu Nowina i Prus II, a wnuczkę, po ojcu: hr. Stanisława Aleksandrowicza, senatora-kasztelana, i Apolonii hr. Ledóchowskiej herbu Szaława, a po matce: hr. Stanisława Jezierskiego i Marianny Małachowskiej herbu Nałęcz. Portret w

miniaturze, malowany przez Kazimierę Dąbrowską, hr. Zofii Tadeuszowej Plater-Zyberk, wraz z córkami Ludwiką i Marią, znajduje się w zbiorach pamiątek rodzinnych w Valduc. Zofia z Aleksan., drowiczów umarła w Warszawie dnia 26 kwietnia 1929 roku. Pochowana obok męża i teściów, w rodzinnym grobie na Powązkach. Tadeusz (pok. XIV.) i Zofia z hr. Aleksandrowiczów mieli pięcioro dzieci o imionach:

(a) **Ludwika**, która urodziła się w Passach około 1871 roku a umarła w Warszawie dnia 25 stycznia 1890 r. Leży w grobie rodzinnym na Powązkach. .

(b) **Kazimierz**, urodzony w Passach około 1872 roku a zmarły około roku 1897 . Według Pulvisa, urodzony w roku 1874 a umarł w Schlossbergu dnia 30 stycznia 1885 roku. Pochowany w Iłkszcie.

(c) **Maria**, urodzona w Passach w roku 1872, która była dwukrotnie zamężna. Po raz pierwszy zaślubiła w Warszawie w kościele Św. Krzyża, w dniu 28 sierpnia 1897 roku, hr. Józefa Michałowskiego herbu Po,raj i Jasieńczyk, dziedzica dóbr Łuczyce pod Krakowem, oraz Stogniowice i Jakubowice koło Proszowic, a po raz drugi, w Częstochowie, w kaplicy Matki Boskiej w klasztorze, w dniu 2 sierpnia 1901, Wiktora hr. Plater-Zyberk (p. n.). Umarła dnia 6 października 1964 roku w Warszawie i tam, w grobie rodzinnym na Powązkach została pochowana.

(d) **Stanisław**, o którym zaraz .niżej, i

(e) **Jadwiga**, urodzona i zmarła w Wojcieszkwie w roku 1876.

(19. 1.32, 21. 694, 22. 451, 24.1.307, 2.4. a, 34. III. 219, 221, 55. 1854.775, 776.,G8.c., 84.1876.215-218,90. II.429, 430, III. 304, 305, 172.94,192.1.25, X.365, XIV.62, 63,198.22,210.,217. III.2p6, 207, XIII.390, tabl. XX.112, 204, XXI.191, XXIV. 168)

(d). **Stanisław** (pok. XV), syn Tadeusza i Zofii z hr. Aleksandrowiczów, urodził się w Passach dnia 10 stycznia 1875 roku. Dziedzic po rodzicach dóbr Konstantynów z folwarkami: Antolin, Wandopol, Zakalinki, Kazimierzów i Witoldów koło Białej Podlaskiej. Po ukończeniu wyższej szkoły rolniczej w Wiedniu ("*Bodenkultur*"), zajął się prowadzeniem swoich dóbr i interesów. W krótkim czasie stworzył z Konstantynowa ośrodek promieniujący na szeroką okolicę kulturą rolną, hodowlaną i przemysłowo-rolną. Wybitny działacz katolicki na Podlasiu. Stał twardo na czele oporu katolickiego przeciw rusyfikacji ziemi Chełmskiej i walki z. Unitami. Z tych przyczyn bardzo źle widziany i szykanowany przez władze rosyjskie. Po ogłoszeniu "swobód", w okresie roku 1905, rozwinął, na czele stworzonej w tym celu organizacji, szeroką akcję budowy kościołów katolickich. Owocem starań tej organizacji była budowa około 20 kościołów na Podlasiu. Poza organizacją, ufundował w 1905 roku, swoim wyłącznie kosztem i staraniem, duży trzynawowy murowany kościół w Konstantynowie, pod wezwaniem świętej Elżbiety, patronki swojej żony.. Swoim też kosztem i zasługą przyczynił się do zapoczątkowania akcji sklepów spółdzielczych włościańskich na Podlasiu. Po sprzedaży otrzymanych za żoną dóbr Osokino (część dawniej platerowskich dóbr Dusiaty) na Litwie i majątku Czarnolas w Radomskim, za uzyskane oraz za posagowe kapitały żony nabył położone w Koneckim dobra Skotniki i Sulborowice, o łącznej powierzchni 8 tysięcy morgów. Umarł w Skotnikach dnia 10 sierpnia 1911 roku. Pochowany w krypcie grobowej pod świeżo ufundowanym kościołem w Konstantynowie. W 25 rocznicę

jego zgonu została, staraniem syna, w prezbiterium tego kościoła, wmurowana tablica z poświęconym jego pamięci odpowiednim napisem. Jego portret, malowany przez Ludomira Janowskiego, znajduje się w zbiorach jego syna hr. Tadeusza Plater-Zyberk. Dnia 3 lutego 1903 r. zaślubił w Warszawie Elżbietę Tyszkiewicz herbu Leliwa, urodzoną 9 grudnia 1882 roku córkę hr. Benedykta-Henryka i Elżbiety Bankrofft, a wnuczkę, po ojcu: hr. Michała Tyszkiewicza, kawalera maltańskiego, i Wandy z hr. Tyszkiewiczów, a po matce: Edwarda Bankrofft i Klary Peabody herbu własnego. Elżbieta z hr. Tyszkiewiczów hr. Plater-Zyberk brała czynny i ofiarny udział w pracach społecznych i fundacjach męża. Po jego śmierci łożyła na wykończenie i wyposażenie wnętrza kościoła, a w szczególności ufundowała trzy ołtarze i ambonę. Po oddaniu zarządu dóbr synowi, zaślubiła w Paryżu, w dniu 18 listopada 1926 roku, hr. Władysława Jezierskiego, dziedzica dóbr Otwock Wielki koło Warszawy. W roku 1955 zamieszkuje przy synu w Brukseli. Jej portret z córką Elżbietą (obecną Szymonową Karską), malowany przez Ludomira Janowskiego, znajduje się w zbiorach Tadeusza-Feliksa-Benedykta w Valduc. Reprodukcje tego portretu podał "Tygodnik Ilustrowany" i "Świat" z roku 1908. Inny portret, rysowany przez Jana hr. Zamoyskiego około 1925, jak również owalny portret malowany około 1900 roku- przez Loïuse Abhema, znajdują się w posiadaniu jej syna w Brukseli.

(21. 694, 945, 946, 22. 451, 24. I. 307, 56., 68. c., 158. II .1290, 172. 94, 184. 190 .8, 192. XIV.62, 63, 210., 217. III.206, 207, XXI.191).

Dziećmi Stanisława i Elżbiety z hr. Tyszkiewiczów są:

aa. **Elżbieta-Maria-Zofia**, urodzona w Konstancyńowie dnia 7 grudnia 1903 roku, która dnia 10 kwietnia 1926 roku zaślubiła w Warszawie (Michała)-Szymona Karskiego herbu Jastrzębiec, kawalera maltańskiego i szambelana papieskiego, Qziedzica dóbr Włostów koło Opatowa, Ossolina koło Klimontowa i Oporowa koło Kutna.

bb. **Tadeusz-Feliks-Benedykt**, o którym zaraz niżej.

cc. **Zofia-Maria-Elżbieta**, urodzona w Konstancyńowie dnia 22 września 1907 roku, w roku 1955 zamieszkująca w Brukseli, i

dd. **Wanda-Maria-Antonina**, urodzona w Konstancyńowie dnia 12 listopada 1909 roku, od września 1934 roku w zakonie SS. Niepokalanek w Polsce.

bb. **Tadeusz-Feliks-Benedykt** (pok. XVI.), syn Stanisława i Elżbiety z hr. Tyszkiewiczów, urodził się w Brixen (Tyrol) w dniu 15 lutego 1906 roku. Dziedzic wszystkich dóbr po ojcu. Kawaler honorowy i dewocyjny Zakonu Maltańskiego. Od chwili śmierci swego dziada Tadeusza (pok. XIV.), senior całej polskiej rodziny hrabiów Plater-Zyberk i Plater. Podniósł Konstancyńów ze zniszczeń wojennych 1914..1920 roku. Powiększył znacznie tamtejsze zbiory pamiątek rodzinnych, a zwłaszcza kolekcję rycin i portretów: Platerów, Sybergów, Aleksandrowiczów, Ledóchowkich i Tyszkiewiczów. Aresztowany przez, Gestapo w Konstancyńowie w dniu 26 stycznia 1940 roku, przebył przeszło 5 lat w niemieckich więzieniach i obozach, aż do oswobodzenia go przez armię amerykańską z Dachau w dniu 29 kwietnia 1945 roku. Po uwolnieniu z obozu, przebywa we Francji a następnie, już od 1946

roku, w Brukseli. Od roku 1947,- współzałożyciel i dyrektor Polskiego Instytutu Naukowego w Belgii. W roku 1952 obejmuje wice-prezydenturę tego Instytutu. Od roku 1950 do 1957 prezes Skarbu Narodowego, a od 1952 do 1957 - Polskiej Macierzy Szkolnej na Belgię. Od grudnia 1965 roku członek zarządu Societe Generale de Banque, siege Louise. Jego portret, malowany przez Jana Zamoyskiego, znajduje się w jego zbiorach w Brukseli.

Dnia 29 kwietnia 1930 roku zaślubił w Krakowie hr. Adelę-Elżbietę Ignację Tyszkiewicz, urodzoną w Płuznie koło Ostroga na Wołyniu, w dniu 3 października 1908 roku, córkę hr. Edwarda, dziedzica dóbr Hulsk i Płużno, i Adeli Dembowskiej herbu Jelita, a wnuczkę, po ojcu: hr. Benedykta-Henryka Tyszkiewicza i Elżbiety Bancrofft (por. w.), a po matce: Zygmunta Dembowskiego (syni Ignacego i Eleonory Zboińskiej herbu Ogończyk) i ks. Antoniny Radziwiłł (córki ks. Konstantego i Adeli Karnickiej herbu Kościeszka). Po aresztowaniu męża w roku 1940 i po konfiskacie dóbr, borykała się z trudnościami i niedostatkiem. Po śmierci starszej córki dotarła z młodszą w roku 1948 do męża, do Brukseli, gdzie zmarła dnia 29 marca 1960 i pochowana w świeżo założonym grobie rodzinnym w Sainte Fontaine koło Havelange.

W dniu 18 września 1961 roku Tadeusz-Feliks-Benedykt zaślubił w Hamme-Mille pod Brukselą, Elisabeth- Victoire Janssen h. własnego, urodzoną w Brukseli 28 września 1917 roku, córkę Albert-Edouard Janssen, męża stariu belgijskiego, trzykrotnie ministra skarbu, senatora i ministra stanu, kawalera wielkiej wstęgi orderu Leopolda i wielu innych odznaczeń, właściciela dóbr Valduc w prowincji Brabant, i Marie-Henriette-Scheyven herbu własnego. Wnuczkę po ojcu: Ernesta Janssen i CarolineMarie van der Weyer, a po matce: Henryka Scheyven, kawalera orderu Leopolda, notariusza w Brukseli i Marie Bourgeois.

Dzieci Tadeusza i Adeli z Tyszkiewiczów:

aa) **Teresa-Maria-Adela**, urodzona w Warszawie dnia 28 lipca 1931, zmarła w Krakowie dnia 3 kwietnia 1948 roku.

bb) **Elżbieta-Maria-Antonina**, urodzona. w Konstantynowie dnia 6 lutego 1934 roku, w dniu 12 kwietnia 1958 roku zaślubiła w Brukseli hr. Jana-Franciszka de Liedekerke, dyplomatę belgijskiego.

cc) **Stanisław-Edward-Tadeusz** (pok. XVII.) , urodzony w Brukseli w dniu 8 czerwca 1949 roku, aktem z dnia 3 czerwca 1964 roku adoptowany przez Elżbietę z Janssen hr. Plater-Zyberk.

Portret hr. Adeli Plater-Zyberk i portrety obu jej córek (wszystkie trzy malowane przez hr. Jana Tarnowskiego) znajdują się w Brukseli.

(21. 945,946, 24.a, 61. 1930.77, G8.c., 69.e.).

b) **Elżbieta-Izabella**, córka Kazimierza (pok. XIII.) i Ludwiki Borewicz, urodziła się w dniu 31 maja (sądzę że raczej 12 czerwca) 1844 roku. Dnia 14 czerwca 1870 roku zaślubiła

Konstantego Przez dzieckiego herbu Roch III, kawalera maltańskiego i dziedzica dóbr Mikołajewo na Podolu.

c) **Maria-Ludwika**, siostra poprzedniej, zamężna za, Włodzimierzem Platerem (p. n.).

d) **Feliks-Konstanty-Michał-Kazimierz~Henryk-Teodor** (pok. XIV.) :syn Kazimierza i Ludwiki z Borewiczów, urodził się w Schlossbergu, według Pulvisa, dnia 18 stycznia 1849 roku. Dziedzic dóbr Schlossberg, których to dóbr został, pozbawiony przez rewolucję rosyjską 1917 roku. Uratowany przez Feliksa obraz Matki Boskiej odwiecznie w posiadaniu początkowo rodziny Sybergów, a od 1803 roku hr. Plater-Zyberków, został wprowadzony w roku 1927 uroczystie do kaplicy dworskiej w Moszkowie (p. n.). W roku 1944 uratowany z pożaru, znajduje się w posiadaniu rodziny w Paryżu. Feliks hr. Plater-Zyberk zmarł bezpotomnie w Mentonie, w willi St-Maurice, w dniu 21 lipca 1928 roku.

Feliks hr. Plater-Zyberk zaślubił w Warszawie, w kościele Św. Aleksandra, w dniu 2 czerwca 1879 roku, Wiktorię Sobańską herbu Junosza, urodzoną w roku 1861, zmarłą 5 maja 1935 roku w Bratoszewicach i tam pochowaną, córkę hr. Feliksa, dziedzica Obodówki i Guzowa; i Emilii z hr. Łubieńskich herbu Pomian, a wnuczkę, po ojcu: Ludwika Sobańskiego i Róży z hr. Łubieńskich, a po matce: Kazimierza hr. Łubieńskiego i Marii hr. Krasińskiej herbu ślepowron.

e) **Stanisław-Konstanty-Michał-Kazimierz** (pok XIV.), syn Kazimierza i Ludwiki z Borewiczów, urodził się dnia 24 maja roku 1848. Dziedzic dóbr Rubin, Ancymiszki i Podunaj etc. w Kurlandii, a Moszkowa, Szmitkowa, Sawczyna, Bojanic, Ostrowa, Opulska i Siebieczowa etc., w powiecie sokalskim w Małopolsce. Umarł w Moszkowie w marcu 1926 roku. Dnia 12 maja 1878 roku zaślubił w Rokosowie ks. Marię-Helenę Czartoryską herbu Pogoń litewska, urodzoną dnia 29 września 1855 roku, córkę ks. Adama-Konstantego i Elżbiety z hr. Działyńskich herbu Ogończyk, a wnuczkę, po ojcu: ks. Konstantego-Adama Czartoryskiego i ks. Anieli Radziwiłł herbu własnego vel Trąby odmienne, a po matce: Tytusa Działyńskiego i Celiny z hr. Zamoyskich herbu Jelita. Potomstwo Stanisława i Heleny Marii z ks. Czartoryskich:

(a) **Elżbieta** urodziła się w Rokosowie w styczniu roku 1881, a zmarła w Warszawie 14 kwietnia 1882.

(b) **Zygmunt-Leon-Stanisław** (pok. XV.) urodził się w Kazimierzyszkach 28 czerwca roku 1882, zmarł w 1883. Według Pulvisa, zmarł w Kazimierzyszkach. 30, sierpnia 1882 roku. Pochowany w Iłku.

(c) **Jadwiga** urodziła się w Kazimierzyszkach w dniu 12 (według Pulvisa -11) sierpnia 1883 roku. W dniu 14 listopada (według Żychlińskiego - dnia 17 listopada) 1905 roku zaślubiła w Krakowie, w kościele Mariackim, hr. Stanisława-Henryka Badeniego herbu Bończa. Powtórnie zamężna za dr. Tadeuszem Walichiewiczem.

(d) **Józef** (pok. XV.), syn Stanisława i Heleny-Marii z ks. Czartoryskich, urodził się w Rokosowie dnia 19 września 1884 roku. Dziedzic Sawczyna koło Moszkowa w Małopolsce. Umarł w Zakopanem 19 lutego 1926 roku. Z zaślubionej. we Lwowie dnia 16 sierpnia 1921 roku Marii Czosnowskiej herbu Kolumna, córki Franciszka i Marii z ks. Puzynów, miał córki:

aa. **Marię**, urodzoną we Lwowie 31 sierpnia 1922 roku, która dnia 23 października 1943 roku zaślubiła w Sokalu Eustachego Rylskiego herbu Ostoja. Po owdowieniu w r. 1944 wyszła powtórnie za mąż, we Wrocławiu dnia 10 września 1950 roku, za Janusza Grubskiego.

bb. **Elżbietę**, urodzoną we Lwowie 14 listopada 1923, która dnia 16 marca 1950 roku zaślubiła w Krakowie hr. Edrr,mnda-Rafała Krasickiego.

cc. **Jadwigę**, urodzoną we Lwowie 2 września 1925 roku.

(c) **Teresa**, urodzona w powiecie Iłukstańskim w 1886 roku.

(d) **Roman**, urodzony i zmarły w 1889 roku.

(e) **Andrzej**, urodzony w 1890, a zmarły w 1953 roku, i

(f) **Jan** (pok. XV.); urodzony w Moszkowie dnia 4 września 1894, a zmarły w Paryżu 18 maja 1959 roku. Dziedzic dóbr Moszków. Prezes sokalskiego Związku Ziemiaków w latach 1919-1924. W roku 1951 wyszła po francusku, w jego przekładzie, praca Zofii Kossak pod tytułem "*Dufond de l'abime Seigneur*". Dnia 8 stycznia 1930 roku zaślubił. w Moskorzewie Paulinę hr. Plater-Zyberk, córkę J ózafata i Małgorzaty z hr. Wielopolskich herbu Strykoń (p. n.). Ich potomstwo:

aa. **Małgorzata-Maria**, urodzona dnia 4 marca 1931 roku, a dnia 8 czerwca 1957 roku zaślubiona w Paryżu Lechowi Firla.

bb. **Hubert-Maria** (pok. XVI.), urodzony 22 czerwca 1932, zaślubił 18 kwietnia 1959 roku Zofię hr. Dzieduszycką, urodzoną w Sokołowie koło Stryja dnia 29 grudnia 1932, córkę hr. Stanisława i Anny z Komirowskich, wnuczkę po ojcu, hr. Tadeusza i Anny z hr. Dzieduszyckich, a po matce, Konstantego i Heleny z Gniewoszków. Ich córki urodzone:

Ingrid w Libreville (Gabon) dnia 2 czerwca 1961 i

Anna w Pointe Noire (Congo) 19 lipca 1966.

cc. **Helena-Maria**, urodzona dnia 26 października 1933, zaślubiła dnia 5 maja 1962 roku, w Paryżu, Claude Julien-Laferriere.

dd. **Eugeniusz-Maria**, urodzony 26 stycznia 1936 roku, otrzymał święcenia kapłańskie w Rzymie dnia 9 lipca 1961 roku.

ee. **Maria-Alberta**, urodzona dnia 4 lipca 1937 roku, zaślubiła w Paryżu 8 maja 1965 roku Jean-Francois Fregnac.

f) **Cecylia**, urodzona w Passach dnia 8 maja 1853 (według Pulvisa w 1852) roku, córka Kazimierza i Ludwiki z Borewiczów. Jedna z wybitniejszych działaczek katolickich i społecznych w Polsce pod zaborem rosyjskim i w początkach niepodległości, po 1918 roku. Jej głównym zainteresowaniem była pedagogia i pedagogika. Poświęciła tej pracy całe swoje życie i, majątek. Już w roku~ 1893 istniał w Warszawie żeński "*Zakład hr. Plater (zajęć*

praktycznych), połączony ze szkołą 2-klas." Szkoła ta została stopniowo przekształcona na 8-io klasowe filologiczne gimnazjum żeńskie imienia "Cecylii Plater-Zyberkówny". Gimnazjum to, we własnym nowocześnie urządzonej gmachu, przy ulicy Piusa XI pod numerem 24, przetrwało aż. do wojny, mimo wielu trudności i w stałej walce o zachowanie niezależności i katolickiego charakteru tej znakomitej uczelni. Drugim zakładem wychowawczym, założonym przez Cecylię hr. Plater-Zyberk i również jej kosztem, była szkoła gospodarstwa kobiecego w jej majątku (oddany na ten cel) Chyliczkach pod Warszawą.

Koroną jej działalności wychowawczo katolickiej było zainicjowanie ruchu "Odrodzenie" wśród młodzieży uniwersyteckiej. Ruch ten przerodził się z czasem w "społeczne tygodnie katolickie", organizowany przy katolickim uniwersytecie w Lublinie. Wybuchła w roku 1939 wojna położyła kras wszystkim tym organizacjom i placówkom. Cecylia hr. Plater-Zyberk umarła w Warszawie, dnia 6 stycznia 1920 roku. Pochowana w Warszawie na Powązkach obok rodziców. Biblioteka Narodowa w Warszawie posiadała do 1944 roku jej korespondencję z, Władysławem Platerem w Rapperswilu. Spis jej licznych prac ogłoszonych podam na końcu tej monografii w dodatkach.

(19. III.331, 21.12-14,694-696,22.451,452,751,752,24.1.307, 24.a, 34. III.219, 221,55. 1854.775, 776,61. 1930.77, 68.a., 68.c., 75. 48,49 i tabl. V., 76. 18, 19, 81.,

90. II.430, III.304, 305, 100. 51012240, 129., 148.a. X.,]50. 153, 166. 1.387, 169. XIII. 23,35, XVa.335, 171. 260, 172. 94, 190., 192. II.393, XIV.62, 63, 198. 22, 206. 5, 210., 217. III. 206, 207, IV. 220, 400, VIII.116, 117, XIII. tabl., XIX. 291,292 i tab!. ks. Czart:, XXI. 66, 186, 191, XXVIII. 124, XXIX .125).

e) **Henryk-Wacław-Ksawery** (pok. XIII.), syn Michała i Izabelli Heleny Syberg, urodził się dnia 16 grudnia 1811 roku w Likśnie. Dziedzic, dóbr: Liksna, Nidzgał, Owsiej, Kirup i Wabol w Inflantach. Od Parczewskich kupił dobra Kurtowiany, z miasteczkiem tej samej nazwy, w powiecie szawelskim. Według Pulvisa, była także dziedzicem majątku Moszczyński w guberni smoleńskiej. Fundator kościoła w Nidzgalu. Umarł w Krasławiu dnia 30 października 1903 roku. Dnia 13 września 1839 roku zaślubił Adelę vel Adelaidę hr. Keller herbu własnego, urodzoną w Petersburgu dnia 29 maja roku 1817), córkę Teodora-Ludwika-Wilhelma i Zofii hr. Borch herbu Trzy kawki, a wnuczkę, po ojcu: hr. Krzysztofa Keller i Amalii hr. Sayn-Wittgenstein-Verleburg herbu własnego, a po matce: Michała hr. Borch i Eleonory Braun. Adela z hr. Kellerów umarła w Krasławiu 21 stycznia 1885 roku. Pochowana w Likśnie. Na kilka tygodni przed zgonem przeszła z protestantyzmu na katolicyzm. Listy Henryka do Władysława Platera .znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie.

(19. 11.24, 21. 693-700, 22. 450-455, 24. 1.307, 308, 34. 111.218, 220, 55. 1854. 775,776, 1898.491,90. III.304-307, 100. 236/886, 114. 146, 148;a. X., 169. VII.237, 192. 1.318, XIV.62, 63, 198. 17, 217. VIII.476, XIII. tabl., XIV. 216, 217, XXVII. 129).

Henryk i Adela z hr. Kellerów mieli dzieci:

- a) **Leon** urodził się w roku 1841, umarł w 1843. O nim piszą tylko Kosiński i Pulvis.
- b) **Wojciech-Jan**, o nim niżej.
- c) **Henryk-Kazimierz**, o nim niżej.
- d) **Maria**, nie wiem kiedy urodzona, umarła jako małe dziecko.
- e) **Zofia** urodziła się dnia 1 (według Pulvisa - 13) września 1847 roku. W roku 1871 zaślubiła Tadeusza Buyno herbu ślepowron, rosyjskiego szambelana.
- f) **Edmund**, czasem wymieniany jako Edward, urodził się dnia 5 marca 1849 roku. Sądzę że umarł jako dziecko.
- g) **Jan-Kazimierz-Józef**, o nim niżej.
- h) **Emilia** urodziła się dnia 2 października 1852 (według Pulvisa 1851) roku. Dnia 15 maja 1872 roku zaślubiła w Likśnie Józefa-Szczęsnego Szczyt-Niemirowicza herbu Jastrzębiec, dziedzica dóbr Tobołki i Swolny.
- i) **Ludwik-Wiktor**, o nim niżej.
- j) **Wiktor-Kazimierz-Konstanty**, o nim niżej.
- k) **Anna** urodziła się w roku 1857, a według Pulvisa w Dreźnie 15 maja 1856 r. Umarła w Poznaniu i tam pochowana w 1920 lub 1921 r.
- l) **Eleonora** urodziła się 25 stycznia 1859 roku. Dnia 24 lipca 1882 zaślubiła Konstantego Przewłockiego herbu Przestrzał, dziedzica Woli Gałęzowskiej, Józefowa i Mord, posła do Rady Państwa w Petersburgu, wybitnego pianistę amatora.
- m) **Wilhelm**, nie wiem kiedy urodzony, umarł jako małe dziecko.
- n) **Teofil-Stanisław**, o nim niżej.

(21. 696-699, 22. 452-454, 24. 1.308, 34. 111.219, 222, 55. 1854.776, 90. 111.305, 306, 129., 146. 464, 148.a. X., 169. IV. 940, 192. II. 71, XIV. 63, 198. 22; 217; III. 207, IV.239, 357, 370, XI.73-75, XIII. tabl., XXIV.168).

b) **Wojciech-Jan (Albert)**, (pok. XIV.), syn Henryka i Adeli z hr. Keller, urodził się w dniu 22 lipca (według Pulvisa - 22 czerwca) 1842 roku. Po ojcu dziedzic dóbr Kirup w guberni witebskiej. W roku 1880 oboje z żoną kupili dobra Łużki w powiecie dzisieńskim od hr. Emeryka Czapskiego. Dobra te kiedyś należały już do rodziny Platerów (p. n.). Umarł w Wabolu dnia 2 marca 1900 roku. Dnia 29 kwietnia 1869 roku zaślubił Henrykę-Julię-

Fabiannę Hutten-Czapską, urodzoną dnia 15 czy też 18 listopada 1847 roku, córkę hr. Adama-Józefa-Erazma Hutten Czapskiego herbu Leliwa i Marii hr. Rzewuskiej herbu Krzywda, a wnuczkę, po ojcu: Karola Hutten-Czapskiego, marszałka szlachty powiatu mińskiego, i Fabianny Obuchowicz herbu własnego, a po matce: Henryka hr. Rzewuskiego, pisarza, i Julii Grocholskiej herbu Syrokomla.

Henryka-Julia-Fabianna umarła w Łużkach w styczniu 1905 roku. Potomstwo Wojciecha-Jana i Henryki z hr. Czapskich (nie wiem w jakiej kolejności urodzeń):

(a) **Maria**, o której wspominają Borkowski i Żychliński, nie podając żadnych dat ani danych. Pulvis twierdzi, że umarła w Kirupiu na jesieni 1879 roku.

(b) **Adela** Wspomina o niej również Uruski i Pulvis.

(c) **Jadwiga** urodziła się w Kirupiu dnia 18 września 1877 roku, a dnia 25 października 1899 roku zaślubiła w Likśnie Stanisława Żółtowskiego herbu Ogończyk. Umarła w 1951 roku.

(d) **Wanda** urodziła się dnia 9 września 1884 roku, a dnia 5 lipca 1904 roku zaślubiła Stanisława Mańkowskiego herbu Zaremba, później senatora Rzeczypospolitej Polskiej. Umarła w Laneku dnia 7 maja 1966 r.

(e) **Elżbieta-Ludwika** za Henrykiem hr. Plater-Zyberk (p. n.).

(f) **Teresa**, ułomna, mieszkała i umarła w Wilnie.

(g) **Henryk** (pok. XV.), urodzony w Horodźcu 30 września 1874, dziedzic dóbr Pelesz w guberni witebskiej, oficer marynarki rosyjskiej, w dniu 26 kwietnia 1906 roku zaślubił w Więckowicach Antoninę Kalkstein herbu Kos, córkę Teodora, dziedzica Jabłówka, i Marii Breza herbu własnego a wnuczę, po ojcu: Edwarda Kalksteina, dziedzica Jabłówka, i Zofii Nostitz-Jackowskiej herbu Ryś, a po matce: Włodzimierza Brezy i Wandy Wierzbńskiej herbu Nałęcz. Umarł w Żernikach dnia 27 marca 1952 roku. Pozostawił córkę Wandę, urodzoną w lutym 1908 roku, która dnia 10 marca 1931 roku zaślubiła w Cerekwicy Czesława Murzynowskiego.

(h) **Kazimierz** (pok. XV.), urodził się w Kirupiu 3 marca 1881 roku. Artysta malarz. W roku 1903 zaślubił w Rydze Antoninę Menzendorf, urodzoną w 1882 r., córkę Antryma i Natalii z Hammerów. Umarł w Asbury (N. J.) w Stanach Zjednoczonych w 1964 roku. Dzieci tego małżeństwa:

aa. **Irena**, urodzona w Monachium dnia 3 lutego 1907 roku, w 1929 zaślubiła w Rydze Edgara Berg. Obecnie zamieszkują w Australii.

bb. **Henryk**, urodzony w Rydze dnia 27 września 1911, a zmarł w Buenos Aires 2 września 1963 roku. Był ożeniony (i rozwiedziony) z Teresą Starzewską, córką Jana, ministra pełnomocnego Rzeczypospolitej Polskiej w Kopenhadze, i Magdaleny z Kossaków, córki Wojciecha, artysty malarza, i Marii z Kisielnickich.

cc. **Lili**, a właściwie **Elżbieta-Izabella**, urodzona w Monachium dnia 15 kwietnia 191. ? roku, zaślubiła w Rydze dnia 1 marca 1935 roku Jana von Walther-Wittenheim. Według

Uruskiego, Kazimierz hr. Plater-Zyberk miał mieć z żony Antoniny Menzendorf tylko jednego syna o imieniu - Wiktor. Wzmianka ta jest błędna.

(i) **Adam-Ludwik** (pok. XV.), według Pulvisa - urodzony w Kirupiu w kwietniu 1880 roku, po ojcu dziedzic dóbr Kirup, był ożeniony z Olgą hr. Plater, córką Aleksandra i Marii Ciechanowskiej (p. n.). W latach 1926 aż do wojny 1939 roku, hr. Olga .plater zamieszkuje w Warszawie przy ulicy Matejki 10.

(j) **Wojciech**, wspomniany tylko przez Pulvisa. Jeżeli w ogóle żył, umarł młodo.

(19. III.278, IX.170, 21. 291, 696-699, 22. 452-454, 24. 1.308, 24.a~, 34. III. 219, 222,55.1854.776, 68.c., 90. III. 305, 306, 91. 81,99.20, U8.a., X., 169. V.837, 171. 260, 192. II. 364, VI. 159, XIV. 63, 198. 22, 210., 217. XI. 73, tabl. Rzew XIII. tabl., XXII.186, XXIX.127, 128.).

c) **Henryk-Kazimierz** (pok. XIV.), syn Henryka, i Adeli z hr. Keller, urodził się w Likśnie dnia 4 grudnia 1843, a umarł w Paryżu 18 grudnia 1925 roku. Dziedzic dóbr Owsiej (Owsiejewo) i Nidzgall w guberni witebskiej. Dnia 27 grudnia 1875 roku zaślubił w Cannes Zofię z hr. Hutten-Czapskich, urodzoną dnia 2 czerwca 1857, a zmarłą w Paryżu 14 kwietnia 1911 roku, córkę hr. Emeryka-Seweryna herbu Leliwa, znanego numizmatyka, i Elżbiety-Karoliny-Anny Meyendorff, a wnuczkę po ojcu: Karola Hutten-Czapskiego, marszałka powiatu mińskiego, i Fabianny Obuchowicz herbu własnego, i po matce: Jerzego Meyendorffa i Zofii z hr. von Stackelberg. Oboje stale przebywali w Paryżu. Dzieci tego małżeństwa:

(a) **Elżbieta**, według Pulvisa urodzona w Owsieju w 1876, w zakonie Wizytek w Paryżu, która wystąpiła z tego zakonu i umarła w Viborgu (Finlandia) w 1916 roku.

(b) **Zofia~Maria**, urodzona w Borku dnia 8 grudnia 1878, w 1955 roku przebywała w Rzymie.

(c) **Jadwiga**, urodzona w Borku w 1880 roku, została w 1918 zamordowana w Likśnie przez bandy bolszewickie.

(d) **Henryk**, który według Uruskiego urodził się w Paryżu w 1899 roku, umarł w roku 1956.

Pulvis wymienia ponadto Marię, nie podając zresztą żadnych dat, a o Zofii twierdzi, że się urodziła w Owsieju w 1876 roku. Jeżeli ta data odpowiada prawdzie, w takim razie Zofia musiała być najstarszą z rdzeństwa, albo bliźnią siostrą Elżbiety.

Henryk-Kazimierz (j. w.), na łożu śmierci, uznał prawnie swojego syna naturalnego

Henryka (pok. XV.), urodzonego z N? (Francuzki), który zginął w walce z Niemcami we Francji, w dniu 21 lutego 1942 roku. Był znaną . postacią w "podziemiu" francuskim. Pośmiertnie odznaczony "*Croix de guerre*" i zaliczony w poczet "*Compagnons de France*".

(19. 111:278, 2i1. 292, 696-699, 22. 452-454, 24. 1.308, 24.a., 34. 111.219, 222, 55. 1854.776, G8.c., 90. 111.805, 306, 148.a.X, 187. 529, 192. 11.864, XIV.463, 198. 22, 217. III.207, XI.73, 74 i tabl. Rzewuskich, XII.14 i sprost., XIII. tabl.).

g) **Jan-Kazimierz-Józef** (pok. XIV.), syn Henryka-Wacława i Adeli z hr. Keller, urodził się w Likśnie w dniu 6 lipca 1850 roku. Po ojcu dziedzic dóbr Liksna i Pohulanka w guberni witebskiej. Ponadto posia., dał folwark Ząbki z cegielnią koło Wawra pod Warszawą, a miał być-także dziedzicem dóbr Moszczyнки w guberni smoleńskiej. Dobra swoje uprzemysławiał. W Likśnie zbudował dużą fabrykę igieł. Założył znane uzdrowisko "*Pohulanka*" nad Dźwiną, na której uruchomił własną żeglugę parową. Dnia 9 stycznia 1877 roku zaślubił Weronikę Hutten-Czapską herbu Leliwa, urodzoną w Swojatyczach w 1854 roku (według tradycji rodzinnej - dnia 17 maja), córkę hr. Edwarda, dziedzica Swojatycz, sybiraka, i Antoniny z Różyckich herbu Poraj, a wnuczkę po ojcu: Stanisława Hutten-Czapskiego, kawalera Virtuti Militari i Legii Honorowej, i Zofii z Obuchowiczów herbu własnego, a po matce: Floriana Różyckiego, marszałka szlachty powiatu humańskiego, i Petroneli z Rusieckich herbu Rawicz. Weronika z Czapskich była po ojcu dziedziczką Swojatycz, a także dziedziczką dóbr Wiżuny w powiecie wiłkomierskim, które to dobra sprzedała w 1908 roku Edwardowi Meysztowiczowi. Umarła w opinii świętobliwości w Kościelcu, dnia 17 sierpnia 1920, a jej mąż w Płutowie, parafii Kościelec (powiat Chełmno), dnia 1 listopada 1922 roku. Ich dzieci:

(a) **Maria-Zofia** urodziła się w Rydze dnia 8 grudnia 1877 roku. W roku 1918 została zamordowana w Likśnie przez bandy bolszewickie.

(b) **Janina**, urodzona w 1878 roku, zamieszkała w dobrach Kazimierzyszki na Inflantach. Zaginęła bez wieści pod koniec ostatniej wojny.

(c) **Henryk**, o nim niżej.

(d) **Edward**, o nim niżej.

(e) **Jadwiga**, o której z notatki Pulvisa wnosić można że urodziła się w 1882 roku, zaręczyła się w roku 1908 z Adamem hr. Ronikierem, którego potem zaślubiła. Wniosła mu w posagu Ząbki pod Warszawą.

(f) **Wiktor** (u Borkowskiego w "*Genealogiach*" i u Żychlińskiego , - błędnie - Wiktoria). Umarł dnia 20 kwietnia 1959 roku.

(g) **Elżbieta**, już w roku 1908 zamężna za Wojciechem Rostworowskim, później senatorem Rzeczypospolitej Polskiej.

(h) **Jan**, o nim niżej.

(19. III.279, 21: 295, 296, 697, 698, 22. 453, 24. 1.308, 68.c., 72. 26, 90. III. 305 91. 81,82, 148.a., X., 169. XII!. 663, XIV.506, 192. II.365, XIV.63, Uzup. 1.55, 217.. XI. 75, tab!. Rzew., XII .14, Sprost., XIII. tab!.).

(c) **Henryk** (pok. XV.), syn Jana i Weroniki z hr. Hutten-Czapskich, urodził się dnia 10 listopada 1879 roku. Umarł w Rio de Janeiro, dnia 13 września 1948 roku. Dziedzic dóbr Swojatydze koło Nowogródka, które to dobra otrzymał w działach po rodzicach. W dniu 7 lutego 1907 roku zaślubił w Liksnie hr. Elżbietę-Ludwikę Plater-Zyberk, urodzoną w Kirupiu dnia 12 listopada 1885 roku, córkę Wojciecha-Jana, (pok. XIV.) i hr. Henryki Hutten-Czapskiej (p.w.). W roku 1926 oboje zamieszkiwali w Wilnie. Ich dzieci:

aa. **Jan** (pok. XV!), urodzony dnia 31 stycznia 1908 roku w Po-hulance (Łotwa), w lutym 1933 roku zaślubił w Snowie Halinę Domańską, herbu Larissa, córkę Edwarda i Róży Daszkiewicz, a wnuczkę, po oj-cu: Leona Domańskiego i Zofii Woyniłowicz herbu Syrokomla. Ich córki:

aa) **Róża**, urodzona w Grodnie w 1935 r., która zaślubiła w 1958 roku Janusza Ołtarzewskiego, i

bb) **Elżbieta**, urodzona w Warszawie dnia 5 maja 1944 roku.

bb. **Karolina**, urodzona w Mińsku dnia 7 grudnia 1917 roku. Zameżna (ślub w Rio de Janeiro dnia 21 grudnia 1941 roku) za ks. Konstantym Czartoryskim, urodzonym w 1913 roku, synem ks. Olgierda i Mechtyldy arcyksiężniczki austriackiej. Małżeństwo to się rozeszło.

cc. **Wojciech** (pok. XVI.), urodzony w Kazimierzu Biskupim dnia 16 lutego 1920 roku, dziedzic Swojatydz. W październiku 1943 zaślubił w Nosowie Krystynę Wężyk herbu Wąż, urodzoną w 1915 roku, córkę Franciszka, dziedzica Nosowa i Amelii-Ludwiki Gruszeckiej, a wnuczkę, po ojcu, Wilhelma Wężyka i Julii Badeni, a po matce, Aleksandra Gruszeckiego i Marii Rohland.

dd. **Andrzej-Ignacy** (pok. XVI.), bliźni brat poprzedniego, dnia 2& lutego 1946 roku zaślubił w Sztokholmie Annę-Eleonorę Gniewosz, urodzoną w 1918 roku, córkę Feliksa i Marii Zamoyskiej. Zamieszkuje w Brazylii. Ich dzieci:

aa) **Wojciech-Feliks** (pok. XVII.), urodzony w Rio de Janeiro dnia 20 grudnia 1946 roku.

bb) **Maria**, urodzona tamże dnia 20 kwietnia 1949 i

cc)i **Anna**, tamże, 20 listopada 1952 roku.

(19. 1.69, VII.145, 21. 697, 698, 22. 453, 24.a., 68.c., 69.f., 76. 19, 90. III. 305, 192. XIV. 63, 2110.).

(d) **Edward** (pok. XV.), syn Jana i hr. Weroniki Hutten-Czapskiej, urodził się dnia 28 grudnia 1880 roku w Liksnie. Umarł w Kościelcu (i tam pochowany), dnia 26 października 1938 roku. Dziedzic Pilicy koło Warki w powiecie grójeckim. W roku 1926 zamieszkuje tam z żoną. Dnia 17 czerwca 1914 roku zaślubił w Rzeżycy (gubernia witebska) Irenę-Anielę-Helenę-Monikę Romer herbu własnego, urodzoną w Janopolu dnia 4 maja 1891 roku, córkę Kazimierza-Ignacego, dziedzica Janopola, i Kazimiery-Bronisławy Skirmunt herbu własnego, a wnuczkę po ojcu: Seweryna-J ustyna Romera, dwukrotnego zesłańca na Syberię, i Anieli. Burba herbu Odyniec, a po matce: Kazimierza Skirmunta i Heleny także, Skirmunt. Tego małżeństwa potomstwo:

aa. **Jolanta**, urodzona w Pilicy dnia 9 sierpnia 1918, która dnia 22: stycznia 1944 roku zaślubiła w Ostrołęce (powiat Grójec) Władysława Bławdziewicza.

bb. **Róża**, urodzona tamże dnia 21 grudnia 1919 roku, która dnia 26 października 1944 roku zaślubiła w Szczawnicy hr. Wilhelma Siemieńskiego-Lewickiego herbu Dąbrowa.

cc. **Kazimierz** (pok. XVI.) , urodził się w Pilicy 16 czerwca 1922 roku. Ochotnik kampanii wrześniowej. Podporucznik. Jeden z dowódców oddziałów Armii Krajowej w Kieleckim. Odznaczony w 1944 roku Krzyżem Walecznych. Dnia 28 września 1950 roku zaślubił w Warszawie Izabellę-Krystynę Janecką herbu własnego (1-0 voto Zygmuntową Hemplową), córkę Jerzego Janeckiego, prezesa Związku Ziemian powiatu kieleckiego (syna Czesława i Reklewskiej herbu Gozdawa) i Anny Rykowskiej herbu Doliwa. Dzieci tego małżeństwa:

aa) **Maria-Emilia-Kalina**, urodzona w Warszawie dnia 2 października 1951 i

bb) **Edward-Jerzy** (pok. XVII.) , urodzony tamże 22 sierpnia 1956 roku.

dd. **Elżbieta**, urodzona w Pilicy 4 listopada 1923, zaślubiła w dniu 6 października 1946 roku w Krakowie hr. Andrzeja Tyszkiewicza.

ee. **Irena**, urodzona 14 lutego 1925 ?roku, dnia 8 września 1946 zaślubiła w Assyżu Antoniego Brzozowskiego herbu Belina.

(24.a., 68.c., 88., 162. 91, 94, 210.).

(h) **Jan** (pok. XV.), urodzony w Kościelcu 28 lutego 1892 roku, syn Jana i hr. Weroniki Hutten-Czapskiej, dnia 19 sierpnia 1922 roku zaślubił w Wilnie hr. Marię Tyszkiewicz herbu Leliwa, urodzoną w 1899 roku, córkę Antoniego i Heleny Cywińskiej herbu Puchała, a wnuczkę, po ojcu: hr. Józefa Tyszkiewicza i Zofii Horwat herbu Pobóg, a po matce: Zenona Cywińskiego i Marii Szostakowskiej herbu Łabędź. Jan hr. Plater-Zyberk w roku 1926 zamieszkiwał z żoną w Wilnie. Umarł w Szczawnie Zdroju dnia 21 marca 1955 roku. Ich dzieci:

aa. **Andrzej** (pok. XVI.) urodził się w Wilnie dnia 21 maja 1923 roku. W roku 1943 jest podporucznikiem Armii Krajowej w Polsce. Uczestnik powstania w Warszawie w 1944 roku. Następnie w niewoli w Niemczech. W dniu 15 lipca 1952 roku zaślubił w Brukseli hr. Alix Esterhazy herbu własnego, urodzoną w Sopron-Horpacs dnia 6 czerwca 1926 roku, córkę hr. Jana, kawalera orderu Złotego Runa, i hr. Ludwika Szechenyi, a wnuczkę, po ojcu: Aleksandra hr. Esterhazy i Agnieszki z ks. Aldobrandini, a po matce : Dionizego hr. Szechenyi i Emilii z ks. Caraman Chimay.

bb. **Barbara** urodziła się w Wilnie dnia 28 marca 1925 roku. W czasie okupacji niemieckiej w Polsce służyła jako sanitariuszka w 1. pułku szwoleżerów A.K. Uczestniczka powstania warszawskiego w 1944 roku. Do końca wojny w niewoli w Niemczech. W roku 1947 zaślubiła Tadeusza Rakowskiego. W roku 1955 przebywa w Argentynie.

cc. **Jan** (pok. XVI.) urodził się w Pohulance na Łotwie dnia 26 czerwca 1926 roku. Kapral-podchorąży Armii Krajowej. Za powstanie w Warszawie odznaczony Krzyżem Walecznych. Dnia 15 kwietnia 1950 roku zaślubił w Londynie Elżbietę Gużkowską-Janicką, urodzoną dnia 16 maja 1927 roku w Berezowicy Wielkiej w województwie tarnopolskim, córkę Jerzego i Róży Niedzielskiej herbu Larissa. W roku 1954 przebywają w Kanadzie. Ich dzieci:

aa) **Elżbieta** urodziła się w Londynie 30 sierpnia 1951 roku,

bb) **Jan** (pok. XVII.) urodził się w Toronto. 7 lutego 1953 i

cc) **Joanna**, która urodziła się tamże dnia 9 stycznia 1962 roku.

i) **Ludwik-Wiktor** (pok. XIV.), syn Henryka i Adeli z hr. Keller, urodził się w Kownie dnia 10 listopada 1853 roku. Według Pulwisa - dnia 28 października 1853 roku. Po ojcu dziedzic dóbr Kurtowiany. Już w 1878 roku (a potem w 1882) jest marszałkiem szlachty powiatu szawelskiego. W roku 1885 występuje jako członek Koła marszałkowskiego szlachty guberni kowieńskiej (razem z ks. Michałem Ogińskim, ks. Puzyną, Preciszewskim i Montwiłem) , pod prezydencją hr. Zubowa. W dniu 21 lutego 1899 roku został wybrany na przewodniczącego Towarzystwa Wzajemnego Kredytu w Szawlach. W dniu 29 kwietnia 1884 roku zaślubił w Warszawie hr. Teresę Zamoyską herbu Jelita, urodzoną w Warszawie dnia 26 lutego 1858 roku, córkę hr. Stanisława Kostki-Jana-Andrzeja, dziedzica Podzamcza, i Róży-Marii-Anny Potockiej herbu Pilawa, a wnuczkę, po ojcu: hr. Stanisława Kostki Zamoyskiego, ordynata i senatora-wojewody, i Zofii z ks. Czartoryskich herbu Pogoń Litewska, a po matce: Przemysława Potockiego i Teresy z ks. Sapiechów herbu Lis odmienny. Ludwik zmarł w Warszawie na jesieni 1939, a jego żona już w 1912 roku. Ich dzieci:

(a) **Jan** urodził się w Kurtowianach w końcu lutego lub w początku marca 1885 roku. Zmarł jako dziecko.

(b) **Konstanty** (pok. XV.) urodził się w kwietniu 1886 roku. Żonaty z Krystyną Szukszta herbu Pobóg. Zmarł bezpotomnie 10 marca 1956 roku. Był założycielem polskiej korporacji studenckiej "*Lauda*" przy uniwersytecie w Kownie.

(c) **Elżbieta** (raz wymieniona jako Eliza) urodziła się w Podzamczu dnia 30 sierpnia 1887 roku. W roku 1921 zaślubiła w Częstochowie Mieczysława Popowskiego. Umarła w Warszawie dnia 8 maja 1964 roku.

(d) **Stanisław** (pok. XV.) urodził się w Kurtowianach dnia 10 października 1889 roku. Dziedzic Kurtowian w powiecie szawelskim. Umarł w Wilnie dnia 11 lutego 1955 roku, przecierpiawszy przedtem wiele lat w obozach sowieckich. Z zaślubionej w Kłajpedzie dnia 2 września 1924 roku Janiny Dymsha herbu własnego, córki Eugeniusza i Liwii Majoresku, pozostawił dwie córki:

Janinę, urodzoną w Kurtowianach, która dnia 14 czerwca 1956 roku. zaślubiła w Warszawie Janusza Smolicza, i

Terese (czasem błędnie wymienianą jako Ireneę), urodzoną w Kurtowianach 4 września 1932 roku, która dnia 15 sierpnia 1953 zaślubiła we Wrocławiu Stanisława Wawrzyniaka.

(e) **Stefan** (pok. XV.), właściciel firmy "*Photo-Plat*" w Warszawie, zamieszkały tam w roku 1939 przy ulicy Nowy Świat 62, został aresztowany przez Niemców, zginął w komorze gazowej w Oświęcimiu dnia 9 lutego 1943 roku.

(f) **Ludwik** (pok. XY), urodził się dnia 31 grudnia 1894 w Kurtowianach. Nie wiem czy później nie był ich współdziedzicem. W dniu 14 listopada 1940 zaślubił w Służewie Izabellę-Marię Czarkowską-Golejewską herbu Habdank, urodzoną 27 stycznia 1918 roku, córkę Cyryla i Izabelli Małachowskiej herbu Gryf, a wnuczkę, po ojcu: Tadeusza Czarkowskiego-Golejewskiego i Marii Zaleskiej herbu Dołęga, a po matce: Karola Małachowskiego i Marii Rudnickiej herbu Lis. Małżeństwo to się rozeszło. Ludwik w roku 1943 został w Warszawie aresztowany przez Gestapo. Męczony, nie wydał nikogo. Przebywał w obozach koncentracyjnych do końca wojny. Synem Ludwika i Izabelli jest

Ludwik-Cyryl (pok. XVI.), urodzony w Warszawie dnia 20 października 1941 roku.

(g) **Teresa** urodziła się w Kurtowianach 15 października 1898, a dnia 22 maja 1928 roku zaślubiła w Kazimierzu Biskupim Jana Górskiego herbu Boża Wola. Owdowiała w 1939 roku.

(h) **Antoni** (pok. XV.) urodził się w Kurtowianach 19 maja 1901 roku. Dnia 25 lutego 1930 roku zaślubił w Tucznie Marię Wichlińską, urodzoną w 1904 roku, córkę Lucjana i Justyny Trzczińskiej. Małżeństwo to się rozeszło. Córki Antoniego i Marii z Wichlińskich:

aa. **Teresa**, urodzona w Poznaniu dnia 10 września 1931, która 16 lipca 1966 roku zaślubiła w Piasecznie Zenona Kopcia, i

bb. **Izabella**, urodzona tamże dnia 21 listopada 1932 roku, która 2 sierpnia 1953 zaślubiła we Wrocławiu Jana Falewicza.

(21. 698, 699, 1021, 1022, 1031, 22. 454, 24.8., 68.c., 69.8., 69.f., 76., 148.8. X., 157., 169. IV.940, XVh.639, 650, 682, 171. 260, 192. XIV.63, 217. VII.193, XI. tabl. 3Szc. Pot., XII. 83, XIII. tabl., XIV.182,183, XIX.250.).

n) **Teofil-Stanisław** (pok. XIV.), syn Henryka i Adeli z hr. Keller, urodził się 27 lutego 1862 roku. Dziedzic majątku Wabol (koło Liksny) w którym umarł w lipcu 1917 roku. Dnia 11 września 1888 zaślubił w Kochanowiczach Jadwigę (raz wymieniona jako Maria) Chrapowicką herbu Gozdawa, urodzoną dnia 14 kwietnia 1863, zmarłą w Mordach w marcu 1942 roku, córkę Ignacego-Antoniego, dziedzica Kochanowicz i marszałka szlachty guberni witebskiej, i Salomei Czechowicz, a wnuczkę po ojcu: Eustachego Chrapowickiego, dziedzica Kochanowicz i Amelii Górskiej herbu Nałęcz. Sądzę że to ona ("*Jadwiga Plater-Zyberkowa*") była autorką utworu pod tytułem "*Niezapominajka*", którego drugie wydanie ukazało się w Warszawie w 1934 roku. Tego małżeństwa synowie:

(a) **Marian**, urodzony w Wabolu dnia 28 lipca 1891 roku, umarł jako dziecko.

(b) **Ignacy** (pok. XV.) urodził się dnia 21 lipca 1893 roku. W roku 1926 zamieszkuje w Mordach (koło Siedlec) i tam w dniu 20 listopada 1920 roku zaślubił hr. Różę Hutten-Czapską, urodzoną w Przyłukach dnia 16 maja 1901 roku, córkę hr. Jerzego, dziedzica dóbr Przyłuki, i hr. Józefiny-Karoliny-Marii-Sydonii Thun i Hohenstein, a wnuczkę, po ojcu Emeryka-Seweryna hr. Hutten-Czapskiego i Elżbiety-Karoliny-Anny Me-yendorff (p.w.), a po matce: hr. Fryderyka Thun i Hohenstein, ambasadora Austrii w Petersburgu, i Leopoldyny z hr. Lamberg, Damy Krzyża Gwiazdzystego. Dzieci Ignacego i Róży:

aa. **Henryk** (pok. XVI.), urodzony dnia 26 grudnia 1923 roku, w dniu 26 grudnia 1948 roku zaślubił Annę Brykczyńską, urodzoną z Wandy z Wolskich w 1916 roku. Ich syn

Henryk-Stanisław (pok. XVII), urodził się w Mordach dnia 12 marca 1951 roku.

Henryk, po przeprowadzonej separacji małżeństwa z Anną z Brykczyńskich, usynowił urodzonego z Izabeli Rabczyńskiej w dniu 18 stycznia 1956 roku syna naturalnego

Marka.

bb. **Maria**, urodzona w Mordach dnia 4 września 1925 roku, zaślubiła w Zakopanem dnia 22 czerwca 1948 r. dr. Jacka Woźniakowskiego.

cc. **Elżbieta**, urodzona w Swojatyczach dnia 31 października 1931 roku, dnia 27 grudnia 1958 roku zaślubiła w Amiens Jana Colin, który umarł dnia 27 czerwca 1959 roku.

(c) **Henryk** (pok. XV.), urodził się w Wabolu dnia 25 lipca 1894, a zginął dnia 20 maja 1920 roku pod Wołodarką, jako porucznik 1 pułku ułanów Krechowickich. Kawaler Virtuti Militari i trzykrotnego Krzyża Walecznych.

(d) **Ireneusz** (pok. XV.), urodzony w Wobolu w 1896, zmarł w Feldkirch w 1946 roku. Ogłosił drukiem w Warszawie w roku 1927: "*Kobiety i żony czyli tajemniczy Andrzej*" (str. 119 i 1 nlb.) i "*Tajemnica stanu*", powieść (T. I str. 162 i 2 nlb., T. II str. 159 i 1 nlb.). Ireneusz hr. Plater-Zyberk był ożeniony I-o voto z Janiną Kozieradzką, a II-o voto z Janiną Radke i miał pozostawić z drugiego małżeństwa

syna - N?, urodzonego w 1944 roku.

(19. III. 82, 278, 21. 292, 293, 699, 22. 454, 24.a., 68.c., 128. 1935.59, 148. 1927. 2859, 3503, 1928.3383, 169. XVb. 677,187. 529, 192. II.252, 364, XIV. 63, 210., 217. -XII.14, 252, 330, XVI. 323, XVII. 314).

j) **Wiktor-Kazimierz-Konstanty** (pok. XIV.), syn Henryka i Adeli z hr. Keller, urodził się w roku 1853. Według Pulvisa - dnia 18 lutego 1855 roku. Ukończył w Dorpacie prawo i agronomię. Dziedzic dóbr Łużki ze wsią Poddańce w powiecie dzisieńskim i lasem Ujście, oraz w tym samym powiecie położonych dóbr Hołowsk ze wsią Podziesienniki. Dziedzic wsi: Koziany, Drusiewicze i Prudy w powiecie dzisieńskim. W roku około 1890 jest dziedzicem dóbr Tryszki (1600 dziesięcin) z miasteczkiem w powiecie szawelskim. W Łużkach, koło Głębokiego, w których zamieszkiwał, wybudował cerkiew prawosławną, a to dla uchronienia tamtejszego kościoła katolickiego fundacji żabów od zarządzanej przez władze rosyjskie zamiany na cerkiew. Umarł w Wilnie dnia 7 listopada 1918 roku. Pochowany na Rosie. Dnia 2 sierpnia 1901 roku zaślubił w Czestochowie, przed cudownym obrazem Matki Boskiej, Marię hr. Plater-Zyberg (córkę Tadeusza i Zofii z hr. Aleksandrowiczów (p.w.), I-o voto za Józefem hr. Michałowskim (małżeństwo unieważnione), dziedziczkę Wojcieszkowa, zmarłą w Warszawie dnia 4 października 1964 roku. Wiktor hr. PlaterZyberk pozostawił dzieci:

(a) **Michał** (pok. XV.) urodził się w Horodźcu dnia 3 września 1903 roku. Dziedzic dóbr Tryszki na Litwie Kowieńskiej. Dnia 11 maja 1942 roku zaślubił w Berlinie Marię Hilchen). Z tego małżeństwa córka

Maria (Georgette) urodziła się w Berlinie dnia 23 maja 1943 roku, 8 umarła w Insbrucku 29 marca 1963 roku.

(b) **Wiktor** (pok. XV.), syn Wiktora i Marii, urodził się w Horodźcu dnia 3 września 1904 roku. Dziedzic dóbr Brzeście w województwie warszawskim. Porucznik rezerwy wojsk polskich. W latach 1939 do 1945 w niewoli w Niemczech. W roku 1945 jest oficerem łącznikowym polskim przy głównym sztabie wojsk belgijskich na okupacji w Niemczech. Dnia 11 października 1934 roku zaślubił w Suchowoli ks. Elżbietę-Wandę Joannę Czetwertyńską, urodzoną w Warszawie dnia 5 grudnia 1905 roku, córkę ks. Seweryna, senatora Rzeczypospolitej Polskiej i Zofii Przeddzieckiej herbu Pierzchała (Roch III), a wnuczkę, po ojcu: ks. Włodzimierza Czetwertyńskiego, zesłańca na Syberię, i hr. Marii Uruskiej herbu Sas, a po matce: Gustawa Przeddzieckiego, dziedzica dóbr Olechowiec, i Marii Hutten-Czapskiej herbu Leliwa. Z tego małżeństwa dzieci:

aa. **Tadeusz** (pok. XVI.), urodzony w Warszawie dnia 31 grudnia 1935 roku,

bb. **Michał** (pok. XVI.), urodzony w Brześćcach w marcu 1937 r., i

cc. **Seweryn** (pok. XVI.), urodzony w Brześćcach w czerwcu 1939 r.

(c) **Maria** urodziła się w Brixen (Tyrol) w marcu 1906 roku.

(d) **Jan-Tadeusz** (pok. XV.) urodził się dnia 2 lutego 1908 roku. Dziedzic dóbr Horodziec. Dnia 15 października 1935 roku zaślubił w Warszawie ks. Różę Czetwertyńską, urodzoną w Żołudku dnia 1 kwietnia 1914 roku, córkę ks. Ludwika-Rudolfa, dziedzica Żołudka, i ks. Róży Radziwiłł, a wnuczkę, po ojcu: ks. Włodzimierza Czetwertyńskiego i hr. Marii Uruskiej herbu Sas, a po matce: ks. Jerzego Radziwiłła, ordynata na Nieświeżu, i hr. Marii Branickiej herbu Korczak. Z tego małżeństwa dzieci:

aa. **Wiktor-Jan** (pok. XVI.), urodzony w Horodźcu dnia 27 czerwca 1936 roku,

bb. **Krzysztof-Rafał** (pok. XVI.), urodzony w Żołudku dnia 29 marca 1938 roku, inżynier, który dnia 14 maja 1966 roku zaślubił w Lausanne Elżbietę Markowską herbu Bończa, urodzoną dnia 26 stycznia 1945 roku w Monterey (Kalifornia), córkę Władysława i Patrycji Shewan wnuczkę po ojcu: Olgierda Markowskiego i Zofii Odachowskiej, a po matce: James Shewan, armatora z Shouthamton (stan Nowy York).

cc. **Ludwik-Klemens** (pok. XVI.), urodzony w Thonon-les-Bains (Francja), dnia 5 października 1942 roku, i

dd. **Krystyna-Gabriela**, urodzona w Lausanne dnia 11 kwietnia 1947 roku.

(e) **Kazimierz** (pok. XV.) urodził się w Abacji w marcu 1911 roku. W dniu 15 lipca 1938 roku zaślubił w Rogowie hr. Ewę Grocholską herbu Syrokomla, urodzoną w roku 1915, córkę hr. Tadeusza i Zofii Russanowskiej herbu Trąby, wnuczkę po ojcu: Tadeusza-Przemysław Michała hr. Grocholskiego, dziedzica dóbr Strzyżawka, i Zofii z hr. Zamoyskich herbu Jelita. Małżeństwo to się rozeszło, poczem Kazimierz zaślubił siostrę swej pierwszej żony Cecylię-Marię. Z pierwszego małżeństwa dzieci:

aa. **Zygmunt** (pok. XVI.), urodzony dnia 28 lipca 1940 roku, i

bb. **Zofia**, urodzona 13 kwietnia 1942 roku.

Z drugiego małżeństwa córka:

cc. **Barbara**, urodzona dnia 12 lutego 1954 roku.

(19. IV.12, 21. 28, 29, 295, 694, 699, 68., 68.c., 76., 90. III. 305, 306, 146. 384, 148.a. X., 169. IV.542, VIII. 370, 493, IX.75, XI. 790, XII.537, XVa.441, XVrb.146, 540,672, 171. 260, 192. XIV.63, 210., 217. X.252, XX.112, 204, XXIV.168).

g. **Konstanty** (pok. XIII.) , syn Michała i Izabelli-Heleny Syberg, urodził się dnia 25 listopada 1814 roku. Według działów przeprowadzonych pomiędzy dziećmi przez żyjących rodziców w dniu 12 czerwca 1845 roku, Konstanty otrzymał dobra Dweeten z Janopolem, Bewern, Aronen, Alt i Neu-Swenten w Kurlandii. Umarł w Rydze (według innych niepewnych informacji - w Liksnie) dnia 30 według Pulvisa - 31 stycznia 1850 roku. Podobizny (miniatury) Konstantego i jego żony Anieli (p. zaraz niżej) znajdują się w zbiorach Tadeusza hr. Plater-Zyberka w Valduc w Belgii. Dnia 25 listopada (według Pulvisa - 5 grudnia) 1847 roku zaślubił hr. Anielę-Agrypinę-Paulinę Plater, urodzoną dnia 21 czerwca 1822 roku, córkę Adama i Ludwika z Grabowskich (p. n.). Sądzę że to jej listy do Sobańskich znajdowały się do 1944 roku w zbiorze rękopisów w Bibliotece Narodowej w Warszawie, mylnie w katalogu wymienione jako listy "*Konstancji Plater-Zyberk*". Aniela-Agrypina przeżyła męża, gdyż umarła w Rzymie dnia 6 lutego 1852 roku, pozostawiając jedynaka syna o imionach:

Adam-Michał a właściwie **Michał-Adam-Joachim** (pok. XIV.), często występującego tylko pod imieniem Michał, który się urodził w Krasławiu dnia 8 października. (według Pulvisa - 14 września) 1848 roku. Po rodzicach dziedzic dóbr: Dweta, Arony i Świętmujza w Kurlandii. Ponadto miał być jakoby dziedzicem dóbr Kimpny na Węgrzech. Przez czas krótki, w okresie pomiędzy 1881 a 1885 rokiem, był dziedzicem majątku Wroniawy w Poznańskim, który nabył od Stanisława hr. Platera, syna Stanisława i Antoniny Gajewskiej, a sprzedał Stanisławowi hr. Plater, synowi Adama i Anny z hr. Plater (p. n.). Sądzę że może to on nabył przed rokiem 1880 od Adama Chrapowickiego dobra Zawierz w powiecie jezioroskim, a sprzedał je w roku 1880 baronowi Roenne. Kosiński przypisuje mu własność majątków Dzidzigalicz? w Kurlandii a Średniej Wsi i Chochwia w Małopolsce. W "*Słowniku Geograficznym*", jako właściciel majątku Hoczew około Liska, jest około 1880 roku wymieniony N? hr. Plater-Zyberk, sądzić więc należy, że to ten majątek, a nie Chociw - jak to podaje Kosiński - był własnością Adama-Michała hr. Plater-Zyberk. Dnia 22 lipca 1886 roku Adam-Michał zaślubił w Kutkorzu koło Złoczowa hr. Henrykę-Marię-Różę Łączyńską herbu Nałęcz, urodzoną dnia 4 września 1866 roku, córkę hr. Henryka-Mieczysława, kawalera maltańskiego, dziedzica Kutkorza, i Weroniki z hr. Łosiów, a wnuczkę, po ojcu: hr. Józefa-Henryka-Aleksandra Łączyńskiego i Marii-Róży-Synodii Łączyńskiej herbu Nałęcz, a po matce: Jana-Joachima hr. Łosia herbu Dąb.; rowa, i Antoniny Borkowskiej herbu Junosza. Małżeństwo to rozeszło się po bezdzietnym rocznym pożyciu. Wyrok Roty Rzymskiej o unieważnieniu małżeństwa zapadł w dniu 28 lipca 1896 roku.

(19. xv. 285, 21. 563, 693-700, 22. 450-455, 24. I. 308, 27. I. 287. II .109, 34. III. 218-220, 222, 41. 111.19, 55. 1854.775, 776, 83. 11.102, 90. 111.304-307, 100. 95/307, 148.a. VIII, X, 169. II. 233, III. 86, XIII. 378, XIV. 495, 192. IX. 315, XIV. 62, 63, 64, 198.17,22,217. III.207, 208, IX.U6, XI. tab!. Rzew., XIII. tab!., XIV.216, 217).

i. **Stanisław-Kostka-Kazimierz-Jan-Józef-Michał** (pok. XIII.), najmłodszy z synów Michała i Izabelli-Heleny Syberg, urodził się w Schlossbelgu dnia 6 grudnia 1823 r. Według różnych opracowań, miał być kapitanem lub majorem inżynierii wojsk rosyjskich. W roku 1858 jest marszałkiem szlachty powiatu dynaburskiego. W roku 1860 jest deputatem do uregulowania kwestii włościańskiej wobec przygotowywanej ustawy o uwłaszczeniu. Kurator honorowy gimnazjum w Dynaburgu. W grudniu 1862 i w styczniu 1863 roku bawi w

Warszawie jako delegat Litwy na zjazd "*Białych*". Około 1895 roku jest wymieniany jako współwłaściciel pisma "*Niwa*" i współzałożyciel "*Słowa*" w Warszawie. Dziedzic licznych dóbr po rodzicach. W Kurlandii posiada dobra Kaltenbrunn, a Zapewne także i Ohselhoff? W powiecie dynaburskim dobra Kołup vel Lazduny z 2036 "*dusz*" obu płci i o 11024 czy też 11360 dziesięcinach. W skład tych dóbr wchodziły folwarki: Kołup, Uzułmujża, Arendol. Andrzejów, Jadwigów, Maryłów oraz 208 drobnych osad i zaścianków. Nie wiem czy poza tymi dobrami, czy też objęte Kołupem były dobra Ambelmujża, o 1243 "*duszach*" obu płci i o 1066 dziesięcinach. W roku 1860 został w Kołupiu, nad jeziorem, założony rozległy park, a gdy drzewa pOdroły rozpoczęto w roku 1882 budowę obszernego pałacu. Ufundował tam także duży kościół w stylu neogotyckim. Dobra Kołup uprzednio stanowiły całość z dobrami Liksna i nie posiadały rezydencji. Do czasu ukończenia budowy, główną rezydencją były dobra Małnów w powiecie lutyńskim. Stanisław hr. Plater-Zyberk umarł w Wiedniu w dniu 11 października 1895, czy raczej 1896 roku. Dnia 3 maja 1855 roku zaślubił hr. Marię-Teresę-Eleonorę-Elżbietę Borch herbu Trzy Kawki, urodzoną dnia 5 (17?) października 1834 roku, córkę hr. Józefa-Kazimierza, dziedzica dóbr Ataszany i Mariensee: Borchhoff (a więc zapewne dóbr Borchów w powiecie rzeżyckim), i Emmy Hołyńskiej herbu Klamry, a wnuczkę, po ojcu: Michała-Jana hr. Borch, obożnego litewskiego, kawalera obu polskich orderów, i Eleonory-Krystyny Braun herbu własnego, a po matce: Wincetnego Hołyńskiego, marszałka szlachty guberni mohylewskiej, i Emmy GonczarowMordwinow. W posagu wniosła mężowi dobra Rudziaty (3221 dziesięcin, które kiedyś należały do dóbr Warklany) i dobra Borchów. Jedne i drugie w powiecie rzeżyckim. Dobra Rudziaty w roku 1900, po przyłączeniu do nich jakichś jeszcze wsi, stanowiły obszar 4125 dziesięcin. Maria-Teresa z hr. Bórch umarła w Paryżu dnia 22 listopada 1875 roku, a według Pulvisa - w Bex w Szwajcarii. Sądzę że to jej listy do hr. Władysława Platera znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Stanisław i Maria-Teresa z hr. Borchów pozostawili dzieci:

a) **Andrzej-Maria-Michał-Józef** (pok. XIV.) urodził się dnia 14 marca 1856 roku. Dziedzic Kazimierzyszek w Kurlandii. W roku 1926 zamieszkuje razem z żoną w Lichtenstein koło Judenburgu w Austrii. Umarł tam dnia 18 czerwca 1928 roku. Potomstwa nie pozostawił. Jego korespondencja z lat 1917-1919 znajdowała się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Dnia 6 listopada 1892 roku zaślubił w Salzburgu hr. Annę von Degenfeld- Schonburg, urodzoną dnia 13 maja 1849 roku w Ramholz, w 1873 roku Damę Krzyża Gwiazdzystego, córkę hr. Adolfa i Sydonii z hr. Bereny de Karancs-Bereny. Anna von Degenfeld Schonburg była poprzednio (od 1870 roku) zamężna za księciem Alojzym Liechtenstein, który umarł w dniu 29 marca 1885 roku.

b) **Maria-Aniela** urodziła się w kwietniu 1857 roku. Według Pulvisa - w Rzymie w maju 1858 roku. Dnia 12 lutego 1885 roku zaślubiła w Warszawie hr. Władysława Wielopolskiego herbu Starykoń, łowczego dworu rosyjskiego.

c) **Jadwiga** urodziła się w Arendolu w listopadzie roku 1859. Zaręczona z hr. Władysławem Wielopolskim (późniejszym mężem siostry, Marii-Anieli), utonęła w morzu na Lido w dniu 27 lub 28 września 1882 roku. Opis tego wypadku ma się znajdować w wiedeńskiej "*Presse*" z ostatnich dni października lub pierwszych dni listopada 1882 roku. Jej pogrzeb odbył się w Ilukszcie po dniu 13 października (według Pulvisa 24 października) 1882 roku.

d) **Józafat-Maria-Aleksander-Stanisław-Andrzej**, o nim niżej.

e) **Emma-Maria-Elżbieta-Ludwika** urodziła się we Frankfurcie nad Menem dnia 18 kwietnia 1863 roku (chrzest dnia 11 czerwca 1863), a dnia 1 grudnia? 1884 roku w Rzymie, a według innych danych dnia 29 lub 30 lipca; 1884 roku w katedrze świętego Jana w Warszawie, zaślubiła hr. Zygmunta Malatesta, urodzonego w Rzymie w roku 1856. W roku 1892 została mianowana Damą Krzyża Gwiazdowego.

f) **Piotr-Maria** (pok. XIV.) urodził się w Pau w 1869 roku. W roku 1900 zaślubił Zofię Mohl herbu własnego, córkę Stanisława, dziedzica Wyszek na Inflatkach, i Felicji z Komarów herbu własnego, córki Teofila Komara, dziedzica Ponienunia, i Racheli Meysztowicz herbu Rawicz. W roku 1926 oboje (bezdzielni) zamieszkiwali w Pietkowie koło Łap.

(2.b. 1905.51, 6. 19. 11.24, VII. 324, X. 360, 21. 693-701, 22. 450-455, 24. 1.309, 34. III. 218-220, 55. 1854.775, 776, 1865.895, 896, 68.a., 68.c., 90. III. 304-307, IV.356 91. 13, 100. 250/939, 498/2218, 114. 145, 146, 153, 118. Gub. Witebska 4., 145. III.377, U8.a. X., 169. IV.295, 296, IX.947, XVIIh.560, 192. 1.318, XI. 213, XIV. 62-64, 198. 17, 22, 210. 217.111.208, V.467, 468, VII. 193, VIII. 173, IX.209, XIII. tab!. XIV. 197, 216, 217, XVIII.234, XIX.353, XXI.131).

d) **Józefat-Maria-Aleksander-Stanisław-Andrzej** (pok. XIV.), syn Stanisława i Marii-Teresy z hr. Borchów, urodził się w Petersburgu dnia 26 października 1859 roku. W roku 1886 uzyskał doktorat praw na uniwersytecie lipskim. W roku - 1882 współpracuje w redakcji "*Słownika Geograficznego Ziemi Polskich*". Od dnia 11 kwietnia 1895 roku jest członkiem towarzystwa heraldycznego w Mitawie. Jest nim jeszcze w 1910 roku. Dziedzic dóbr Bewern vel Bebry i Kałdebruń koło Iłukszty. W roku 1909 wymieniony jako właściciel dóbr: Konary, Luborzyce, Lasków, Prząclaw, Skroniów, Słaboszewice, Sudoł i Cierno w Miechowskim i w Jędrzejowskim. Sądzę że wszystkie te folwarki otrzymał za żoną i że wszystkie zostały sprzedane jeszcze przed wojną 1914 roku. Umarł w Moskorzewie dnia 7 stycznia 1933 roku, gdzie razem z żoną i bodaj od rewolucji bolszewickiej, wyzuty z ojcowizny, przebywał. Dnia 24 sierpnia, czy jak w niektórych opracowaniach - dnia 5 września, 1895 roku zaślubił w Warszawie hr. Marię-Małgorzatę-Paulinę-Wilhelminę-Różę-Leopoldynę,-Julię Wielopolską herbu Starykoń, urodzoną w Chrobrzu dnia 3 marca czy może 11 kwietnia 1876 roku, córkę hrabiego Zygmunta WieJopolskiego, VI ordynata pinczowskiego, margrabiego na Mirowie Gonzagi-Myszkowskiego, i ks. Albertyny Montenuovo herbu własnego, a wnuczkę, po ojcu: hr. Aleksandra-Ignacego-Jana-Piotra Wielopolskiego, V ordynata pinczowskiego, margrabiego na Mirowie Gonzagi-Myszkowskiego, tak zwanego "*wielkiego margrabiego*", i Pauliny-Apolonii Potockiej herbu Pilawa, a po matce: księcia Wilhelma Montenuovo, kawalera maltańskiego, kawalera orderu Złotego Runa i krzyża Marii Teresy, i Julianny hr. Batthyany de Nemet-Ujvar. Ksiądz Jan Wiśniewski zanotował, że hr. Maria- Małgorzata, już w okresie przebywania po Wielkiej Wojnie w Moskorzewie, była wielką dobrodziejką kościoła w Dzierzgowie. Umarła w dniu 30 grudnia 1964 roku w Stanach Zjednoczonych. Potomstwo J6za- fata i Marii-Małgorzaty z hr. Wielopolskich:

(a) **Stanisław** (pok. XV.) urodził się w Warszawie dnia 22 kwietnia 1897 roku. Oficer wojsk polskich. Umarł w Kielcach dnia 6 stycznia 1952 roku. Był dwukrotnie żonaty.

Pierwszą jego żoną była, zaślubiona w Radoszewnicy w listopadzie 1932 roku, Helena Ostrowska herbu Korab, córka Michała i Marii Byszewskiej herbu Jastrzębiec, a wnuczka, po ojcu: Włodzimierza Ostrowskiego, dziedzica Konar koło Kłomnie, i N? Walewskiej herbu Kolumna, a po matce: Władysława Byszewskiego, dziedzica Dziaduszyce koło Skalbmierza, i Jadwigi Ostrowskiej herbu Korab. Po śmierci żony w dniu 26 lutego 1944 roku, zaślubił w Kielcach w dniu 10 kwietnia 1947 roku Wandę Żabkiewicz, urodzoną w Wilnie dnia 6 lipca 1920 roku, córkę Michała i .Anny Kozak. Dzieci Stanisława z I-go małżeństwa:

aa. **Jerzy**, urodzony w Wilnie lub w Małych Solecznikach dnia 21 kwietnia 1934 roku, umarł w Dziwnowie koło Szczecina dnia 17 stycznia 1953, lub 1954 roku.

bb. **Izabella**, a właściwie **Elżbieta-Małgorzata-Helena**, urodzona w Wilnie dnia 23 listopada 1935 roku, i

cc. **Michał** (pok. XVI.), urodzony w Wilnie dnia 22 maja 1937 roku, który 15 sierpnia 1960 roku zaślubił Zofię Regulską, córkę Aleksandra i Leonii Wojciechowskiej i ma z tego małżeństwa urodzonych w Szczecinie troje dzieci:

aa) **Zbigniewa-Stanisława** (pok. XVII.), dnia 15 września 1961,

bb) **Krzysztofa-Aleksandra** (pok. XVII.), 24 października 1962 i

cc) **Magdalenę-Zofię**, 18 marca 1965 roku.

z II -go małżeństwa:

dd. **Małgorzata**, urodzona w Kielcach dnia 4 sierpnia 1948 i

ee. **Andrzej** (pok. XVI.), urodzony także 10 czerwca 1951 roku.

(b) **Aleksander-Andrzej-Erwin-Zygmunt** (pok. XV.), syn Józefaty Marii-Małgorzaty z hr. Wielopolskich, urodził się w Bebrze dnia 2 maja 1899 roku. Po zdaniu matury - ze srebrnym medalem - w Petersburgu w roku 1917, walczył jako ochotnik w wojsku polskim. Odznaczony Krzyżem Walecznych. W roku 1924 uzyskał absolutorium na wydziale prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Po studiach teologicznych w latach 1924-1931 w Innsbrucku, uzyskał w 1932 roku doktorat teologii na uniwersytecie katolickim w Lublinie. W dniu 2 sierpnia 1928 roku, w Moskorzewie, wyświęcony na kapłana. W roku 1933 został powołany na sekretarza ks. kardynała Aleksandra Kakowskiego, arcybiskupa warszawskiego, i na obrońcę węzła małżeńskiego przy sądzie duchownym diecezji warszawskiej. W czasie okupacji niemieckiej więziony na Pawiaku w Warszawie, a po powstaniu 1944 roku wywieziony do Niemiec. Po oswobodzeniu w roku 1945 przez Amerykanów, osiadł w 1946 roku we Francji. W 1955 roku jest kapelanem Polaków w departamencie Nievre. Od 1936 roku posiada przywilej noszenia rakiety i mantoletu. W roku 1937 wydał w Warszawie (in 8°, str. 132) pracę pod tytułem "*Nauka o charakterze sakramentalnym według św: Tomasza z Akwinu. Studium teologiczne*", a w roku 1959 ogłosił po francusku wspomnienia pod tytułem "*Dun chateau de Courlande et un presbytere nivernais. Souvenirs (18e9-1950)*". Obszerną recenzję tej ostatniej pracy napisał Stefan Badeni -w "*Wiadomościach*", Londyn 1960, numer z 6 marca, z podobizną autora.

(c) **Jerzy** (pok. XV.), syn Józafata i Marii-Małgorzaty z hr. Wielopolskich, urodził się w Bebrze dnia 22 kwietnia 1900 roku; Inżynier leśnik. Umarł jako kawaler w Bystrej na Śląsku w dniu 23 grudnia 1932 roku.

(d) **Zygmunt** (pok. XV.), syn Józafata i Marii-Małgorzaty z hr. Wielopolskich, urodził się w dniu 20 lipca 1901 roku. Inżynier architekt. W roku 1926 przebywa w Warszawie, w roku 1955 - w Paryżu. Kawaler.

(e) **Paulina** (pok. XV.), córka Józafata i Marii-Małgorzaty z hr. Wielopolskich. Urodziła się dnia 18 marca 1904 roku. W dniu 8 stycznia 1930 roku zaślubiła hr. Jana Plater-Zyberka (p.w.).

(f) **Józafat** (pok. XV.), Syn Józafata i Marii-Małgorzaty z hr. Wielopolskich, urodził się w Królewcu dnia 2 stycznia 1906 roku. Inżynier architekt. Dnia 28 września 1938 r. zaślubił w Gieranonach Marię Meysztowicz herbu Rawicz, urodzoną dnia 13 lutego 1911 roku, córkę Edwarda, dziedzica Wizun, i Teresy Czackiej herbu .świnka, a wnuczkę, po ojcu: Szymona Meysztowicza i Marii Korwin-Milewskiej herbu ślepowron odmienny, a po matce: Tadeusza-Marcina Czackiego i Honoryny Micewskiej herbu Prawdzic. W roku 1955 oboje wraz z dziećmi przebywają w Stanach Zjednoczonych. Ich dzieci:

aa. **Maria**, urodzona dnia 9 lipca 1939 roku, która 31 października 1964 zaślubiła w Paoli (Pensylwania) Godfrey'a-Livio Miller-Aichholtz,

bb. **Józafat-Maria-Albert-Jerzy** (pok. XiVI.), urodzony w Jędrzejowie 23 stycznia 1941,

cc. **Róża-Maria**, urodzona tamże dnia 28 maja 1942 roku i

dd. **Elżbieta-Maria**, urodzona w Bryn Mawr (U.S.A.) dnia 20 grudnia 1950 roku.

(g) **Maria**, urodzona dnia 1 czerwca 1910 roku w Bebrze, córka Józafata i Marii Małgorzaty z hr. Wielopolskich, zaślubiła w Warszawie dnia 26 kwietnia 1938 roku hr. Tadeusza Czackiego herbu świnka, dziedzica Porycka.

(21. 283, 700, 701, 978-980, 22. 455, 24. 1.309, 24.a., 61. 1930.77, 68.a., 68.c., 69.c., 71.1900-1910.,72.25,26,90. III.306, 307,128.1937.282, 148.a. X., 169. IV.296, 171. 260, 172. 94, 192. X.355, 356, XI.78, XIV.64, 198. 22, 204. 44, 210., 217. III.208, XIII. tabl., XIV .197, XVIII. 228, 234, XIX. 353, XXI.131, 191).

(6) **Stanisław** (pok. XII.), syn Kazimierza-Konstantego i Izabell i z Borchów (p.w.), protoplasta odnogi wielkopolskiej, urodził się w Daugieliszkach w maju 1784 roku. Sądzę że pierwszą jego funkcją publiczną było zasiadanie w wileńskiej deputacji wywodowej w charakterze deputata powiatu zawilejskiego. Nie wiem jakie dobra w tym powiecie posiadał. Około roku 1802 bawi wraz z rodzicami i braćmi w Paryżu. W roku 1806 wstępuje do tworzącego .się wojska Księstwa Warszawskiego. W dniu 22 września zostaje mianowany

porucznikiem adiutantem polowym pułków litewskich. W tym samym roku jest kapitanem kwatermistrzostwa. W dniu 12 marca 1813 roku mianowany adiutantem polowym generała Krasińskiego. Dnia 22 stycznia 1815 roku przeniesiony do Kwatermistrzostwa Generalnego. W tym samym roku wymieniony jako major kartograf. W roku 1816 wstąpił do artylerii Królestwa Kongresowego, ale rychło potem podał się do dymisji. Odbił kampanię rosyjską 1812 roku, a potem w roku 1813 w Niemczech. Według Wilczyńskiego, odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*. Nie znalazłem potwierdzenia tej wzmianki w spisach odznaczonych tym orderem. W *"kilka lat po wystąpieniu z wojska"* osiadł w Wielkopolsce. Już w dniu 17 stycznia 1816 roku miał uzyskać uznanie pruskie swego tytułu hrabiowskiego. W latach 1816 i następnych miał jakoby przebywać w Poznaniu i w Paryżu. Brak na to dowodów, ale wszystko wydaje się przemawiać za tym, że powrót na Inflanty miał utrudniony ze względów politycznych. Gospodarując w dobrach, jakie otrzymał za żoną, to jest we Wroniawach i w Prochach, jest powołany na radcę do Ziemstwa Poznańskiego. W roku 1827 jest członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie. W roku 1842 otrzymuje pruski order Orła Czerwonego III klasy. Umarł we Wroniawach dnia 8 maja 1851 roku. Pisano o nim: *"wychowany starannie, od młodości zwrócił się do naukowych poszukiwań"*. Zasużył się wiedzy polskiej jako geograf, geolog i badacz historii i starożytności. Dokładny spis jego prac ogłoszonych drukiem podam na końcu tej monografii. Jego korespondencja oraz życiorys pióra Leonarda Chodźki w rękopisie, znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Sztychowana przez Quenedey'a w Paryżu jego podobizna przedstawia go na okrągłym tle popiersie w lewo, w białym halstuchu z żabotem i w odzieniu z trzema guzikami. Już w roku 1821, a może już wcześniej, jest żonaty z Antoniną Gajewską herbu Ostoja, urodzoną w roku 1790, córką Adama-Norberta-Jana-Nepomucena-Ignacego, dziedzica Wolsztyna, i Eleonory Garczyńskiej herbu własnego, a wnuczką, po ojcu: Rafała Gajewskiego, kasztelana rogozińskiego, i Katarzyny Tworzyńskiej herbu Habdank, a po matce: Stefana Garczyńskiego, wojewodzica poznańskiego i generała adiutanta króla Stanisława Augusta, i Weroniki Krzyckiej herbu Kotwicz, wdowy po Macieju Mycielskim herbu Dołęga. Antonina z Gajewskich jeszcze w 1857 roku występuje jako pani na Wroniawach i Prochach. Umarła w Poznaniu dnia 18 października 1866 roku. Pochowana w rodzinnych grobach w Wolsztynie w dniu 20 października. Mowę żałobną na pogrzebie miał ksiądz Jan Koźmian z Poznania. Stanisław hr. Plater i Antonina z Gajewskich pozostawili troje dzieci o imionach:

a. **Stanisław**, o nim niżej,

b. **Adam-Kazimierz**, o nim niżej, i

c. **Laura**, czasem wymieniana jako Eleonora, która urodziła się w roku 1826 (według niektórych opracowań, jakoby już w 1823). Zapewne już w 1845 roku (według niektórych wzmianek, dopiero w 1847, a nawet w 1848 roku)! zaślubiła hr. Kazimierza-Stanisława-Michała Wodzickiego herbu Leliwa, dziedzica Olejowa etc., znanego ornitologa. Umarła w dniu 20 listopada 1856 roku. Według innych danych - w dniu 20 października 1856 roku. Pochowana, tak jak i rodzice, w Wolsztynie.

(6., 19. V. 345, 346, 371, 21. 690, 701, 702, 993, 22. 447, 455, 456, 23. 224, 225, 24. 1.309,31. 231/1457,34. III.218-220, 36.a. 1.1116, 36.b. XX.809, 36.c. V1.432, 433, 36.d. II. 514, 36.e. IV. 262, 36.f. XII. 1149, 36.i. XVI. 20, 36.j. XI. 526, 36.l. XII. 282, 48. I. str. XXXI, LII, 55. 1856.555, 1865. fj47, 1868.617, 618, 1898.768, 769, 1938.121, 57. UI.537,

85. VII.173, 86. III.312, 90. III. 309, 310, 100. 11/4, 146/428, indeks, 138., 148.a. VIII., 151. 85, 192. XIV.64, 198. 18, 213. Su p!. 2. str. 76, 216. 318, 217. 1.9, II. 82, 83, III .196, VIII. 469, IX. tab!. Gajewskich, X. 57, XI. 243, XII. 282, XIII. ta;bl., XV. H, XXVI.5.9).

a. **Stanisław** (pok. XIII.), syn Stanisława i Antoniny z Gajewskich, według różnych opracowań urodził się w 1822 roku. Według Pulvisa - w Paryżu dnia 23 czerwca tego roku. Według G. Puzyny, występuje w roku 1825 jako "czteroletnie" dziecko, przebrany za Turka, na pikniku w Puławach. Po ojcu dziedzic Wroniaw, które sprzedał po 1880? roku. Wieloletni radca Poznańskiego Ziemstwa- Kredytowego i kilkakrotny poseł na sejm w Berlinie. Członek założyciel Towarzystwa Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu. Obfita jego korespondencja z lat 1846-1888, głównie z Władysławem Platerem, znajdowała się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. W dniu 24 listopada 1869 roku uzyskał razem z bratem pruskie uznanie swego tytułu hrabiowskiego. Umarł w Warszawie dnia 10 października 1890 roku. Pochowany w Górkach koło Konstancyna. Dnia 6 lipca 1848 roku zaślubił w Chobienicach Katarzynę hr. Mielżyńską herbu Nowina, urodzoną w Chobienicach dnia 15 listopada 1828 roku, córkę Macieja hr. Mielżyńskiego, dziedzica Iwna, i Konstancji Mielżyńskiej herbu Nowina, a wnuczkę, po ojcu: Józefa hr. Mielżyńskiego, dziedzica Miłostawia, i Franciszki Niemojowskiej vel Niemojowskiej herbu Wieruszowa, a po matce: Prokopa Mielzyskiego, rotmistrza kawalerii narodowej, i Katarzyny z Mielżyńskich herbu Nowina. Katarzyna z hr. Mielżyńskich, żona Stanisława hr. Platara, nabyła w roku 1866, za sumę rubli 279.407.- dobra Hruszniew koło Konstancyna. Dobra te obejmowały obszar 7666 morgów a składały się z folwarków, osad i pustek: Hruszniew, Ostromęczyn, Pasięka, Chłopków, Szydłolas, Kuczanka, Brzoza, Rybniki, Sułów i Kisielew. Katarzyna z hr. Mielżyńskich umarła w Warszawie dnia 12 grudnia 1899 roku. Dzieci Stanisława i Katarzyny:

a) **Jan-Chryzostom** urodził się w Poznaniu dnia 27 stycznia 1854 roku, a umarł- tam w końcu sierpnia tegoż roku.

b) **Kazimierz** urodził się we Wroniawach w 1856 roku, umarł jako małe dziecko w Poznaniu.

c) **Maria** urodziła się we Wroniawach w 1858 roku, umarła w Wenecji w 1866 roku.

Sądzę że przynajmniej dwoje z tych dzieci leży w Woźnikach, w tamtejszym kościele.

d) **Eleonora** urodziła się w roku 1860, a według .niektórych opracowań - już w 1856 roku. W roku 1878 zaślubiła Eustachego Jelskiego herbu Pielesz odmienny. Według Pulvisa, urodziła się dnia 29 grudnia 1860- roku, a jej ślub miał miejsce we Wroniawach dnia 25 listopada 1881 roku.

e) **Bernard** (pok. XIV.) urodził się w Prochach dnia 18 sierpnia 1861 roku. Po rodzicach dziedzic dóbr Hruszniewskich (p.w.). Na gruntach Hruszniewa pobudowana stacja kolei (linia Siedlce-Brześć) została nazwana "*Platerowo*". Bernard hr. Plater umarł w Hruszniewie dnia 18 lipca 1898 roku. Pochowany w kaplicy grobowej w Górkach. Dnia 17 października 1893 roku zaślubił w Mielnicy Kazimierę Florentynę hr. Dunin-Borkowską herbu Łabędź, urodzoną w Mielnicy dnia 29 lipca 1869 roku, córkę hr. Mieczysława-Ignacego, kawalera maliańskiego, i Marii z hr. Wodzickich herbu Leliwa, Damy Krzyża

,Gwiazdzistego, a wnuczkę, po ojcu: hr. Henryka-Jakóba Dunin-Borkowskiego i Julianny-Marianny Korytowskiej herbu Mora, a po matce: Kazimierza hr. Wodzickiego i Laury z hr. Plater (p.w.) Kazimiera z hr. Dunin-Borkowskich zamieszkiwała po śmierci męża w Hruszniewie i w Warszawie przy ulicy Moniuszki 4. Sądzę że to ona była w czasie okupacji Warszawy przez Niemców, w latach 1915-1917, w prezydium sekcji tanich kuchni Komitetu Obywatelskiego miasta Warszawy. Umarła w 1949 roku. Córki Bernarda i Kazimiery hr. Plater:

(a) **Maria-Katarzyna** urodziła się w dniu 7 grudnia 1894 roku, a umarła w roku 1896 w Stubełkach

(b) **Helena-Maria** urodziła się w Hruszniewie dnia 12 kwietnia 1896 roku. Dziedziczka dóbr po rodzicach. Dnia 9 grudnia 1920 roku zaślubiła w Warszawie Józefa hr. Potulickiego herbu Grzymała. Małżeństwo to rozeszło się. Sądzę że to ona była autorką ("*Helena Platerówna*") artykułu ogłoszonego w "*Placówce*" (dawniej "*Wieś i dwór*"), w zeszycie III z dnia 1 marca 1919 roku, pod tytułem "*W pierwszą rocznicę bitwy pod Łopatyczarni*".

(21. 236, 237, 628, 702, 22. 456, 24. -1. 309, 34. III. 218-222, 40. 1919.78, 55.1856. 055.1865.647,1868.618,1898.768,769,1938.121, 79. 1917.125, 85. VII. 173, 86. III. ~12, 90. III. 309, 310, 100, 510/2240, 530/2268, 532/2271, 148.a. VIII., 151. 85, 169. 111.190, XVa.520, 192. 1.332, XI.14, XIV.64, 198. 18, 22, 210., 217. 1.203, II.82, 83, III.196, XIII.390, tabl., XVI.315, 323, XX.203, XXII. 209, XXIV.93).

b. **Adam-Kazimierz-Stanisław-Ludwik** (pok. XIII.), syn Stanisława i Antoniny Gajewskiej, urodził się w Komorowie dnia 18 kwietnia 1824 roku. Według Pulvisa - w Wolsztynie tego samego dnia lecz 1823 roku. Dziedzic dóbr Prochy i Wielichowo w powiecie kościańskim, a Nowej Wsi w guberni grodzieńskiej. Poseł na sejm poznański. W dniu 24 listopada 1869 roku zatwierdzony razem z bratem w Prusach w tytule hrabiowskim. Umarł w Prochach dnia 25 lipca 1878 roku. Pochowany w Wolsztynie. Jego listy do Władysława Platera znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Dnia 20 (według Pulvisa 24)1 sierpnia 1852 roku zaślubił w Krasławiu Annę-Ludwikę-Joannę - hr.Plater, urodzoną w Krasławiu dnia 5 lub 6 grudnia 1831 roku, córkę Adama i Ludwiki z Grabowskich (p. n.). Anna-Ludwika-Joanna umarła w Krakowie dnia 6 lipca 1901 roku i tam pochowana. Potomstwo Adama Kazimierza i Anny-Ludwiki hr. Plater:

a) **Maria**, urodzona w Prochach dnia 11 lipca 1853, umarła w Krasławiu (i tam pochowana) dnia 12 października 1857 roku.

b) **N? (syn)**, urodzony w 1854 roku, o którym pisze tylko Dołgorukij i który, jeżeli istniał w ogóle, umarł jako dziecko.

c) **Ludwika Maria-Adelida-Dorota**, urodzona w Prochach dnia 6, według Pulvisa - 5, lutego (chrzest w Prochach dnia 18 lutego) 1855 roku. Dnia 16 listopada 1880 roku zaślubiła w Prochach (a nie we Wrocławiu, jak błędnie podają wszystkie opracowania) barona

Adriana Stanisława von Larisch und Gross-Nimdsdorf, dziedzica dóbr Bulowice koło Wadowic. W roku 1902 została mianowana Damą Krzyża Gwiazdziego.

d) **Stanisław-Mikołaj-Marian-Mateusz**, o nim niżej.

e) **Adam-Mikołaj-Marian-Joachim**, o nim niżej.

f) **Michał-Mikołaj-Edward** (pok. XIV.), urodzony w Prochaczu dnia 9 czerwca 1860 roku, a według Pulvisa - dnia 7 czerwca 1861 roku. Kawaler. Dziedzic dóbr Pustyń na Inflantach i Czarnego Lasu na Podlasiu. Umarł nagle w nocy z dnia 7 na 8 lipca 1891 roku, w pociągu pomiędzy Grodnem a Sokółką. Pochowany w Kębłowie koło Wielichowa.

g) **Antonina**, urodzona w Prochach dnia 2 października 1864 roku, a umarła tam dnia 21 stycznia 1865 roku. Pochowana w Wolsztynie.

h) **Henryk-Jerzy-Mikołaj-Wojciech** (pok. XIV.), urodzony w Prochach dnia 22 lub 23 kwietnia 1868 roku, podporucznik rezerwy 1 pułku: ułanów austriackich. Współwłaściciel dóbr Pustyń (por. w.). Od dnia 1 lutego 1900 roku do 1903 roku był członkiem Towarzystwa Heraldycznego w Mitawie. Odziedziczył część biblioteki krasławskiej, na którą składały się dzieła głównie z zakresu literatury polskiej i francuskiej z XVI-XVIII wieku. Ghwalewik sądzi że. wchodziły tam książki ze zbioru Kazimierza-Konstantego i jego ojca Konstantego-Ludwika hr. Platerów, a także ze zbioru biskupa smoleńskiego Jerzego Hylzena. Część tego księgozbioru uległa zmarnowaniu, większość weszła do Biblioteki Publicznej imienia Eustachego i Emilii Wróblewskich w Wilnie. Henryk: hr. Plater posiadał piękny "*ex-libris*" projektu N? Tomaszewicza, z herbem hrabiów Platerów i z 16 oma herbami jego wywodu w następującej kolejności: Plater, Oginiec, Borch vel Trzy Kawki, Syberg, Ostoja (Gajewskich), Habdank (Tworzyańskich), Garczyński, Kotwicz (Krzyckich), Plater, Oginiec, Krzywda (Rzewuskich), Trąby (Radziwiłłów), Oksza (Grabowskich), Ciołek (Żeleńskich), Scipio del Campo i błędnie Lewart: (Firlejów) zamiast Leliwy (Wodzickich). Henryk hr. Plater w roku 1926 zamieszkiwał w Wilnie. Nie znam dalszych jego losów.

d) **Stanisław-Mikołaj-Marian-Tadeusz** (pok. XIV.), syn Adama-Kazimierza i Anny hr. Plater, urodził się w Prochach dnia 14 października 1856 roku. Według Pulvisa i Żychlińskiego (sądzę że błędnie) - dnia 21 września 1856 roku. Dziedzic dóbr Wielichowo ze wsią Trzcinią w powiecie kościańskim. Nabył (około roku 1885) za 840 tysięcy marek dobra Wroniawy od Adama-Michała hr. Plater-Zyberk (p.w.). Dobra Wroniawy koło Babimostu posiadały wówczas obszar 2118 hektarów Stanisław (pok. XIV.) umarł w Poznaniu dnia 20 kwietnia 1917 roku~ Sądzę że to on był autorem powieści pod tytułem "*Wina Kadory*", wydanej (w 8-ce, t. I str. 365 i t. II. str. 465) w Poznaniu w 1913 roku. Dnia 22 października 1883 roku zaślubił w Drążgowie koło Środy Zofię hr. Grudzińską herbu Grzymała, urodzoną w Poznaniu dnia 15 lipca 18515 roku, córkę hr. Zygmunta-Antoniego-Adama, dziedzica Drążgowa (przy~ rodniego brata księżnej Joanny Łowickiej), i hr. Marii Działyńskiej herbu Ogończyk, a wnuczkę, po ojcu: hr. Antoniego-Karola Grudzińskiego i jego drugiej żony Anny Białobłockiej herbu Ogończyk, a po matce: Tytusa hr. Działyńskiego, dziedzica Kórnika, i Celestyny-Gryzeldy Zamoyskiej herbu Jelita. Zofia z hr. Grudzińskich umarła w Osieku dnia. 2 sierpnia 1918 roku. Dzieci hr. Stanisława i Zofii z hr. Grudzińskich:

(a) **Jan-Ludwik** (pok. XV.), urodzony w Drążgowie dnia 18 października 1884 roku. Od 1940 roku zamieszkały w Paryżu. Ożeniony w Paryżu z Elżbietą Penneć, która umarła w Paryżu 22 lutego 1966 roku. Bezdzietny.

(b) **Zofia**, urodzona we Wroniawach dnia 2 listopada 1886 roku (według Pulvisa - dnia 29 października 1885 roku), która dnia 2 lipca 1913 roku zaślubiła w Krakowie ks. Leona Puzybę.

(c) **Celina-Anna-Maria**, urodzona dnia 24 marca 1888 roku, umarła dnia 20 października 1889 roku.

(d) **Marek-Eugeniusz-Stanisław-Adam**, urodzony w Wielichowie dnia 31 stycznia 1891 roku, w 1926 roku zamieszkuje w Osieku koło Rawicza. Umarł w Poznaniu dnia 6 stycznia 1955 roku. Według Borkowskiego, miał tylko imiona Marek-Henryk i był urodzony dnia 30 stycznia 1891 roku.

e) **Adam-Mikołaj-Marian-Joachim** (pok. XIV.), syn Adama i Anny z Platerów, urodził się w Prochach dnia 16 września 1858 roku. Żychliński (sądzę że błędnie) jako datę jego urodzenia podaje dzień 18 grudnia, a Pulvis - 7 grudnia 1858 roku. Dziedzic dóbr Prochy i współwłaściciel dóbr Pustyń w guberni witebskiej. Porucznik rezerwy 1 pułku ułanów pruskich. Dnia 27 października 1886 roku zaślubił w Krakowie u św. Barbary, Marię Garapich de Sichelburg herbu własnego, urodzoną w roku 1859, dziedziczkę dóbr Hłuboczek Wielki koło Tarnopola, córkę Władysława na Cebrowej i Józefy ze Słoneckich herbu Korab. Nie znam losów Adama hr. Plater. Jego żona w roku 1926 była właścicielką i zamieszkiwała w Hłuboczku koło Tarnopola. Dzieci hr. Adama i Marii:

(a) **Jan-Andrzej**, urodzony w Hłuboczku dnia 10 maja 1889 roku, kawaler, w roku 1965 mieszka w Zabrze, i

(b) **Maria-Michalina-Anna** (także Michalina-Maria-Anna), urodzona w Prochach dnia 25 czy raczej 26 lipca 1891 roku, która dnia 6 listopada 1912 roku zaślubiła we Lwowie Mariana Komarnickiego.

(6., 19. VII.136, 21. 399, 702-704, 22.456, 457, 24. 1.309,604, 24.a., 29. I wyd. 240, n wyd. t. II 481, 482, 34. III.218-220, 222, 55. 1856.555, 1865.647, 1868.618, 1898. 768, 769, 1938.121, 122, 68.b., 68.c., 71. 1899-1903, 76., 86. III.312, 90. III.309, 310, 100. 236/886, 138., 147. 1914. IV.135/6, U8.a. IX.X., 169. IX.45, XII.12, 547, XIV. 51, 192. V.21, VIII.279, XIV.64, 65, 198. 18, 22, 210., 217. II.82, 83, III.196, IV.220, VI. 255, 256, 468 VII. 193, VIII. 173, IX. 306, X. 245, XI.,152, tabl. Rzew., XII. 345, XIII. 70, 71,96, 267, tabl., XIV.210, 235, XV. 303, XXIV.202).

6) **August-Hiacynt**, a według Pulvisa - August-Hieronim-Hiacynt (pok. XL.), syn Konstantego-Ludwika i Augusty z Ogińskich (p. w.h wcześniej zaczął pracę polityczną. Już jako bardzo młody chłopiec podpisał elekcję Stanisława Augusta z Inflant. Nie ma wtedy jeszcze żadnego urzędu, gdyż występuje jako wojewodzie mściślawski. Później często jako kasztelan trocki, co błędnie niektóre opracowania podają jako "*kasztelan trocki*", którym August-Hiacynt nie był. Był natomiast pułkownikiem petyhorskim wojsk litewskich. Sądzę że zaraz po elekcji 1764 roku został kawalerem orderu świętego Stanisława, a w roku 1779

otrzymał także i Orła Białego. Przystąpił do Konfederacji targowickiej i został jej marszałkiem na powiat brasławski. Według Hedemana był *"prawdziwą zagadką psychologiczną"*, faktem bowiem jest, że gorąco występując za Targowicą był jednocześnie obrońcą drobnych ziemian w powiecie wobec Rosjan. Tę zagadkę tłumaczy w pewnej mierze notatka wpisana przez jego żonę w księdze domowej w Krasławiu (*"silva rerum"* nazywane tam *"Kroniką Krasławską"*). Opis ten w transkrypcji dzisiejszej podano -mi jak następuje: *"W czasie Targowicy hetman Kossakowski wpadł ze swymi kozakami do Krasławia, prawie że porwał opierającego się Augusta Platera, wsadził do karety i zawiózł za Dźwinę na Litwę do Brasławia, by tam marszałkował zawiązującej się konfederacji Targowickiej na ziemię Brasławską. Anna Platerowa żyła trzy dni w trwodze, nie wiedząc o losach męża. Trzeciego dnia August powrócił z tej niemiłej misji do Krasławia."* Po rozbiore kraju został marszałkiem szlachty dynaburskim. W 1797 roku jeździł (czy też miał jechać) jako delegat guberni połockiej na koronację Pawła I do Petersburga. Mył panem ogromnej fortuny. W działach po ojcu otrzymał w 1778 roku dobra w Inflantach: Krasław, Ludwików, Kombul czyli Freitagmujzę, Drycmujzę, Kazanów, Krasnołękę, Baltyr i Baltycę, a w Kurlandii: Grenzhoff i Bormmujzę? nie wiem czy nie inaczej Engelburg. Później, razem z pierwszą żoną, nabył w 1794 roku od Marcina Oskierki herbu Murdelio odm. dobra Wianuża w powiecie dzisieńskim, za 250 tysięcy złotych polskich. Dobra te miały 2216 dziesięcin obszaru. W tradycji rodzinnej zachowało się wspomnienie o tym jakoby August-Hiacynt miał w Krasławiu swój nadworny teatr. Jeżeli informacja ta jest ścisła, sądzić należy że ów teatr został zorganizowany około 1788 lub 1789 roku, bowiem dopiero wtedy August-Hiacynt powrócił na stałe z żoną z Nieświeża, gdzie u księcia Karola Radziwiłła Panie Kochanku bawił z żoną lat kilka, a nie wiem czy nie od swego ślubu. Daty jego ślubu nie udało mi się odszukać, faktem jednak jest, że był już żonaty najpóźniej w pierwszych dniach 1784-roku, a nie wiem czy nie wcześniej. Pulvis jako datę jego ślubu podaje rok 1783. Jego pierwszą (był dwukrotnie żonaty) żoną była Anna Rzewuska herbu Krzywda, urodzona dnia 15 sierpnia 1761 roku, córka Stanisława Ferdynanda, chorążego wielkiego litewskiego i kawalera Orła Białego, i Katarzyny-Karoliny z ks. Radziwiłłów herbu Trąby odmienne, a wnuczka, po ojcu: Wacława Rzewuskiego, hermana wielkiego koronnego i kasztelana krakowskiego, i Anny z ks. Lubomirskich herbu Szreniawa, Damy Krzyża Gwiazdzystego, a po matce: Michała-Kazimierza ks. Radziwiłła Rybeńki, hetmana wielkiego litewskiego i wojewody wileńskiego, i Franciszki-Teresy-Urszuli ks. Wiśniowieckiej herbu Korybut, Damy Krzyża Gwiazdzystego. Anna z Rzewuskich hr. Platerowa otrzymała z działów majątkowych po matce, przeprowadzonych w 1785 roku, jeszcze za żyda ojca, następujące dobra: Bereźnię Wielką, Morozówkę, Szapijówkę, Towstę, Borkowce, Krapoderyńce, Porczyńce, Rohacze, Bosybród i Popowce. Sądzę że te działki były powodem kilkuletniego przebywania w Nieświeżu u rodzzonego wuja Anny, księcia Panie Kochanku. Anna z Rzewuskich umarła w dniu 18 sierpnia 1800 roku. Jej portret, nieznanego autora, przedstawiający ją w stroju paradnym, znajdował się do 1939 roku w Hruszniewie. W roku 1809 został wykonany jej portret w szytchu przez Quenedey'a, na którym jest wyobrażona *"w krążku w prawo, z chustką na głowie, do gorsu i z chusteczką na plecach"*⁹⁾. Po jej śmierci, August Hiacynt zaślubił w dniu 1 stycznia 1801 roku jej siostrę, urodzoną jakoby w 1762 roku, Teofilę Rzewuską, rozwiedzioną z ks. Franciszkiem Ksawerym Lubomirskim herbu Szreniawa. Dziedziczka Zdołbicy z Teolinem, Zdołbunowa i Piatyhorec w powiecie ostrogskim, a Ławrowa w łuckim. W roku 1819 ufundowała w Teolinie infirmerię i zakład dla ubogich panien pod dozorem siostr Maryawitek. Jej portret, malowany przez Vigee Lebrun, znajdował się do roku 1916 w Krasławiu, skąd został wywieziony razem z innymi rzeczami, do Petersburga. August-Hiacynt umarł w Pohrebyszczu u swego szwagra Adama-Wawrzyńca Rzewuskiego, kasztelana witebskiego, w dniu 13 maja (według Pulvisa - dnia 4 lutego) 1803 roku. Jego druga żona przeżyła go o wiele lat, gdyż umarła w dniu 20 kwietnia 1831 roku w Ławrowie

na Wołyniu. Pochowana w Łucku. Stanisław Łoza myli Augusta-Hiacynta z jego bratem Józefem Wincentym, dając mu w swojej pracy o orderze Orła Białego imiona August-Józef-Wincenty, To jest przyczyną że, tak jak już wyżej wyraziłem, zastrzeżenia co do tradycji o orderze Orła Białego w posiadaniu Józefa-Wincentego, jak i tutaj wzmiankę o tym orderze Augusta Hiacynta należy przyjmować z zastrzeżeniem, Faktem jest jednak, że jeden z tych dwóch braci posiadał go na pewno; Sądzę że August-Hiacynt, ale na to dowodów nie posiadam. August-Hiacynt pozostawił dzieci tylko z pierwszego małżeństwa. Ich imiona:

(1) **Augusta-Maria**, urodzona w Krasławiu wczercu 1782 roku. Zameżna (ślub w Krasławiu dnia 28 września 1804 roku) za hr. Piusem Tyszkiewiczem herbu Leliwa. Na jej grobie znajdował się następujący napis: *"W Bogu zeszętej J. W. Augusty z Grafów Platerów Hrabini Tyszkiewiczowej M-ej P-tu B-go (marszałkowej powiatu borysowskiego) 1834 kwietnia 21 dnia."*

(2) **Karolina**, która urodziła się w Krasławiu dnia 19 listopada 1784 r., zameżna za Janem hr. Platerem, synem podkanclerzego (p.w.).

(3) **Józefa-Marianna-Izabella**, urodzona w Krasławiu dnia 1 września 1787 roku, która zaślubiła Franciszka Bielikowicza herbu własnego, obywatela ziemskiego z Litwy. Umarła dnia 15 maja 1817 roku.

(4) **Wacław** (pok. XII.), urodzony w dniu 4 lutego 1789 roku. W roku 1811 ufundował wspólnie z bratem Kazimierzem-Konradem kościół filialny w Borówce koło Krasławia. Umarł w Likśnie w październiku lub listopadzie (według polskich niektórych opracowań - w lutym) 1811 roku. Był ożeniony z Felicjaną Morykoni herbu własnego, urodzoną w 1791 roku, córką Józefa, generała wojsk litewskich, adiutanta Tadeusza Kościuszki, i Konstancji Szadurskiej herbu Ciołek, a wnuczką, po ojcu: Michała-Tadeusza Morykoniego i N? Todwen herbu Karp, a po matce: Jana Szadurskiego i Doroty Szczyt herbu Radwan. Wniosła mężowi majątki rodzinne Morykonich : Nidoki (czasem nazywane także Lidoki) i Zmujdki? w powiecie wiłkomirskim, o 199 *"duszach"*. Felicjanna z Morykonich, jako wdowa po Wacławie, występuje w Wilnie już od 1815 roku i żywy bierze udział w pracach społecznych i patriotycznych. Piszą o tym wiele Gabriela Puzynina i Stanisław Szumski w swoich wspomnieniach. W roku 1834 prowadzi razem z innymi paniami opiekę nad więźniami. Milutin, w swoim spisie właściciel zemsch z roku 1860, ją wymienia jako właścicielkę Nidoków. Umarła w Wilnie dnia 16 kwietnia 1863 roku. Po jej zgonie Nidoki przeszły na jej rodzinę, gdyż ze swojego małżeństwa miała syna o imieniu:

Eugeniusz-Józef-Augustyn, urodzony w Wilnie dnia 3 marca 1811 roku, który umarł w Krasławiu dnia 24 sierpnia roku 1812.

Według wielu opracowań, miała mieć jeszcze drugiego (starszego) syna,

Henryka Augusta-Hiacynta, który również zmarł jako małe dziecko.

Listy Felicjanny hr. Wacławowej Plater do Władysława hr. Platara znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie.

(5) **Adam-Antoni-Onufry**, o nim niżej.

(6) **Maria**, urodzona w roku 1792, zaślubiła Karola z Konopnicy Grabowskiego herbu Oksza, prezesa konsystorza ewangelicko reformowanego w Warszawie. Umarła w 1866 roku. Według Pulvisa - dnia 11 sierpnia 1865 roku.

(7) **Seweryn-Tadeusz-Michał-Benedykt** (pok. XII.), urodzony w Krasławiu dnia 14 stycznia 1794 roku (według niektórych opracowań, zapewne błędnych, dnia 20 lub 31 stycznia 1795 roku). Po rodzicach dziedzic Wianuży i Drycmujży. Był marszałkiem szlachty powiatu dzisieńskiego. Według polskich źródeł, miał być chorążym dzisieńskim, co nie wydaje mi się możliwym. Umarł w Krasławiu w 1824 roku. Był żonaty z Zofią Brzostowską herbu Strzemię, córką Ludwika i Zofii Ratyńskiej herbu ślepowron, a wnuczką, po ojcu Roberta Brzostowskiego, szambelana Stanisława Augusta, i Anny z hr. Platerów (p.w.). Według Żychlińskiego, Zofia z Brzostowskich miała po owdowieniu wyjść powtórnie za mąż za Ignacego Szyryna herbu własnego, dziedzica Józefowa i prezydenta sądu ziemskiego dzisieńskiego. Według tego samego autora, Zofia z Brzostowskich Sewerynowa hr. Plater miała używać także drugiego imienia Julia - i miała być właścicielką majątku Wołyń w powiecie dzisieńskim. Tę wersję zdaje się potwierdzać wzmianka o majątku Wołyń w *"Słowniku Geograficznym"* (XIII. 915;). Seweryn z żony Zofii Brzostowskiej miał dzieci:

a. **Zofię**, urodzoną w roku 1820, która umarła w roku 1836.

b. **Adama-Józefa-Seweryna**, (pok. XIII.) urodzonego w Wianuży w grudniu 1821 roku, który był również marszałkiem szlachty powiatu dzisieńskiego. Był dziedzicem dóbr Wianuża i Drycmujża po ojcu, a Milutin wymienia go jako, w 1860 roku, właściciela dóbr Dobromil w powiecie dynaburskim, o 308 *"duszach obu płci"*. Nie wiem czy był żonaty, ale umarł bezpotomnie w dniu 9 sierpnia 1866 r.

c. **Seweryna** (pok. XIII.) , urodzonego dnia 18 stycznia 1823 roku, oficera wojsk rosyjskich, dziedzica dóbr Dobromil, który umarł bezpotomnie, sędzę że jako kawaler, dnia 1 sierpnia 1848 roku. Żychliński przypisuje ponadto Sewerynowi-Tadeuszowi błędnie jeszcze jednego syna, a mianowicie Ludwika, zmarłego w Prochach dnia 9 grudnia 1874 roku. Był to syn Kazimierza, syna podkanclerzego, o którym pisałem wyżej.

(8) **Józef-Kazimierz-Donat**, o nim niżej.

(9) **Kazimierz-Konrad** (pok. XII.) urodził się w Krasławiu dnia 2 lub 3 marca 1798 roku. W roku-1811 funduje razem z bratem Wacławem kościół w Borówce (p.w.). Był wicemarszałkiem powiatu dynaburskiego. Dziedzic dóbr Ludwikowo vel Ludwinopol vel Ludwiampol (Ludwigshoff) i Dziergaliszki. Nie wiem czy to nie on sprzedał dobra Szopów (kiedy?) Turom. Zmarł śmiercią tragiczną. *"Raniony śmiertelnie dnia 15 kwietnia 1863 umarł 23 kwietnia 1863 po ciężkich cierpieniach w Krasławiu"*. Bratanek Kazimierza-Konrada, Eugeniusz syn Józefa p. n.) w ten sposób opisał. ten wypadek, przypominający sceny z rzezi galicyjskiej: *"Zaraz po odbiciu broni przez oddział Bujnickiego pod Krasławiem i schwytaniu Leona Platera (p. n.) rozpoczęła się ogólna pożoga, chłopstwo rozjuszone przez starowierców żądnych rabunku, pod pretekstem chwytania powstańców, rzuciło się na dwory, niszcząc, paląc, rabując bez przeszkody ze strony rządu, w ciągu kilku dni więzali obywatele, księżę i oddawali władzom jako buntowników... W majątku Ludwiampolu przeszło 60-cio letni stryj mój Kazimierz Plater został napadnięty w nocy przez tłumy rozkołków, niby szukających u niego broni i prochu, powiązali służbę i jeden z nich ciął go przez plecy toporem i rozrąbał ramię. Obezwładniwszy go rzucił się na skrzynię żelazną w której znajdowały się pieniądze... przybyły przystaw . jął sam chwytać pieniądze... Stryja położono na telegę trzęską (sic!) i nie zważając*

na rany przywieźli go galopem jako powstańca do Krasławia. Tam go trzymali na dworze niczem nie przykrytego; dopiero wieczorem doktor miejscowy otrzymał pozwolenie opatrzenia rannego. Na usilne prośby siostr Miłosierdzia pułkownik w końcu się zlitował i pozwolił przyjąć go pod strażą do ich szpitala dopiero po kilku dniach. Tam też wkrótce umarł, bo się przyczepiła gangrena". Kazimierz-Konrad nie był żonaty. Z osoby o nazwisku Gajewska pozostawił dzieci naturalne, których potomkowie używają jakoby nazwiska Plater-Gajewski. Notuję ten wypadek dla zachowania śladu, a to wobec niemożności wszczęcia, gdzie należy, kroków prawnych w obronie nazwiska.

(19. 11.194,)(T.69, 70, 21. 64, 704, 705, 825, 826, 22. 457-459, 24. 1.310, 31. 230/1446, 34. III. 218-220, 55. 1854.576, 577, 1856.555, 556, 1865.647, 1868.619, 59.a. 131,132, 140,62.700, 701, 68.b., 68.c., 86. III.311, 313, 90. 111.310, 311, 100. 236/886, 105. 95, 107. 87, 118. \TI. gub. Witebsk. 4, gub. Kowno 12, 136. 272, 148.a. IX., 150. 187, 151. 7, 109, 119, 338, 166. I. 39, 169. VII. 38, VIII. 528, IX. 686, XI. 791~ XII.21, XIII.267, XVa. 211, 182. 82,197, 198, 189. 54, 19!. 11.39, IV. 348', IX.,183 184, XI.280, XIV.65, XV.373, 374, 196.162,198.15,18, 19,23, 217.11.225, 226, 332 III. 89, 196, 197, 348, IV.384, V:22, 372, XI. tab!. Rzew. XIL151).

(5) **Adam-Antoni-Onufry** (pok. XII.) urodził się w Krasławiu dnia 15 czerwca 1790 roku, syn Augusta-Hiacynta i Anny Rzewuskiej. Odziedziczył po rodzicach dobra w Kurlandii: Grenzhoff i Annenhoff, a w Inflantach: Krasław (gdzie miał rezydencję), Krasnołękę i Baltycę. Nie wiem to nie on -(Adam) był już w roku 1800 współwłaścicielem, razem z Ludwikiem i Michałem, dóbr: Izabelina, Konstantynopola i Małej Indrycy w powiecie dynaburskim, razem 1420 dziesięcin. Przed wybuchem powstania 1830 roku sprawował urząd kuratora szkół powiatu dynaburskiego. W roku 1836 występuje jako marszałek szlachty tego powiatu. Przewodniczył w Dynaburgu komisji wyznaczonej celem wypracowania projektu uwłaszczenia włościan. Posiadał wielką wiedzę w dziale nauk: archeologii, historii i przyrodniczych. Pozostawił wiele prac i przyczynków (spis większych prac podam w dodatkach do tej monografii), które ogłaszał w latach 1836 i .1837 w "*Tygodniku Petersburskim*", w 1842 w czasopiśmie "*Rubon*" wydawanym w Wilnie pod redakcją K. Bujnickiego i wreszcie w "*Przyjacielu ludu*" i w "*Atheneum*" J. I. Kraszewskiego. Miał też jakoby pisywać poezje. Był członkiem honorowym Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Krakowie, a dnia 28 czerwca 1851 roku został członkiem korespondentem Galicyjskiego-Towarzystwa Gospodarczego. Wzbogacił bibliotekę krasławską, przy której założył muzeum starożytności krajowych. Umarł w Krasławiu dnia 13 stycznia 1862 roku. Jego podobizna sztychowana w 1809 roku przez Quenedey'a w Paryżu wyobraża go, według opisu Czapskiego: "*w krążku popiersie w lewo, w białym halsztuchu z żabotem*". Portret Adama Platera w miniaturze nieznanego autora, oraz przez niego samego rysowany piórkiem widok Krasławia, znajdują się w zbiorach Tadeusza hr. Plater-Zyberka w Valduc w Belgii. W roku 1816, w Podorosku, zaślubił Ludwikę Grabowską herbu Oksza, urodzoną w Krakowie dnia 22 grudnia 1799 roku, córkę Pawła-Jana, generała wojsk litewskich i posła na Sejm Czteroletni, kawalera orderu świętego Stanisława, i Weroniki Scipio del Campo herbu własnego, nazywanego błędnie Pelikan, a wnuczkę, po ojcu: Michała-Grzegorza Grabowskiego, generała. leitnanta, i Ewy-Karoliny zeleńskiej herbu Ciołek, a po matce: Ignacego Scipio del Campo i Marianny Wodzickiej herbu Leliwa. Wszystkie znane przeze mnie opracowania, jako rodziców Weroniki Pawłowej Grabowskiej podają Józefa Scipio del Campo i Weronikę

Firlej herbu Lewart. Żychliński jedynie podał (XVIII.204) sprostowanie tej wersji. Sprawa znalazła ostateczne potwierdzenie zdania Żychlińskiego, a to z chwilą znalezienia w Wiedniu, w 1954 r., w archiwum Dam Krzyża Gwiazdzonego, rodowodu Ludwika z hr. Platerów baronowej Larisch (p.w.), wnuczki po matce: Adama hr. Platera i Ludwika z Grabowskich. Rodowód ten pozwolił także stwierdzić błąd figurujący w *"16 quartiers"* Henryka hr. Platera na jego *"ex-librisie"* (p.w.). Pomieszczono tam jako szesnasty herb Lewarta Firlejów, zamiast Leliwy Wodzickich. Nadmienić należy, że błąd spowodowany został przestawieniem pokoleń w rodzinie Scipio del Campo, bowiem Ignacy, dziad macierzysty Ludwika Grabowskiej był synem Józefa. Scipio del Campo i Weroniki Firlej herbu Lewart. Ludwika z Grabowskich Adamowa hr. Plater schroniła się w 1863 r. po zamordowaniu przez chłopów jej szwagra Kazimierza (p.w.), z Krasławia, u swojej córki Anny hr. Adamowej Plater w Prochach pod Wielichowem w Wielkopolsce i tam pozostała do śmierci, to jest do dnia 20 lutego 1873 r. Jej pogrzeb odbył się na miejscu, w Prochach dnia 24 lutego 1873 roku. Mowę nad grobem wygłosił przybyły z Poznania ksiądz prałat Jan Koźmian. Żychliński pisze o niej: *"osoba niepospolitego wykształcenia i rzadkich cnót chrześcijańskich, uczyniła Krasław ogniskiem życia rodzinne~W i sąsiedzkiego, a zarazem religijnego i obywatelskiego"*. Z dziewięcioroga dzieci dorosłych Ludwika z Grabowskich, siedmioro umarło przed matką. Przeżyły ją tylko dwie córki, najstarsza i najmłodsza z rodzeństwa. Imiona dzieci Adama i Ludwika z Grabowskich hr. Plater, w kolejności urodzeń, są następujące:

- a. **Karolina-Weronika-Anna,**
- b. **Wacław-Paweł-August,**
- c. **Tekla-Ludwika,**
- d. **Aniela-Agrypina-Paulina,**
- e. **Paweł-Michał-Albin,**
- f. **Teofil-Aleksander-Mikołaj,**
- g. **Edward-Jan-Adam,**
- h. **Eleonora-Ludwika i**
- i. **Anna-Ludwika-Joanna.**

O nich wszystkich niżej.

a. **Karolina-Weronika-Anna** urodziła się w Krasławiu dnia 31 maja 1818 roku. W roku 1839 (według Pulvisa - w Krasławiu dnia 12 sierpnia 1840 roku) wyszła za mąż za Napoleona Szyryna herbu własnego, dziedzica Jundziłowa i Sudzielowszczyzny. Umarła w Krasławiu dnia 1 lub 12 stycznia 1881 roku.

b. **Wacław-Paweł-August** czy może raczej August- Wacław-Paweł (pok: XIII.) urodził się dnia 5 sierpnia 1819 roku. Umarł w Krasławiu dnia 31 października 1845 roku.

c. **Tekla-Elżbieta-Lucja-Bronisława** (według Pulvisa, Tekla-Elżbieta;..Ludwika) urodziła się dnia 9 marca 1821 roku. Zameżna za Michałem hr. Platerem. Umarła w Krasławiu dnia 15 sierpnia 1856 roku (p.w.).

d. **Aniela-Agrypina-Paulina** urodziła się dnia 21 czerwca 1822 roku. Dnia 25 listopada (według Pulvisa - 5 grudnia) 1847 roku zaślubiła hr. Konstantego Plater-Zyberk. Umarła w Rzymie dnia 6. lutego. 1852 roku (p.w.).

e. **Paweł-Michał-Albin** (pok. XIII.) urodził się dnia 23 (według Pulvisa - 13) marca 1824 roku. Umarł jako kawaler, w Wenden, dnia, 26 kwietnia 1842 roku.

f. **Teofil-Aleksander-Mikołaj** (pok. XIII.) urodził się w Krasławiu dnia 20 (według Pulvisa - 17) czerwca 1825 roku. Umarł w Prochach dnia 7 czerwca 1858 roku. Żychliński, jako datę jego śmierci, podaje (sądzę że błędnie) rok 1869.

h. **Eleonora-Ludwika-Izabella** urodziła się w Krasławiu dnia 4 lipca. 1828 roku: Umarła w Krasławiu, jako panna, dnia 27 września 1856 roku..

i. **Anna-Ludwika-Joanna** urodziła się w Krasławiu dnia 6 grudnia 1831 roku. Dnia 20 (według Pulvisa - 24) sierpnia 1852 roku zaślubiła Adama-Kazimierza hr. Platara. ,Umarła w Krakowie dnia 6 lipca 1901 roku (p.w.).

g. **Edward-Jan-Adam** (pok. XIII.), naj młodszy z braci, ale starszy od sióstr Eleonory i Anny (p.w.), urodził się w Krasławiu dnia 4 listopada 1826 roku. Po ojcu Adamie, dziedzic dóbr Krasław w guberni witebskiej, które to dobra (bez lasów i wód) w roku 1860 stanowiły 4935 dziesięcin obszaru z 1693 "*duszami obu płci*". Dnia 25 sierpnia 1858 roku zaślubił Stefanię Morykoni herbu własnego, urodzoną dnia 22 lipca 1841 roku, zmarłą w Konstancinie 12 marca 1927, córkę Lucjana, dziedzica dóbr Świadość i Soły w powiecie wilkomierskim, i Marii Łopacińskiej herbu Lubicz, a wnuczkę, po ojcu: Hieronima Morykoni, dziedzica dóbr Soły, i Gertrudy Sacken?, a po matce Józefa-Mikołaja-Adama Łopacińskiego, marszałka drysjeńskiego, i Doroty Morykoni herbu własnego. Edward-Jan-Adam umarł w Wiesbaden dnia 20 kwietnia 1865 roku. Jego dzieci:

a) **Ludwik**, urodzony 29 sierpnia roku 1859. Umarł w Krasławiu dnia 8 października 1860. roku.

b) **Lucjan**, urodzony w Krasławiu 16 września 1860, umarł tam 2 października' tegoż roku.

c) **Maria-Stefania-Anna-Franciszka** urodziła się w dniu 26 października 1862 roku, a zmarła w Madrycie 12 grudnia 1947. Po ojcu dziedziczka dóbr Krasław. Od roku 1884 (według Pulvisa - od 1883 roku) zameżna za hr. Gustawem Platerem (p. n.).

d) . **Felicja** urodziła się dnia 3 sierpnia 1864, umarła w Krasławiu dnia 27 lutego 1867 roku

(G., 19. VII, 13., XV.383, 21.690,704, 705, 22.447,458,459,24. 1.310, 609, 31. 230/1445, 34. III. 218-220, 3G.a. 1.1116, 3G.b. XX.810, 3G.e. IV. 261, 3G.f. XII. 1149, 36.j. XI.526,

3G.1.XII.282, 55. 1854.576, 1856.555, 1868.618, 619, 8G. III.312, 313, 89.96,90. III.310;311, 118. VI. gub. Witebsk. 2,138., 148.a. IX., 169.III.329, IX.880, 192. IV.348, 349, X1.280, XIV.65, 198. 15, 18; 23, 207. 27, 21G. 319, 217. II.225, III. 90, 197, 198, IV.159, 386, XI. tabl. Rzew., XVIII. 204).

(8) **Józef-Kazimierz-Donat** (pok. XII.) urodził się w Krasławiu dnia 6 (według Pulvisa - 3) marca 1796 roku, syn Augusta-Hiacynta i Anny z Rzewuskich. Nauki pobierał w Krożach na żmudzi. Wybitny rolnik i pisarz popularny dla ludu. Współpracował z "Atheneum" pod pseudonimem "J. - Płaskoziemski". Pisywał też dla "Rubonu" i "Tygodnika Petersburskiego". Był marszałkiem szlachty na powiat rzeżycki. Dziedzic :Kombula vel Freitagshoff ze wsią Zimujże, oraz Kazanowa w - Inflantach, a Rozaliszek i Sickeln, czy może Suckeln, w Kurlandii. Umarł w Wilnie dnia 4 lutego 1852 roku. Z zaślubionej w dniu 16 lipca 1819 roku żony, Antoniny Pereświt-Sołtan herbu własnego, według Pul visa, córki Benedykta i Józefy Benisławskiej herbu Pobóg, urodzonej dnia 15 sierpnia 1800 a zmarłej w Chełmnie na Pomorzu dnia 17 grudnia 1871 roku, miał czternaścioro dzieci o imionach:

a. **Maria-Józefa-Antonina**, urodzona w Kombulu dnia 28 kwietnia 1820 roku, a zmarła jako małe dziecko.

b. **Ludwika-Hipolita**, urodzona w Kombulu dnia 21 (według Pulvisa - 25) sierpnia 1821 roku. W roku 1866 jest, do spółki z siostrami Heleną, Józefą i Stefanią, dziedziczką Kombula. W latach około 1874 lub 1875 otrzymała na konkursie "Przeglądu polskiego" w Krakowie drugą -nagrodę za utwór pod tytułem "Dramat bez nazwy". Tematem tego utworu było życie i śmierć jej brata Leona (p.n.) Gustaw Manteuffel twierdzi, że dramat ten był ogłoszony w "Przeglądzie", niestety nie udało mi się tego stwierdzić. Była ponadto .autorką obrazu scenicznego "Wybrana", Poznań 1903. Ludwika nie wyszła za mąż. Umarła w Krasławiu w dniu 28 stycznia 1897 roku.

c. **August-Joachim-Stefan**, urodzony w Krasławiu, w czerwcu lub lipcu, a według Pulvisa - 31 grudnia, 1822 roku, był dziedzicem Drycmujży i Groweryszek. W opracowaniach wymieniany jako, w 1854 roku, urzędnik do szczególnych poruczeń przy generalnym gubernatorze Inflant, Estonii i Kurlandii. W spisie Milutina z 1860 roku figuruje jako -dziedzic Drycmujży o obszarze, bez lasów i wód, 900 dziesięcin z 200 "duszami obu płci". Umarł dnia 30 stycznia 1861 roku. Kawaler.

d. **Wilhelm-Joachim** (pok. XIII.), urodzony w Krasławiu dnia 18 kwietnia 1824 roku. Dziedzic Kazanowa. Prezydent sądu dynaburskiego. Umarł jako kawaler w Kazanowie dnia 18 marca 1856 roku.

e. **Helena-Mada-Kornelia**, urodzona w Kombulu dnia 25 września 1825 roku, była w 1866 roku, razem z siostrami, współwłaścicielką Kombula. Jak one, niezamężna. Nie znam daty jej zgonu.

f. **Eugeniusz-Joachim- Herkulan** (pok. XIII.), urodzony w Kombulu (według Pulvisa - w Krasławiu) dnia 13 listopada 1826.roku. Dziedzic (już w 1860 roku) majątku Żubry o obszarze, bez lasów i wód, 415 -dziesięcin i o 239 "duszach obu płci", a w roku już 1866 także dziedzic .dóbr Drycmujża i Dobromil, zapewne po bracie Auguście (por. w.). W -tym samym czasie jest, razem z bratem Michałem i siostrą Marią (a więc -z Emilią-Marią lub

Cecylią-Marią-Elżbietą), współdziedzicem miasteczka Borówka w powiecie dynaburskim. Umarł jako kawaler w roku 1916.

Dzięki jego inicjatywie, rodzina hrabiów Plater obstałowała u Jana Matejki obraz przedstawiający wyjazd świętego Ludwika na krucjatę. Obraz ten od roku 1876 do wojny 1939 roku zdobił główny ołtarz katedry w Krasławiu. Był współfundatorem mauzoleum Piusa IX. Z tej racji, w bazylice świętego Wawrzyńca w Rzymie, pomiędzy herbami innych fundatorów, figuruje także herb hrabiów Plater, odtworzony w mozaice. W księdze zbiorowej, wydanej w roku 1912 w Wilnie, pod tytułem "Z okolic Dźwiny", na stronicach 102 do 107, znajduje się napisane przez Eugeniusza wspomnienie o jego bracie pod tytułem "O Leonie Platerze i powstaniu w Inflantach Polskich". Ponadto w ,Poznaniu, w roku 1922, została wydana broszurka jego autorstwa pod tytułem: "Powstanie na Inflantach Polskich i śmierć Leona Platera w 1863 roku. Ze wspomnień."

g. **Józef** urodził się w sierpniu 1827, umarł w Kombulu dnia 18 lutego 1829 roku.

h. **Kazimierz-Jan-Gwalbert-Joachim** urodził się w Kombulu dnia 12 lipca (według Pulvisa - dnia 25 lipca) -1829 roku. Umarł, sądząc że jako kawaler, w dniu 29 lipca 1863 roku. Według Pulvisa, utonął w jeziorze w Dobromilu dnia 10 sierpnia 1853 roku.

i. i j. **Stefania-Joanna i Józefa-Joanna**, bliźniaczki, urodzone dnia 24 listopada 1830 roku. W roku 1866 obie niezamężne, są razem z siostrami (p.w.). współwłaścicielkami dóbr Kombul. Według Pulvisa, Józefa-Joanna umarła w Krasławiu dnia 10 maja, 1887 roku.

k. **Emilia-Maria** urodziła się w Krasławiu w dniu 16 listopada. 1832 roku. Umarła dnia 24 czerwca 1837 roku.

l. **Michał-Hieronim-Joachim**, o nim niżej.

m. **Leon-Joachim-Błażej** urodził się w Krasławiu dnia 3 listopada (według Pulvisa - już dnia 15 lutego) 1836 roku. W dniu 25 kwietnia 1863 roku, w partii powstańczej Z. Bujnickiego brał udział w potyczce stoczony (napad na transport broni) pomiędzy Krasławiem i Dżisną. Schwytany, sądzony był przez sąd wojenny w Dynaburgu i skazany na śmierć przez rozstrzelanie. Wyrok wykonano dnia 8 czerwca 1863 roku. □ *Ofiarował śmierć swoją za Ojca świętego i nieprzyjaciół Kościoła i Ojczyzny* .Dnia 17 czerwca .1923 roku, a więc w 60-tą rocznicę stracenia Leona, została na bastionie nr. 3 fortecy w Dynaburgu wmurowana tablica z następującym napisem "Hr. Leonowi Broel-Platerowi, Organizatorowi powstania na Inflantach, straconemu 9 czerwca 1863 r., Naród Polski □ Ksiądz Wierzbicki, dziekan dynaburski, poświęcił tablicę, a poseł pełnomocny Rzeczypospolitej w Rydze, Witold J odko wygłosił przemówienie.

n. **Cecylia-Maria-Elżbieta**, urodzona w Kombulu dnia 19 grudnia 1839 roku, a która w roku 1866 była, z bratem Eugeniuszem, współwłaścicielką miasteczka Borówka (p.w.). Już w dniu 17 grudnia 1864 roku jest siostrą miłosierdzia w Chełmnie na Pomorzu. Tam umarła jej matka (p.w.). W Bibliotece Narodowej w Warszawie znajdował się do 1944 roku rękopis, albo jej pióra, albo jej dotyczący; a datowany nie później niż w roku 1846. Wilczyński daje jej błędnie imię Celina. Umarła w Chełmnie. Według Pulvisa, data 17 grudnia 1864 roku jest datą jej zgonu.

(21. 690, 704, 705, 2'21. 447, 458, 459, 24. I. 310, 34. 111.218-220, 36. a. 1.1116., 36.b. XX.810, 36.e. IV.262, 36.f. XII.1149, 36.j. XI.526, 55. 1856.555, 556, 1865.648, 1868.619, 68., 68.b., 68.c., 86. 111.313, 90. 111.311, 100., 81/251, 109. 270/3264, 3265" 113. IV.40, 114. 143, 117. IV.40, 118. VI. gub. 'Witebsk. 4, 126., 139., 145. 414, 147. 1922~2188, 148.a. IX., 169. 11.72, 75, 178, XIV.801, 838, 192. XIV.65, 198. 19, 23., 207. 27, 217. III. 197, VI. 468, XI. tab!. Rzew., XX.220).

1. **Michał-Hieronim-Joachim** (pok. XIII.), syn Józefa-Kazimierza i Antoniny z Sołtanów, urodził się w Kombulu dnia 29 września 1834 roku. Dziedzic dóbr Kombul vel Kombulmujza ze wsią Zimajże, Ludwiampola (a więc zapewne po stryju Kazimierzu), Kazanowa, (a więc może po bracie Leonie) oraz współwłaściciel w roku 1866, z bratem Eugeniuszem i siostrą Marią (a więc zapewne Cecylią-Marią), miasteczka Borówka w powiecie dynaburskim a w parafii Krasław. Umarł w roku 1924. Pochowany w Krasławiu. Michał-Hieronim-Joachim był dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy zaślubił w Pskowie, dnia 22 listopada (czy nie 4 grudnia) 1867 roku, Anielę Folkersam herbu własnego, urodzoną w roku 1825 (wdowę po Hieronimie Oskierce, dziedzicu żawni, Baszek i Muszy, marszałku szlachty dynaburskim), córkę Adama-Henryka i Marii Mohl herbu Trzy Krety a wnuczkę po ojcu: Adama-Ewolda Folkersam, wojewody inflanckiego, i Ewy Oskierka, herbu Murdelio odmienny, Damy Krzyża Gwiazdzystego, a po matce: Jana-Stanisława Mohl oboźnego dynaburskiego, i Joanny Szydłowskiej herbu Rawicz, Aniela z Folkersamów była dziedziczką majątku Ejsbachowo w powiecie dynaburskim. Umarła bezdzietnie w 1885 roku. Według Pulvisa - w Ejsbachowie dnia 24 czerwca 1884 roku. Michał-Hieronim-Joachim hr. Plater po raz drugi zaślubił w Warszawie, dnia 12 lutego 1888 roku, Gabrielę Jaraczewską herbu Zaremba, córkę Zygmunta i Elizy vel Elżbiety Stablewskiej herbu Oksza, a wnuczkę, po ojcu: Edwarda Jaraczewskiego i Konstancji Chwalibóg herbu Strzemię, a po matce: Karola Stablewskiego i Korduli Szczanieckiej herbu Osoria. Gabriela z Jaraczewskich w roku 1926 mieszkała stale w Poznaniu. Umarła w Połędzie w grudniu 1935 roku i tam została pochowana. Michał-Hieronim-Joachim miał z drugiego małżeństwa pięcioro dzieci. O nich niżej, jak następuje:

a) **Józef** (pok. XIV.), urodzony w Kombulu dnia 11 listopada 1890 roku. W roku 1914 ochotnik wojsk francuskich. Odznaczony "*Croix de Guerre*" i mianowany podporucznikiem. Przeszedł do tworzących się we Francji formacji polskich pod dowództwem generała Józefa Hallera. W dniu 26 stycznia 1940 roku aresztowany przez Gestapo w Konstantynowie. Zamordowany w obozie w Dachau przez Niemców w 1941 roku. W dniu 14 czerwca 192-2 roku zaślubił w Warszawie Ludwikę Nawroczyńską, urodzoną w Dąbrowie Górniczej dnia 1 września 1885 roku, 1° voto zamężną za Ludomirem-Michałem Rogowskim, kompozytorem. Ludwika z Nawroczyńskich jest córką Romana i Stanisławy Hube, a wnuczką, po ojcu: Karola Nawroczyńskiego i Ludwiki Szuberskiej, a po matce: Jana Hube i Bronisławy Zimnoch. W czasie ostatniej wojny została aresztowana przez Gestapo w Warszawie i wywieziona do obozu w Ravensbrück. Przebyła tam 4 lata, aż do końca wojny. Autorka sztuk teatralnych dla dzieci. W roku 1955 przebywa w Szwecji.

b) **Antonina** umarła jako małe dziecko.

c) **Maria-Anna-Apolonia**, urodzona w Wilnie w 1893 roku, dziedziczka dóbr Kazanów. W roku 1933 (według innych niesprawdzonych wersji - w 1932 roku) zaślubiła w

Wilnie Stanisława-Marię-Jana Romera herbu własnego. Umarła w Krakowie dnia 8 lutego 1948 roku.

d) **Ludwika**, urodzona w Kombulu dnia 6 września 1895 roku, w latach 1922-1936 jest urzędniczką poselstwa Rzeczypospolitej Polskiej w Oslo. Od 1936 roku korespondentka Polskiej Agencji Telegraficznej w Oslo. Od 1944 roku do lipca 1945 roku pracuje w poselstwie polskim; w Oslo. ustępuje po uznaniu przez Norwegię rządu warszawskiego. W dniu 3 kwietnia 1940 roku zaślubiła w Oslo Sigvalda Ankarhall.

e) **Leon** (pok. XIV.), urodzony w Krasławiu dnia 8 lutego 1897 roku. W latach 1916-17 służył w rosyjskim pułku kawalergardów. Porusznik 13-ego pułku ułanów Wojsk Polskich. Dnia 4 września 1919 roku zaślubił ks. Marię Drucką-Lubecką, urodzoną w 1895 roku, córkę ks. Aleksandra, dziedzica Bałtowa i Ćmielowa, i Marii Żurowskiej herbu Leliwa, a wnuczkę, po ojcu: ks. Aleksandra-Medarda-Franciszka-Ksakerego Druckiego-Lubeckiego, dziedzica Czerlony, i Marii Szemiot herbu Łabędź, a po matce: Eugeniusza Żurowskiego i Cecylii Stempkowskiej herbu Suchekomnaty. Małżeństwo to zostało unieważnione dekretem Sądu Metropolitalnego Warszawskiego z dnia 31 maja 1924 roku. Po unieważnieniu małżeństwa, Maria ks. Drucka-Lubecka zaślubiła (po 1926 roku) Jana Sobańskiego herbu Junosza. Leon hr. Plater został w dniu 21 lipca 1929 roku wyświęcony w Wilnie na księdza. Na uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie uzyskał stopień doktora filozofii i świętej teologii. W latach od 1934 do wybuchu wojny był kapłanem Korpusu Kadetów we Lwowie. W kampanii roku 1939 jest w stopniu majora kapłanem Głównej Kwatery Naczelnego Wodza. Od końca roku 1939, kapłan lotnictwa polskiego w Anglii. W roku 1943 jest delegatem ministra Opieki Społecznej i Polskiego Czerwonego Krzyża w Hiszpanii. W roku 1944 delegatem Biskupa Polowego i szefem duszpasterstwa polskiego we Francji, w stopniu podpułkownika. W roku 1944 mianowany kanonikiem honorowym, a w styczniu 1964 roku tajnym szambelanem Jego Świątobliwości. W latach 1945-1947 był kapłanem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie. Od roku 1947 piastuje stanowisko rektora Polskiej Misji Katolickiej na Nowej Zelandii, a następnie w Holandii. Ogłosił drukiem: w Rzymie w 1930 roku pracę *"De Primatu Romanorum Pontificum saeculo VI"*, w Wilnie w 1933, pracę pod tytułem *"Konstantyn Wielki i Kościół Katolicki - Studium historyczne"*, we Lwowie w 1939, *"Leon hr. Plater bohater powstania 1863 w Inflantach Polskich"*, wreszcie w Londynie, *"Katolicyzm normą życia"*, a ponadto wiele artykułów w różnych czasopismach polskich. Dostarczył cenne materiały i informacje do tej monografii.

(19. VIII.239, XV.26, 21. 46,705, 22.458,459,23.135, 24. 1.310, 24.a, 55. 1856. 556, 1865.648, 1868.619, 68. b., 68. c., 90. Ul. 311, 113. III. 76, 114. 143, 118. VI. gub. Witebsk. 2, 4, 128. 1934.35, 148.a. IX., 162. 140, 169. 1.321, 11.319, 111.729, IV.308. 616, XIV.613, XVa.211, 177. 248, 249, 192. IV.23, V.376, IX.153, XIV.65, 198. 19, 23, 210., 216. 417, 418, 217. 111.197, IV. 207, XI. 95, 152, tabl. Rzew., XVI. 320, XIX. tabl. Szczen., XXVIII.20, 21, XXIX.38, 39).

GAŁAŻ LITEWSKA

(F) **Fabian-Ksawery** (pok. IX.), syn Jana-Andrzeja, wojewody inflanckiego, i Ludwika-Marii z Grotthusów, założyciel gałęzi litewskiej. Miał się urodzić jakoby już w 1679 roku. W każdym razie najpóźniej w roku 1706, a sądzą że wcześniej, był już pełnoletni, gdyż miał brać udział w bitwie pod Olkiennikami w roku 1700. Stronnik Augusta II. Żychliński pisze o nim: *"waleczny pułkownik wojsk litewskich przeciw Szwedom"*. Jako pułkownik występuje jednak dopiero od roku 1714 i potem już stale się tytułuje: *"pułkownik wojsk Wielkiego Xięstwa Litewskiego"*. Przedtem występuje bez żadnego tytułu lub jako wojewodzie inflancki, z czego wnosić należy że tytuły: w roku 1699 łowczego litewskiego i w roku 1704 podkomorzego inflanckiego zostały mu przez Uruskiego przypisane bezpodstawnie. Według Pulvisa, miał w 1717 roku zostać podkomorzym upickim. Diedzic dóbr Taluny. Od 1733 roku posiada starostwo giegobrodzkie. W roku 1738 płaci z niego 210 złp. kwarty. W roku 1732 bierze w zastaw za 1700 talarów dobra Weiss-Pomusz od Karoliny z ks. Radziwiłłów Sapieżyny, generałowej artylerii koronnej. W dniu 23 kwietnia 1733 roku ceduje ten zastaw Krzysztofowi Bystram i jego żonie Zuzannie z Offenberg. Ten stan trwa jeszcze w dniu 28 lutego 1736 roku, lecz już w dniu 16 kwietnia tego samego roku oddaje, również za sumę 1700 talarów te dobra na j eden rok, do dnia 23 kwietnia 1737 roku, rotmistrzowi Gotardowi - Ernestowi Schilling i jego żonie Katarzynie-Sybili Weiss. W dniu 26 lipca 1738 roku Fabian-Ksawery Plater oddaje ten sam ciągle zastaw i za tę samą kwotę Krzysztofowi-Adamowi Roppowi. We wrześniu 1740 roku ceduje mu ostatecznie Weiss-Pomusz, po jakimś krótkim okresie, w którym jako zastawny possessor tych dóbr występuje jednak Jan-Wilhelm Ropp. Wrzesień roku 1740 jest ostatnią datą występowania Fabiana-Ksawerego Platera. Przypuszczać można, że zmarł wkrótce potem, a zdaje się w dniu 12 maja 1742 roku. Polskie opracowania jako datę jego śmierci podają błędnie rok 1710. Powrócił do katolicyzmu. Był dwukrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną była ks. Ludwika Puzyna herbu Oginiec, córka ks. Krzysztofa-Dominika, potem wojewody mściławskiego, i Estery Ebert *"z szlacheckiej rodziny wschodnio pruskiej"*, a wnuczka, po ojcu: ks. Andrzeja Puzyny, kasztelana mińskiego, i Eufrozyny Chrzastowskiej herbu Kościeszka. Drugą żoną Fabiana-Ksawerego, jakoby już przed dniem 24 września 1731 roku, ale po dniu 12 września 1727 roku, była Zofia Kamińska vel Kamińska. Według jednych opracowań miała być przedtem zamężna za Brzostowskim?, według Kosińskiego - za Antonim Brzoska, "generałem adiutantem królewskim", według Żychlińskiego - za Szuksztą, według Wilczyńskiego i Pulvisa, wreszcie, przed małżeństwem z Fabianem Ksawerym Platerem była I-o voto zamężna za Antonim Szuksztą, podstolim kowieńskim, a II-o voto za Brzostowskim czy też za Brzoską. Nie udało mi się wyszukać potwierdzeń dla tych wersji. Faktem jest jednak; że w Bonieckim (IX.210) występuje w roku 1699 Zofia Kamińska zamężna za Antonim Szuksztą. Fabian-Ksawery-Plater pozostawił dzieci tylko z pierwszego małżeństwa, a mianowicie:

1. **Jan-Ludwik**, założyciel odnogi na Dusiatkach, o nim patrz niżej.

2. **Róża**, zamężna za Józefem Strutyńskim herbu Sas (według Żychlińskiego - za Janem-Antonim), starostą sejweńskim vel seyweyskim, wizańskim i szakinowskim. W roku 1760 *"przedłużyła kościół (w Sejnach) o dwa okna z każdej strony, i wzniosła dwie piękne wieże, jak cały kościół, w stylu odrodzenia"*. Umarła dnia 12 kwietnia roku 1793.

3. **Marianna** już w dniu 6 czerwca 1745 roku jest zamężna za Kazimierzem Białozorem herbu Wieniawa, sędzią ziemskim upickim.

4. **Krzysztof-Konstanty**, założyciel odnogi na Kurklach, o nim niżej.

5. **Teresa**, już w roku 1733 zamężna za Michałem Judyckim herbu własnego, który w roku 1736 był sędzią ziemskim rzeczyckim. Według Kosińskiego - umarła w roku 1773. W rzeczywistości musiała umrzeć o wiele wcześniej, gdyż Michał Judycki był potem powtórnie żonaty. Pulvis jako datę jej zgonu podaje rok 1758.

6. **Ludwika** umarła jako panna, w Dusiatach. Pochowani czy też m.że umarła dnia 30 marca 1759 roku.

(19. 100, 210, 21. 162, 691, 705, 706, 708, 22. 448, 459, 461, 34. III. 217, 218, 41. XXIV. 353, XXIX. 346, 347, 5\5. 11.a.I.39, 59. 11/89, 11/91, 11/92, 12/98, 12/99, 12/103, 56/125, 57/130; 63/197, 62. 701, 65. 11.22, 23, 71. 1904.11, 12, 56, 57, 63, 86. III.310, 311, 90. III.312, 313 98. 1895.53 148.a. VI, VII, 166 .1.39, 169. II. 547, X.417, 420, 192. IIL374, VL111, XIV.66, XV.92, 198. 11, 217. IIL198, V.16, XIII.40, 261, 274, 276 i tabl., XXL51.).

ODNOGA NA DUSIATACH

1. **Jan-Ludwik** (pok. X.); syn Fabiana-Ksawerego i ks. Ludwika Puzyna, założyciel odnogi na Dusiatach, był po rodzicach dziedzicem dóbr Taluny: Dzięki małżeństwu z siostrą stryjeczną, zebrał w swoim posiadaniu wielką fortunę, na którą składały się wszystkie dobra po Ferdynandzie Platerze i jego żonie Jadwidze, córce Fabiana, wojewody inflanckiego (p.w.), oraz części fortun swoich rodziców i teściów. Nie udało mi się wyszukać, nawet w przybliżeniu, daty jego urodzenia. Jako zapewne najstarszy z rodzeństwa, nie sądzę aby się urodził później niż w pierwszym dziesiątku XVIII wieku. Jakoby już w 1735 roku jest starostą giegobrodzkim. W 1753 podkomorzym Augusta III. W 1754 deputatem wilkomirskim na Trybunał Główny W. Ks. Litewskiego. W 1762 roku posłuje na sejm z tego samego powiatu. Stronnik dworu saskiego, a przeciwnik "*Familii*", czego dowiódł podpisując w dniu 8 października 1762 roku tak zwany "*re-manifest*". W roku 1764 jest posłem z Inflant na sejm koronacyjny. W tym samym roku (według Pulvisa, już w roku 1762) występuje z tytułem generała majora wojsk litewskich. Od roku 1769 jest (po Janie-Mikołaju Rudominie, marszałku brasławskim) starostą niegrodowym subockim. W skład tego starostwa wchodziły dobra Subocz z miasteczkiem tej samej nazwy w powiecie wilkomierskim. Jeszcze w roku 1771 Jan-Ludwik opłaca z tego starostwa 1804 złp. i 16 groszy kwarty oraz 1452 złp. hyberny. Musiał umrzeć chyba bezpośrednio po tej dacie, gdyż już w 1775 roku starostą subockim jest Leon Borowski, pisarzewicz grodzki upicki, a przed nim jeszcze synowie Jana-Ludwika. Był także starostą jodkańskim z którego, także w roku 1771 płaci 151 złp. i 25 groszy kwarty oraz 216 złp. hyberny. Miał być również starostą barelińskim? czy bariluńskim? czy dauluńskim i smiegockim? czy śmilgoskim. Pulvis, bez podania źródła tej informacji, twierdzi że Jan-Ludwik umarł w Dusiatach już w dniu 21 czerwca 1764 roku. Nie umiem usprawiedliwić tej wzmianki sprzecznej z wyżej podanymi wiadomościami. Jan-Ludwik musiał być żonaty już w roku 1744, gdyż w tym właśnie roku przebudowuje kościół w jednym z posażnych majątków, Dusiatach. -W tych samych Dusiatach ustanawia w roku 1755 fundusz na utrzymanie miejscowego szpitala. Jego żoną była Emerencja-Ludwika vel Emerencjanna-Ludwika Plater, córka Aleksandra vel Aleksandra-Konstantego i Zofii von Budberg, a przybrana córka i spadkobierczyni swego stryja Ferdynanda-Fabiana (pok. IX.),

marszałka nadwornego litewskiego, i jego żony Jadwigi-Elżbiety Plater (p.w.). Po rodzicach była ona dziedziczką dóbr Antuzów z miasteczkiem tej nazwy w powiecie jezioroskim, a po przybranych rodzicach - dóbr Dusiaty z Osoknem vel Osokinem, Sołohubiszki, Hołoty Wielkie i Małe etc. Emerencjanna Plater występuje jeszcze w roku 1780 w Wilnie. Pulvis zaś twierdzi, że umarła już w roku 1777. Potomstwo Jana-Ludwika i Emerencji Platerów:

1) **Karolina**, błędnie Rozalia, zamężna za Felicjanem Karpiem, herbu własnego, w roku 1780 sędzią ziemskim rosieńskim.

2) **Józef** (pok. XL), urodzony około roku 1746, był już w 1771 starostą subockim, a także giegobrodzkim i jodkańskim. W roku 1771 nabył od Antoniego Platera (p. n.) dobra Zajnów w powiecie dzisieńskim. Według Pulvisa, i innych informacji, Zajnów był majątkiem posagowym jego żony. Dobra te zostały sprzedane, lecz nie wiem czy przez niego, czy -też przez wdowę po nim, w roku 1788 lub 1789, generałowi wojsk litewskich Tomaszowi Mirskiemu, marszałkowi braclawskiemu. Józef był dziedzicem dóbr Osokino z pałacem i jeziorem oraz ze wsią Sołohubiszki (razem 3193 dziesięciny) w powiecie jezioroskim, był jakoby także dziedzicem Bohuszek i Bejść, a musiał być także dziedzicem Talun, gdyż te potem posiada po nim jego syn Ferdynand. Józef Plater umarł przed żoną, w Dusiatkach dnia 8 sierpnia 1776 roku. Pochowany w Wilnie w katakumbach kościoła Księży Misjonarzy. Ożeniony był z Rozalią Plater, córką Wilhelma-Jana i Petroneli Nagórskiej (p. n.), zmarłą w Wilnie dnia 9 grudnia 1814 roku. Dzieci tego małżeństwa:

(1) **Ferdynand** (pok. XII.) urodził się w roku 1763 (Pulvis jako -.datę jego urodzenia podaje rok 1761). Dziedzic Talun i Osokina (vel Osokna) z Sołohubiszkami. W roku 1812, po przejściu Napoleona do Moskwy, był razem z Adamem Chrapowickim w komisji administracyjnej w Wilnie, kierowanej przez barona Nicolai. Komisja ta zawiadywała żywnością, magazynami i szpitalami. Po żonie odziedziczył dom przy -ulicy Trockiej w Wilnie. W roku 1825 dom ten należał do niego. Później jest własnością hr. Tyszkiewiczów. Umarł w dniu 18 (lub 28?) maja - 1829 roku. Ożeniony był z Marianną Karp herbu własnego, córka Benedykta, w roku 1765 chorążego upickiego, kawalera Świętego Stanisława, i Karoliny z ks. Puzynów, a wnuczką, po ojcu: Jakóba-Ignacego Karpia i Joanny Godebskiej, a po matce: Michała ks. Puzyny herbu Oginiec i Bogumiły Brunnow. Marianna z Karpiów Platerowa umarła w 1828 roku. (Według Pulvisa - w 1823 roku). Ferdynand Plater miał ze swego małżeństwa z Karpiówną dwóch synów zmarłych w niemowlęctwie, z których jeden o imieniu Kazimierz umarł w 1816 roku. G. Puzynina pisze o córce Ferdynanda, Ludwice, występującej w Wilnie w roku 1841 - "*układna i rozumna*". Nie znalazłem nigdzie, ani zaprzeczenia, ani potwierdzenia jej istnienia.

(2) **Jadwiga**, była dwukrotnie zamężna. „Po raz pierwszy za Janem-Kazimierzem, czy też Kazimierzem Syberg, generałem i dziedzicem Dweeten, a po raz drugi za Kazimierzem Platerem, synem Kazimierza-Konstantego (p.w.). Jadwiga miała umrzeć w Dwecie w 1830 roku i tak to podałem z zastrzeżeniami w ustępie o jej mężu (p.w.). Już tam stwierdzam, że żyła jeszcze w 1837 roku, a wydaje mi się że umarła po 1860 roku. Sądzę że to ona jest w 1860 roku dziedziczką dóbr Taluny (189 "*męskich dusz*") w powiecie poniewieskim. Po niej dopiero jest właścicielem Talun jej pasierb Ludwik (p.w.). Kosiński przypisuje Józefowi (pok. XI.) i Rozalii z Platerów jeszcze dwóch synów: Tadeusza i Jana, którzy są nie synami lecz braćmi Józefa (p. n.).

3) **Jan**, o nim niżej.

4) **Tadeusz**, raz wymieniony jako Jan.Tadeusz (pok. XL), syn Jan-Ludwika i Emerencjanny z Platerów, uczeń konwikt w Wilnie.. Estreicher wymienia tytuł pracy wydanej jakoby w roku 1730, jego autorstwa. Rozumiem że jest to błąd w dacie, gdyż jest rzeczą niemożliwą aby już w tym roku Tadeusz mógł być uczniem konwikt i autorem jakiegokolwiek pracy. Jej tytuł pełny brzmi: *"Myśli wybrane z Francuskiej. go, oraz pieśni z Sarbiewskiego Parodye, toż wierszem na różne materye. Przekładania Tadeusza Platera Starosty Dawłuńskiego uczącego się w Konwikcie J.K.M. wileńskim Sztuki Krasomówskiej i Rymotwórskiej. Ex Juvenis? legito haec, vetulus legito ista libenter; Crede mihi iuvenies hic, quod uterque voles. Joan: Ov. Za dozwoleciem Zwierzchności. w Wilnie w Drukarni Królewskiej przy Akademii. MDCCXXX"*. w 8ce, k. 2 i str. 119. Według Pulvisa, był także starostą strubiskim. Tadeusz Plater był, sądzą że już w 1767 roku, szambelanem królewskim. W roku 1780 był, razem z bratem Janem (p.w.), pozwany przez Haudryngów. W tym czasie nie posiada jeszcze żadnego starostwa, gdyż wymieniony tylko jako *"starościc"*. Dziedzic dóbr Hołoty vel Hołotowszczyzny. Nie udało mi się ustalić daty jego zgonu, według Pulvisa umarł przed dniem 1 września 1786 roku. Ożeniony był z Ludwiką (czasem błędnie wymienianą jako Teodora) Gorską herbu Nałęcz, córką Michała (według Stanisława Łozy - Jana-Michała), kasztelana żmudzkiego i kawalera odreru Świętego Stanisława, i jego drugiej żony Marii (Anny?) Jasienieckiej.Woyna herbu własnego, a wnuczką, po ojcu: Antoniego-Andrzeja Gorskiego, chorążego żmudzkiego, i Krystyny Billewicz. Ludwika umarła przed dniem 30 marca 1787 roku. Ich córka jedynaczka

Maria, urodzona w r. 1787, była już w 1819 r. zamężna za ks. Godfrydem (Bogumiłem) Czetwertyńskim (1777-1845), majorem wojsk rosyjskich. Umarła we Florencji dnia 15 czerwca 1825 roku i tam pochowana w kościele S. Maria Novella.

Tadeusz Plater jest przez Kosińskiego błędnie wymieniony jako syn Józefa, a więc swego brata.

5) **Ludwik**, o nim niżej.

6) **Konstanty-Antoni-August**, o którym wspominają tylko Pulvis, Kosiński i Żychliński. Według tych opracowań, miał się urodzić w Wilnie już w lipcu 1754 roku i umrzeć jako niemowlę.

7) **N? córka**, która umarła jako dziecko.

(11., 19, VI.277, 278, IX.280, 281, 21. 689, 705, 706, 708, 22. 447, 458-461,27. a. 11.88,34.111.217-219,37.11.225,41. XVIII. 60, XXIV.348, 352, 55. 1854.1>74, 1861>.648, 1868.619, 62. 701, 65. 11.23, 68., 86. 111.310, 311, 313, 88., 90. 111.312-314, 107. n, 118. VI. gub. Kowno 20, 145.a. 1.417, 148.a. VII., 151. 75, 305, 166. 1.39, 169. 11.230., VII. 648, XI. 59, 521, XIII. 519, XIV. 294, XVa.44, 454, 192. 111.30, IV.284, VI.218., 21~, XIV.66, XV.92, 198. 11-13,15,19,217.111.198-200, IV.110, 191,2,19, V.43, XIII. tab!. XVIII.29, XXVI.57, 58).

3) **Jan** (pok. XI.) urodził się, według Pulvisa, w roku 1759. Był synem Jana-Ludwika i Emerencjanny z Platerów. Odziedziczył po rodzicach dobra Dusiaty i Hołoty Wielkie.

Nazywany błędnie starostą subockim, gdy był jedynie starościcem. Po bracie, a więc chyba po Józefie (por. w.), miał jakoby odziedziczyć starostwo jodkańskie. Wiadomość ta. nie wydaje mi się godną wiary. W latach 1780 i 1781 był pozwany i miał, wspólnie z Fabianem Platerem i bratem Tadeuszem, sprawę o dobra Bałtmujżę i Sussei w Kurlandii z braćmi Haudring: Magnusem kapitanem, Gerardem chorążym, Jerzym podkomorzym, Karolem i Zygmuntem. Sądzę że to on był w roku 1788 dziedzicem dóbr Szarkiszki w parafii Dusiaty. Sądzę też że to także on około roku 1770 odsprzedał Michałowi Weysenhoffowi majątność Strubiszki alias "*starostwo strubiskie*" od Dusiat. Estreicher wymienia go błędnie jako starostę lubockiego. Kosiński wymienia go jako syna Józefa, który w istocie był jego bratem. Według Pulvisa, umarł dnia 1 marca 1789 a pochowany został w Dusiatkach dnia 10 tego miesiąca i roku. Ożeniony był z Anną Wołowicz herbu Bogoria, córką Michała, starosty ugijskiego, i Eleonory Olszańskiej, a według Pulvisa - Eleonory Olszewskiej, skarbnikówny orszańskiej. Anna z Wołowiczów Platerowa była w roku 1799 pozwana przez Cecylię z Żabów Burzyńską, starościcą braśławską. Umarła przed dniem 15 maja 1801 roku. Dzieci Jana i Anny:

(1) **Kunegunda** urodziła się, według Żychlińskiego, w roku 1783. Straszewicz twierdzi że w wieku lat 16 wyszła za mąż. Żychliński datę jej ślubu określa na rok 1805. Jeżeli uwierzyć, dobrze zapewne poinformowanemu, Straszewiczowi, w takim wypadku należałoby przyjąć, że urodziła się później a mianowicie dopiero około roku 1789. Wersja ta wydaje mi się o tyle prawdopodobniejsza, że jej mąż urodził się w roku 1784. Trudno jest przypuścić, aby mógł się ożenić już w 1799 roku. Jej mężem był ks. Gabriel Ogiński, uczestnik kampanii rosyjskiej roku 1812.- Po klęsce Napoleona uchodzą oboje do Francji. W roku 1814 wracają do kraju. W roku 1830 biorą oboje gorący udział w rewolucji i oboje są zmuszeni emigrować po raz drugi do Francji. Po śmierci męża w 1842 roku wróciła. do kraju. Umarła w Wilnie dnia 16 grudnia 1865 roku i tam pochowana. Pulvis jako datę jej zgonu podaje 24 grudnia 1864. Bratkowski i Straszewicz nie szczędzą dla niej gorących słów za jej patriotyzm i wielkie wartości moralne. W Bibliotece Narodowej w Warszawie znajdował się do 1944 roku jej "*album*", rękopis z lat 1831 i 1832, o 40 kartach. Straszewicz wydał w Paryżu jej podobiznę w litografii Deverii.

(2) **Kazimierz**, o nim niżej.

(3) **Adam** (pok. XII.), urodzony w roku 1788. Bierze udział w Kampanii rosyjskiej roku 1812 i jest z Napoleonem w Moskwie. Dziedzic Hołot, które po jego śmierci przeszły na brata Kazimierza. Umarł jako kawaler w roku 1817. Według Pulvisa - w Strawiennikach dnia 17 kwietnia 1815 roku. Pochowany w katakumbach kościoła Misjonarzy w Wilnie.

(4) **Anna**, nie wiem kiedy urodzona, zaślubiła Ludwika □Rokickiego herbu Rawicz, marszałka rzeczyckiego. Umarła "*wkrótce po ślubie*" w 1799 roku.

Według Kosińskiego, Żychlińskiego i Pulvisa, Jan i Anna z Wołowiczów Platerowie mieli mieć jeszcze trzy córki o imionach: **Apolonia**, **Wiktoria** i **Teresa**, które - wszystkie trzy - miały umrzeć jako małe .dzieci. Z nich Wiktoria, według Pulvisa, urodziła się w roku 1783, umarła w Wilnie dnia 8 marca 1796 roku.

(21. 689, 706, 708, 22.458,460,25. 15, 34. III.218, 41. 1.146, XIII.458, XVIII.60, XXIV.348, 352, 55. 1854.574, 62. 701, 86. III. 310, 311, 90. III. 313, 314, 100. 250/938, 148. a. XI., 166.

I. 39, 169. III. 594, XVb. 638, 179., 192. XII. 266, XIV. 66, 366, XV. 229, 196. 64, 198. 12, 13, 15, 19, 217. III. 198-200, IV. 204, 219, V.191, XVII .152).

(2) **Kazimierz** (pok. XII.), syn Jana i Anny z Wołowiczów, według wielu opracowań, miał się urodzić w roku 1799. Data ta jest niemożliwa do przyjęcia, gdyż Kazimierz jest już dojrzałym człowiekiem i ojcem rodziny w roku 1812. Uruski i Pulvis jako rok jego urodzenia podają 1779 i ta data zdaje się odpowiadać prawdzie. Dziedzic Dusiat i Hołotowszczyzny. Często wymieniany jako starosta subocki, co jest oczywistym błędem wynikłym ze złego odczytania tytułu "*starościc subocki*".

Po przejściu armii napoleońskiej na Moskwę, Kazimierzowi Platerowi powierzono formowanie batalionu strzelców pieszych w pułku Józefa Kossakowskiego. W dniu 27 września 1812 roku mianowany został majorem a później, po ustąpieniu mu tej szarży przez Stanisława Szumskiego, także szefem batalionu. Według Straszewicza, Kazimierz Plater miał być razem z bratem Adamem, w Moskwie. Informacja ta nie wydaje mi się umotywowana. Według Br. Gembarzewskiego, pułk strzelców pieszych litewskich nie brał udziału w walkach tej kampanii, poza jedną bitwą pod Cimkowiczami, w początkach listopada 1812 roku. Sądzę że wtedy, a nie później, jak tego dowodzi A. Giller, podjął w Inflantach, razem z N? Mohlem, sprawę uwolnienia włościan z poddaństwa i nadania im własności i praw obywatelskich. Kazimierz Plater ożenił się nie później niż w 1806 roku z Apolinarą Żaba herbu Kościeszka odmienna, córką Tadeusza, wojewody połockiego, kawalera obu polskich orderów, i Ludwiki Kiełpsz herbu własnego, a wnuczką, po ojcu: Jana Żaby, starosty starodubowskiego, i Marianny Pakosz herbu Prawdzic, a po matce: Jerzego Kiełpsza, podczaszego wilkomierskiego, i Zofii Zenowicz herbu Zienowicz. Już po 1812 roku Kazimierz Plater i Apolinara z Żabów żyli w separacji, aż do śmierci Kazimierza, który umarł w Petersburgu dnia 18 grudnia 1819 roku. Pochowany w Dusiatkach. Apolinara z Żabów mieszkała głównie w Wilnie i w swoich dobrach Łużki. W Wilnie pozostawiła piękną pamięć po sobie. Pamiętniki z tych czasów wiele i dobrze o niej mówią. Morawski pisze o niej, przeciwstawiając ją wielu innym paniom ówczesnego towarzystwa wileńskiego, w tych słowach: "*Na czele tych zacnych pań, które święcie przechowywały tradycje lepszych czasów i cnoty, nie zbeszczeszczonej, stała zawsze Apolinara...*" etc. W roku 1829 oszkliliła kosztem około 300 dukatów galerię około obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej, a to jako votum po uzdrowieniu chorego ciężko syna Cezarego. Około 1840 roku sprzedała dobra Łużki w powiecie dzisiejskim Fabiannie z Obuchowiczów Czapskiej. Obszar tych dóbr wynosił wtedy około 8500 morgów. Sądzę że także do niej należały dobra Bortkuszek i świady w powiecie borysowskim, obejmujące 17 wiosek (pomiędzy nimi także wieś Świadcice) o łącznej przestrzeni ponad 19 tysięcy dziesięcin. Według tradycji rodzinnej, dobra te uratowała przed konfiskatą, sprzedażami - fikcyjnymi i prawdziwymi, z których uzyskane fundusze stanowiły podstawę materialnych poczynań jej synów na emigracji (p. n.). Umarła w Wilnie 15 stycznia 1847 roku. Listy jej do różnych osób znajdowały się (błędnie zakatalogowane jako listy Apolinarego Platara) do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Kazimierz Plater i Apolinara z Żabów mieli synów:

a. **Erazma-Ernesta-Henryka**, urodzonego w Wilnie dnia 18 stycznia 1807 roku, który umarł młodo.

b. **Władysława-Ewarysta** (pok. XIII.), o nim niżej.

c. **Cezarego-Augustyna** (pok. XIII.), o nim niżej.

d. **Józefa-Ildelfonsa-Włodzimierza**, urodzonego w Wilnie dnia 28 stycznia 1813 roku, który zmarł jako dziecko, i jakoby

e. **Ryszarda**, który zmarł jako dziecko.

(19. X. 36., 21. 706, 22. 459, 34. III. 219, 220, 47. a. 58, 48. L str. LII, 52. 4, 5, 55. 1854.577, 62 701, 68., 86. III.313, 90. III.314, 315, 100. II.504/2232, 123. 55, 471, 516, 148.a. XL, 151. 101, 122, 130, 331, 332, 166. 1.39, 169. V.837, XI. 635, 182. 28, ~88, 189. XI., 192. XIV. 66, 198. 15, 19, 217. III .199, 324, 325, IV. 424).

b. **Władysław-Ewaryst** (pok. XIII.) , syn Kazimierza i Apolinary Żaba, według większości opracowań, miał się urodzić w Wilnie dnia 7 listopada 1808 roku. Żychliński podaje jednak inną datę, a mianowicie dzień 21 października 1806 roku. W roku 1824 był "*celującym uczniem*" w gimnazjum wileńskim.-Razem z bratem młodszym Cezarym był współdziedzicem dóbr Hołoty a zapewne i Dusiat. Szkoły ukończył w Wilnie. Odbił podróż do Petersburga. W roku 1827 jest na uniwersytecie w Berlinie a zaraz potem wyrusza w dłuższą podróż po Europie. W tej podróży poznał Adama Mickiewicza i z nim wyjechał do Drezna. Zwiedził Niemcy, Austrię, Szwajcarię, Włochy, Francję, Irlandię i Anglię. Zachowany w Bibliotece Narodowej w Warszawie (do 1944 roku) rękopis jego pamiętnika został doprowadzony do dnia 22 lipca 1830 roku i ostatnio był pisany w Anglii. Agaton Giller twierdzi, że wybuch powstania 29 listopada 1830 r. zastał go w Anglii. Od razu udał się do Paryża i tam wydał "*Lagrande semaine des Polonais*" po czym wrócił do Polski. Po przyjeździe do Warszawy wszedł jako poseł z Wilejki do sejmu i w dniu 25 stycznia 1831 roku podpisał sejmowy akt detronizacji Mikołaja I. Przez czas krótki pracuje w biurze spraw zagranicznych Rządu Narodowego, ale rychło wstępuje do armii i jako adiutant generała Samuela Różyckiego odbywa z nim wyprawę litewską, w której się odznacza. Z generałem Henrykiem Dembińskim wraca do Warszawy. Według Adolfa Krosnowskiego, miał być przez Skrzyneckiego odznaczony orderem *Virtuti Militari*, spis jednak kawalerów tego orderu jego nie wymienia. Po klęsce, już w ostatnich miesiącach 1831 roku, jest we Francji aby do śmierci pozostać na emigracji. W Paryżu rozwinął zaraz po przybyciu niestrudzoną działalność patriotyczną w zjednywaniu dla Polski opinii, przyjaciół i pomocy. Już w 1831 roku założył "*Towarzystwo Litewskie i Ziemi Ruskich*" i na zorganizowanym przez to towarzystwo obchodzie miał w dniu 25 marca 1832 roku wielką mowę. W roku 1832 odbył podróż do Anglii i tam, jako poseł narodu polskiego, przyjął w Birmingham sławny adres ze "*stu tysiącami*" podpisów. W latach 1833-1836 wydawał i redagował założoneprzez siebie pismo "*Le Polonais, journal des interets de l'Europe*". W latach 1840-1848 jest redaktorem i wydawcą "*Dziennika Narodowego*", w którym jest za uwłaszczeniem włościan. Choć bliski księciu Adamowi Czartoryskiemu, występował w "*Dzienniku*" przeciwko monarchicznym planom niektórych działaczy z jego otoczenia. Majątek jego w Polsce (Dusiaty)- uległ konfiskacie, ale dzięki wielkiej -energii jego matki, zarówno on jak i jego brat Cezary, otrzymali od niej znaczne kwoty (p.w.). Ta pomoc otrzymywana początkowo w Paryżu a potem w Szwajcarii pozwalała mu nie tylko łożyć znaczne środki na cele ogólne, ale także utrzymywać stosunki z wpływowymi osobami i te dla ,Polski zjednywać. Dzięki ,niemu Karol hr. de Montalembert zbliżył się z Adamem Mickiewiczem.-Władysław Plater łożył wiele na

wydawnictwa. Przyczynił się poważnie do wydania *"Pamiętek starego szlachcica litewskiego"* Henryka Rzewuskiego. Ustalił i odtworzył teksty wykładów paryskich (*"Cours de litterature slave"*) Adama Mickiewicza. Jego staraniem doszło do skutku ich wydanie. W roku 1840 znowu. odbył podróż do Anglii, tym razem głównie dla obrony zagrożonych praw Wolnego Miasta Krakowa. W tym samym roku powrócił do Paryża. Jakoby już w roku 1844 przeniósł się na stałe do Szwajcarii, gdzie w roku 1846 kupił od dr. Kaspra Nageli jego pięknie położoną rezydencję koło Kilchberga pod Zyruchem. Nazwał ją *"Broelberg"*. Jednocześnie, ale nie wiem jak długo jeszcze potem, ma mieszkanie w Paryżu pod numerem 1, przy ulicy St. Thomas d'Aquin, w 7-iej dzielnicy. W roku 1848 został przez swoich dawnych kolegów sejmowych wezwany do Paryża i *"jako ich delegowany udał się do Frankfurtu nad Menem, gdzie był zebrany pierwszy parlament niemiecki, aby czuwać nad prawem Polski do bytu niepodległego"*. W roku 1851 i następnych bawił kilkakrotnie w Paryżu i w Londynie, zawsze w sprawach Polski. Wybuch powstania styczniowego spowodował Władysława Platera do rozwinięcia w Szwajcarii wzmożonej działalności. Założył w Zurychu codzienne pismo w niemieckim języku, pod nazwą *"Der weisse Adler"*. Utworzył *"Komitet szwajcarsko-polski"*, w którym pracował obok zjednanych przez siebie miejscowych dygnitarzy. Komitet ten stał na czele 25 komitetów kantonalnych. Głównym celem tej organizacji było zbieranie ofiar i wysyłanie do Polski broni i amunicji. Rząd Narodowy w Warszawie, dekretem z dnia 30 marca 1864 roku, zamianował go agentem politycznym Polski w Szwajcarii, a to dla zapewnienia jego akcji charakteru bardziej oficjalnego. Po upadku powstania, założył w Zurychu agencję polską dla opieki nad przybywającymi do Szwajcarii Polakami. W roku 1864 jeździł do Paryża aby założyć tam towarzystwo o nazwie *"Oeuvre du Catholicisme en Pologne"*. W dniu 2 maja 1867 roku ogłosił list otwarty do ks. O. Bismarka zwalczając wypowiedziane w Reichstagu jego poglądy na sprawę Polski. W roku 1868 jeździł do Węgier. W tym samym roku założył w Zurychu *"Towarzystwo Naukowej Pomocy"* i zorganizował obchód, w dniu 16 sierpnia, stuletniej rocznicy konfederacji Barskiej, którą potem upamiętnił ufundowanym w Rapperswilu pomnikiem. W dniu 18 lipca 1869 roku a potem powtórnie, w dniu 23 kwietnia 1871 roku, podpisał z gminą miasta Rapperswilu umowę na dzierżawę, w ciągu 99 lat, zamku tamtejszego celem urządzenia w nim muzeum polskiego. W ten sposób położył podwaliny pod najważniejsze dzieło swego życia. Powstałe z jego inicjatywy, jego trudem i kosztem, muzeum w Rapperswilu stało się na długie lata, bo aż do 1918 roku, rodzajem sanktuarium uczuć narodowych dla Polaków i to zarówno rozsianych po całym świecie, jak i pozostałych w kraju. Oficjalne otwarcie muzeum nastąpiło dnia 23 października 1870 roku. Aktem fundacyjnym, podpisanym w dn. 14 kwietnia 1881 roku, Władysław Plater oddał stworzone przez siebie dzieło na własność Narodowi Polskiemu. Jak przedtem zabiegał o stworzenie podstaw prawnych i materialnych dla nowej placówki, tak od czasu gdy została stworzona, zaczął zabiegać o zgromadzenie w jej salach wszystkiego co rozproszone po świecie stanowiło pamiątki narodowe. Nie szczędził w tej akcji trudu i środków. Po długich zabiegach udało mu się nabyć od pastora Emanuela Westa szablę księcia Józefa Poniatowskiego (dar Napoleona) i ofiarować ją do Muzeum. Jego biblioteka weszła cała w skład biblioteki rapperswilskiej. Umarł w Broelbergu w dniu 22 kwietnia 1889 roku, a pochowany został na podwórku zamkowym w Rapperswilu. Jak w styczniu 1831 był najmłodszym z posłów sejmu rewolucyjnego, tak teraz umarł jako ostatni z nich. Jego popiersie zdobiło salę schodową Muzeum. Na tablicy wmurowanej w ścianę gmachu Biblioteki Polskiej w Paryżu jego nazwisko widnieje do dzisiaj dnia pomiędzy nazwiskami osób szczególnie dla tej Instytucji zasłużonych. Zygmunt Miłkowski (Teodor Tomasz Jeż) napisał o nim: *"Polska mu serce i głowę zapęłniała."* Kochał ją i myślał o niej, pragnąc jej służyć jak najskuteczniej. I służył - służył jak mógł i umiał. Biblioteka Narodowa w Warszawie posiadała do 1944 roku ogromny zbiór jego całozyciowej korespondencji, a pomiędzy innymi także z Adamem Mickiewiczem,

Joachimem Lelewelem. Ponadto w zbiorach tej Biblioteki znajdowały się jego notaty, rękopisy różnych artykułów, akty prowadzonych spraw i procesów, oraz dziennik jego podróży z Wilna do Petersburga i potem za granicę, w okresie od 25 lipca 1827 do 22 lipca 1830 roku. Władysław Plater pisał wiele artykułów, nekrologów, wspomnień itp. w różnych językach. Tłumaczył różne prace z francuskiego na polski. Obszerny spis jego prac ogłoszonych drukiem podam na końcu tej monografii, w dodatkach. Władysław Plater w 1844 roku ożenił się w Szwajcarii (Wilczyński nic o tym nie wie, a Z. Miłkowski pisze niejasno) z wybitną niemiecką aktorką dramatyczną Karoliną Bauer, urodzoną w Heidelbergu w dniu 28 maja 1808 roku, córką Henryka, rotmistrza wojsk badeńskich, który poległ pod Aspern w roku 1809, i Christiane Stockmar, bliskiej krewnej barona Chr. Stockmar, znanego niemieckiego męża stanu (1787-1863). Karolina Bauer porzuciła ostatecznie scenę w 1844 roku i od tego czasu, aż do zgonu w dniu 18 października 1877 roku, zamieszkiwała w Broelbergu. Pochowana obok Władysława, w Rapperswilu. Jej korespondencja, dokumenty, rękopisy, wiersze na jej cześć, druki itp. znajdowały się od 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Wydała dwa tomy swoich wspomnień pod tytułem: "*Aus meinem Bühnenleben*". Tam dwie jej podobizny według fotografii. Po jej śmierci wyszły te wspomnienia po francusku pod tytułem: "*Les confessions d'une comedienne*". Według Maliszewskiego, w roku 1878 miała się ukazać w przekładzie polskim ta sama praca pod tytułem: "*Z pamiętników artystki*".

(14. 1.3-12, 15. str. I., 121, 17.c., 17.d., 21.690, 22. 447, 28.,29. 1.145; 146,150, n. tom. n.141, 34. III.219, 220, 36.8. 1.1116, 36.d. n.514, 36.e. IV. 262, 36.f.Xn.1149, 36.h. 1.605, 36.i. n.459,XV1.20, 36.j. XI. 526, 36.l. XII.282, 41. L30,52. 6-9, 14, 17, 18, 21, 22, 24-29, 31, 32, 35-40, 42, 55. 1854.577, 62. 701, 68., 68.c., 77. 33, 372, 86. n1.313, 90. III.314, 315,95. 1837/8.304, 1846.377, 100. 95/307, 146/428, 172/547, 208/770, 233/886, 237/887, 246/922, 923, 268/1031, 334/1265, 336/1266, n .122/ 1553, 128/1569, 258/1797, 407/2040, 504-513/2231-2242, 2244, 525/ 2264, 530/2268, 108. 311, 113. IV. 38, 119. III. 508, 120. 309, 310, 312, 313, 121., 145. 208,227.,147.1889.85,148.8. XI., 166..1.39, 169. V.837, XL635, 182.28, 192. XIV.66., 194. I. str. XVIII, n. str. ,VII, .198. 19, 23, 217. nL199, XII. 345)

c. **Cezary-Augustyn** (pok.XIII.), rodzony młodszy brat Władysława; twórcy muzeum w Rapperswilu, urodził się w Wilnie dnia 5 (według Pulvisa - 8) września 1810. Od roku 1819 uczęszcza tam do szkół, a wraku 1824 jest, tak jak i brat Władysław "*celującym uczniem*". Następnie kształci się w Warszawie. Zdolny matematyk. Sam, lub może wspólnie z bratem Władysławem, jest właścicielem dóbr Dusiaty a zapewne także dóbr Hołotowszczyzna w powiecie wiłkomirskim. W skład tych dóbr wchodziły wsie Hołoty vel Ołoty; Slepściszki, Bugajliszki i Druskie. W roku 1829 ciężko chorował. Wybuch rewolucji 29 listopada 1830 roku zastał go w Warszawie. Wyjechał zaraz potem na Litwę. Bierze udział w pracach zorganizowanego w Wiłkomierzu zarządu cywilnego. Tworzy oddział ochotników i staje na jego czele. Walczy prawie zawsze razem ze swoją krewną Emilią. Po wkroczeniu grupy generała Chłapowskiego na Litwę, przyłącza się do niej ze swoją partią i zostaje mianowany szefem 4-goszwadronu w 6-ym pułku strzelców konnych, w stopniu kapitana. Tak jak i Emilia, nie uchodzi do Prus z Giełgudem, lecz w chłopskim przebraniu przedziera się do Warszawy. Po przybyciu do stolicy zostaje powołany do sejmu jako poseł z powiatu wileńskiego. Przyłącza się do rewolucji z dnia 25 stycznia. 1831 roku i (post factum)

podpisuje akt detronizacji Mikołaja I Dnia 30 sierpnia otrzymuje złoty krzyż Virtuti Militari. Według Stanisława Łoza, miał być, jako szef szwadronu w 6-ym pułku strzelców konnych, odznaczony krzyżem kawalerskim Legii Honorowej: Daty dekoracji Łoza nie podaje. Nie umiem znaleźć wytłumaczenia: dla tej wzmianki. Po klęsce emigruje do Francji i jest w Paryżu już w ostatnich miesiącach roku 1831, nie wiem czy nie jednocześnie z bratem Władysławem. Pogłębia swoją wiedzę wiele studiując. Cały jego majątek po ojcu został skonfiskowany. Był materialny jego, tak jak i jego brata Władysława, jest zapewniony dzięki akcji ich matki. Pisałem o tym wyżej. W Paryżu rozwija ożywioną działalność patriotyczną i katolicką. W utworzonym z inicjatywy brata "*Towarzystwie Litewskim*" (p.w.) piastuje od początku urząd prezesa. Pod koniec 1832 roku zorganizował przy tym towarzystwie instancję stwierdzającą stopnie wojskowe uczestników powstania na Litwie. Organizuje pomoc dla emigrantów z Litwy, byłych słuchaczy uniwersytetów i ułatwia im studia. "*Towarzystwo Litewskie*" działa pod jego przewodnictwem do 1834 roku. Koło jego bliskich i zażytych przyjaciół stanowią ludzie tej miary co: Adam ks. Czartoryski, Karol hr. Montalembert, Juliusz Słowacki, Bohdan Zaleski, Władysław hr. Zamoyski, Stefan Witwicki i im podobni. Około roku 1838 przenosi się do Rzymu, wysłany tam przez księcia Adama Czartoryskiego na kierownika agencji, której zadaniem było informowanie Stolicy Apostolskiej o sprawach Kościoła w Polsce. W Rzymie przebywał zdaje się do 1844 roku i chyba w tym czasie, a nie w 1846 roku, jak to twierdzi Krosnowski, przeniósł się do Wielkopolski. W roku 1845 nabył od Niemca C. F. Bandelowa dobra Góra z Szymanowem, Górką i Tworzykowem (razem 4882 morgi) koło Śremu. Za pierwszą żoną wziął w posagu wielkie dobra w okolicach Końskich i Opoczna w ziemi radomskiej (p. n.), a nie wiem czy jego druga żona nie była dziedziczką jakichś posiadłości ziemskich na Wołyniu. Jego rezydencją był majątek Góra. Jak kiedyś w Paryżu, tak teraz w Poznańskim, rozwinął ożywioną działalność społeczną. Jemu zawdzięcza Wielkopolska powstanie tamtejszego obozu konserwatywnego i katolickiego. Odgrywając w tym ruchu główną rolę, współpracuje w nim z takimi działaczami jak: Jan Koźmian, Dezydery Chłapowski, Tytus Działyński i inni. Dom jego w Górze jest promieniującym szeroko ośrodkiem myśli katolickiej, ale także i pomocy i przykładu dla okolicy. Cezary Plater był prawdziwym dobrodziejem i opiekunem pobliskiego miasta Śremu. Bierze udział w pracach Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. Przyczynił się poważnie do założenia muzeum w Rapperswilu. Umarł nagle, w pełni sił i pracy, w Górze (parafia Śrem), dnia 9 lutego 1869 roku. Na jego pogrzebie w Jaskowie miał, w dniu 12 lutego 1869 roku, kazanie ksiądz Florian Stablewski. Znane są dwie jego podobizny w litografii, wydane staraniem J. Straszewicza. Jego nazwisko zostało wyryte na tablicy "*Zasłużonych*" w paryskiej Bibliotece Polskiej. Jego obfita korespondencja, różne papiery i dokumenty, znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Cezary Plater był dwukrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną była (ślub w Dreźnie dnia 2 października 1843 roku) Stefania Małachowska herbu Nałęcz, urodzona dnia 3 (według Pulvisa - 5) kwietnia 1819 roku, córka hr. Ludwika-Jakuba-Jana, dziedzica dóbr Białaczów, kawalera maltańskiego i senatora-kasztelana, i Ludwiki Komar herbu Lilie, Damy honorowej maltańskiej i Damy Krzyża Gwiazdowego, a wnuczka po ojcu: Antoniego Małachowskiego, wojewody mazowieckiego, kawalera obu polskich orderów, i Katarzyny Działyńskiej herbu Ogończyk. Wniosła mężowi, a ściśle - swojemu synowi, odziedziczone po ojcu dobra Niekłań, Białaczów, Chlewiska i inne, w guberni radomskiej. Umarła na cholera w Warszawie dnia 16 sierpnia 1852 roku. Dnia 3 września tego roku odbyło się w Dieppe nabożeństwo żałobne za jej duszę, na którym kazanie żałobne wygłosił i zasługi jej podniósł ksiądz Aleksander Jełowicki. Jej korespondencja z Władysławem Platerem znajdowała się w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Dnia 2 maja 1859 roku, a nie 1861, jak błędnie podają niektóre opracowania, Cezary Plater zaślubił hr. Julię Bobrińską, urodzoną w Saratowie dnia 4 lutego 1823 roku, damę dworu rosyjskiego, wdowę po zmarłym w 1855 roku hr. Waldemarze

Jezierskim, córkę hr. Pawła Bobrińskiego i Julii Bielińskiej herbu Junosza a wnuczkę, po ojcu hr. Aleksego Bobrińskiego (syna Grzegorza Orłowa i cesarzowej Katarzyny II) i Anny bar. Ungern-Sternberg, a po matce: Stanisława hr. Bielińskiego, marszałka nadwornego koronnego, i N?N? Julia z hr. Bobrińskich, po śmierci Cezarego Platera, zaślubiła w 1871 roku Georges Vignolles de Juillac. Umarła w Nicei dnia 27 stycznia 1899 roku. Mimo że katoliczka i z tej przyczyny nie dopuszczana na dwór rosyjski, wykorzystywała swoje wielkie stosunki w Petersburgu dla pomocy Polakom zesłanym za powstanie 1863 roku. Pomędzy innymi, dzięki niej powróciła z Syberii w 1865 roku Zofia z Koźmianów Józefowa Przewłocka z Woli Gałęzowskiej, znana działaczka oświatowa. Listy Julii z Bobrińskich znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej. Potomstwo Cezarego-Augustyna Platera: z I-go małżeństwa:

a) **Ludwik-Kazimierz-Aloizy-Stanisław**- etc., o nim niżej.

b) **Maria**, urodzona w Górze dnia 13 (według Pulvisa - 30) listopada 1845 roku. W roku 1874 zaślubiła w Warszawie ks. Stanisława Czetwertyńskiego, urodzonego w 1838 roku, szambelana dworu rosyjskiego. Umarła przed 1895 rokiem. Odziedziczyła po matce dobra Borkowice w Królestwie.

c) **Jadwiga-Stefania**, urodzona dnia 30 marca 1848 roku, która dnia 5 października 1871 roku zaślubiła w Warszawie ks. Karola-Wilhelma-Michała Radziwiłła z Towian. Jej listy do Władysława Platera znajdowały się w Bibliotece Narodowej w Warszawie.

z II-go małżeństwa:

d) **Cezary**, a ściśle jakoby Cezary-Maria-Karol-Barnaba (pok. XIV.), urodzony dnia 11 maja 1860 roku. Cezary około roku 1890 był dziedzicem dóbr Szymanowo z Tworzykowem (około 1247 hektarów), a około 1899 roku także majątku Buszcin (?), również w okolicy Śremu. Sądzę że następnie także i majątek Góra musiał należeć do niego, bowiem w roku 1926 wdowa po nim tam stale zamieszkiwała. Cezary hr. Plater w dniu 21 lipca 1914 roku zaślubił Alinę-Helenę-Wandę Witte, córkę Ernesta i Wiktorii z Putiatyckich. Umarł w. dniu 28 lutego 1916 roku, a wdowa po nim, Alina z Wittów w dniu 29 stycznia 1931 roku zaślubiła :generała Sergiusza Zahorskiego, szefa gabinetu wojskowego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Generał Zahorski umarł w Londynie dnia 4 czerwca 1962 roku. Synem Cezarego i Aliny z Wittów był

Cezary-Rodryg-Krystyn-Adam (pok. XV.), urodzony dnia 23 sierpnia 1916 roku, który w 1962 roku mieszkał w Niemczech. Nie znam jego losów.

e) **Stanisław**, według Gothy mylnie - Juliusz, (pok. XIV.), urodzony dnia 11 czerwca 1861 czy może 1862 r., dnia 29 stycznia- 1888 r. zaślubił w Berlinie, w kościele świętej Jadwigi, baronównę Olgę von Schlippenbach. Oboje z żoną już w roku 1897 zamieszkują stale w Nicei, w willi Clairmont, na 116 Bd Carnot, a czasem w Warszawie, Aleje Jerozolimskie 28. Stanisław hr. Plater umarł w Nicei, na wiosnę roku 1942. Nie znam losów jego żony. Córka tego małżeństwa:

Julia umarła - jako panna - w Nicei w 1946 lub 1947 roku.

f) i g) **Józef i Kazimierz** umarli jako małe dzieci, Józef w 1856 roku.

(17.a. II.224, 225/1630-1632, 17.c., 17.d., 18., 21. 417, 599, 706-708, 22. 459, 460, 24. 1.310, 311, 33., 34. II.173, 174, III.219, 220, 36 f. XII. 1149, 36.j. XI. 526, 37. II. 220, 41. III. 421, IV. 354, 52. 6-9, 14, 22, 55. 1868.619, 62. 701, 66. IV., 68., 74., 77. 33, 372, 85. VII .173, 86. III. 313, 90. III. 314, 315, 95. 1837/8.303, 304, 1846.337, 100. 146/428, 236/886, 249/934, 262/1009, 334/1265, 532/2271, 104. 66, 113. IV. 38, 146. VI. 363, 455, 456, 145. III. 228, 230, 297, 148. a. XI., 1151. 101, 122, 130, 156. 43, 166. 1.39, 169. 1.453, II.167, 230, 688, V.837, VII.525, X.761, XI.635, XII.42, 113, 14,688,179.,182.28,188,192. III.28, X.176, 177, Xrv.66, XV.150, 198. 19, 23, 24, 201. 14, 16, 210., 212. 139, 216. 318, 319, 217. III .199, 200, IV. tabl. V. Radziwiłłów, V.124, 369, XI. 152, 183, tabl!. Rzew., XIII. 176, XV.305, XVIII.226, XXII.55).

a) **Ludwik-Kazimierz-Aloizy-Stanisław-** etc. (pok. XIV.), syn Cezarego-Augustyna z jego pierwszego małżeństwa (ze Stefanią Małachowską), urodził się dnia 6 października 1844 roku w Górze koło Śrema. Po matce odziedziczył wielkie i uprzemysłowione dobra w guberni Radomskiej a mianowicie: Niekłań, Białaczów z Rudą i Skroniną, Chlewiska i Pawłów. Nie wiem czy odziedziczył czy raczej kupił, od Wielogłowskich, dobra Bliżyn z Furmanowem. Istniejące we wszystkich tych dobrach kopalnie rudy żelaznej i fryszerki rozszerzył do poziomu poważnych zakładów. Jego kopalnie i huty zatrudniały w 1893 roku ponad 1100 robotników. Dobrodziej kościołów. W roku 1887 ufundował, kosztem 900 rubli, ołtarz w kościele niekłańskim. W roku 1896 głównie jego kosztem został wybudowany nowy kościół, pod wezwaniem świętego Ludwika w Bliżynie. Listy jego i jego żony do Władysława Platera w Rapperswilu znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. W dniu 2 października 1869 roku ożenił się z Zofią (według Pulwisa □ Konstancją-Julią-Zofią) Dzierżykraj Morawską herbu Nałęcz, urodzoną w 1848 roku, córką Kajetana, dziedzica Jurkowa, i Józefy Łempickiej herbu Junosza, a wnuczką, po jocu: Kajetana Dzierżykraj Morawskiego i Julii Załuskowskiej herbu Rola, a po matce: Ludwika Łempickiego, dziedzica Planty i Iwanisk, senatora-kasztelana, i Konstancji Sołtyk herbu własnego. Ludwik umarł dnia 22 września 1909 roku w Krakowie i tam został pochowany 25 t. m. i r.

Jego potomstwo:

(a) **Zygmunt-Stefan-Marian-Pius**, o nim niżej.

(b) **Edward-Cezar-Marian-Teodor**, o nim niżej.

(c) **Konstanty-Wiktor-Marian-Józef** .(pok. XV.), urodzony w Niekłaniu dnia 23 grudnia 1872 roku, dziedzic po rodzicach Chlewisk i Pawłowa, które to dobra sprzedał w 1912 roku, za 1.200.000 rubli, hr. Wł. Pusłowskiemu. Wybitny działacz konserwatywny. Od dnia 12 listopada 1914 roku jest członkiem Komitetu Obywatelskiego w Warszawie, którą opuszcza w lipcu 1915 roku. W roku 1926 zamieszkuje stale w Warszawie (ul. Smolna 30). Umarł wkrótce po tej dacie, bezżennie. W roku 1922 wyszła w Warszawie jego praca pod tytułem: "*W sprawie konserwatyzmu w Polsce*".

(d) **Józef-Augustyn-Marian-Ignacy**, o nim niżej.

(e) **Ewa**, bliźnia siostra poprzedniego, umarła w kilka dni po urodzeniu.

(f) **Henryk-Marian-Ludwik** (pok. XV.), urodzony w Niekłaniu dnia 15 lipca 1876 roku. Dziedzic po ojcu dóbr i zakładów bliżyńskich. Umarł jako kawaler.

(g) Ludwik, urodzony w Niekłaniu dnia 6 marca 1880 roku, umarł nazajutrz.

(19. XV. 306, 21. 707, 708, 22. 459, 460, 33., 79. 1916.54, 1917.46, 90. III. 315, 100.236/886, II, 17 11316.C., 141. 62, 65, 148. 1922, 2267, 148.8. XL, 169. II.1424, 172. 94, 192. XI,259, XIV.66, 67, 201. 3, 6, 16, 42, 168, 169, 171, 210. 217., III. 200., XIII.183, XXIII. 74, 76, 79).

(a) **Zygmunt-Stefan-Marian-Pius** (pok. XV.), syn Ludwika i Zofii z Morawskich, urodził się w Jurkowie dnia 15 sierpnia 1870 roku. Na pamiątkę jego urodzin, rodzice ofiarowali do kościoła w Niekłaniu srebrny kielich mszalny. Po ukończeniu leśnictwa na Akademii królewskiej w Tharand pod Dreznem, około roku 1893, nie wiem czy nie uzyskał doktoratu na wydziale filozoficznym uniwersytetu w Heidelbergu. Po ojcu objął w działach dobra białaczowskie, w powiatach koneckim i opoczyńskim guberni radomskiej, z piękną rezydencją w Białaczowie, wybudowaną w 1800 roku dla Stanisława Małachowskiego przez architekta Jakuba Kubickiego. Widok pałacu białaczowskiego podał krakowski "*Architekt*" (1924 str. 80). Właściciel bogatego archiwum po Małachowskich. Działacz polityczny. Umarł w Białaczowie 17 czerwca 1934 roku. W dniu 30 sierpnia 1899 roku zaślubił w Popieluchach Annę Brzozowską herbu Belina, urodzoną w Krakowie dnia 13 lipca 1880, która umarła tamże dnia 20 grudnia 1964 roku, córkę Jana, dziedzica Popieluch, i Heleny Grocholskiej herbu Syrokomla, a wnuczkę, po ojcu: Zenona-Izydora-Antoniego Brzozowskiego, marszałka szlachty guberni podolskiej, i Elżbiety (Elizy) hr. Zamoyskiej herbu ffelita, a po matce: Henryka Grocholskiego i Ksawery Brzozowskiej herbu Belina. Dzieci hr. Zygmunta Platerra i Anny z Brzozowskich, wszystkie (z wyjątkiem Heleny) urodzone w Białaczowie:

aa. **Maria-Ludwika**, urodzona dnia 11 grudnia 1900 roku, która 8 lipca 1926 roku zaślubiła w Białaczowie Stanisława Rostworowskiego. herbu Nałęcz.

bb. **Eliza-Maria-Felicja**, urodzona 23 listopada 1901, która dnia 18 marca 1936 roku zaślubiła tamże hr. Stanisława Kwileckiego herbu Byliny vel Szreniawa odmienna, zamordowanego w 1939 roku przez Niemców.

cc. **Anna-Leonia-Maria**, urodzona dnia 28 czerwca 1903, która dnia 20 sierpnia 1921 roku zaślubiła tamże hr. Jana Ostrowskiego herbu Rawicz, dziedzica Ujazdu koło Tomaszowa.

dd. **Ludwik-Jan-Hubert** (pok. XV!), urodzony dnia 17 grudnia 1904 roku. Oficer kawalerii wojsk polskich. Po pięcioletniej niewoli w. obozach niemieckich umarł w Loreto, we Włoszech, dnia 22 maja 1946 roku.

ee. **Helena-Maria**, urodzona w Krakowie 4 lutego 1906, która dnia 16 lutego 1931 roku zaślubiła w Warszawie hr. Ludwika Myciejskiego herbu Dołęga.

ff. **Stefania**, urodzona 2 listopada 1907, która dnia 29 lipca 1944 roku zaślubiła w Warszawie Edmunda Moszyńskiego, syna Edmunda i Anny z Osuchowskich.

gg. **Konstanty** (pok. XVI.), urodzony dnia 19 września 1909 roku, który, po ukończeniu wydziału prawa z tytułem magistra, wstąpił do Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Od dnia 1 sierpnia 1938 roku był urzędnikiem konsulatu Rzeczypospolitej w Pittsburgu. Ożenił się w dniu 1 listopada 1941 roku z Gryzeldą Deringer. Ich dzieci:

aa) **Zygmunt** (pok. XVII.), urodzony 20 października 1943,

bb) **Marek-Ludwik** (pok. XVII.), urodzony dnia 15 marca 1945 i

cc) **Stefania-Anna**, urodzona dnia 14 lipca 1953 roku.

hh. **Teresa**, urodzona dnia 18 października 1912 roku.

(19. II.197, 21. 707, 708, 22. 459, 460, 24.8., 29. I wyd. 11, 33., 56., 68.c., 76. 45, 46, 90. III.315, 106. 111.112, 148.8. XI, 150. 27, 159. 1939.287, 163., 172. 94, 192. II,41, Xrv.66, 67, 201. 169, 203. 12, 23, 24, 324, 210., 211. 234, 217. III. 200, XIII.22, 24, XXII. 179, 183).

(b) **Edward-Cezar-Marian-Teodor** (pok. XV.), syn Ludwika i Zofii z Morawskich, urodził się w Niekłaniu dnia 9 listopada 1871 roku. Już w roku 1909 jest dziedzicem dóbr Osuchów koło Mszczonowa pod Warszawą. Jego portret malowany przez Michała de Laurans, był wystawiony. w roku 1910 w warszawskiej. "*Zachęcie*". Tygodnik "*świat*" pomieścił jego reprodukcję. W roku 1926 zamieszkuje wraz z żoną w Osuchowie i w Warszawie (ulica Bednarska 22). Zmarł dnia 17 sierpnia 1958 roku w Warszawie. Dnia 19 czerwca 1900 roku zaślubił w Wace hr. Joannę Tyszkiewicz, córkę Jana-Witolda-Emanuela, dziedzica Waki, i Izabelli (Hortensji) z hr. Tyszkiewiczów, a wnuczkę, po ojcu: hr. Józefa Tyszkiewicza, dziedzica Waki, marszałka szlachty powiatu oszmiańskiego i Anny Zabiello herbu Topór, a po matce: hr. Wincentego Tyszkiewicza, marszałka szlachty powiatu borysowskiego, i ks. Eleonory Czetwertyńskiej. Joanna umarła dnia 8 lipca 1928 roku. Ich potomstwo:

aa. **Izabella**, urodzona w Wilnie dnia 12 stycznia 1902 roku.

bb. **Krystyna**, urodzona 10 lutego 1903 roku w Osuchowie i tam dnia 19 lipca 1927 roku zaślubiona przez ks. Artura Radziwiłła, dziedzica Rytwan, który poległ w 1939 roku.

cc. **Jan** (pok. XV!), urodzony 4 kwietnia 1905, zmarł 26 sierpnia 1936 w Petrykozach. Z zaślubionej w dniu 3 maja 1930 roku Janiny Meyer (I° voto Wilimowskiej), córki Jana i Amelii Mader, pozostawił syna

Andrzeja (pok. XVII.), urodzonego w Krynicy dnia 25 lutego 1931 roku, który w dniu 12 maja 1951 roku zaślubił Ewę Solską, (córkę Adama i Anny Trojanowskiej) a po rozejściu się z nią w 1953 roku, w dniu 9 stycznia 1954 roku zaślubił w Warszawie ks. Różę Radziwiłł, urodzoną 25 grudnia 1934 roku, (córkę ks. Artura i hr. Krystyny Broel-Plater, p. w.).

Syn hr. Andrzeja z I-ego małżeństwa

(aa) **Andrzej** (pok. XVIII.), urodził się w Otwocku dnia 10 maja 1952 roku.

Dzieci hr. Andrzeja z II-ego małżeństwa

(bb) **Krystyna-Maria**, urodzona 13 listopada 1954,

(cc) **Jan-Krzysztof** (pok. XVIII.), urodzony 7 maja 1956,

(dd) **Jerzy** (pok. XVIII.), urodzony 19 grudnia 1957 i

(ee) **Natalia**, urodzona 23 czerwca 1961 roku.

dd. **Edward** (pok. XV!), urodzony w roku 1906, poległ, jako kawaler, dnia 12 listopada 1939 roku pod Mińskiem Mazowieckim.

ee. **Zygmunt** (pok. XV!), urodzony 14 grudnia 1907 roku, który dnia 20 września 1934 roku zaślubił w Warszawie Marię Rostworowską herbu Nałęcz, urodzoną w Limie (Peru) dnia 8 sierpnia 1915 roku, córkę Jana-Jacka i Rity de Tovar. Małżeństwo to się rozeszło, a następnie hr. Zygmunt zaślubił w Limie dnia 7 września 1952 roku Walentynę Axentowicz, córkę Jana i Natalii Maciejewskiej. Jego córki:

aa) (z I-ego małż.) **Krystyna**, urodzona 23 lutego 1936 roku, która dnia 24 kwietnia 1957 zaślubiła Julio. Gallo-Perez, i

bb) (z II-ego małż.) **Anna**, urodzona w Limie 2 sierpnia 1953 roku.

ff. **Joanna**, urodzona w lipcu 1910 roku, zamężna za Hieronimem Siemieńskim herbu Leszczyc, dziedzicem Silnicy koło Radomska.

(21. 707, 708, 954, 958, 960, 22. 459,460, 24.a., 33., 56., 76. 10, 90. III.315, 148.a. XI., 158. 11.930,967 163.172. 94, 184. 1910.52.9,189. 50, 54, 192. XIV. 66, 67, 210., 217. III.200, XXIII.182, 187).

(d) **Józef-Augustyn-Marian-Ignacy** (pok. XV.), syn Ludwika i Zofii z Morawskich, urodził się w Niekłaniu dnia 10 (11) marca 1874 roku. Już w roku 1909 dziedzic dóbr Niekłań w powiecie koneckim. Dnia 26 kwietnia 1898 roku zaślubił w Maciejowicach hr. Elizę vel Elżbietę Zamoyską herbu Jelita, urodzoną w Podzamczu dnia 3 września 1874 roku, córkę Stanisława, dziedzica Podzamcza, i Róży-Marii-Ewy Potockiej herbu Pilawa, rodzoną siostrę Teresy z hr. Zamoyskich zamężnej za hr. Ludwikiem Plater-Zyberk (pok. XIV., p. w.). Józef hr. Plater zmarł w Krakowie dnia 31 marca 1944, a jego żona w Podzamczu dnia 3 marca 1939 roku. Ich córki:

aa. **Zofia-Maria**, urodzona dnia 25 marca 1900 roku. Na pamiątkę jej urodzin, rodzice ofiarowali kielich mszalny do kościoła parafialnego w Nieklaniu. Zameżna za hr. Franciszkiem a Paulo Zamoyskim.

bb. **Róża**, urodzona, w roku 1901-, zameżna za ks. Władysławem Lubomirskim (1897-1927).

cc. Maria, urodzona w 1905 roku, a zmarła w październiku 1959 roku, zameżna za E. Brzezickim, profesorem Uniwersytetu Jagiellońskiego.

(21. 707, 708, 1021, 1022.,1031, 22.459, 460, 33., 68.c., 69.f., 76., 90. III.315, 148.a. XI., 157., 171. 1938/9.260, 172. 94, 192. XIV. 66, 67, 201. 168-170, 210., 217. 111.200, XXI.I89, 195, XXIII.182).

5) **Ludwik** (pok. XI.), syn Jana-Ludwika i Emerencjanny Plater, dziedzic Antuzowa, Piotrowszczyzny, Czyczyry, Sztyniszek i Grawenburga, był już w roku 1772 "*po bracie Józefie*" starostą giegobrodzkim, a był także starostą szmilgowskim czy smildowskim. Umarł w roku 1788. Według Pulvisa - dnia 23 sierpnia 1787 roku w Wilnie. Ożeniony był z siostrą swojej bratowej, Janowej (p.w.), Kunegundą Wołowicz herbu Bogoria (córka Michała i Eleonory Olszańskiej), która w roku 1794 ufundowała. drewniany kościół w Antuzowie. Ona też, po 1805 roku, nabyła od majora Buchowieckiego dobra Szulniki w powiecie rossieńskim. Umarła w Wilnie w 1843 roku i tam pochowana. Synowie Ludwika i Kunegundy z Wołowiczów:

(1) **Franciszek-Ksawery**, o. nim niżej.

(2) **Michał** (pok. XII.), urodzony w roku 1786, był ożeniony z Teresą (w niektórych opracowaniach - Brygida-Pelagia) Aleksandrowicz herbu własnego vel Kosy vel Kruki, córką Dominika, kawalera obu polskich .orderów, dziedzica Werenowa i Łyczkowa, i jego drugiej żony Klary Plater (p. n.), a wnuczką, po ojcu: Łukasza-Antoniego Aleksandrowicza, chorążego lidzkiego, i Konstancji również z Aleksandrowiczów, kasztelanki nowogródzkiej . WedługPulvisa, Michał umarł w Wilnie dnia 14 stycznia 1834 roku. Opracowania niemieckie przypisują mu kilkoro dzieci żyjących w roku 1868.żychliński wymienia, jako jego, córki jego brata Kasptra i Bogumiły Wereszczyńskiej. Według Wilczyńskiego, Michał umarł bezdzietnie. Taka też jest tradycja rodzinna.

(3) **Kasper** (pok. XII.), urodzony w 178. roku, po ojcu dziedzic dóbr Antuzów, umarł w Wilnie dnia 2 lipca 1829 roku. Ożeniony był z Bogumiłą Wereszczyńską herbu Korczak, córką Jana i Eleonory Brunnow vel Brunow herbu własnego vel Trzy belki, według Pulvisa, zmarła w 1840 roku. Kasper miał jednego syna

a. **Walerego**, urodzonego w Pizie w 1820 roku, który umarł przed dniem 9 lipca 1829 roku w Antuzowie,

a pozosta. wił dwie córki:

b. **Ludwikę**, urodzoną w Wiedniu dnia 18 października 1818 roku, już przed 1854 rokiem zamężną za Franciszkiem Ledóchowskim herbu Szaława, któremu wniosła dobra Antuzów. Umarła w marcu 1896 roku, w Antuzowie.

c. **Marię**, urodzoną w 1829 roku, już w 1854 roku zamężną za dr. Ignacym Koperskim, właścicielem majątku Kozice w Lubelskiem.

(19. Uzupełnienie str. I po treści, 21. 689, :706, 708, 22. 458, 460, 24. 1.310, 311, 609, 34. III.218-220, 55. 1854.574, 1856.557, 1865.648, 1868.620, 68., 86. III.310, 311, 313, 90. III.315, 316, U8.a. VII. XI., 166. 1.39, 169.1.45, XII. 70, XVa. 44, 192. VII.197, OCIV.67, 198. 12, 13, 15, 19, 217. III.198-201, XIX. 350, XXI. 132) .

(1) **Franciszek-Ksawery** (pok. XII.), zazwyczaj nazywany Ksawerym, urodzony w 1785 roku, syn Ludwika i Kunegundy z Wołowiczów. Miał być dziedzicem Piotrowszczyzny. Sądzę że to on był w dniu 2 października 1812 roku mianowany porucznikiem w 3. batalionie strzelców pieszych .litewskich. Umarł w 1837 roku. Według Pulvisa, umarł w Wilnie na jesieni roku 1840. Był dwukrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną była, już w 1806 roku, Anna .Mohl herbu Trzy krety, córka Dionizego, sędziego braclawskiego. Po rozejściu się tego małżeństwa, jakoby w roku 1815, Ksawery Plater był powtórnie (ślub w Wilnie dnia 27 maja 1830) żonaty z Marią Michałowską (według Borkowskiego, herbu Jasieńczyk), według Pulvisa - uradzoną w 1796, zmarłą w Krzyczewie (i tam pochowaną) w 1867 roku, córką Jana i Magdaleny Strutyńskiej -herbu □ Sas. Pierwsza żona Ksawerego, Anna z Mohlów umarła w roku 1830, zapewne w Liksnie, gdzie, od rozejścia się z mężem, razem z córką (p.n.) stale .zamieszkiwała. Potomstwo Ksawerego Platera z pierwszego małżeństwa:

a. **Emilia**, o niej niżej.

z drugiego małżeństwa:

b. **Franciszek-Ksawery** umarł w Wilnie dnia 26 stycznia 1836 r.

c. **Michał-Tomasz-Kacper**, o nim niżej.

d. **Michalina**, która - według Wilczyńskiego i tradycji rodzinnej - miała umrzeć jako niezamężna. Inne opracowania wymieniają Michalinę jako żonę Feliksa Horodeńskiego, a także Podhorodeńskiego? herbu _Korczak. Żychliński twierdzi że Feliks Horodeński był synem Dominika, stolnika chełmskiego, i Barbary z Olizarów. Nie mam możliwości sprawdzenia tych wzmianek, stwierdzam jednak, że Boniecki wymienia (VII.351) Dominika Horodeńskiego herbu Korczak, stolnika Chełmskiego, ożenionego z Barbarą Olizar.

e. **Kunegunda**, zamężna za Aleksandrem Hołyńskim herbu Klamry, która umarła w Meranie i tam została pochowana, w roku 1860.

f. **Ewelina (Ewa)**, która w dniu 10 lub może 20 października 1852 :roku zaślubiła Waleriana Hołyńskiego herbu Klamry,- i

g. **Maria**, która według wielu opracowań miała zaślubić Wiktora Ogińskiego. Nie umiałem znaleźć potwierdzenia tej wiadomości.

Według Pulvisa, Franciszek-Ksawery miał mieć z drugiego małżeństwa jeszcze troje dzieci, a mianowicie:

Eleonorę, urodzoną dnia 11 kwietnia 1837 a zmarłą w Wilnie dnia 10 sierpnia 1838 roku,

Jerzego-Józefa, urodzonego w Wilnie w 1838 a zmarłego tam dnia 22 kwietnia 1840 roku, i

Leontynę, urodzoną i zmarłą w Wilnie w 1839 roku.

a. **Emilia** (pok. XIII.), córka Franciszka-Ksawerego vel Ksawerego i Anny Mohl, urodziła się w Wilnie w dniu 13 listopada 1806 roku. Żychliński a za nim Borkowski dają rok 1801 jako datę jej urodzenia. Do wybuchu powstania 1830 roku, jej życie nie różniło się niczym od -życia jej krewnych rówieśniczek. Gdy wieść o rewolucji w Warszawie doszła na Inflanty, Emilia staje się od razu, z patriotki gorącej ale biernej, jednym z przywódców tamtejszego powstania. Dnia 29 marca 1831 roku obcięła włosy i włożyła strój męski. Jej rolę w walkach najlepiej opisuje artykuł o niej w *"Encyklopedii wojskowej"*. Brzmi on jak następuje: *"Wychowywała się początkowo w Wilnie, a następnie w Liksnie --w Inflantach. Od dziecka wykazała wielki patriotyzm, obierając sobie jako ideał Joannę d'Arc. Na wieść o wybuchu powstania, wzięła czynny udział w przygotowaniach spiskowych na Litwie. Kiedy w marcu 1831 -wybuchło powstanie na żmudzi, przybyła 29 marca do Dusiat, majątku swego kuzyna Cezarego Platera, i wzięwszy tam udział w organizacji oddziału powstańczego, ruszyła z nim pod Dynaburg. Po stoczeniu 2 kwietnia zwycięskiej potyczki z jedną z kolumn generała Schirmana, zdążającego z Dynaburga do głównych sił rosyjskich, oddział powstańców zajął 4 kwietnia Jeziorosy, gdzie Platerówna wpisała do ksiąg ziemskich akt powstania. Zaskoczenie Dynaburga nie powiodło się powstańcom, to też stoczywszy z Schirmanem walki pod Ucianami i Oniksztami powrócili do swoich okolic. Platerówna przybyła 30 kwietnia do obozu: Karola Załuskiego pod Poniewieżem i wstąpiła do oddziału wolnych strzelców wilkomirskich. W ich szeregach wzięła 4 maja udział w niepomyślnej potyczce pod Przystowianami, po której wolni strzelcy udali się do swego powiatu i 17 maja zajęli Wilkomierz. Tutaj Platerówna wstąpiła do oddziału partyzanckiego Konstantego Parczewskiego. Po przybyciu na Litwę generała Chłapowskiego i rozpoczęciu przezeń organizowania z oddziałów powstańczych regularnej armii, Platerówna mianowana została dowódcą 1 kompanii 1 pułku litewskiego, nazwanego później 25 pułkiem piechoty liniowej".* Z tym pułkiem wzięła udział w bitwie pod Kownem 25 czerwca. W akcji Giełguda na Szawle, Emilia, eskortująca wraz z 25 pułkiem piechoty liniowej tabory, odznaczyła się w potyczce pod Szawlami. Po podziale sił polskich na radzie wojennej w Kurszanach 9 lipca na 3 kolumny, znalazła się w kolumnie Chłapowskiego. Nie przeszła granicy pruskiej lecz usiłowała na własną rękę przedostać się do Warszawy. W czasie tej wędrówki zachorowała i umieszczona została w chacie włościańskiej, a następnie w najbliższym dworze, którym był Justyanów sędziego Ignacego Abłamowicza. Tam, na rękach j ego żony, Anny z Hoffmanów, Emilia umarła dnia 23 grudnia 1831 roku. Pochowana została w parafii, w Kopciowie koło Sejn, na cmentarzu, pod nazwiskiem panny Korawińskiej. Na mogile postawiono nagrobek z granitu z wykutą tylko datą jej zgonu. W *"Biesiadzie Literackiej"* w numerze 44 z 1906 roku

ma się znajdować fotografia tego nagrobka. Jej postać: przeszła do historii Polski i świeciła przykładem na równi z największymi naszymi bojownikami o wolność Ojczyzny. Stała się symbolem i natchnieniem poetów i malarzy. Adam Mickiewicz napisał na jej cześć znany powszechnie wiersz. Jej imieniem nazywano instytucje, szkoły itp. Otwarte w roku 1918 gimnazjum humanistyczne w Olkuszu nazwano "*Gimnazjum imienia Emilii Plater*". Wojciech Kossak odtworzył scenę walki powstańców z kozakami, w której Emilia stanowi główną postać obrazu. Obraz ten znajduje się obecnie w zbiorach Tadeusza Plater-Zyberka w Valduc. Reprodukcje tego dzieła podał: "*świat*" (1906-37-5) "*Tygodnik Ilustrowany*" 1907. I. 158 i 1915. II. 717), oraz "*Biesiada Literacka*" (1916. I. 9.). Istnieje wiele podobizn Emilii Plater w sztychu i litografii, pomiędzy zaś nimi znana litografia A. Deveri. Emilia miała zdolności do rysunku. Reprodukcję jej olejnego autoportretu pomieścił "*Tygodnik Ilustrowany*" (1907. I. 28.). W posiadaniu u hr. Cezarego Platera (pok. XIV.), a potem w rękach wdowy po nim, znajdował się portret Emilii opatrzony wypisanym ręką hr. Cezarego Platera (pok. XIII.) stwierdzeniem jego autentyczności i wierności podobieństwa. Nie wiem czy nie jest to autoportret, o którym mówiłem w poprzednim zdaniu. Wiele materiałów rękopiśmiennych do jej biografii, a pomiędzy innymi życiorys pióra Władysława Platera, znajdowało się do roku 1944 w Bibliotece Narodowej w Warszawie. W Polsce 25-ty pułk piechoty był związany z jej imieniem.

c. **Michał-Tomasz-Kacper** (pok. XII!), syn Franciszka-Ksawerego vel Ksawerego i jego drugiej żony Marii Michałowskiej, był ożeniony (w Tomsku) ze Stefanią-Marią-Antoniną-Elżbietą Piotuch-Kublicką herbu własnego, córką Justyna-Józefa, dziedzica dóbr Hermaniszki, Degule vel Dehule i Adamowa, i Konstancji Plater (p. n.), a wnuczką, po ojcu: Tadeusza Piotuch-Kublickiego, łowczego wilkomierskiego, i Elżbiety Morykoni herbu własnego. Żychliński wspomina, że oboje byli zesłani na Syberię. Według "*Słownika geograficznego*", oboje zamieszkiwali w r. 1880 w majątku Degule, które wraz z folwarkiem Naliszeczki wniosła Stefania Piotuch-Kublicka w posagu Michałowi Plater. Michał Plater umarł dnia 11 maja 1886 roku w Krasławiu. Według Pulvisa, Borkowskiego i Uruskiego, Michał i Stefania z Piotuch-Kublickich mieli syna Michała - Justyna - Franciszka - Ksawerego, urodzonego w Niżnim Nowgorodzie dnia 19 stycznia 1872 roku, o którym sędzę że musiał umrzeć młodo, gdyż - według tradycji rodzinnej - jego rodzice zmarli bezpotomnie.

(17.a. II.225, 18., 19. Uzun. 7, 21. 689,690,708,22.447,460,24.1.311,609,. 31. 230/1447,34. III. 218, 219, 36.a. 1.1116, 36.c. VI.433, 36.L XII. 1149, 36.i. XVI.20,. 36.j. XL527, 41. 1.146, 48. L str. LII, 52. 9, 55. 1856.557, 1865.648, 1868.620, 56., 68.,

68. c., 77. 372, 86. III. 313, 90. III. 315, 316, 100. 14/5, 155/437, 113. IV. 38, 39, 145.

III .183, 148. a. XL, 169. I. 948, IV. 376, VI. 891, 178., 188., 192. V.174, VIII. 152,

XIV.67, 196. 107, 114, 198.15,19,202.73,217.111.200, V.22, XIV. 198, 199, XIX.53,. 54, XXI. 132, 133).

ODNOGA NA KURKLACH

4. **Krzysztof-Konstanty** (pok. X.), urodzony w 1718 roku, syn Fabiana-Ksawerego i ks. Ludwika Puzyna, założyciel odnogi na Kurklach w Wiłkomierskim, których to dóbr był dziedzicem od roku 1742. Był starostą błdziejewskim, jakoby już w 1735 roku. W roku 1744 notowany jako chorąży w chorągwi petyhorskiej ks. Radziwiłła ordynata ołyckiego. Był jakoby deputowanym na Trybunał W. X. Litewskiego. W roku 1747 zaślubił Annę Piotrowicz herbu Lilewa odmienna (a nie Białopiotrowicz, jak błędnie w wielu opracowaniach), córkę Feliksa, ciwuna pojurskiego i starosty łabarskiego, i Eufrozyny Zabiełło herbu Topór i Lis, córki Michała i Anny Białozor herbu Wieniawa. Krzysztof umarł w 1751 roku, a według Pulvisa - dopiero w 1752. Pochowany w Wilnie w katakumbach kościoła Misjonarzy. Wdowa po nim, w roku 1773 kupiła od Szymona Zabiełły, kasztelana mińskiego, dobra Szopów drugi, koło Siesik. Umarła w roku 1787. Jej pogrzeb odbył się w Wilnie w kościele księży Misjonarzy dnia 14 stycznia tego roku. Synem Krzysztofa i Anny z Piotrowiczów był:

Adam vel **Adam-Tadeusz** (pok. XL), jednak, po rodzicach dziedzic Kurkli, który później (w 1788 roku, jeżeli nie wcześniej) dokupił w tym -samym powiecie położone dobra - Szwabiszki. Był ponadto starostą garilziańskim vel gardzieńskim. Posłował na sejmy 1768 i 1773 roku. W roku 1773 jest już generałem adiutantem JKMci. W roku 1784 jest notowany jako marszałek powiatu onikszteńskiego. Dnia. 24 czerwca 1789 roku zostaje kawalerem orderu Świętego Stanisława. W roku 1794 miał być jakoby generałem majorem wojsk litewskich. W dniu 24 sierpnia 1774 roku zaślubił w Czerwonym Dworze Marię (-Zofię) Zabiełło herbu Topór i Lis, córkę Antoniego, kawalera obu orderów polskich i francuskiego Świętego Michała, łowczego W. X. Litewskiego, i Zofii Szczyt herbu Jastrzębiec, a wnuczkę, po ojcu: Michała Zabiełły, generała majora wojsk litewskich, i Anny Białozor herbu Wieniawa, a po matce: Józefa Szczyt herbu Jastrzębiec, kasztelana mścislawskiego, i Petronelli Wołodkowicz herbu Radwan. Potomstwo Adama i Marii z Zabiełłów:

(1) **Anna**, dziedziczka dóbr Kurkle, według tradycji rodzinnej niezamężna, ale według zgodnych wzmianek wielu opracowań zamężna za Stefanem Gedroicem herbu własnego, starostą osieckim. Anna żyła jeszcze w 1854 roku.

(2) **Antoni** (pok. XII.), urodzony w dniu 9 sierpnia 1777 roku, oficer wojsk francuskich i polskich. Kapitan 1 pułku piechoty. W dniu 22 marca 1812 roku odznaczony krzyżem Legii Honorowej. Umarł jako kawaler w Paryżu dnia 16 kwietnia 1857 roku. Jego korespondencja i rękopiśmienny życiorys pióra Leonarda Chodźki znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Jego portret w mundurze pułkownika ułanów (!?) znajduje się w zbiorach hr. Gustawa Lubienieckiego w Monachium.

(3) **Krzysztof**, o nim niżej.

(4) **Tadeusz**, o nim niżej, i

(5) **Ferdynand**, dziedzic po rodzicach dóbr Szwabiszki. Oficer wojsk napoleońskich. Kawaler. Znany na gruncie wileńskim oryginał, o którym wspomina w swoich pamiętnikach ks. Gabriela Puzynina, a wiele pisze Stanisław Morawski. żył jeszcze jakoby w roku 1854.

(17.c., 21. 689, 705, 706, 708,709, 22.447, 459,461,462,34. III.217-219, 41. XIX. 393, XXIV.348, 352, 55. 1854.574, 578, 1865.649, 1868.620, 621, 62. 701, 65. II.23, 71. 1907/8.91, 94, 86. III. 310, 311, 313, 90. III. 312, 313, 316, 317, 100. 11/4, 146/428, 104. 66,

107. 87, 123. 357, 358, 510, 511, 148.a. XII., 151. 75, 76, 166. I. 39, 169. VII. 534, XII. 20, 21, XVb. 647, 192. XIV. 66 67, 198. 11, 13, 15, 16, 19, 20, 217. III .198, -201, IV.364, X.297-299 XVII. 284, XXXI. 62).

(3) **Krzysztof** (pok. XII.), syn Adama vel Adama-Tadeusza i Marii Zabiełto, był dziedzicem Kurkli i Szopowa, a według niektórych opracowań także i Szwabiszek. Ta wiadomość nie wydaje mi się umotywowana, gdyż właścicielem Szwabiszek był brat Krzysztofa, Ferdynand, zmarły zapewne po Krzysztofie. Ponieważ Ferdynand umarł jako kawaler, jest rzeczą możliwą i prawdopodobną, że Szwabiszki odziedziczył po Ferdynandzie ktoś z bratanków lub siostrzeńców, ale nie brat Krzysztof. Krzysztof był starostą bubianowskim (bernatowskim ?). Już w roku 1807, jeżeli nie wcześniej, jest żonaty z Konstancją Pac-Pomarnacką herbu Gozdawa, córką Antoniego i Teresy Dąbskiej herbu Godziemba, żyjącą jeszcze w roku 1868. Konstancja Pac-Pomarnacka wniosła mężowi dobra Pokrewne w powiecie jezioroskim, obszaru 1200 dziesięcin. Dzieci Krzysztofa i Konstancji z Pac-Pomarnackich:

a. **Krzysztof-Jakób-Eljasz**, o nim niżej.

b. **Julia** umarła młodo. Pochowana w Siesikach w kaplicy grobowej.

c. **Maria** już w 1821 roku jest zamężna za Dominikiem Dowgiałto herbu Zadora, dziedzicem Siesik, zmarłym w Paryżu w 1857 roku. Umarła w 1868 roku. Pochowana w Siesikach.

d. **Antonina**, która w październiku 1827 roku, w Siesikach, zaślubiła Jana-Feliksa Weyssenhoff, chorążego wilkomierskiego. Wniosła mu w posagu dobra Pokrewne (p.w.) i tam umarła dnia 18 stycznia 1842 roku.

e. **Konstancja**, która w roku 1828 zaślubiła Justyna-Józefa Pi otuchKublickiego herbu własnego, dziedzica Hermaniszek, vi których umarła dnia 4 stycznia 1849 roku.

a. **Krzysztof-Jakób-Eliasz** (pok. XIII.), syn Krzysztofa i Konstancji Pac-Pomarnackiej, urodził się w Kurkiach dnia 7 (2) sierpnia 1808 roku. W roku 1830 odbywał służbę wojskową w Krzemieńcu. Według tradycji rodzinnej, po wybuchu powstania został wysłany na Kaukaz, po degradacji na prostego żołnierza. Dziedzic dóbr Kurkle i Szopów. W 1843 roku zaślubił w Dreźnie Elżbietę Cissowską, urodzoną dnia 8 lipca roku 1823, córkę Mariana, dziedzica Skrwilna, i Katarzyny Jackowskiej, a wnuczkę, po ojcu: Tomasza Cissowskiego i Franciszki Mączyńskiej. Elżbieta Cissowska wniosła mężowi dobra Długie koło Rypina w Płockiem. W roku 1860 otrzymał od Towarzystwa Rolniczego złoty medal za wzorowo prowadzoną gospodarkę leśną. Krzysztof hr. Plater umarł w Długiem dnia 21 czerwca 1871 roku, jego żona tamże - dnia 15 marca 1901 roku. Ich dzieci:

a) **Władysław** urodził się w 1845 a umarł w 1846 roku.

b) **Roman-Franciszek-Ksawery** (pok. XIV.) urodził się dnia 5 lipca 1847 roku. Według Pulvisa, posiadał stopień naukowy doktora nauk politycznych i administracyjnych. Nie znam jego losów.

c) **Gustaw** (pok. XIV.) urodził się 28 stycznia 1849 roku. Inżynier. Po rodzicach dziedzic dóbr Długie. Umarł bezpotomnie w Rydze dnia 19 .marca 1923 i tam został pochowany. W roku 1884 (według Pulvisa, dnia 15 sierpnia 1883 roku w Krasławiu) zaślubił hr. Marię Plater, urodzoną dnia 26 października 1862 roku, córkę Edwarda i Stefanii z Morykanich (p.w.), ostatnią dziedziczkę dóbr Krasław, zmarłą w Madrycie dnia 12 grudnia 1947 roku. W jej ręku znajdowała się tak zwana "*Kronika Krasławska*". W roku 1916, przed inwazją niemiecką, cenniejsze zbiory, pamiątki, zastawy itp. zostały dla bezpieczeństwa - wysłane z Krasławia do Petersburga, gdzie w roku 1917 przepadły. Biblioteka w Krasławiu zawierała około 30 tysięcy tomów, bogate archiwum rodzinne i duży zbiór rycin. Widok Krasławia pomieścił Napoleon Orda w swoim albumie. Opis Krasławia podałem wyżej.

d) **Stanisław-Krzysztof-Marian** (pok. XIV.) urodził się 26 stycznia 1851 roku. W dniu 12 kwietnia 1894 roku zaślubił w Londynie Frances Wilson. Nie znam jego losów. Bezpotomny. Według Pulvisa, miał być urzędnikiem kancelarii cesarskiej w Petersburgu.

e) **Felicja-Elżbieta** urodziła się 8 czerwca 1854 roku. Umarła w panieństwie, w Poznaniu dnia 28 maja 1900 roku.

(19. III.227, 21. 705, 708, 709, 22.458,461,462,24. 1.311, 29. wyd. 1.58,34. III. 218, 219, 221, 55. 1854.578, 1856.557, 1865.649, 1868.620, 621, 62. 701, 702, 68., 68.b. 86. III.313, 90. III. 317, 113. IV.55, 114. 142, 143, 118. VI. gub. Witebsk. 2, 130. 1., 148.a. XII., 166. I. 39, 387, 169. n. 36, nI. 920, IV. 616, 894, vln. 543, XIII.658, XIV. 672, XVa. 10, 32, XVb. 199 ,192. n. 331, 111.235, VIII.152, XIV. 67, 196. 114, 198. 15., 16, 19,20, 24, 217. I. tab!. IV. pokol. XIII, 111.201, IV.II, 234, V.22, IX.174, XVII.. 284, 309, XIX. 53, 55, XXII. 68, XXIII. 213, XXVIII .138).

(4) **Tadeusz** (pok. XII.), syn Adama vel Adama-Tadeusza i Marii z Zabiełtów, sądząc że urodzony około 1780 roku, był dziedzicem Pomusza Wielkiego, które to dobra - według Pulvisa - wziął za żoną sam będąc właścicielem Szwabiszek. Asesor sądu głównego kryminalnego w Wilnie przed 1821 rokiem. Potem miał być marszałkiem szlachty wileńskim. Nie miałem możliwości sprawdzenia tej wzmianki. W roku 1821 jest członkiem łoży Gorliwy Litwin w Wilnie. Umarł śmiercią samobójczą w roku 1822. Już w 1804 roku był żonaty z Rachelą Kościuszką herbu Roch III, która - według Pulvisa - była urodzona w roku 1784, umarła zaś w Szafkianach w dniu 17 czerwca 1860 roku. Według błędnych wersji, dopiero po 1868 roku. Jej matką (także według Pulvisa) była N? Burniewiczówna. Potomstwo Tadeusza i Racheli z Kościuszków:

a. **Adam-Michał**, o nim niżej.

b. **Michał** (pok. XII!.), urodził się dnia 25 (według Pulvisa - 11) października 1807 roku. Jako uczeń klasy V wileńskiego gimnazjum, w dniu 15 maja 1823 roku, w czasie pauzy, napisał na tablicy "*Vivat konstytucja 3 maja*". Drobny ten fakt rozpętał śledztwo, pośrednio spowodował aresztowanie filaretów i filomatów, a sam Michał hr. Plater został w 1824 roku skazany na 14 lat służby wojskowej. Według Stanisława Morawskiego, służył w wojsku do 1830 roku. Służył na Kaukazie parę lat, tam ciężko ranny w głowę, zwolniony, powrócił do

Kraju i rychło umarł w obłąkaniu. Datę jego zgonu opracowania podają zgodnie na rok 1835. Nie był żonaty.

c. **Lucjan-Stanisław**, a według Pulvisa, Lucjan-Józef-Krzysztof (pok. XIII.), o nim niżej.

d. **Ferdynand** (pok. XIII.) urodził się dnia 5 stycznia 1811, a według Pulvisa, 24 września 1810 roku. W chwili wybuchu rewolucji listopadowej był, tak jak i brat jego Lucjan, elewem rosyjskiej szkoły oficerskiej w Dynaburgu. W powstaniu ma identyczną kartę z bratem, i tak jak j on, jako podporucznik idzie na emigrację. Razem też z bratem Lucjanem, wyrokiem zaocznym Mińskiej Komisji śledczej z dnia 23 listopada (st. st.) 1831 roku, skazany na ciężkie roboty na Syberii. W latach 1837 do 1846? przebywa w Cognac (Charente) we Francji, a następnie wyjeżdża do Australii, i tam, jako kawaler, przebywa do śmierci, to jest do dnia 14 grudnia 1891 roku. Miał przebywać też jakiś okres czasu w Anglii, lecz nie wiem czy przed 1837 rokiem, czy też dopiero przed wyjazdem do Australii. Jego majątek w guberni mińskiej (jaki?) został skonfiskowany. W Bibliotece Narodowej w Warszawie znajdowała się jego korespondencja z Władysławem Platerem.

e. **Aleksandra** urodziła się w 1812 roku. Według Pulvisa - w Liksnie dnia 24 czerwca 1806 roku. Umarła jako panna w 1850 roku.

f. **Fabian-Antoni-Ignacy** (pok. XIII.), urodził się dnia 6 lutego 1814 roku. Warmii rosyjskiej służył jako oficer inżynierii. W dniu 6 lipca 1841 roku zaślubił Józefę hr. Plater-Zyberk, urodzoną dnia 8 stycznia 1811 roku, córkę Michała i Izabelli Syberg. Umarł w Liksnie dnia 20 października 1882 roku. Józefa umarła w Liksnie w dniu 7 maja 1842 roku, po urodzeniu tam w dniu 14 kwietnia córki o imionach:

Maria-Izabella-Józefina, urodzona dnia 14 kwietnia 1842 roku, która potem zaślubiła hr. Mieczysława Wielhorskiego herbu Kierdeja.

g. **Tadeusz-August-Jan**, o nim niżej.

h. **Antoni-Konstanty**, o nim niżej.

i. **Rachela** urodziła się w 1819 roku. Według Pulvisa - 12 marca 1817 roku. Umarła w panieństwie w roku 1866.

j. **Anna** urodziła się w 1820 roku. Według Pulvisa, najstarsza z rodzeństwa, a urodzona 5 kwietnia 1804. Dnia 29 listopada 1845 roku zaślubiła Karola Czudowskiego herbu Leliwa, syna Adama i Agnieszki Rajeckiej, według opracowań niemieckich, radcę kolegijskiego w Orenburgu.

(21. 708-710, 22. 461, 462, 24. I. 311, 312, 34. III. 218, 219, 221, 222, 36.j. XI. 526, 41. III. 19, 52.7,155. 1854.578,1856.557, 558, 1865.649, 1868.620, 621, 68., 68.b., 68.d., 77. 360, 86. III.313, 314, 90. JII.317-319, 94. LXVI, 95. 1837/8.304, 1846.337, 100. 236/886, 322/1236, 111. 281, 123. 187, 489, 145. III.124, 148.a. XII., 192. III .40, XIV. 67, 68, 198. 15, 16, 20,24, 217. III.201 202, 207, XIII. tabl.).

a. **Adam-Michał** (pok. XIII.), syn Tadeusza i Racheli z Kościuszków, urodził się dnia 28 (według Pulvisa - 22) maja 1805 roku. Dziedzic dóbr Podubisie, a następnie (po sprzedaży Podubiś), majątku Kiereże, na żmudzi. Umarł w Kiereżach dnia 23 września 1869 roku. Z żony Franciszki-Ksawery Mirskiej herbu Białynia odmienna (córci Leona i Joanny Dowiatt), dziedziczki dóbr Kiereży, a przedtem dóbr Podubisie, w powiecie szawelskim, miał dzieci:

a) **Teodora**, urodzona w roku 1830, która w 1873 roku zaślubiła Rafała Butwińskiego, a według Żychlińskiego (p. n.) - Dominika Nożeykę. Według Pulvisa - Dominika Noreykę.

b) **Rachela**, która według Pulvisa urodziła się w Leomirzednia 25 lipca 1835 roku, a dnia 23 sierpnia 1883 zaślubiła w Szawkianach Herkulesa Bitowta.

c) **Idalia**, według Pulvisa, urodziła się w 1839, a dnia 22 lutego 1873 roku zaślubiła Rafała Putwińskiego, dziedzica Gawgor i Powiekszniupia? Według Borkowskiego, Kosińskiego i Uruskiego, była zamężna za Dominikiem Noreyko (błędnie Nożeyko), a według Żychlińskiego za Rafałem Rutwińskim.

d) **Leon-Bartłomiej** (pok. XIV.), urodzony dnia 30 sierpnia 1841 roku, kapitan wojsk rosyjskich. Dnia 13 kwietnia 1851 roku uzyskał potwierdzenie tytułu hrabiowskiego w Rosji. Według Pulvisa, w roku 1875. zaślubił N? Zajączkowską i tego samego roku, w dniu 10 lipca umarł w Nowo-Moskowsku.

e) **Lucjan-Marceli-Dyonizy**, według Pulvisa, urodził się w Kiereżach dnia 21 października 1843 roku. Umarł w 1863 roku.

f) **Franciszka-Ksawera**, według Pulvisa, urodziła się w roku 1845, a była zamężna za Edwardem Jawłokiem.

g) **Emma** (błędnie Ewa), według Pulvisa, urodziła się w 1852, a w 1877 roku była - już zamężna za Tytusem Gorskim herbu Nałęcz.

h) **Anna**, według Pulvisa, urodziła się w Kiereżach w 1854, a umarła w 1872 roku.

(21. 709, 710, 22. 461, 462, 24. 1.312, 34. III. 219, 221, 55. 1856.557, 1868.620, 621, 86. III.313, 314, 90. III.317-319, 148.a. XII., 169. IV.45, 192. IV.285, XIV.&7,68, 198. 20, 24, 217. III.201, IV.nl, 194, 220.)

c. **Lucjan-Stanisław**, według Pulvisa - Lucjan-Józef-Krzysztof (pok. XIII.) urodził się 25 (czy może 12) listopada 1808 roku w Pomuszu na Wileńszczyźnie. W chwili wybuchu powstania był razem z bratem Frdynandem podchorążym (junkrem) rosyjskiej oficerskiej szkoły w Dynaburgu. Dnia 22 kwietnia 1831 roku udało im się wydostać z Dżisny, gdzie wówczas stacjonowali, i dołączyć się do partii powstańczej Walentego Brochockiego. Dnia 15 czerwca 1831 obaj bracia zostali mianowani podporucznikami. Potem Lucjan, nie wiem czy sam, czy razem z bratem, przydzielony do 7 pułku piechoty liniowej. Po klęsce powstania

emigruje. Jego majątek (jaki?) w guberni mińskiej ulega konfiskacie. W dniu 9 września 1833 roku zapisał się w Paryżu do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Później przebywa w Anglii, gdzie żeni się z Charlottą Price Duffus ze starej rodziny szkockiej, siostrą pastora. Według Pulvisa ich ślub odbył się w 1836 roku. Charlotta urodziła się w 1813 roku (według Pulvisa w Indiach wschodnich), a zmarła w Australii dnia 8 stycznia 1885 roku. Lucjan z rodziną emigruje do Australii, dokąd na okręcie o nazwie "*Alfred*" dociera już w styczniu 1840 r. Umarł w Parramatta (Nowa Południowa Walia) dnia 12 czerwca 1857 roku. J. Straszewicz wydał podobiznę Lucjana w towarzystwie: Aleksandra Rypińskiego. Jana Klotta i Aleksandra Pągowskiego. Litografia ta istnieje w dwóch formatach. Listy Lucjana do Władysława Platera znajdowały się do roku 1944 w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Ze swego małżeństwa z Charlottą Lucjan pozostawił w Australii potomstwo, którego potomkowie (wyznania luterańskiego) żyją tam dotychczas i używają nazwiska "dePlater". Byli to i są:

a) **Emily-Laura** urodzona w Poplar Corty, Middlesex w Anglii, dnia 19 maja 1838, a zmarła w Australii 28 maja 1926 roku.

b) **Ferdinand-John** (pok. XIV.), o którym niżej.

c) **Lucien-Stanislas** (pok. XIV.), o którym także patrz niżej.

d) **Rachel-Kosciuszko** urodzona w County of Cumberland, N.S.W. dnia 30 października 1844, a zmarła 2 czerwca 1926 roku.

e) **Josephine-Hedwiga** urodziła się dnia 15 września 1847 w Campe town (County Cawden) w Australii, a dnia 6 stycznia 1883 roku zaślubiła w Hampstead Andrew Jones'a. Umarła w roku 1937.

f) **Louis-Felician-Peter** urodził się w Sydney dnia 13 grudnia 1849, a umarł, jako kawaler, 20 marca 1927 roku.

g) **Emilian-Paul-Casimir** urodził się w Sydney dnia 7 września 1851, a umarł jako kawaler 2 czerwca 1926 roku.

h) **Michael-Augustus-Ladislas** (pok. XIV.) o którym patrz niżej.

Z nich:

b) **Ferdinand-John** (pok. XIV.) p. w., urodził się w County of Cumberland, N.S.W. dnia 13 maja 1840 roku, a dnia 23 września 1865 roku zaślubił Elisabeth-Frances Doyle, urodzoną w Queensbeyan dnia 25 sierpnia 1851, a zmarłą w lutym 1875 roku. Po jej śmierci ożenił się powtórnie z N? Umarł dnia 27 kwietnia 1909 roku. Jego dzieci z pierwszego małżeństwa:

(a) **Lucien-Stanislas "Georges"** (pok. XV.), o którym zaraz niżej.

(b) **Frances-Charlotte**, urodziła się w Queensbeyan dnia 17 września 1872, a zmarła jako panna około 1935 roku.

Ponadto Ferdinand-John pozostawił syna, o którym nie wiem czy był urodzony z drugiego małżeństwa, czy też był synem uznanym, którego imię:

(c) **Edward-Arthur** (pok. XV.), o którym patrz niżej.

(a) **Lucien-Stanislas "Georges"** (pok. XV) p. w., urodził się dnia 28 lipca 1869 roku w, Queensbeyan, a umarł 13 stycznia 1935 roku. Z małżeństwa z Elizabeth N? urodzone jego dzieci:

aa. **Vera** zamężna za Edgar Richardsan.

bb. **Herbert**, o którym wiem jedynie że był żonaty z N?

(c) **Edward-Arthur** (pok. XV.), p. w., urodził się dnia 11 listo

pada 1884 roku, umarł 27 października 1952 roku, pozostawiając z żony Florence- Victoria Keen, dzieci:

aa. **Thelma**, urodzona dnia 9 sierpnia 1913 roku, zamężna za Edward Macklin.

bb. **Rodney** (pok. XVI.), urodzony dnia 20 maja 1918 roku, o którym wiem jedynie że z żony June-Iris Day ma syna o imieniu

Bradley (pok. XVII.), urodzonego dnia 6 maja 1958 roku.

c) **Lucien-Stanislas** (pok., XIV.), p. w. urodził się w Cabramotta (County of Cumberland, N.S.W.) dnia 10 grudnia 1841, a umarł 13 września 1931 roku pozostawiając z zaślubionej w dniu 25 grudnia 1865 roku Lucy-Clara Rusten ośmioro dzieci o imionach:

(a) **Laura-May**, urodzona dnia 15 października 1870 roku w Bedmyer, która umarła dnia 1 lipca 1940 roku.

(b) **Stanislas-Duffus** (pok. XV.), o którym zaraz niżej.

(c) **Benjamin-Augustus Lumley**, który urodził się dnia 4 stycznia 1875 roku w Paramatta, a umarł dnia 22 listopada 1959 roku nie pozostawiając, ze swego małżeństwa z Edith-Maude Gifford, potomstwa.

(d) **Alice-Maud-Australia**, urodzona dnia 26 stycznia 1877 roku, zamężna za William Bums, umarła dnia 21 grudnia 1961 roku.

(e) **Lucien-Ladislas** (pok. XV.), o którym patrz niżej.

(f) **Rose-Ruth-Rachel**, urodzona dnia 2 marca 1882 roku, zamężna za William Smith.

(g) **Victor-de Broel** (pok. XV.), o którym niżej.

(h) **Bertie-Cecil** (pok. XV.), o którym także patrz niżej.

(b) **Stanislas-Duffus** (pok. XV.), p. W., urodził się w Picton dnia 5 sierpnia 1872 roku, a zmarł 27 września 1941 roku. Z żony Helen-Hero Shortus pozostawił dzieci:

aa. **Marcus** (pok. XVI.), urodzony dnia 9 marca 1907 roku, który z żony Ruth Reynolds ma potomstwo:

aa) **Marcia E. L.**, urodzona dnia 6 maja 1937 i

bb) **John M.** (pok. XVII.), urodzony dnia 21 września 1943 roku.

bb. **Olga-Heloise**, urodzona dnia 11 września 1910 roku, zamężna za Theophilus Weaver i

cc. **Helene-Beatrice**, urodzona w 1914 roku, zamężna za Frederick

(e) **Lucien-Ladislav** (pok. XV.), p. w., urodził się w Paramatta 6 kwietnia 1879 roku, a zmarł 22 marca 1950 roku. Jego żoną była Ruby Graham Chapman z której miał dzieci:

aa. **Lucien-Stanislaus** (pok. XVI.), o którym zara, z niżej.

bb. **Ronald-Graham** (pok. XVI.), o którym niżej.

cc. **Raymond-Leslie** (pok. XVI.), o którym także patrz niżej.

dd. **Lorna-May**, urodzona dnia 10 lipca 1919 roku, zamężna za Horace-Sidney-G. Henning.

ee. **Gwenyth-Rose**, urodzona 21 września 1920, zamężna za Bruce Harold Cowling i

ff. **Beryl-Helene**, urodzona dnia 28 czerwca 1926 roku, zamężna za Ray-Edward Wiehe.

aa. **Lucien-Stanislaus** (pok. XVI.), p. w., urodził się dnia 5 grudnia 1911 roku. żonaty dwukrotnie; po raz pierwszy z Ivy-Violet-M. Shaw, a po raz drugi z Gladys Holman. Jego dzieci urodzone nie wiem z którego małżeństwa:

aa) **Yvonne-Ivy**, urodzona dnia 18 października 1938 roku, zamężna za Clifford-Roy Fraser.

bb) **Ann-Lesley**, urodzona dnia 18 września 1947 i

cc) **Geoffrey-Leonard**, urodzony dnia 17 września 1951 roku.

bb. **Ronald-Graham** (pok. XVI.), p. w., urodził się dnia 22 stycznia 1914 roku, z żony Venita-Dorothea Lowder, ma dzieci:

aa) **Joan-Barbara**, urodzona dnia 5 października 1942 i

bb) **Ronald-Leslie** (pok. XVII.), urodzonego dnia 1 października 1943 roku.

cc) **Raymond-Leslie** (pok. XVI.), p. w., urodził się dnia 21 grudnia 1916 roku, z żony Mary-Ann-Wylie Gill, ma troje dzieci:

aa) **Stephen-Leslie** (pok. XVII.), urodzonego dnia 17 czerwca 1950,

bb) **Christine**, urodzoną 15 i zmarłą dnia 17 sierpnia 1953 roku i

cc) **Julia-Rae**, urodzoną 17 września 1955 roku.

(g) **Victor-de- Broel** (pok. XV.), p. w., urodził się dnia 19 sierpnia 1884 roku. Jego dzieci z żony Irene-Lang Blackwell:

aa) **Clifford-Victor** (pok. XVI.), urodzony dnia 27 lipca 1912 roku, który z żony Hazel McPherson ma dzieci:

aa) **Ian-Ross** (pok. XVII.), urodzonego w lipcu 1944 roku,

bb) **Mark** (pok. XVII.) i

cc) **Janice**.

bb. Alice-Lucie, urodzona dnia 26 kwietnia 1915 roku, zameżna za Francis-Sydney Wilson.

(h) **Bertie-Cecil** (pok. XV.), urodził się dnia 2 września 1887, a umarł 13 czerwca 1961 roku, pozostawiając z żony Eliza-Lavinac Mary Owers pięcioro dzieci. Ich imiona i rozrodzenie:

aa) **Evelyn-Audrey** urodziła się dnia 10 lutego 1913 roku zameżna za Cyril Huggett.

bb) **Everard-Cecil-John** (pok. XVI.), urodził się dnia 19 lipca 1914 roku i ma z żony Elizabeth-Christine Ross trzech synów, których imiona:

aa) **Everard-Murray** (pok. XVII.), urodzony dnia 27 lipca 1943,

bb) **Craig-William** (pok. XVII.), urodzony dnia 30 maja 1946 i

cc) **Paul-Cecil** (pok. XVII.) urodzony dnia 27 lipca 1948 roku.

cc) **Frederick-Vivian** (pok. XVI.), urodził się dnia 6 marca 1917 roku i ma z żony Marjorie Henshaw dwoje dzieci, których imiona:

aa) **Fay-Marjorie** urodzona dnia 10 sierpnia 1941 i

bb) **Alan-Frederick** (pok. XVII.), urodzony dnia 21 października 1948 roku.

dd. **Mervyn-Benjamin** (pok. XVI.), urodził się dnia 4 stycznia 1920 roku i ma z żony Joan Turner czworo dzieci, których imiona:

aa) **Dianne-Joan** urodzona dnia 20 lutego 1946,

bb) **Judith-Jean** urodzona dnia 29 maja 1947,

cc) **Ralph-Mervyn-Harry** (pok. XVII.), ur. dnia 23 września 1951 i

dd) **Peter-Bruce** (pok. XVII.), urodzony dnia 8 kwietnia 1956 roku

Mervyn-Benjamin (pok. XVI.) interesuje się żywo przeszłością swego rodu. Opracował genealogię jego linii australijskiej i zebrał bogaty zbiór jej dotyczących pamiątek.

ee. **Valerie-May** urodziła się dnia 26 sierpnia 1922 roku, dwukrotnie zamężna, po raz pierwszy za Harold Thrupp i po raz drugi za William Scott.

h) **Michael-Augustus-Ladislav** (pok. XIV.), p. w., urodził się w Redbank Upper-Picton, N.S.W. dnia 13 listopada 1856, a zmarł 6 grudnia 1945 roku. Był dwukrotnie żonaty; po raz pierwszy z Eliza Harper i po raz drugi z Mary-Anne Toomey. Nie wiem czy z obu, czy też z jednej z nich, pozostawił sześcioro dzieci o imionach i rozrodzeniu:

(a) **Roy** (pok XV.), o którym zaraz niżej.

(b) **Emily-Charlotte**, która urodziła się dnia 14 marca 1900.

(c) **Mildred-Mary**, urodzoną dnia 8 października 1901, zamężną za George G. Simpson.

(d) **Doris-Irene**, urodzoną dnia 2 kwietnia 1903, zamężną za Jarry Sundgren.

(e) **Josephine**, urodzoną dnia 7 sierpnia 1905 i

(f) **Rachel**, dnia 2 czerwca 1910 roku.

(a) **Roy** (pok. XV.), p. zaraz, w., urodził się dnia 9 października 1898, a zmarł 29 czerwca 1963 roku. Z żony Emily-Lucy Holden pozostawił dwóch synów, o imionach:

aa. **Roy-Charles-Michael**, (pok. XVI.), urodzonego dnia 18 stycznia 1937 roku, który z żony Karleen-Fay Kleinig ma dwie córki:

aa) **Rosie-Ann**, urodzoną dnia 29 sierpnia 1960 i

bb) **Diane**, urodzoną 20 sierpnia 1962 roku.

bb. **Keith-John** (pok. XVI.) , urodzonego 16 września 1939, który jest żonaty z Elaine-Ruth Brown¹⁰).

(17.a. 11.225, 21. 709, 710, 22. 461, 462, 24. I. 312, 34. 111.219, 221, 55. 1856.557, 1868.620, 621, 68. 68.b., 68.d., 77. 327, 360, 86. 111.313, 314, 88. V.140, 90. 111.317-319, 95. 1837/8.304, 1846.337, 100. 236/886, 148;a. XII., 178., 192. XIV.67, 68, 198. 20, 24, 2.17. III.201).

g. **Tadeusz-August-Jan** (pok. XIII.), syn Tadeusza i Racheli z Kościuszków, urodził się dnia 6 lipca 1815 roku. Według tradycji rodzinnej, miał być skazany na dożywotnie osiedlenie na Syberii. Służył jako oficer inżynierii wodnej w guberni Symbirskiej. W dniu 17 stycznia 1838 roku uzyskał potwierdzenie swojego prawa do tytułu. Umarł w Alatyrze w symbirskiej guberni, dnia 28 czerwca 1854 roku. Z zaślubionej w Irkucku w 1845 roku Agnieszki Razkazow czy Rażkazowow, córki Stefana, urzędnika rosyjskiego, pozostawił wychowane w prawosławiu dzieci:

a) **Annę** pierwszą i

b) **Konstantego**, którzy oboje umarli młodo.

c) **Annę** drugą, która się urodziła dnia 7 maja 1849 roku. Nie ,znam jej losów.

d) **Michała**, który umarł młodo.

e) **Aleksandra** (pok. XIV.), który się urodził 17 kwietnia 1851 r. W roku 1899 (według Pulvisa - już w 1875) był zastępcą prokuratora w Kijowie. W dniu 24 lutego (starego stylu) 1900 roku został wpisany do V części księgi szlachty guberni kijowskiej. Według Borkowskiego, już jako dziecko, bo w dniu 17 listopada 1859 roku, miał uzyskać potwierdzenie swojego tytułu hrabiowskiego w Rosji: Z żony Adelajdy Anderson, córki Karola, wyższego urzędnika rosyjskiego, miał dzieci:

(a) **Eugenię**, urodzoną w Kijowie dnia 6 lipca 1879 roku, i

(b) **N?** (pok. XV), syna, urodzonego w grudniu 1880 roku. Nie znam jego losów.

f) **Władysława**, który umarł młodo.

(21. 709, 710, 22. 461, 462, 2<1. 1.312, 34. III.219, 221, 55. 18.56.557, 1868.620, 621, 68.c., 86. III. 313, 314, 90. III .317-319, 148. a. XII, 174. 204, 192. XIV. 67, 6f:I, 198. 20, 24, 217. III.202).

h) **Antoni-Konstanty** (pok. XIII.), syn Tadeusza i Racheli z Kościuszków, urodził się dnia 11 lub 13 lipca 1818 roku. Według Wilczyńskiego, miał zamieszkiwać w Królestwie Polskim, a według Pulvisa, był oficerem piechoty wojsk rosyjskich. Umarł dnia 23 września

1875 roku. Ożeniony był z Katarzyną Popławską, według Pulvisa, herbu Jastrzębiec (zmarłą w Warszawie w końcu stycznia 1877 roku), i miał z tego małżeństwa dzieci o imionach:

- a) **Stanisława**, urodzona w 1848 roku, a która umarła w grudniu 1876 roku.
- b) **Jan-Ignacy** (pok. XIV.), urodzony dnia 30 sierpnia 1850 roku.
- c) **Wacław**.
- d) **Aleksander**.
- e) **Maria**.
- f) **Włodzimierz- Florian** (pok. XIV.), urodzony w 1859, umarł dnia 3 maja 1862 roku.
- g) **Jan**, który umarł w 1866 roku.
- h) **Anna-Jakóbina**, a według niektórych danych - Wanda.
- i) **Józefa**.
- j) **Antoni** (pok. XIV.), który - według niesprawdzonych wiadomości - miał z żony (także) Popławskiej mieć dzieci:
  - (a) **Jana** (pok. XV.) i
  - (b) **Annę** zamężną za Chudobickim?

(21. 710, 22.462, 24. 1.312, 34. 111.219, 221, 55. 1856.557, 1868.62Q, 6~1, 68.c., 86. 111.313, 314, 90.111.317-319, 148.a. XII., 192. XIV.67, 68, 198. 20, 24, 217. III. 202).

ODNOGA ŻMUDZKA

E. **Wilhelm** (pok. VII.), czasem błędnie nazywany Janem-Wilhelmem, syn Henryka i zapewne Marii von Knorr, twórca odnogi żmudzkiej, miał być w 1632 roku elektorem Władysława IV. Był dziedzicem dóbr Lutzen vel Lutzensee i Ilsen vel Ilsenhof w Kurlandii, oraz dóbr Krottusz? na żmudzi. Także na żmudzi miał trzymać zastawem dobra Glebau. Według Pulvisa, miał być jeszcze dziedzicem dóbr: Willgahlen, Feegen i Laukiszi? W roku 1642 podpisał elekcję Jana Kazimierza. W dniu 30 października 1640 roku zaślubił w Warszawie Annę-Elżbietę (Halszkę) von Tettau, córkę Daniela, posła elektora Brandeburskiego przy dworze polskim, i Heleny von Polenz. W dniu 18 maja 1644 roku, działając razem z żoną Anną-Elżbietą czy też - jak w jednej wzmiance: - za jej zezwoleniem, sprzedaje dobra Lambertshof Janowi von Manteuffel Szoge i jego żonie Marii

von Plater, a więc zapewne swemu szwagrowi i siostrze (p.w). Jako cena sprzedażna figuruje suma 24 tysięcy złotych polskich, z czego 17 tysięcy płatne przy akcie, a 7 tysięcy na Wielkanoc roku 1645. W dniu 7 maja 1649 roku zastawił swoje dobra Lutzen i Ilsenhof w Kurlandii u Jerzego Krtidnera za 3 tysiące talarów. Po stracie żony, Anny-Elżbiety, ożenił się po raz drugi z Jadwigą Naruszewicz. herbu Wadwicz, wdową po Fryderyku von Schwerin na Alschwangen, córką Jana, łowczego litewskiego, i Marianny ks. Sołomereckiej, a wnuczką po ojcu: Pawła (według Łodzi-Czarnieckiego - Mikołaja) Naruszewicza, a po matce: ks. Iwana Sołomereckiego, kasztelana mściławskiego, i Anny Hlebowicz herbu Leliwa. Wilhelm Plater nie miał dzieci z drugą żoną, która żyła jeszcze w roku 1672. Razem z dziećmi przeszedł na katolicyzm. Umarł w roku 1664. Jego dzieci:

Maria-Teodora,

Henryk-Wilhelm,

Andrzej-Wilhelm,

(?) i

Daniel-Gotard.

O nich niżej. Pulvis i opracowania herbarzowe przypisują mu jeszcze córkę Elżbietę-Helenę vel Helenę Elżbietę, zamężną za Fabianem-Kazimierzem von der Borch, generałem artylerii wojsk W. Ks. Litewskiego, zmarłym w roku 1710. Z dzieci Wilhelma i Anny-Elżbiety von Tettau:

A) **Maria-Teodora** była dwukrotnie zamężna. Po raz pierwszy za Władysława Woyna herbu Trąby, starostą gorzdowskim, a po raz drugi za Władysławem Komarem, podczaszym (raz wymieniony jako cześnik) wileńskim. Sądzę że Maria-Teodora żyła jeszcze w roku 1710.

B) **Henryk-Wilhelm** (pok. VIII.) był czasem nazywany tylko Wilhelmem. W roku 1664 robi z, bratem dział majątkowy dóbr pozostałych po ojcu. Według niemieckich opracowań, miał odziedziczyć po stryju Gotardzie dobra Willgalen i Fetzen. Nie umiem wytłumaczyć tego dziedzictwa, a to wobec faktu że Gotard pozostawił własne dzieci (p.w.) Według polskich opracowań, miał być dziedzicem Szatejek na żmudzi oraz Okremujży? w Inflantach. Wymieniany jako horodniczy inflancki a często też jako pułkownik wojsk litewskich. Umarł bezpotomnie w roku 1670. Według Pulvisa, żył jeszcze w roku 1708.

C) **Andrzej-Wilhelm** (pok. VIII.), wymieniony jedynie przez Pulvisa. Miał żyć w latach 1661-1726 i tak jak brat starszy być horodniczym inflanckim oraz dziedzicem majątków Owile i Szatejki. Nie wiem czy i w tym wypadku nie mamy do czynienia z fenomenem mylenia imion Henryk i Andrzej (Andrej, Henri), jak to już opisałem wyżej. W takim razie Andrzej-Wilhelm byłby identyczny z poprzednim - Henrykiem-Wilhelmem. Ponieważ Pulvis nie podaje skąd wzięł daty występowania Andrzeja Wilhelma, nie mam możliwości rozwiązania mych wątpliwości.

D) **Daniel-Gotard** (pok. VIII.), często notowany tylko z imieniem Daniel, już w dniu 4 lipca 1679 roku występuje jako podstarości sądowy, a w dniu 7 czerwca 1694 roku jako pisarz ziemski inflancki. Tak notowany jeszcze w dniu 10 stycznia 1699 roku. Był dziedzicem Uzułmujży. Nabył Owile w powiecie wiłkomierskim, a miał być dziedzicem także i

Poniemunia, Ocedy, (po bracie) Szatejek, a według- Pulvisa, także Smółw, Festigal i Ferzenmujży. W roku 1708 Daniel Plater jest dziedzicem dóbr Zajmów z attynencją Sporuny koło Dzisny. Sądzę że dobra te otrzymał w posagu za pierwszą żoną. Przeszedł na katolicyzm. Dnia 25 czerwca 1709 roku, działając wspólnie z synami, robi zapis dla O. O. Augustynów wileńskich. Występuje jeszcze w 1717 roku. Daniel-Gotard był dwukrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną była Ludwika Wołowicz herbu Bogoria, córka Władysława, wojewody witebskiego i hetmana polnego litewskiego, i Anny Kozieł-Poklewskiej herbu własnego, a wnuczka, po ojcu: Piotra Wołowicza i N? Horodyskiej, a po matce: Kazimierza Kozieł-Poklewskiego, podkomorzego wendeńskiego, i ks. Halszki Kroszyńskiej. Umarła dnia 15 września 1668 roku. Drugą żoną Daniela-Gotarda była Eufemia-Dorota (w niemieckich opracowaniach - Eufrozyna) von Offenberga auf Willonen, córka Aleksandra i bar. Małgorzaty von Hahn aus dem Hause Aahoff. Eufemia-Dorota żyła jeszcze w 1739 roku. Dzieci Daniela-Gotarda:

z pierwszego małżeństwa

(A) i (B) **Kazimierz i Michał** (pok. IX.), występujący razem z ojcem w dniu 25 czerwca 1709 roku. Umarli obaj *"w czasie grasującego w Polsce powietrza"*, w latach pomiędzy 1710 a 1712. Obaj pochowani w Ocedach.

.z drugiego małżeństwa

(C) **Piotr** (pok. IX.) *"poswięcony zawodowi rycerskiemu od początku swej młodości, w czasie wojen szwedzkich wzięty był w niewolę i uprowadzony do Szwecji"*. Miał się jakoby tam ożenić z N? Puttkamer, córką Jrenerała szwedzkiego, i tam - w Szwecji - umrzeć bezpotomnie.

(D) **Jan-Wilhelm**, o nim niżej.

(E) **Marianna**, zamężna za N? Komorowskim herbu Dołęga, starostą wisznieńskim.

(F) **Helena-Anna** za Franciszkiem von Schwerin, podkomorzycem derpskim. Ona występuje jeszcze w dniu 30 listopada 1686 roku.

(G) N? za N? Iwanowiczem, podczaszym żmudzkiem.

(21. 710, 711, 34. III. 218, 55. 1854.573, 579, 62. 702, 86. III. 311, 90. III. 319, 320, 98.1895.132,133. II.205, 148.a. XIII., 154. 1894.88,166.1.38,39 167. 89 i tab!. 100, 169. XI.146, XIV.294, 192. VII.124, XII.39, XIV.68, 198. 8-11, 26, 207. 3, 10, 15-17, 208. 496-498, 217. 111.190, 202, V. 380, XI. 274, 277, XIV. 208).

(D) **Jan Wilhelm** (pok. IX), używający często tylko pierwszego imienia, syn Daniela-Gotarda i Eufemii-Doroty von Offenberga, urodził się dnia 6 sierpnia 1676 roku. Pulvis podaje datę jego urodzenia na 6 lipca 1677 roku. Po ojcu dziedzic Uzułmujży Owiał, Zajnowa ze Sporunami, Śmółw i Szatejek, w których w roku 1716 wznosił murowany kościół. Zabiegliwy gospodarz, pozostawił synowi wielką fortunę. Do roku 1748, a może i potem, piastuje urząd wojskiego inflanckiego. Według Pulvisa, był nim mianowany już w dniu 30

czerwca 1698 roku. W roku 1712 został wysłany do Petersburga, jako rezydent Rzeczypospolitej przy dworze Piotra I, dla wyjednania wynagrodzenia strat poczynionych w Polsce przez wojska rosyjskie. W związku z tą misją, Jan-Wilhelm Plater wydał ze swojej szkatuły 6.500 "talarów bitych", które Sejm 1717 roku nakazuje mu "Zwrócić, polecając w konstytucji aby suma ta na przyszłym Trybunale Skarbowym W. X. Lit. wypłacona skutecznie była". Umarł dnia 6 maja 1757 roku. W opracowaniach niemieckich i rosyjskich, Jan-Wilhelm figuruje błędnie jako wojewoda inflancki, którym nie był. Jan-Wilhelm był dwa razy żonaty. Pierwszą jego żoną była Helena (czasem nazywana Heleną-Filipiną) ks. Ogińska, córka ks. Leona-Kazimierza, podstolego litewskiego, i Konstancji-Anny Kocielew herbu Pelikan (wdowy po Jerzym Michale Kocielewie, chorążym oszmiańskim), a wnuczka, po ojcu: ks. Jana, hetmana polnego litewskiego, i Anny Siemaszko herbu Łabędź, a po matce: Samuela-Hieronima, marszałka oszmiańskiego, i Anny Wonlar (von Lar). Żychliński daje Helenie-Filipinie błędny rodowód po matce. Pulvis przypuszcza, że Helena-Filipina umarła w 1739 roku. Drugą żoną Jana Wilhelma była (ślub przed 9 września 1743 roku) Joanna Podbereska herbu Gozdawa, według Pulvisa, córka Jerzego i Katarzyny von Rohr, wdowa po Antonim Kiełpszu. Z pierwszego małżeństwa pozostawił córkę:

1. **Rozałę-Albertynę**, od 17 listopada 1743 roku w zakonie Karmelitanek, i syna

2. **Wilhelma-Jana**, o którym niżej.

(2. XI. 524, 19. X. 297, 298, 21. 710, 711, 22. 447, 462, 463, 34. III. 217, 218, 55. 1854.579, 62. 702, 65. II. 23, 24, 86. III. 311, 90. III. 320, 148.a. XIII., 166. I. 39, 167, 89 j tab!. 100, 169. XI. 146, 807, XIV.294, 192. XII.263, 264, XIV.68, 193. VI.162/330, :.331, 198. 9-11, 27, 207. 20, 208. 305, 311, 312, 217. III. 202, 20.3, V,185, XXI.IOL).

2. **Wilhelm-Jan** (pok. X.), używał zarówno imienia Jan jak i Wilhelm, lub Wilhelm-Jan, syn Jana-Wilhelma i ks. Heleny-Filipiny Ogińskiej, urodził się jakoby dopiero w roku 1715. Odziedziczył po ojcu wszystkie dobra, a więc Uzułmujkę, Owile, Szatejki, Zajnow i inne. W dniu 10 sierpnia 1752 roku bierze w Wilnie w zastaw, za 100 tysięcy tyńfów, od Michała Sapiiehy, wojewody podlaskiego, wójtostwo Eidziaty należące do Szkód. Nie wiem od kiedy, ale sądzę że nie przed 1764 rokiem, dzierżawił dobra Dąbrowica na Polesiu Wołyńskim od Michała Brzostowskiego, podskarbiego litewskiego. W roku 1766 nabył Szweksznie od hetmana Michała Ogińskiego. Od roku 1745 do 1768 stale wymieniany jako wojski inflancki, a w latach od 1745 do 1752 jako sędzia grodzki inflancki. W roku 1766 był wicemarszałkiem Trybunału Litewskiego odbytego pod laską Tadeusza Burzyńskiego herbu Trzywdar. Jego mowa na zamknięcie tego trybunału została wydana w druku pod tytułem: "*Mowa J. W. I. P. Jana Hrabi na Szwekrazniach (sic!) Platerra Marszałka tryb. duchownego W. X. L. Woyskiego Inflantskiego żegnająca trybunał*". "*B. w. m. dr. 1766,22 listop. w 4ce, k. 4 nlb.*". Konstytucja sejmu z 1768 roku poleca wypłacenie Wilhelmowi-Janowi 6.500.- "talarów bitych" należnych jego ojcu, a nie wypłaconych mimo konstytucji z 1717 roku (p.w.). Umarł w Wilnie dnia 17 (według Pulvisa - 27) maja 1769 roku i tam pochowany u X.X. Misjonarzy. Wilhelm-Jan był ożeniony z Petronelą Nagórką herbu Leszczyc (według Borkowskiego i Uruskiego - Pobóg odm.), córką Franciszka, ciwuna Małych Dyrwian, i Joanny (według niektórych opracowań - Józefy) Szukszta herbu Pobóg odmienny, a wnuczką, po ojcu: Jana Nagórskiego i Marianny Danielewicz herbu Ostoja, a po

matce: Melchiora Szukszty i Katarzyny Krzętowskiej herbu Zadora. Petronela z Nagórskich umarła dnia 10 grudnia 1790 roku w Szatejkach i tam pochowana. W Szatejkach (już zdaje się po śmierci męża) wzniosła kościół na miejscu dawniejszego. Wilhelm-Jan z żony Petroneli miał dzieci o imionach:

1) **Klara**, urodzona w 1749 roku, zamężna za Dominikiem Aleksandrowiczem herbu własnego vel Kruki vel Kosy, kawalerem obu polskich orderów, wdowcem po Konstancji-Marii Oskierka. Dobrodziejka kociołów. Umarła w Werenowie 26 stycznia roku 1834.

2) **Józef-Antoni-Wilhelm**, o nim niżej.

3) **Jerzy**, o nim niżej.

4) **Józef-Konstanty** (pok. XI.), używający tylko pierwszego imienia, a właściwie jakoby Konstanty-Józef-Adalbert, urodził się dnia 24 kwietnia 1758 roku w Krasławiu. Dziedzic Uzułmujży, Owilów, Korcian i Szatejek w których bodaj miał rezydencję. Podkomorzy telszewski. Posłował ze żmudzi na Sejm czteroletni. Dnia 21 listopada 1793 roku zostaje kawalerem orderu świętego Stanisława. W latach od 1794 do 1825 jest marszałkiem szlachty powiatu telszewskiego. W roku 1797 był delegatem szlachty żmudzkiej na koronację Pawła I. W roku 1817 ma jakąś sprawę sądową z Bułharynami. Umarł jako kawaler w lutym 1840 roku w Szatejkach i tam został pochowany.

5) **Rozalia**, zamężna za Józefem hr. Plater (p.w.).

6) **Marianna**, zamężna za Józefem von Syberg zu Wischling, dziedzicem Liksny. Umarła (jako od 1817 roku wdowa) i pochowana w Liksnie w 1831 roku, w kaplicy grobowej.

(19. Uzun. str. 1., 21. 689, 711, 22.447,462,463, 34. III.218, 219, 41. III.I3, 14, XXIV.349, 55. 1854.579, 62. 702, 703, 65. 11.23, 24, 71. 1900.125, 86. III. 311, 87. 86, 97, 90. 111.320, 321, 107. 87, 127. VIII. 632, 133. 111.310, 148.a. XIII., .154. 1894.88, 166. 1.39, 167. 89 i tabl. 100, 169. XII.289, 192. 1.26, XIV.68, 193. VII.386/831, 197. L 278, 279, 198. 13, 16, 27, 217. III. 203, XIII. tabl., XXI. 101) .

GAŁĄZKA NA DĄBROWICY11)

2) **Józef-Antoni-Wilhelm**, według Pulvisa - tylko Józef-Antoni, (pok. XI.), urodził się w Szatejkach dnia 13 czerwca 1750 roku, syn Wilhelma-Jana i Petroneli z Nagórskich. Używał zwykle imienia Antoni, czasem wymieniany jako Antoni-Wilhelm, rzadko jako Józef-Antoni. Założyciel Gałązki na Dąbrowicy. Po śmierci ojca był, jako najstarszy z dzieci, opiekunem młodszego rodzeństwa. W roku 1771 sprzedał dobra zajnowskie Józefowi i Rozalii Platerom (p.w.), a sądzę że w tym samym czasie kupił dla masy spadkowej dobra Dąbrowicę (Worobin), które poprzednio jego ojciec wydzierżawił od Michała Brzostowskiego (p.w.). Przy później przeprowadzonych działach utrzymał się przy tych

dobrach i tam, w Worobinie, miał swoją rezydencję. Starosta geldzianowski i mialski czy też miłowski? Miał być także dziedzicem Pulmy koło Wołdawy, a także Zahorodzia koło Krzemieńca. Opracowania polskie wymieniają go jako komandora maltańskiego. W roku 1776 był posłem na sejm na żmudzi. W roku 1778 zapisał 60 dziesięcin ziemi na cerkiew w Wieluniu nad Horyniem, koło Dąbrowicy. Według Pulvisa, miał być posłem na sejm wielki 1788 roku. W dniu 7 maja 1790 roku otrzymał order Świętego Stanisława, a w 1792 - Orła Białego. Od roku 1792 piastuje urząd "*podkomorzego zapińskiego*" (?). W roku 1793 jest posłem na sejm grodzieński. Po rozbiorach został mianowany prezydentem Izby Sądowej Cywilnej Wołyńskiej w randze Rzeczywistego Radcy Stanu. W roku 1821 wznosił drewnianą cerkiew w Zaleszanach koło Dąbrowicy i uposażył ją nadając 41 dziesięcin ziemi w tej wsi. W Worobinie posiadał dużą bibliotekę i piękne zbiory dzieł sztuki. Umarł tam 2 września 1832 r. (a nie 1828, jak błędnie podają niektóre opracowania). Pochowany w kaplicy grobowej na cmentarzu w Dąbrowicy.. Jego portret znajduje się w posiadaniu spadkobierców Witolda Broel-Platera we Wrocławiu. Ożeniony był z Teresą Abramowicz (czasem Abrahamowicz) herbu własnego vel Jastrzębiec odmienny, urodzoną w roku 1754, a zmarłą w 1826, córką Jerzego, starosty starodubowskiego, i Marcjanny (według Pulvisa - Marii) Dernałowicz herbu Lubicz, a wnuczką, po ojcu: Andrzeja Abramowicza, dziedzica Wornian, i (według Uruskiego) N. Ogińskiej. Teresa Abramowicz, przed zaślubieniem Józefa-Antoniego-Wilhelma Platera, miała być zamężną za Tadeuszem Śliźniem, sędzią ziemskim grodzieńskim. Potomstwo Józefa-Antoniego-Wilhelma i Teresy z Abramowiczów:

(1) **Anna-Julia** urodziła się w 1776 roku. Po rozejściu się z hr. Karolem Krasickim herbu Rogala, dziedzicem Rłuszy, wyszła powtórnie za mąż za generała wojsk rosyjskich Stanisława Szostakowskiego. Umarła w 1845 roku w Rłuszy na Wołyniu.

(2) **Gracjan-Wiktor** (umarł 19 grudnia 1784 roku),

(3) **Jan Norbert** (urodził się w 1778 a umarł w 1786 roku) i

(4) **Franciszek-Ksawery** (urodził się w 1786 roku).

Wszyscy trzej zmarli jako małe dzieci i byli pochowani w Dąbrowicy.

(5) **Konstancja** urodziła się na żmudzi w roku 1782. W dniu 7 lutego 1800 zaślubiła w Dąbrowicy hr. Stanisława Manuzzi, syna hr. Mikołaja Manuzzi (a w istocie króla Stanisława Augusta Poniatowskiego) i Jadwigi Strutyńskiej herbu Sas, marszałka braclawskiego i dziedzica Belmontu, Opsy, Bohiń, Złotego i innych wsi w powiecie jezioroskim. Dobra te jeszcze w 1860 roku stanowiły obszar ponad 9 tysięcy dziesięcin z 1917 "*duszami męskimi*". Hr. Stanisław Manuzzi umarł bezdzietnie w 1822 (czy może w 1829) roku, a pozostałe po nim dobra przeszły w rozliczeniu, zapewne za sumy posagowe, na wdowę, a po jej śmierci na jej rodzinę. Umarła w Dąbrowicy dnia 29 (według Pulvisa - 28) września 1874 roku, a nie w 1842 roku, jak błędnie podają niektóre opracowania. Pochowana w rodzinnej grobowej kaplicy w Dąbrowicy.

(6) **Filip-Nereusz-Gracjan-Wiktor** (pok. XI!), urodził się w roku 1784. Po ojcu dziedzic Dąbrowicy i Pulmy. Służył w armii Księstwa Warszawskiego. Do dnia 6 kwietnia 1810 - jako podporucznik w 12 pułku jazdy. Potem w 10 pułku jazdy, tylko kilkanaście dni, gdyż już w dniu 24 kwietnia tego roku wyszedł do dymisji. Gdy w dniu 8 lutego 1813 roku umarł Tadeusz Czacki, Filip Plater objął po nim urząd wizytatora szkół w guberniach kijowskiej, podolskiej i wołyńskiej. Na tym stanowisku pozostał w ciągu trzech lat, do 1816

roku. W dniu 13 lipca 1815 roku podpisał w żytomierzu, jako delegat powiatu Łuckiego, memorandum ziemiaństwa wołyńskiego do senatora Sieversa. Zajmował potem stanowisko wicegubernatora wołyńskiego, lecz przed 12 marca 1820 roku został "zrzucony z urzędu, wypędzony z komisji edukacyjnej za nieposłuszeństwo gubernatorowi". W roku 1821 jest zanotowany jako członek łóż masonskich: Zorza Wschodnia i Cnota Uwieńczona w Dubnie. Sądzę że mniej więcej w tym czasie usunął się zupełnie z życia i osiadł na stałe zamieszkanie w pięknym dworze nad morzem, jaki razem z bratem pobudował dla siebie w Odessie. Zdziwaczał, a według niektórych wersji uległ obłąkaniu. Kawaler. Umarł w Odessie w dniu 4 listopada 1838 roku. Data jego zgonu jest mylnie podawana na rok 1833. Pochowany w Odessie. Filip Plater nie był popularny. Heleniusz (Eustachy-Antoni Iwanowski) wiele o nim pisze. Podkreśla jego wielkie wartości i trudny charakter. *"Samowładny, pełen cierpkości ale razem energii i miłości dobra publicznego nieporównanej"*. Nie znosił podziału władzy i nie umiał podporządkować się gubernatorowi, od którego służbowo zależał. To zadecydowało o dymisji. Postać Filipa Platera czeka na biografę, gdyż zasługuje na osobną monografię. Jego listy do Władysława Platera znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej.

(19. 1. 20, XII .179, 21. 690, 711, 22. 447, 463, 29. wyd. n. n. 521, 34. nI.218, 219, 221, 48. I. str. XXXI, 55. 1854.579, 580, 1868.621, 59.a. 137, 140, 378, 62. 702, 703, 63. str. V. V1.300, 68, 68.c., 70.455-457, 460-463, 78. 1820., 86. II.1.311, 413, 87. ~02, 90. III. 320-322, 100. 236/886, 105. 95, 107. 87, 111. 281, 145. a. II. 327, 440, 148. a. XIV., 152. 34, 166. 1. 39, 167. 89 i tabl. 100, 168. 1837.91, 92, 169. I. 286, VII. 569, XIII. 370, 371, 946, XIV. 294, 345, XVb. 709, 192. 1.4, VIII. 23, X .206, XIV. 68, 69, 197. 1.163, 198. 13, 16, 20, 205.b. 141, 142, 217. II.157, III. 124, 203, V!. 211, XIII.

-tab 1., XIX .282-284, XXX .125).

(7) **Ignacy-Wilhelm** czasem Wilhelm-Ignacy (pok. XI!), syn Józefa-Antoniego-Wilhelma i Teresy z Abramowiczów, urodził się w Pińsku dnia 19 marca lub 10 kwietnia 1791 roku. W dniu 24 września 1812 roku -został mianowany kapitanem w 18 pułku piechoty litewskiej. Później wspomniany jako kapitan artylerii. W latach 1819 i 1820 jest członkiem loży *"Kazimierz Wielki"* w Warszawie. W dniach 2 sierpnia (st. st.) 1829 i 3 lutego (st. st.) 1843 roku uzyskał decyzje Mikołaja I zatwierdzające tytuł hrabiowski jego i całej rodziny Platerów. Po rodzicach i rodzeństwie stał się dziedzicem rozległych dóbr. Do niego należały całe dobra: Dąbrowica, - Pulma, Belmont i Bohim. W roku 1831 był. przez Murawiowa osadzony w forticy dynaburskiej, *"lecz dzięki energii swej żony zdołał się usprawiedliwić"*. Około roku 1833 kupił od ks. Eustachego Sanguszki dobra Lińce (dawniej Ilińce) w powiecie lipowieckim. W skład tych dóbr wchodziły wsie: Pawłówka, Ułanówka, Łysahora, Krasneńkie, Borysówka, Neminki i Tiahun. Ani data, ani miejsce jego śmierci nie jest dokładnie określone. Opracowania podają jako miejsce jego zgonu Dąbrowicę, Wilno i Warszawę. Jako datę: 27 listopada, 9 i 13 grudnia 1854 roku. Sądzę że umarł w dniu 9 grudnia 1854 roku, a na pewno został pochowany w grobach rodzinnych w Dąbrowicy. Mamy tego smutne świadectwo w fakcie obrabowania jego grobu w Dąbrowicy w 1907 roku, jaki za *"Dziennikiem Poznańskim"* opisał Żychliński. Zamieszanie w sprawie daty i miejsca jego pogrzebu powiększa jeszcze tytuł anonimowego druku wydanego w Paryżu w 1861 roku, w 8-ce, str. 11. Tytuł ten brzmi: *"Głos obywatela na pogrzebie JW. hr. Ign. Platera dnia 13 stycznia 1854 roku"*. Druku tego nie udało mi się odszukać. Korespondencja Ignacego-

Wilhelma znajdowała się do roku 1944 w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Ignacy-Wilhelm dnia 30 stycznia 1825 roku zaślubił w Obodówce Idalię-Adelajdę Sobańską herbu Junosza, urodzoną w Warszawie dnia 11 maja 1808 roku, córkę Michała, posła na Sejm Czteroletni, i Wiktorii Orłowskiej herbu Lubicz, a wnuczkę, po ojcu: Kajetana Sobańskiego, dziedzica Obodówki, stolnika braclawskiego, i Anny-Petroneli Soleckiej herbu Ostoja, a po matce: Andrzeja Orłowskiego, kawalera orderu Św. Stanisława, i Agnieszki Komorowskiej herbu Korczak. Idalia z Sobańskich hr. Plater umarła w Belmoncie dnia 8 stycznia 1891 roku. Pochowana w grobach rodzinnych w Dąbrowicy. Jej portret, malowany przez Leopolda Horowitza, znajduje się w posiadaniu spadkobierców Witolda Broel-Platera we Wrocławiu. Ignacy-Wilhelm i Idalia pozostawili czterech synów, a mianowicie:

a. **Konstantego-Michała-Antoniego-Ignacego,**

b. **Włodzimierza-Ignacego-Wiktora-Michała-Antoniego-Stanisława-Gotarda-Kazimierza,**

e. **Wiktora-Mariana-Ignacego-Michała-Antoniego i**

g. **Feliksa-Witolda-Mariana-Antoniego-Michała;**

o nich wszystkich niżej. Oprócz tych czterech synów, Ignacy-Wilhelm i Idalia mieli (według Pulvisa) jeszcze troje dzieci zmarłychw dzieciństwie, a mianowicie:

c. **Wiktora-Bolesława-Ignacego-Michała,** który się urodził w Belmoncie dnia 14 listopada 1834, a umarł tam dnia 22 grudnia 1843 roku.

d. **Marie-Wiktorię-Dezyderię-Idalię,** która się urodziła w Belmoncie dnia 9 lutego 1840, a umarła w Dąbrowicy dnia 7 września 1846 roku. i

f. **Karola-Ignacego-Antoniego-Michała,** który się urodził w Dąbrowicy dnia 23 stycznia, a umarł tam 22 lutego 1846 roku.

Ponadto, niemieckie opracowania wspominają jeszcze o "*córkach*", bez podania imion, a niemieckie i polskie niektóre opracowania wymieniają jeszcze synów, Ignacego i Stanisława. O córkach (poza Marią) nie udało mi się nigdzie odszukać najmniejszych wzmianek dowodzących ich istnienia, zaś wzmianki o nigdy nie istniejących Ignacym i Stanisławie dotyczą w istocie Konstantego i Włodzimierza.

b. **Włodzimierz-Ignacy-Wiktor-Michał-Antoni-Stanisław-Gotard-Kazimierz.** (pok. XIII.), syn Ignacego-Wilhelma i Idalii z Sobańskich, podpisywał się zwykle jako Włodzimierz-Stanisław. Urodził się w Likśnie dnia 18 listopada 1831 roku. Jako miejsce i datę jego urodzenia, opracowania wymieniają często Liksnę i ,dzień 22 października 1836 roku. Sądzę że to on (Ignacy)? ufundował w 1861, roku murowaną cerkiew w Dąbrowicy nad Horyniem. Nie wiem w którym roku został zamianowany kuratorem honorowym gimnazjum wołyńskiego i czy istotnie wzmianka ta dotyczy Włodzimierza. Od młodych już lat zdradzał zamiłowanie do historii. Bibliofil i kolekcjoner. Wilczyński twierdzi że hr. Włodzimierz Plater łożył wiele na wydanie w Krakowie dzieł Długosza. Sam wydał w Warszawie (1858-1859) cztery tomy w 8-ce "*Zbioru pamiątek do dziejów polskich*". W roku 1861 wydał po rosyjsku, w Petersburgu, dwa druki. Jeden w sprawie utworzenia w guberni wołyńskiej nowego powiatu - dąbrowieckiego, i drugi o gimnazjum na Wołyniu. Według Estreichera,

opracował i posiadał w rękopisie 6 tomów *"Batorianów"* biografię Andrzeja Modrzewskiego. Posiadał bogaty zbiór zebranych przez siebie dokumentów. Pracował nad historią swojej rodziny. Od dnia 7 września 1893 roku, do śmierci, był członkiem Towarzystwa Heraldycznego w Mitawie i czynny brał udział w jego pracach. Zachował się w *"Jahrbuchu"* tego towarzystwa apel Włodzimierza o materiały do monografii Platerów i dla kontynuowania wydawnictwa tablic genealogicznych tej rodziny, przy czym stwierdza, że wydał już 15 tych tablic, a z wydaniem reszty czeka na skompletowanie materiału. Apel ten był datowany w Petersburgu w listopadzie 1893 roku. Apel ten tylko w części oddaje prawdziwy stan rzeczy, gdyż w roku 1888 zostały wydane w Krakowie przez Włodzimierza tablice autorstwa Gotarda Pulvisa (patrz spis źródeł pozycj a U8.a.), o których jednak, w *"Przewodniku bibliograficznym"* wydanym w Krakowie ukazała się na stronie 99, w numerze z dnia 1 maja 1895 następująca wzmianka: *"Tablice rodowodowe rodziny de Broel-Plater, ogłoszone drukiem przed kilku laty w Krakowie przez Gotarda Pulvisa, niepuszczone zaś wcale w obieg księgarski dla "niebalej roboty korektorów" zostały obecnie - jak nas od osób interesowanych dochodzi wiadomość - w całym nakładzie (z wyjątkiem egzemplarzy obowiązkowych, dawniej już rozestanych) doszczętnie zniszczone, i w tej postaci nigdy już światła dziennego nie zobaczą. Zastąpi je natomiast inne poprawne i uzupełnione wydanie, które już jest wykończone i niebawem pod prasą drukarską pójdzie"*. Na skutek tej notatki udało mi się znaleźć w Bibliotece Narodowej w Wiedniu te tablice i materiał w nich zawarty, mimo istotnie licznych i trudnych do wytłumaczenia błędów, został przeze mnie wykorzystany przy pisaniu tej pracy, a w szczególności posłużył jako podstawowy zbiór wiadomości do genealogii linii na Weissensee. W tradycji rodziny nie zachowała się żadna wiadomość o pracy Gotarda Pulvisa, ani o nim samym, poza wersją jakoby w bibliotece Mariana hr. Platera w Wilnie miały się te tablice znajdować. W żadnym ze znanych mi opracowań herbarzowych nie udało mi się znaleźć powołań na Gotarda Pulvisa, z czego wnoszę że informacja podana w *"Przewodniku bibliograficznym"* jest ścisła a nakład w przeważającej większości został zniszczony. Włodzimierz hr. Plater zmarł w Opsie w powiecie jezioroskim dnia 6 kwietnia 1906 roku. W dniu 6 czerwca tego roku, na zebraniu Towarzystwa Heraldycznego w Mitawie, prezes towarzystwa, w przemówieniu wygłoszonym dla uczczenia pamięci zmarłego, podkreślił fakt, że Włodzimierz hr. Plater pracował nad historią swojej rodziny i zmarł przed *"samym ukończeniem swojej pracy"*. Estreicher- i Maliszewski podają wzmiankę o tym, jakoby miał pozostawić w rękopisie 9 tomów *"Pamiętnika Platerów"*. Jeżeli rękopis ten nie został zniszczony przez autora, w takim razie przypuszczać należy, że razem z biblioteką dąbrowicką przepadł w 1917 roku (p. n.). Liczna korespondencja głównie z okresu od 1859 do >1890, a także dotyczące jego samego dokumenty znajdowały się do 1944 r. w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Nie odnalazłem materiałów pozwalających ustalić dokładnie stan majątku Włodzimierza-Stanisława. Do mniej więcej 1880 roku jest wzmiankowany jako właściciel czy może współwłaściciel z bratem Wiktorem (p. n.) dóbr Dąbrowica (Worobin) i Pulma. Sądzę że następnie pozostał właścicielem tylko niektórych wsi na Wołyniu, lecz nie samych dóbr dąbrowickich. W latach 1882-1900 jest dziedzicem wsi Kotużynce w powiecie krzemienieckim oraz wsi Krywica vel Krzywica i Zaleszany w powiecie rówieńskim. Około 1893 roku mieszka stale w Petersburgu (Hotel Dagmar). Nie wiem czy nie znajdował się wtedy w cięższej sytuacji materialnej niż to można by sądzić wobec poważnego majątku jaki z działów po rodzicach musiał otrzymać. Zdaje się że powodem tych trudności było nabycie przez niego w 1857 roku, od księżnej Abamelik, dóbr Wiśniowiec z miasteczkiem i historycznym, pełnym pamiątek, zamkiem. Dobra te, nabyte w roku 1852 od hr. Andrzeja Mniszcha przez ks. Abamelik, zostały przez nią odsprzedane ze znacznym zyskiem hr. Włodzimierzowi Platerowi. Wysoka cena jaką zapłacił a później trudny okres, w jakim po roku 1863 znajdowała się ta gałąź rodziny, zdecydowały że już w roku 1876 całe dobra Wiśniowiec zostały sprzedane w drodze sądowej licytacji.

Włodzimierz-Stanisław zaskarżył nowonabywcę J. Tola z Kijowa lecz, po długim procesie, zapadł w roku 1884 w okręgowym sądzie w Łucku wyrok ostatecznie oddalający jego pretensję i przyznający tytuł własności Tolowi. Z historią nabycia i utraty Wiśniowca przez Włodzimierza-Stanisława łączy się historia tamtejszej oraz dąbrowieckiej biblioteki i zbiorów. Nabyta w 1857 roku razem z Wiśniowcem biblioteka - zawierała ponad 13 tysięcy tomów i cenne archiwa po Wiśniowieckich i Mniszchach. Po nabyciu Wiśniowca, Włodzimierz hr. Plater przewiózł tam z Dąbrowicy całą dąbrowicką (worobińską) bibliotekę i archiwum i połączył ją w jedną całość z biblioteką w Wiśniowcu. Pod grozą utraty Wiśniowca w 1876 - roku, zdołał jakoby wywieść z powrotem do Dąbrowicy wszystko to co z niej przedtem zabrał, a jakoby także i część, przynajmniej; archiwum po Wiśniowieckich i Mniszchach. Do dóbr wiśniowieckich nad Horyniem należały pomiędzy innymi także wsi: Bakoty, Bodaki, Dzwiniacze i inne. Widok Wiśniowca pomieścił w swoim albumie Napoleon Orda. Włodzimierz-Stanisław w 1870 roku zaślubił Marię-Ludwikę z hr. Plater-Zyberk, urodzoną w dniu 29 września (według Pulvisa - 2 października) 1845, zmarłą bezdzietnie w Wilnie w 1926 roku, córkę Kazimierza i Ludwiki z Borewiczów (p.w.).

g. **Feliks-Witold-Marian-Antoni-Michał** (czy może Witold-Feliks etc.) (pok. XIII.) miał - według niektórych opracowań - jako trzecie imię Ignacy. Inne znowu opracowania podają jego imiona jako Witold Filip. Był najmłodszym z synów Ignacego-Wilhelma i Idalii z Sobańskich. Urodził się w Dąbrowicy (Worobinie) dnia 23 maja 1849 roku. W czasie powstania 1863 roku przebywał z matką we Włoszech. Niektóre opracowania podają jako datę jego urodzenia rok 1845. Z działów po rodzicach został właścicielem dóbr Belmont (dawna nazwa Niebiernica lub Achramowice). W ich skład wchodziły pomiędzy innymi wsie: Dauble, Domasze, Hołowsk, Łodzia, Niszcz, Opsa, Stowrowo i Złoto. Należały też do niego dobra Bohiń i Albinów. Biblioteka w Belmontie zawierała około 6 tysięcy tomów i bogate archiwum po Manuzzich. Feliks hr. Plater był od dnia 6 października 1898 roku do wojny 1914 roku członkiem Towarzystwa Heraldycznego w Mitawie. Umarł bezpotomnie w 1924 roku. W dniu 15 września 1891 roku zaślubił w Chrząstowie (Koniecpol) Elżbietę Potocką herbu Pilawa, urodzoną w 1874 roku, a zmarłą w Warszawie dnia 3 kwietnia 1960, córkę Rodryka, dziedzica Chrząstowa, i Marii Niezabytowskiej herbu Lubicz, a wnuczkę, po ojcu: Henryka Potockiego, dziedzica Chrząstowa, kawalera srebrnego krzyża Virtuti Militari, i ks. Heleny-Karoliny Sułkowskiej herbu Sulima, a po matce: Stefana Niezabytowskiego, marszałka szlachty guberni grodzieńskiej, i Celiny Bispink von Gallen herbu własnego vel Sternberg odmienny.

(10. 11.1379, 21.- 690, 711-713, 771, 22. 463, 464, 750, 751, 24. I. 312, 313, 26. 11.64, 76, 29. I. wyd. 9, 34. 111.219, 221, 222, 36.a. 1.1116, 36.b. XX.810, 36.e. IV .262, 36.f. XII. 1149, 36.j. XI.526, 36.1. XII.282, 40. III.208, 41. III.419, 421, 48. I. str. LII, 55.1854.579,580,1856.558,1868.621, 59.a. 69, 377, 403, 62. 703, 68., 68.c., 71. 1893. 106, 108, 1898.136, 1904.232, 1905/6.321, 322, 86. 111.314, 413, 90. 111.321-323, 97. 1891.19. IX., 100. 87/272, 236/886, 11.8/1315, 313/1929, 109. 6/24, 377/5079, 111. 281, 118. VI. gub. Wilno 12, gub. Kown. 16, 130. 1., 137. IX .146, 148. a. XIV., 166. I. 39, 167. 89. tab!. 100, 169. 1.286, 931, 111.112, IV.806, V.680, VII.39, 159, 569, 919, XIII. 87, 617, XIV.345, 642, XVa. 71, 99, 176, 394, 395, 428, 467, .XVb.140, 620, 173. 167, 186. IX.68, 192. XIV.69, 299; 300, 198. 16, 20, 24, 25, 205., 205.b. 28, 217. 111.203, 204, VI. 133, X. 223, 252, XIV.101, 235, XIX. 282-284, XXX .125).

a. **Konstanty-Michał-Antani-Ignacy** (pok. XIII.), najstarszy z synów Ignacego-Wilhelma i Idalii z Sabańskich, urodził się w Belmoncie dnia 2 marca 1828 roku. W roku 1852 ukończył ze srebrnym medalem Cesarską Akademię Sztuk Pięknych w Petersburgu, jako dyplomowany architekt. Współpracował z *"Annales d'architecture"*. Jego. projektu kaplicę pobudawano w Hrycowie, w powiecie zasławskim. Otrzymał I nagrodę na konkursie na projekt odnowienia krakowskich Sukiennic. Projekt ten nie zastał wykonany. Po ojcu dziedzic klucza linieckiego (Lińce vel Ilińce) w powiecie lipowieckim w guberni kijowskiej. Dobra te w 1860 wynosiły około 16 tysięcy dziesięcin. Wziął czynny udział w pawstaniu 1863 roku i zastał zesłany na Syberię, a cały jego. majątek Lińce vel Ilińce uległ konfiskacie w 1867 roku. Właścicielem jednego. z folwarków od Lińców, Barysówki (2016 dziesięcin czarnoziemiu) , był potem Demidow ks. San Danato. Widak Lińców nad Sobem pomieścił Napoleon Orda w swoim albumie. Pa powrocie (dzięki staraniom matki) z zesłania, Konstanty hr. Plater zamieszkał z rodziną w Austrii. Umarł w Hietzing pod Wiedniem dnia 18 grudnia 1886 roku. Niektóre opracowania padają błędnie datę jego. zgonu na dzień 18 czerwca 1887 roku. Konstanty-Michał w roku 1853 zaślubił Beatrycę-Marię-Apalanię Malfatti de Manteregia, urodzoną w Wiedniu dnia 16 grudnia 1822 roku, córkę Jana Malfatti de Manteregia (lekarza nadwornego. cesarza Austrii i króla Prus, przyjaciela Fryderyka Chopina) i Heleny Ostrowskiej herbu Hawicz, a wnuczkę, po ojcu: Aleksandra Malfatti i Anny-Marii Fornadari, a po matce: hr. Tomasza-Adama Ostrowskiego., senatora-wojewody i prezesa senatu, i Apolanii Ledóchowskiej herbu Szaława. Beatrycze Maria umarła w Hietzing- dnia 10 lipca 1887 roku. Sądzę że ta jej praca pod tytułem *"Notte di Michel Angelo Buonaratti"* wyszła drukiem w 1874 roku, b. m. w., fal. p. 7. Konstanty i Beatricze hr. Plater pozostawili dwóch synów:

a) **Konstantego-Marię-Jana-Edwarda-Włodzimierza** i

b) **Jana-Chrzyciela-Ignacego-Antoniego**. O nich kolejno niżej.

a) **Konstanty-Maria-Jan-Edward-Włodzimierz** (według Pulvisa Konstanty-Marian-Jan-Ignacy-Włodzimierz) (pok. XIV.) urodził się w Lińcach dnia 26 (według Pulvisa - 17) stycznia 1855 roku. W roku 1874 rozpoczął służbę w wojsku austriackim. W dniu 1 listopada 1876 roku mianowany podporucznikiem, a dnia 1 maja 1881 roku porucznikiem w 8 pułku dragonów. W dniu 9 lipca 1884 roku uzyskał zezwolenie na używanie w Austrii posiadanego tytułu hrabiowskiego. Dnia 21 kwietnia 1885 roku zaślubił Matyldę-Marię-Adelę van Suttner, urodzoną dnia 15 sierpnia 1859 roku, zmarłą bezdzietnie dnia 8 września 1894 roku, córkę barona Gustawa-Ferdynanda-Daniela van Suttner, ordynata na Altpreterau w Dolnej Austrii, i Adeli-Rudolfiny-Henriette Arioli von Morkowitz, a wnuczkę, po ojcu Wincentego-Ferrery Ritter -van Suttner i Karoliny van Porodim, a po matce: Jana Ritter Arioli von Morkowitz i Emilii baronówny van Puthon. Nie znam lasów Konstantego. hr. Plater od roku 1885:

b) **Jan-Chrzyciel-Ignacy-Antoni** (według Pulvisa - Ignacy-Jan-Chrzyciel-Antoni) (pok. XIV), syn Konstantego. i Beatrycze z Malfatti, urodził się w Wiedniu, czy może w Hietzing pod Wiedniem, dnia 19 maja 1858 roku. W niektórych opracowaniach błędnie wymieniany jako Ignacy-Jan. Tak jak brat starszy, był porucznikiem 8 pułku dragonów austriackich i, tak jak brat, uzyskał zezwolenie (9. VII .1884) na używanie w Austrii posiadanego tytułu hrabiowskiego. Był, zdaje się, dziedzicem dóbr Gross-Glockersdorff na śląsku Austriackim, a napewno Neukloster w Styrii. Zamieszkiwał w Grazu, Elisabethstrase 31. Dnia 11 października 1890 roku zaślubił w Pradze Joannę von

Thun und Hohenstein, urodzoną w Pradze dnia 4 maja 1861 roku, córkę hr. Józefa-Oswalda i Joanny zu Salm-Reifferscheid, Damy Krzyża Gwiazdowego, a wnuczkę, po ojcu: Hr. Józefa-Macieja von Thun und Hohenstein i Franciszki von Thun und Hohenstein, Damy Krzyża Gwiazdowego. Jan i Joanna hr. Plater mieli dwie córki:

(a) **Maria-Beatrycze-Aleksandryna-Ernestyna**, używająca imienia Beatrycze, która urodziła się w Neukloster w Styrii dnia 3 września 1892 roku, i

(b) **Jadwiga-Klotylda-Olga-Maria**, która urodziła się w Grazu dnia 8 sierpnia 1896 roku i która dnia 7 listopada 1918 roku zagłubiła w Grazu hr. Jana von Ledebur-Michaln auf Schoberitz.

(7., 21. 677, 690, 711, 712, 22. 463, 464, 34. III. 221, 222, 36. e. IV. 262, 40. III. 208, 41. VII. uzup. 30, 54. 1871.689, 690, 1893.933, 934, 55. 1854.579, 580, 1856.558, 1868. 621, 1880.652, 1891.756, 757, 1893.933, 934, 1898.1079, 1938.122, 59. a. 377, 68. b., 69.b.b., 86. III.314, 90. III. 322,323,100. 95/307, 102. II.272, 106. 169, 170, 130.1., 143. 312, 167. 89 i tabl. 100, 169. L 337, V. 236, VII. 912, XII. 333, 792, 192. XIV. 69, 198.20,24, 217. III.204, X.326, XI.138).

e. **Wiktor-Marian-Ignacy-Michał-Antoni** (pok. XIII), trzeci z rzędu syn Ignacego-Wilhelma i Idalii z Sobańskich, urodził się w Belmoncie dnia 21 sierpnia 1843 roku. Niektóre opracowania, jako datę jego urodzenia, podają błędnie rok 1842. Dziedzic rozległych dóbr na Wołyniu. Rozległość należących do niego majątków szacowano około 1896 roku na 46 tysięcy dziesięcin. Składały się na to dobra Dąbrowica nad Horyniem z rezydencją w Worobinie, w powiecie rówieńskim, oraz dobra Pulma i Hrabów w powiecie włodzimierskim. Wiktor hr. Plater był znakomitym rolnikiem i administratorem. J. Włost pisze o nim: *"prowadzi wzorowe gospodarstwo leśne i obszerny handel na swą rękę z zagranicą materiałami, które własnym kosztem wyrabia w swych obszernych lasach i sptawia do Prus"*. Listy Wiktora hr. Platera znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Widok kościoła w Dąbrowicy pomieścił w swoim albumie Napoleon Orda. Umarł w Nauheim dnia 12 lipca 1911 roku. Dnia 5 (według Pulvisa - 6) sierpnia 1887 roku zaślubił w kościele Panien Wizytek w Warszawie Aleksandrę a właściwie Helenę-Aleksandrę-Marię Potocką herbu Pilawa, (według Pulvisa, urodzoną w Krakowie dnia 29 kwietnia 1863 roku), owdowiałą po Karolu Potockim, córkę Witolda Potockiego i Marii Florkiewicz herbu Ozdoba, a wnuczkę, po ojcu: Henryka Potockiego i ks. Heleny-Karoliny Sułkowskiej (p. w.), a po matce: Juliana Florkiewicz, dziedzica Młoszowej, i Aleksandry Deskur herbu Góra Złotoskalista. Portrety Wiktora hr. Broel-Platera (przez Kazimierza Pochwałskiego) i jego żony (przez Teodora Axentowicza) znajdują się w posiadaniu spadkobierców Witolda hr. Broel-Platera we Wrocławiu. Wiktor i Aleksandra z Potockich pozostawili trzech synów: **Ignacego, Antoniego i Witolda**. Z nich:

a) **Ignacy**, urodzony 25 grudnia 1888 i

b) **Antoni**, urodzony dnia 2 sierpnia 1890 roku, (pok. XIV.)

prowadzili niepodzieleni administrację całymi dobrami Dąbrowica. Obaj zginęli męczeńską śmiercią 22 listopada -1918 roku. Przytaczam tutaj dosłownie opis tej tragedii pióra jednego z członków rodziny: "*W okresie po rewolucji rosyjskiej, dwaj starsi synowie Wiktora Broel-Platera przebywali w Dąbrowicy. Wobec grasowania band dywersyjnych przestregano ich by opuścili Dąbrowicę. Mimo to pozostali, uważając że nie można odjechać pozostawiając na miejscu bardzo liczną administrację rozległych dóbr. ściągnowszy cały personel administracyjny, wraz z rodzinami, do swej rezydencji, uzbroili się i postanowili niebezpieczny okres przetrwać. Dąbrowica została zaatakowana przez bandy i dwór obleżony. Broniono się dni kilka. Atakujący widząc, że nie udaje im się zdobyć dworu, postanowili go podpalić i w tym celu zwozić beczki z benzyną i spirytusem. Wszczęto rokowania. Antoni i Ignacy Platerowie zgodzili się kapitulować w zamian za obietnicę puszczenia na wolność kobiet i dzieci. Po kapitulacji, wszyscy mężczyźni zostali w barbarzyński sposób wymordowani.*" Ponieważ obaj zginęli jako kawalerowie, odziedziczył po nich całe dobra dąbrowickie ich naj młodszy brat Witold, o którym niżej. Rezydencja w Dąbrowicy została splądrowana i nagłębnie spalona razem z bogatą biblioteką i archiwum rodzinnym.

(21. 711-713, 771, 772, 22. 463, 464, 29. wyd. II. t. II. 521, 34. III. 221, 222, 40. -111.208, 55. 1868.621, 68.b., 68.c., 69.c., 90. 111.322, 323, 100. 11.199/1694, 130. 1., 143. 312, 148.a. XIV., 169. XIII.371, XIV.113, XVa.395, 588, XVb.701, 186. IX.68, 192. .XIV.69, 299, 300,198.20,25, 205.b. 142, 217.111.204, X.244, 252, XIV.100, 102).

c) **Witold** (pok. XIV.), urodzony dnia 14/26 kwietnia 1893 roku w Worobinie, w 1913 ukończył liceum Aleksandrowskie w Petersburgu. Najmłodszy z synów Wiktora i Aleksandry z Potockich. Po ojcu i tragicznie zeszyłych braciach dziedzic wielkich obszarów rolnych i leśnych, a także licznych zakładów przemysłowych (Dąbrowica-Worobin i Pulma na Wołyniu. Zaraz po wypadkach roku 1918 (p. w.) i nie chcąc zamieszkiwać w Worobinie, nabył majątek Osiecz koło Włocławka i tam, i w Warszawie (ul. Barbary 10), miał swoją rezydencję. Po śmierci bezdzietnej stryja Feliksa, odziedziczył po nim całe dobra belmonckie i bohińskie w województwie wileńskim, obciążone dożywociem na rzecz stryjenki, Elżbiety z Potockich. Przyjaciół Józefa Weysenhoffa. Był dwukrotnie żnaty. Pierwszą jego żoną była Aniela Potocka, córka Tomasza i Ludwiki hr. Bnińskiej, a po jej zgonie w dniu 25 marca 1924 roku, zaślubił w dniu 18 listopada 1925 roku Ludwikę Czarnecką, córkę Zygmunta i Marii Działowskiej herbu Prawdzic. W roku 1954 zamieszkiwał wraz z żoną w Warszawie. Umarł we Wrocławiu dnia 1 czerwca 1962 i tam został pochowany. Portrety Witolda i jego drugiej żony, Ludwiki Z Czarneckich, malowane przez Szańkowskiego, znajdują się w posiadaniu spadkobierców Witolda hr. Broel-Platera we Wrocławiu. Jego dzieci:

z pierwszego małżeństwa

(a) **Witold**, urodzony 15 lipca 1922, zginął dnia 16 sierpnia 1944 roku w powstaniu warszawskim. Podporucznik :Armii Krajowej.

(b) **Maria**, urodzona 8 września 1919, dnia 26 kwietnia 1948 roku zaślubiła hr. Adama Chodkiewicza z Młynowa.

z drugiego małżeństwa

(c) i (d) **Zygmunt**, urodzony 26 sierpnia 1926 i **Aleksander**, urodzony 18 czerwca 1930 roku, którzy obaj zginęli (16 i 19 sierpnia), razem z bratem przyrodnym, walcząc w 1944 roku w Warszawie.

(e) **Ludwik** (pok. XV.), urodzony 17 sierpnia 1932 roku, magister, inżynier budownictwa wodnego.

(f) **Krzysztof** (pok. XV.), urodzony 17 stycznia 1934, absolwent Uniwersytetu Wrocławskiego, polonista.

(g) **Barbara**, urodzona 5 października 1935, inżynier oceanolog.

(h) **Elżbieta**, urodzona dnia 1 sierpnia, 1943 roku.

(29. n. wyd. n 521, 68.c., 196. 124, 210).

GAŁĄZKA NA SZWEKSZNIACH

3) **Jerzy** (pok. XI.), syn Wilhelma-Jana i Petronelli z Nagórskich,. urodzony w 175. roku,. założyciel gałązki na Szwekszniach, był już w roku 1779 szambelanem króla Stanisława Augusta. Od roku 1780 występuje stale jako chorąży inflacki. W dniu 12 sierpnia 1789 roku otrzymał order Świętego Stanisława. Miał być (?) generałem majorem wojsk litewskich, lecz nie udało mi się wyszukać potwierdzenia dla tej wzmianki. Jeszcze w dniu 25 lutego 1793 roku, gdy jako "*pieczętarz*" podpisuje w Nowym Mieście (w powiecie rossieńskim) testament Michała Ronikiera, cześnika żmudzkiego, podpisuje go jako chorąży inflancki, bez wzmianki o posiadanym stopniu generała. W roku 1814 nabył, do spółki z bratem Józefem (a więc zapewne Józefem-Konstantym), dobra Korciany w powiecie tel szewskim, od Kazimierzy z Gorskich Stanisławowej Tyszkiewiczowej. Sądzę że to on (Jerzy) był marszałkiem szlachty powiatu rossieńskiego po Stefanie Puzyrewskim, a przed Antonim Burzyńskim. W 1825 , roku już nie żyje. Już w 1804 roku był żonaty z ks. Karoliną Gedroic (córką ks. Stefana i Marii Kickiej herbu Gozdawa), I^o voto rozwiedzioną Sielicką. Jego dzieci:

synowie

(1) **Franciszek-Stefan-Józef**, o nim niżej.

(2) **Stefan a właściwie Emeryk-Stefan-Leonard**, o nim niżej.

(3) **Aleksander-Józef** (pok. XII.), urodzony w Szwekszniach dnia 17 grudnia 1800 roku, umarł - jako kawaler - w Aleksandrowie na jesieni 1859 roku. Był dziedzicem Aleksandrowa na żmudzi, który to majątek przeszedł potem na jego brata Stefana, lub może jego dzieci (p. n.).

(4) **Józef-Antoni** (pok. XII.), urodził się w Kłajpedzie (Memel) dnia 30 sierpnia 1804 roku. Umarł bezpotomnie dnia 21 stycznia 1834 roku w Petersburgu i tam został pochowany na smoleńskim cmentarzu.

(5) **Kazimierz-Konstanty** (pok. XII.), urodził się w Szwekszniach dnia 12 marca 1807 roku, umarł - jako kawaler - dnia 27 lipca 1872 r. Dołgorukij myli go z jego bratem Franciszkiem i daje mu za żonę N? Raes, Był dziedzicem dóbr Herminajcie?, Pojurze i Stempele vel Sztemple w powiecie rossieńskim, które to dobra posiadały w 1860 roku 1176 "*dusz męskich*". Ponadto w powiecie telszewskim posiadał dobra Degucie i Nowe Impilty, te ostatnie w 1860 roku o 166 "*duszach męskich*".

Nie wiem kto po nim dziedziczył dobra w powiecie rossieńskim. Dobra w powiecie telszewskim dziedziczył po Kazimierzu jego brat Franciszek, czy może jego dzieci.

(6) **Jerzy-Konstanty**, według Pulvisa - Jerzy-Jan-Wincenty, (pok. XII.), urodził się w Kłajpedzie (Memel) w dniu 15 lipca 1810 roku. Był dziedzicem dóbr Giedminajcie z Borejkanami (około 4400 dziesięcin) w powiecie rossieńskim oraz wsi Kołupiany-Sakucie (529 dziesięcin) w powiecie telszewskim. Marszałek szlachty powiatu rossieńskiego. Ożeniony (ślub w 1835 roku) był z Natalią Mikszewicz, córką Antoniego i Julii z Burniewiczów. Jerzy-Konstanty musiał umrzeć najpóźniej w 1845 roku, gdyż wdowa po nim Natalia z Mikszewiczów jest najpóźniej w 1845 roku powtórnie zamężna za Janem Gruzewskim, dziedzicem Kielm. Synem Jerzego-Konstantego i Natalii był

Teodor-Antoni-Józef (pok. XIII.), urodzony dnia 21 listopada (według Pulvisa - dnia 20 grudnia) 1835 roku, dziedzic wszystkich dóbr po ojcu. Po ukończeniu uniwersytetu w Dorpacie osiadł na wsi, u siebie. Bezpotomny. Nie znam daty jego zgonu.

córki:

(7) **Anna-Wicencja-Marcjanna** urodziła się, jako pierwsze dziecko swoich rodziców, w Kłajpedzie (Memel) dnia 8 listopada 1794 roku. Zamężna za Stanisławem Piłsudskim, marszałkiem telszewskim, a według Pulvisa - rossieńkim. Sądzę że przez nią, drogą wiana, przeszły z Platerów na Piłsudskich dobra Szyłe w powiecie rossieńskim. Umarła młodo. Boniecki i Uruski, jako męża Anny, wymieniają Eustachego Karpią, który był mężem dwóch jej młodszych sióstr. Pulvis nic nie wie o małżeństwie Anny z Eustachym Karpiem. Jeżeli wiadomość podana przez autorów (j. w.) jest prawdziwa, w takim razie Eustachy Karp był żonaty trzykrotnie z trzema siostrami, a z nich Anna, w takim razie owdówiała po Piłsudskim, była jego drugą żoną, zaślubioną po śmierci Pauliny-Brygity-Józefy. Nie mam dzisiaj możliwości wyjaśnienia tej sprawy (p.n.).

(8) **Paulina-Brygita-Józefa** urodziła się w Szwekszniach dnia 19 czerwca 1796 roku. W roku 1811 zaślubiła Eustachego Karpią herbu własnego, późniejszego marszałka szlachty gubernii wileńskiej. Umarła w 1814 roku i pochowana w Johaniszkelach w powiecie poniewieskim. Boniecki i Uruski podają o Paulinie błędne wzmianki.

(9) **Marcelina-Aleksandra-Józefa** urodziła się w Kłajpedzie w czerwcu 1797 roku. Była dwukrotnie zamężna. Po raz pierwszy za N? Mikuckim herbu Ślepowron, dziedzicem Kosakowszczyzny, oficerem wojsk rosyjskich, a po jego śmierci (w pojedynku), za Ferdynandem Iwanowiczem herbu Hgowski, dziedzicem majątku Janowice na żmudzi, sędzią.

Niektóre opracowania, jako męża Marceliny, wymieniają (sądzę że błędnie) N? Iwanowskiego herbu Rogala.

(10) **Wiktoria-Rozalia-Kunegunda** urodziła się dnia 29 grudnia 1801 roku. Zaślubiła owdowiałego po siostrze (siostrach? p. w.) Eustachego Karpia. Umarła w 1853, a jej mąż w roku 1861. Dołgorukij, Gotha i Kneschke wymieniają N?, córkę Jerzego i Karoliny hr. Platerów, zamężną za Franciszkiem Karpiem. Sądzę że te wzmianki dotyczą Wiktorii i Eustachego Karpia, ale nie mam możliwości sprawdzenia tej, jak mi się wydaje, błędnej informacji.

(11), (12) i (13) **Brygita** i dwie młodsze od niej **siostry**, wszystkie trzy zmarłe młodo.

(19. VII .149, IX.281, 21. 689, 713, 715, 716, 22. 447, 464-466, 24. 1. 312, 609 34. III.219, 221, 55. 1868.621, 622, 72. 23, 86. III.314, 90. III. 323, 324, 107. 87, 118. VI. gub. Kow:n. 22, 24, 123. 452-454, 521, 127. VII.322, 148.8. XV., 169. 1.309, II.M6, IV.392, VIII.537, IX.775, XII. 50, 109, XIII.525, XVa.493, XVb.109, 479,192. V1.219, XIV.u9, 70, Uzupeł. 1.53, 54, 197. 1.175, 198. 16,21,25,217. III.204, 205, X.262, XXIV. 67, XXV1.58).

(1) **Franciszek-Stefan-Józef** (pok. XII.), syn Jerzego i ks. Karoliny Gedroic, urodził się dnia 3 października 1798 roku. Po ojcu dziedzic dóbr Szatejki z wsiami: Stare Impilty, Bałonie-Kontenie?, Kieluny, Hordy? (czy Gordy); i Kietusze? czy Kaugrauze, a zapewne, po śmierci brata Kazimierza, i Nowe Impilty. Dobra te (bez Nowych Impilt) figurują w spisie Milutina z roku 1860 z 1332 "*duszami męskimi*". Wszystkie były położone w powiecie telszewskim. Według Pulvisa, miał być dziedzicem także dóbr w powiecie rossieńskim, a mianowicie: Wilkiany, Sztemple i Pojurze. Franciszek hr. Plater rezydencję miał w Szatejkach. Widok tej miejscowości pomieścił Napoleon Orda w swoim albumie. Franciszek zmarł w Szatejkach dnia 15 stycznia 1867 roku. Niektóre opracowania, jako datę jego śmierci, podają dopiero rok 1869. Pochowany w Szatejkach. W dniu 16 lipca 1840 roku zaślubił Kazimierę de Raes herbu własnego, urodzoną około 1818 roku, ostatnią z rodziny, jedyną córkę Wilhelma, marszałka szlachty powiatu trockiego, i Antoniny Chlewińskiej herbu Radwan, a wnuczkę po ojcu: Roberta-Kazimierza de Raes, sędziego ziemskiego trockiego, i Konstancji Drańskiej herbu Kościeszka. Kazimiera de Raes wniosła mężowi dobra Abramowsk, Milejgany i Barole w powiecie trockim z 436 "*duszami męskimi*" w 1860 roku, oraz Ostrowno z Nowym Dworem w guberni witebskiej, z 2865 dziesięcinami i 252 "*duszami męskimi*". Ponadto w skład tych dóbr wchodziły wsie czy może folwarki: Zybertany, Raesów i Kurniszki. Kazimiera z de Raesów Franciszkowa hr. Plater zmarła w Szatejkach dnia 15 października 1893 roku. Pochowana w Szatejkach. Niektóre opracowania podają, jako datę jej śmierci, rok 1894. Ich potomstwo:

a. **Alina-Franciszka-Kazimiera**, urodzona dnia 26 lipca 1841 roku. Umarła w Królewcu dnia 8 maja 1884 roku. Pochowana w Szatejkach.

b. **Maria-Anna-Tekla**, urodzona 7 sierpnia 1842 roku, zamężna za Ignacym żaglem herbu Trąby, dr. medycyny.

c. **Władysław-Wilhelm-Jerzy**, o nim niżej.

d. **Aleksander-Konstanty-Michał**, o nim niżej.

e. **Konstanty-Jan-Julian**, o nim niżej.

f. **Adam-Antoni-Józef** (pok. XIII.), urodzony w dniu 14 listopada roku 1848 w Szatejkach. Dziedzic Korcian. Był marszałkiem szlachty powiatu rossieńskiego, po Hieronimie a przed Adolfem Przeciszewskimi.

g. **Wilhelm-Karol-Lucjan**, o nim niżej.

h. **Olga-Antonina Scholastyka**, urodzona w Szatejkach dnia 27 lutego 1853 roku, o której nie posiadam żadnych wiadomości.

(21. 465, 713-716, 22. 464-466, 24. 1. 312, 609, 34. III. 219, 221, 55. 1868.621, 622, 86. III. 314, 90. II. 688, III. 323, 324, 118. VI. gub. Kown. 24, gub. Mohil. 32, gub. Wilno 40, 123. 452-454, 521, 130. 1., 148.a. XV., 166. 1.39, 169. III.277, VI. 422, VII. 726, IX.775, XVa.77, 86, 611, XVb.423, 192. XIV.69, XV.152, 217. III. 204, 205, V.251,

XIV.210, XVI.344, XVII.331.).

c. **Władysław-Wilhelm-Jerzy** (pok. XIII.), syn Franciszka i Kazimierzy de Raes, urodził się dnia 28 sierpnia 1843 roku. Po ojcu dziedzic dóbr Szatejki. Marszałek szlachty powiatu rossieńskiego. Dnia 16 października 1879 roku zaślubił w Wilnie Aleksandrę Dłuszc-Sobańską herbu Radlica, córkę Leona-Anastazego, marszałka szlachty powiatu klimowieckiego, ostatniego z roku, i Heleny Hołyńskiej herbu Klamry, a wnuczkę, po ojcu: Jana-Nepomucena Dłuszcza-Sobańskiego, generała majora wojsk koronnych, i Cecylii vel Marianny Komar herbu własnego, a po matce: Michała Hołyńskiego, marszałka szlachty gubernii mohilewskiej; i Elżbiety hr. Tołstoj. Z tego małżeństwa miał córki:

a) **Jadwigę-Aleksandrę-Marię**, urodzoną w Wilnie dnia 15 kwietnia 1881, zmarłą w maju 1955 roku, około roku 1908 zamężną za Stanisławem hr. Czackim herbu świnka.

b) **Zofię**, urodzoną w 1883 roku, sądzę że zmarłą w dzieciństwie, i

c) **Helenę** urodzoną w Szatejkach 1883, a zmarłą w Pruszkowie 20 lipca 1953, (według niektórych opracowań - Aleksandrę-Marię p. w.) zamężną (27 grudnia 1926 roku) za margrabią Aleksandrem-Erwinem Wielopolskim herbu Strykoń, ordynatem pinczowskim, owdowiałym po Zofii z hr. Plater (p. n.).

(19. VII.324, 325, 21. 713-715, 22. 464, 465, 24. 1.312, 609 68.c., 90: III.323, 324, 148.a. XV., 150.44, 192. XIV.69, 217. III.204, IV.219, IX.150, XIV. 194, 199, XXI. 129, 133, XXIII. 188).

d. **Aleksander-Konstanty-Michał** (pok. XIII.), syn Franciszka i Kazimiery de Raes, urodził się w Szatejkach dnia 28 grudnia 1845? roku. Ożeniony był z Marią Ciechanowiecką herbu Dąbrowa, cór!są Włodzimierza, marszałka szlachty powiatu klimowieckiego, i Ludwiki WojniczSianożęckiej, a wnuczką, po ojcu: Jana Ciechanowieckiego, marszałka klimowieckiego, i KlotyIdy Hołyńskiej herbu Klamry, a po matce: Platona Wojnicz-Sianożęckiego, dziedzica Turska w powiecie rohaczewskim, i Aleksandry Żukowskiej. Z tego małżeństwa córki:

a) **Olga**, zameżna za Adamem hr. Plater-Zyberk (p. w.), i

b) **Janina**, zameżna za Jerzym hr. Plater (p. n.).

(19. III .154, 21. 713-715, 22. 464, 465, 90. III. 323, 324, 148. a. XV., 192. II. 295, XIV.69, 217. III.204, XIII.43, 44).

e. **Konstanty-Jan-Julian** (pok. XII!.), syn Franciszka i Kazimiery de Raes, urodził się w Szatejkach dnia 24 stycznia 1847 roku. Razem z braćmi u.zyskał potwierdzenie posiadanego tytułu. Dziedzic dóbr Pliuksze w guberni kowieńskiej, w których umarł dnia 26 sierpnia 1899 roku. W dniu 21 czerwca 1876 roku zaślubił w Tołkaczewiczach, w gubernii mińskiej, Zofię Grabowską herbu Oksza, urodzoną w roku 1858, córkęKarola-Oktowiana hr. Grabowskiego, dziedzica dóbr Raśnie (czy też Raśna), i Zofii vel Felicji Horwat herbu .Pobóg, a wnuczkę, po ojcu: Wilhelma hr. Grabowskiego i Zofii Kierzgajto-Zawisza herbu Łabędź ódmiEmny, a - po matce: Aleksandra Horwata, dziedzica Barbarowa, i KlotyIdy Wołodkowicz herbu !-adwan. Z tego małżeństwa córki:

a) **Olga**, urodzona dnia 22 lipca 1877 roku, która dnia 15 lipca 1899 roku zaślubiła w Warszawie Aleksandra-Maksymiliana hr. Kaszowskiego Ilińskiego herbu Janina, i

b) **Zofia**, urodzona 24 maja 1879 roku, która dnia 15 września 1900 roku zaślubiła margrabiego Aleksandra-Erwina WielopIskiego herbu Starykoń, - ordynata pinczowskiego.

c) **Genowefa**, zmarła jako 6-miesięczne dziecko.

(19. VII.13, 21. 381, 382, 713-715, 22. 464, 465, 24. 1.312, 609, 69.c. 90..III.323, 324, 148.a. XV., 169. XII.365, 192. IV.348, VI.256, XIV.69, 70, 217. III.89,,204, 205, XX1.191, XXII.180, 183, XXIII. 182, 188).

g. **Wilhelm-Karol-Lucjan** (pok. XIII.), syn Franciszka i Kazimiery de Raes, urodził się w Szatejkach dnia 21 marca 1850 roku; Dziedzic dóbr Abramowsk w powiecie trockim z atynencjami Rojecin, Soboliszki i Szorkinia. W rku 1880 zaślubił w Wilnie Felicję-Marię .Sołtan herbu własnego vel Syrokomla odmienna przydomku Pereswit, córkę Jana marszałka mohilewskiego, i Konstancji Ciechanowskiej herbu Dąbrowa, a wnuczkę, po ojcu: Stanisława

Sołtana, również marszałka mohilewskiego, i N?, a po matce: Jana Ciechanowieckiego i Klotyldy Hołyńskiej herbu Klamry. Felicja z Sołtanów hr. Plater zamieszkiwała (sądzę, że jako wdowa) w roku 1926 w Wilnie. Umarła w 1956 roku. Według Pulvisa Wilhelm i Felicja z Sołtanów mieli dwóch synów: **Jana** urodzonego i zmarłego tego samego dnia 25 czerwca 1882 roku i **Bohdana**, urodzonego dnia 17 czerwca 1883, a zmarłego dnia 27 stycznia 1884 roku. Obaj ci synowie Wilhalma urodzili się i umarli w Abramowsku i tam pochowani w kaplicy grobowej. Wilhelm i Felicja z Sołtanów mieli trzy córki, które nosiły imiona i były zamężne:

a) **Irena**, urodzona w Abramowsku 24 listopada 1887 roku, umarła w Pruszkowie pod Warszawą dnia 11 stycznia 1967 roku, za Edwardem Żółtowskim, ich ślub w Wilnie 5 października 1910 roku.

b) Idalia, urodzona w 1890, za Aleksandrem hr. Ilińskim-Kaszowskim, i

c) Maria, urodzona w 1894 roku, za Włodzierzem Łęskim.

(21. 713-715, 22.464, 465,90.111.323, 324, 148.8. XV., 169. 1.20, VU.782, IX. >69:), X.951, XII.21, XVa.6, 192. XIV.69, 70,210., 217. II.312, III.204, 20fi, VII.339).

(2) **Stefan** a właściwie Emeryk-Stefan-Léonard (pok. XII.), syn Jerzego i Karoliny Gedroic, urodził się dnia 4 listopada 1799 roku. Ukończył liceum w Krzemieńcu, a potem studiował na uniwersytecie w Wilnie. Dziewięć lat spędził w podróżach po Europie, oraz Grecji, Turcji, Ziemi świętej, Arabii i Egipcie. W roku 1834 był prezesem sądów granicznych guberni wileńskiej. W roku 1840 kurator szkół powiatu telszewskiego, a w 1859 - guberni wileńskiej. W roku 1858 był marszałkiem szlachty powiatów telszewskiego i wileńskiego. Wiele łożył na cele oświatowe, jak budowa szkół i utrzymanie sił nauczycielskich. Komandor krzyża Grobu świętego. Kamerjunker dworu rosyjskiego i kawaler orderu Świętej Anny. Po rodzicach dziedzic dóbr Szweksnie, Aleksandrowo oraz Jazów na Żmudzi. Sądzę też, że był dziedzicem dóbr Wilkiany w powiecie rossieńskim, które w roku 1860 miały 634 "*męskich dusz*", a zapewne nie mniej niż 3500 dziesięcin. Według Pulvisa, - właścicielem Wilkian był jego starszy brat Franciszek. Najpóźniej w roku 1836 zaślubił Alinę Żaba-Marcinkiewicz herbu Łabędź, córkę Jana Marcinkiewicza, marszałka szlachty guberni wileńskiej i kawalera maltańskiego, który na mocy ukazu cesarskiego przyjął nazwisko "*Żaba-Marcinkiewicz*", i Cecylii Żaba herbu Kościeszka odmienna (I^o voto zamężnej za Ignacym Burzyńskim herbu Trzywdar), a wnuczkę, po matce: Tadeusza żaby, wojewody połockiego, i Ludwiki Kiełpsz - herbu własnego. Alina z żabów-Marcinkiewiczów wniosła mężowi rozległe dobra, a mianowicie: Bortkuszek, Giełwany i Tundziszki w powiecie wileńskim, U szacz w powiecie lepelskim i Świady w powiecie borysowskim. Świady w roku 1860 miały rozległości 21.027 dziesięcin, w czym 16.904 dziesięcin lasu. "*Dusz obu płci*" miały 1308. Listy Aliny z żabów-Marcinkiewiczów do Władysława Plaetra w Rapperswilu zachowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Stefan hr. Plater umarł w Wilnie 14 stycznia 1864 roku, a jego żona w roku 1876 (czy 1877) w Kreuznach, a według Żychlińskiego - w Paryżu. Wiele opracowań podaje błędnie datę jej zgonu na rok 1826, a jako miejsce zgonu - Berlin. Nie wiem czy to nie jej ("*Aliny*") dotyczy wzmianka u Kaczkowskiego o tym, że po roku 1831 jej majątek (jaki?) w guberni wileńskiej uległ konfiskacie. Stefan i Alina mieli dzieci:

a. **Alina**, a według Pulvisa - Alojza-Florianna-Joanna, urodzona, dnia 16 maja 1834 roku, która umarła jako dziecko.

b. **Adam-Alfred-Gustaw**, o którym niżej, i

c. **Gustaw-Wilhelm-Grzegorz** (pok. XIII.), który urodził się w Wilnie dnia 17 listopada 1841 roku. W roku 1859 był na studiach w Paryżu. Po rodzicach odziedziczył rozległe dobra, a mianowicie: w powiecie lepelskim dobra Uszacz o 2744 dziesięcinach, w powiecie słuckim Usów vel Usowo z Hrozowem o około 1000 dziesięcinach, a w powiecie wileńskim dobra Giełwany, z miasteczkiem tej samej nazwy, i Bortkuszki na-zwane potem, w roku 1872, Platerowem. Z nich, w skład dóbr Giełwany wchodziły wsie i folwarki: Poszyrwińcie, Szarkajcy, Tylwiki i Tundziszki, a -w. skład dóbr Bortkuszki: Osiniówka, Papiernia, Podębie, Podkrzynice; Podmiejęłuny, Podpospiesza, Pojodzie, Pomużyce, Powaserele, Skietery, Szyntakonie, Użubędzie, Użurojście, Użusiele, Zielanka i Żarnowagi. Bortkuszki posiadały piękną rezydencję i zbiory po wygasłej rodzinie Żabów. Gustaw-Wilhelm umarł w 1912 roku. Posiadał zdolności muzyczne, Pozostawił wydane drukiem prace: *"Herbata gadająca u pani Nudalskiej, komedia w 1 akcie"*, Wilno. 1859. Jest to młodzieńcza praca-plagiat z pracy pod tytułem *"Kawa"* ks. Adam Czartoryskiego. *"Koncert"* Wspomnienie z czasów wileńskich Stanisława Moniuszki. Utwór ten został wydrukowany w *"Wieku"*, w numerze 73 z roku 1884, a potem osobno w Wilnie w 1910 roku. Był ożeniony (ślub dnia 19 lutego 1870 roku) z Anatolią Hartingh. córką Konstantego, pułkownika wojsk rosyjskich, i Józefiny z Niesiołowski;skich herbu Korzbok, a wnuczką, po ojcu: Marcina Hartingh, generała. wojsk rosyjskich, i Amelii-Doroty z hr. Lambsdorf. Borkowski twierdzi, że Gustaw-Wilhelm hr. Plater był dwukrotnie żonaty i że drugą jego żoną, po Anatolii Hartingh, była Felicja Drużbacka. Wzmianka. ta jest błędna. Felicja Drużbacka, o której pisze Borkowski, była teściową córki Gustawa-Wilhelma, Emilii (p. n.), a nie jego żoną. Gustaw-Wilhelm i Anatolia z Hartingh mieli tylko córki, o imionach:

a) **Alina**, która urodzona w 1871, umarła na szkarlatynę dnia 12 marca 1892 roku, na kilka dni przed wyznaczonym terminem ślubu z hr. Karolem O'Rourk. Uroczyste zaręczyny z nim odbyła w Bortkuskach (Platerowie) w dniu 12 stycznia 1892 roku.

b) **Stefania**, urodzona 2 marca 1873 roku, zmarła w PodkowieLeśnej 31 grudnia 1956, która dnia 4 maja 1897 roku zaślubiła w Wilnie Leona Wańkowicza herbu Lis.

c) **Emilia**, urodzona w 1874 roku, która dnia 12 listopada 1902 roku zaślubiła w Giełwanach Zdzisława hr. Lubienieckiego herbu Rola. Umarła w Warszawie 12 stycznia 1944 roku.

(19. VII. 245, 21. 715, 716, 22. 465, 466, 40. III. 392, 77. 372, 90. III. 324, 325, 100. II. 510/2240, 109. 224/2550, 118. VI. gub. Kown. 22, gub. Mińsk. 24, 147. V.1910. 111, 148.a. XV., 151. 25, 169. II.556, VII. 636, 847, VIII. 240, 376, 410, 437, 465, 536, 761, 859, 885. X.676. XI. 903, XII.120, 624, 701, 841, 852, 873, 874, XIII. 127, 525, 659, XIV.590, 741,789, XVa 216,192. II.48, V.109, IX.163, XII.122, XIV.70, 198. 16,20,21,25,217. III. 205, 324, 325, IV.424, XV.303, 313, XX. 204, XXI.54).

b. Adam-Alfred-Gustaw (pok. XII!), syn Stefana i Aliny Żaba-Marcinkiewicz, urodził się w Wilnie dnia 2 maja 1836 roku. Po rodzicach dziedzic dóbr Szweksznie, do których należą zapewne wsie Ligucie i Podubrynie, a zapewne także dziedzic, i też po rodzicach, dóbr Aleksandrowo i Kowala w powiecie telszewskim. Od Ksawerego Podbereskiego i jego żony Anny z Romerów nabył, położone w powiecie wiłkomirskim dobra Wieprze z miasteczkiem i folwarkami Kowalaki i Bataniszki, o ogólnym obf!zarze 2473 dziesięciny. W roku 1857 został kuratorem honorowym gimnazjum w Święcianach. W latach 1864-1878 był marszałkiem szlachty powiatu rossieńskiego. W latach 1878-1881 a zapewne i później był marszałkiem szlachty guberni wileńskiej. Sądzę że w tym mniej więcej czasie został rzeczywistym radcą stanu i szambelanem dworu rosyjskiego. W 1888 (czy może 1886) roku został koniuszym dworu. W roku 1894 kawalerem orderu Świętego Włodzimierza 2 klasy, w 1896 roku - rosyjskiego orderu Orła Białego, a w dniu 1 kwietnia 1900 roku - orderu Aleksandra Newskiego. Dnia 1 listopada 1903 roku został mianowany wielkim ochmistrem dworu. Sądzę że to on jest już od 1884 roku członkiem klubu Angielskiego w Petersburgu. W Wilnie zajmował stanowisko prezesa towarzystwa dobroczynności i towarzystwa rolniczego. Przez czas jakiś był dyrektorem tamtejszego Banku Ziemińskiego. Od wczesnych lat interesuje się poważnie archeologią i numizmatyką. Zwiedził Europę Zachodnią, Grecję i bliski Wschód. Już w roku 1860 jest członkiem Wileńskiej Komisji Archeologicznej i sądzą że w tym samym czasie Petersburskiego Towarzystwa Archeologicznego. Swoją poważną już zbior numizmatyczny powiększył nabywając cały zbiór Zygmunta Czarneckiego z Ruska. Nad katalogiem jego zbiorów numizmatycznych pracował w roku 1892 dr. T. Rewoliński. Według E. Chwalewika, całe zbiory Adama hr. Platera weszły (kiedy?) do zbiorów w Krzeszowicach. Około 450 okazów ze - zbioru archeologicznego w Szwekszniach wzbogaciło zbiory Muzeum Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Adam-Alfred hr. Plater w dniu 13 (według Pulvisa - 3) lipca 1872 roku zaślubił Genowefę Pusłowską, herbu Szleiga odmienna, urodzoną dnia 2 grudnia 1852 roku, córkę Wandalina hr. Pusłowskiego i Jadwigi Jezierskiej herbu Prus II i Nowina, a wnuczkę, po ojcu: Wojciecha Pusłowskiego, posła na sejm Czteroletni, i Józefy-Agnieszki-Franciszki z ks. Drucko-Lubeckich, a po matce: Jana hr. Jezierskiego, marszałka szlachty guberni lubelskiej, i Karoliny Jelskiej herbu Pielesz odmienny. Sądzą, że to ona mieszka w 1926 roku w Warszawie (Foksal 16) i w Paryżu. Adam-Alfred zmarł (w Szwekszniach) w 1908, a jego żona w 1936 roku. Pozostawili dwóch synów:

a) **Mariana-Stefana-Wandalina** i

b) **Jerzego-Floriana**. O nich obu piszę niżej.

(19. IX .41, 21. 715, 716, 22. 465, 466, 24. a, 29. I. wyd. 60, 174, II. wyd. II. 496, 30., 68.c., 90. 111.324, 147. 1892.34, 148.a. XV., 151. 25, 169. V.229, VIII.475, XII.89, -XIII. 475, 525,533, XVa.19, 192. XIV.70, XV.86, 198. 20, 21, 25, 217.111.205, XXIII. dod. XI, XXIV.159).

a) **Marian-Stefan-Wandalin** -(pok. XIV.), syn Adama-Alfreda i Genowefy z Pusłowskich, urodził się w Szwekszniach dnia 22 czerwca 1873 roku. W 1895 roku ukończył ze złotym medalem liceum Aleksandrowskie. Już w dniu 1 grudnia 1902 roku mianowany kamerjunkerem dworu rosyjskiego, a następnie radcą dworu. Był jednym ze współwłaścicieli Banku Ziemińskiego w Wilnie i piastował stanowiska członka zarządu, wiceprezesa i przez

jakiś czas prezesa tej instytucji. Od, przynajmniej, roku 1926 do śmierci mieszkał stale w Wilnie, początkowo przy ulicy Nadbrzeżnej 22 (Zygmuntowskiej), a potem Mickiewicza 19. Był prezesem wileńskiego Towarzystwa Dobroczynności. Dziedzic, po ojcu, dóbr Wieprze w powiecie wilkomierskim i Piaseczno w powiecie pińskim, które odziedziczył po matce. Zamiłowany heraldyk i bibliofil. Odziedziczył cenną bibliotekę po ojcu i stale ją kompletował. Poczynając od roku 1914, biblioteka ta była kilkakrotnie rabowana. Jej najcenniejsze resztki uratowane i przewiezione do Wilna stanowiły w okresie pomiędzy dwoma wojnami jedną z najbogatszych prywatnych bibliotek heraldycznych w Polsce. Według niesprawdzonych wiadomości, cała ta biblioteka spłonęła w Wilnie w czasie ostatniej wojny. W jej skład wchodziło także bogate archiwum po Szemiotech i Tyzenhausach, dawnych dziedzicach dóbr Wieprze. Marian-Stefan-Wandalin hr. Plater zaślubił w Wilnie dnia 3 marca 1907 roku Ludwikę-Marię-Janinę-Irenę Hołyńską herbu własnego vel Klamry, urodzoną w roku 1888, córkę Jana, dziedzica Kadzyna, i Janiny Ciechanowickiej herbu Dąbrowa, a wnuczkę, po ojcu: Stefana Hołyńskiego, dziedzica Krzyczewa, i Marii Kobyleńskiej vel Kobyleńskiej herbu Łódzia, a po matce: Włodzimierza Ciechanowieckiego i Ludwiki Wojnicz-Sianożęckiej. Marian hr. Plater umarł w Wilnie dnia 24 października 1951, a jego żona, także w Wilnie, w marcu następnego roku. Ich dzieci:

(a) **Maria** urodzona w 1909, a zmarła w 1923 roku.

(b) **Jerzy** urodzony w czerwcu 1913 roku zaginał bez wieści we wrześniu 1939 roku. Według niesprawdzonych wiadomości zginął w okolicy Piaseczna w powiecie pińskim.

(c) **Kazimierz** (pok. XV.), urodzony w Wieprzach 3 marca 1915 roku, zaślubił w Warszawie dnia 29 lipca 1945 r. Jadwigę Smoniewską, urodzoną w roku 1916. W roku 1954 bezdzietni. Zamieszkują w Warszawie. \V roku 1954, Kazimierz (znany w Polsce szachista) wydał w Warszawie pracę swoją pod tytułem: "*Gramy w szachy*".

d) **Andrzej** (pok. XV.), urodzony w Wilnie 26 lipca 1917 roku. Zaślubił w Londynie dnia 22 marca 1958 roku Barbarę-Irenę Quinn, urodzoną 20 sierpnia 1929 roku, córkę Herberta i Ivy ze Shephard.

b) **Jerzy-Florian**, a według Pulvisa - Jerzy-Felicjan (pok. XIV.), syn Adama-Alfreda i Genowefy Pusłowskiej, urodził się w dniu 7 lub 9 sierpnia 1875 roku: Już w roku 1897. był oficerem kawalergardów w Petersburgu i jakiś czas, w latach 1910-1912 attache, czy też w attachacie rosyjskim w Paryżu. Dziedzic po rodzicach dóbr Szweksznie, gdzie jeszcze w roku 1927 posiadał piękną bibliotekę, archiwum, zbiory i portrety rodzinne. Sądzę, że to jego portret w rzeźbie, autorstwa Adolfa Niewiarowskiego, był reprodukowany w tygodniku warszawskim "*świat*" w 1917 roku. Z żony Janiny, córki Aleksandra hr. Plater i Marii z Ciechanowieckich (p w.) miał syna o imieniu:

Aleksander, właściwie Leszek (pok. XV.), ożenionego z N? w roku 1954, który zamieszkuje w Kanadzie. Uważa się za Litwina i używa nazwiska Plateris. W roku 1938 wyszła w Kownie jego praca pod tytułem - "*Teisiniai Livonijos ir kurso santykiai su Lietuva. XVI - XVIII Amziais*". Tytuł ten we francuskim tłumaczeniu brzmi - "*Les relations juridiques de la Livonie et de la Courlande avec la Lithuanie (XVI-XVIII siecles)*". Aleksander vel Leszek hr. Plater jest genealogicznie najmłodszym przedstawicielem polskiej linii tej rodziny.

(19. VII.324, X.246, 21. 715, 716, 22. 465,466, 24.a, 29. wyd. II. II. 230, 457, 501, 502, 56., 68., 68.c., 81, 90. III. 324, 94.a., 192. V.173, XIV. 70, 210.,217. III. 2~, XXIII. 188).

LINIA KURLANDZKA

Fabian (pok. IV.), syn Fryderyka i zapewne jego pierwszej żony, Doroty Rese, w działach majątkowych przeprowadzonych dnia 27 stycznia 1533 roku (p. w.) otrzymał od starszych braci spłaty w gotówce. Od Jana, protoplasty linii na Weissensee, 2.300 a od Henryka, protoplasty polskiej linii, 1.500 marek ryskich. Siebmacher i Gotha podają rysunek i opis jego pieczęci (mówiłem o niej wyżej), ale żadne z opracowań, ani niemieckich, ani rosyjskich, ani polskich, nie daje jego rozrodzenia. Fabian osiadł w Kurlandii. Tam i w Rosji mieli żyć jego potomkowie. Pulvis w przedmowie da swoich tablic twierdzi, że linia ta wymarła w połowie XIX wieku. W polskich opracowaniach spotkałem tylko luźne wzmianki o tym, że dana osoba pochodzi po Fabianie. Wzmianki te bynajmniej nie są przekonujące. Nie zawierają żadnych powołań ani dowodów. W tym stanie rzeczy nie mam dzisiaj żadnej możliwości odtworzenia linii Fabiana i wobec tego wszystkich jej ewentualnych członków pomieściłem w następnym rozdziale, w pocście osób, których przynależności do poszczególnych linii nie umiałem określić. Pulvis myli tego Fabiana z Fabianem żyjącym 150 lat później i żonatym z Krystyną von Ungern, córką Gotarda (p. n.).

(155.1854.573, 68.c., 90. III.294, 148.a. 1., 166.1.38,167. 89. t~bl. 100, 198. 6, 7., 217. III.190.).

LUŻNE OSOBY I GAŁĄZKI

W tym rozdziale zostaną pomieszczone wszystkie te osoby, zarówno powiązane w genealogie, jak i występujące osobno, których nie umiałem włączyć do żadnej z poprzednio opisanych linii. W licznej ich grupie nie sędzę, aby się mogły znajdować osoby nie pochodzące bądź po Janie (linia na W eissensee), bądź po Henryku (linia polska), bądź wreszcie po Fabianie (linia kurlandzka). Mimo wiele mówiących nazw posiadanych dóbr, nie znalazłem wystarczających materiałów 40 potwierdzenia przypuszczeń o pochodzeniu i dlatego podziału i przydziału do odpowiednich linii nie przeprowadziłem. Zbyt trudne są dzisiaj warunki wyszukiwania dalszych potwierdzeń. Wolę się narazić na zarzut, że nie doprowadziłem mojej pracy dalej niż ta zrobiłem, niż na zarzut, że w moich przesądzeniach oparłem się na zbyt wątpliwych przesłankach. Zresztą zarówno opinia rodziny, jak i opracowania moich poprzedników utrudniają mi wyrobienie sobie własnego zdania o przynależności poszczególnych osób. Często przeczą same sobie. Bynajmniej nie jestem pewien czy niektóre z niżej wymienionych osób istniały kiedykolwiek, czy też, posiadając dane charakterystyczne właściwe dla innych osób, trafiły do tego spisu jedynie dla błędnie danego im imienia. Mogły już występować jako Janowie czy Fabianowie, a tutaj trafić jako

Zygmuntowie czy Ernestowie. Jeżeli są takie błędy, to niestety głównie dzięki polskim opracowaniom. W każdym wypadku pamiętać należy, że o wiarygodności wzmianki nie mówi nic sam fakt jej pomieszczenia w tym rozdziale. Jedynie powaga źródła, na które w każdym wypadku się powołuję, może o tej wiarygodności przekonywać. Inny bowiem jest ciężar gatunkowy takich źródeł i opracowań jak niektóre niemieckie, a z polskich: Boniecki, "Słownik Geograficzny", Ożarowski czy ksiądz Jan Wiśniewski, niż Kosiński, Uruski, Żychliński czy dla odleglejszych epok - Wilczyński. Pociesza mnie myśl, że nawet taki poczet stanowić będzie. Pożyteczny materiał dla kogoś, kto go po mnie przepracowywać i uzupełniać zechce. Może też będzie szczęśliwszy w wyszukiwaniu opracowań potrzebnych do takiego zadania. Nie wszystkie, o których istnieniu wiem, udało mi się wyszukać. Poczet, o którym mówię, ułożyłem chronologicznie, według pierwszej daty dotyczącej danej osoby lub gałązki. Jest on następujący:

1. **N?** była około lub w pierwszej połowie XVI wieku zamężna za **N?** Ungern. (71. 1895.42).

2. **Jan**, urodzony około roku 1591, "*Kamrner Herr und Krigs Obrister*" króla polskiego. Uczestnik wojen przeciw Moskwie. Miał brać udział w bitwie o Smoleńsk (a więc zapewne w 1611 roku) jako "*magister artylerji*". Podpisał elekcję 1632 roku. W roku 1637 wziął w zastaw za "20 tysięcy złotych polskich, od Wilhelma Klopmann i jego żony Anny Elżbiety Torck, dobra Gross und Klein Wiirzau, Oggeley i Tammern vel Kamberley. Kontrakt opiewał na 6 lat, ale już w roku 1641 Jan Plater nabywa te dobra za 42 tysiące złotych polskich. Około 1641 roku ofiarowuje do kościoła w Gross Wiirzau, "*2 und 1/4 Meilen siidlich von Mitau belegen*" wielki wotywny obraz, na którym klęczy przed krucyfiksem (katolickim) z żoną, 2 synami i 3 córkami. Jego żoną była Katarzyna von Bahr herbu własnego (jak polski herb Rawicz), urodzona w roku 1610, a występująca jako dziedziczka dóbr po mężu jeszcze w dniu 12 października 1669 roku. Jan Plater zmarł przed dniem 5 lipca 1654 roku. Według Pulvisa, pochodził z linii Fabiana. Według barona A. Rahden, synowie Jana i Katarzyny zmarli młodo. Pozostały po nich tylko trzy córki:

a. **Agata**, urodzona około roku 1627, zamężna za Zygmuntem vel Jerzym-Zygmuntem von der Brinken, rotmistrzem, dziedzicem Dreusdorff i Seppen. żyje - jako wdowa - jeszcze w roku 1683.

b. **Katarzyna-Elżbieta**, urodzona około 1628 roku, zamężna za Maciejem-Ernestem von Sacken auf Selden, i

c. **Małgorzata-Anna**, urodzona około roku 1629, zapewne już w 1651 roku zamężna za Fryderykiem-Janem von Klopmann, który później, w dniu 12 października 1669 roku, nabywa dobra Gross Wiirzau od rodziny żony.

(71. 1898.79, 83. II.18, 90. III. 294, 98. 1895.17, 127. VII.322, 148.a. 1., 155. 164-167).

3. **Kasper** dnia 19 sierpnia 1594 roku kupił za 10.500 marek dobra Libbien od rotmistrza Henryka Ramel, ale już w roku 1596 sprzedał je Janowi Tysenhauz. (180. 328).

4. **Elżbieta**, zamężna za Janem Tiesenhauzem, któremu dnia 1 maja 1596 roku król Zygmunt III nadaje (także ich synowi Henrykowi) dożywotni o dobra Laudon w Inflantach. (180. 277).

5. **Hartwig** w dniu 24 stycznia 1602 roku zakupił w kościele świętej Trójcy w Mitawie miejsce na rodzinny grób. (155. 164, 165).

6. **Antoni** występuje w roku 1605 w powiecie dynaburskim. (83. I 207).

7. **Antoni**, nie wiem, inny czy ten sam, figuruje w roku 1605 w spisie rycerstwa kurlandzkiego.

8. **Jan**, jak poprzedni. (64. XIII. XIV. 324, 325).

9. **Zygmunt**, pułkownik wojsk szwedzkich "*zdradziecko przez zawistnych sobie raniony*" dnia 7 stycznia 1626 r. pod Wahlhofem, umarł z ran 20 czerwca 1626 roku. (65.11.21,22,90. 111.294, J48.8. 1,178., 217.111.190).

10. **Anna**, już ,około roku 1633 była zamężna za Gotthardem von Brunnow, dziedzicem Briiggen, Sickeln i in. (71. 1897.91, 83. 1.163).

11. **Marie-Elisabetha** była w drugiej połowie XVII wieku zamężna za Edmundem von Metternich zu Vettelhoven. (42. 80).

12. **Ernest**, rotmistrz wojsk koronnych, "*dzielnie w 1654 r. bronił Smoleńska i protestował przeciwko kapitulacji tego miasta*". Porównaj - Gotard (pok. VII). (90. III.294).

13. **Stanisław-Kazimierz** w roku 1664 podpisał przedmowę panegiryku o Helenie-Elżbiecie z Platerów Borchowej. (41. XXIV.353).

14. **Maria** około roku 1674 była zamężna za Hans Jiirgen aus Fickel. (176.11.652).

15. **Tobiasz** występuje w dniu 4 lipca- 1679 roku w Dynaburgu. jako chorąży inflancki. (207. 10).

16. **Anna** była około 1680 roku zamężna za Joachimem-Janem von Puttkamer z Poniemoń. - (1898.79).

17. **Fabian-Henryk** już w "roku 1682 występnje obok innych panów z Kurlandii. W roku 1696 występuje jako kapitan. W dniu 2. kwietnia 1696 roku bierze od Fryderyka-Kazimierza Kettler, księcia kurlandzkiego, w zastaw za 25 tysięcy guldenów dobra Islitz w Kurlandii. Dobra te, po śmierci Fabiana-Henryka, przeszły na jego pasierbów. W dniu 16 listopada 1696 roku występuje razem z żoną, Agnieszką-Elżbietą Wigandt, wdową po Janie-Henryku Funck, i z jej dziećmi z pierwszego małżeństwa. Z tych dzieci, N? - -najstarszy - jest już wtedy pełnoletni. W dniu 24 czerwca 1697 roku występuje jako pan zastawny na Altonie. Nie wiem czy nie jest to druga nazwa dóbr Islitz. Tego samego dnia oboje z żoną zeznają dług 10 tysięcy złotych polskich, na 6 procent rocznie, na rzecz Jana-Henryka Funck, jej syna z pierwszego małżeństwa. Sądzę że to Fabian-Henryk występuje w roku 1702 jako "*Obersztlejtnant poczciwy człowiek*" w wojskach Karola XII i jest jako "*Obersztlejtnant*" dnia 3 października 1706 roku komendantem szwedzkiego oddziału w Rossieniach, a dnia 7 listopada w Wilnie. Fabian-Henryk nie żył już dnia 19 grudnia 1709 roku, a występująca w latach 1709 i 1710 wdowa po nim, jako po podpułkowniku i posesorze dóbr Neu Islitz, nie żyła już w dniu 24 czerwca 1718 roku. Po Fabianie-Henryku i Agnieszcze-Elżbiecie Wigandt pozostało dwoje dzieci:

a. **Małgorzata-Sybilla**, która już w dniu 24 czerwca 1718 roku występuje jako żona Gerharda von Sass, kapitana wojsk królewskich, pana zastawnego na Gross-Buschof, a w roku 1740 jako wdowa po nim, i

b. **Fabian-Jan**, który w dniu 24 czerwca 1718 roku jest jeszcze niepełnoletni, a w roku 1734 jest żonaty z Marią-Elżbietą von Grotthus aus dem Hause Ruhenthal, córką kapitana Wilhelma-Dietricha i AnnyMarii-Charlotty von Plettenberg, a wnuczką, po ojcu: Jana-Filipa von Grotthus i Małgorzaty von Bucholtz, a po matce: Jana-Filipa von Plettenberg i Emerencji von Vietinghoff. Oboje małżonkowie w dniu 26 czerwca 1735 roku sprzedają dobra swoje Klein-Ruhenthal a zapewne także i Gross-Ruhenthal i Klein-Schwirkeln za 11.100 talarów i 97 tysięcy florenów księciu Ernestowi-Janowi Biron. Maria-Elżbieta występuje jeszcze w roku 1747. Fabian-Jan występuje jako świadek jakichś tranzycji w Pomuszu w dniach 26 czerwca 1742 i 6 sierpnia 1750 roku. W dniu 18 lipca 1752 roku jest już powtórnie żonaty z Eleonorą von Bonninghausen genannt Budberg herbu własnego, córką rotmistrza Magnusa-Ernsta, pana na Garsen, i Emerencji von Plettenberg, a wnuczką, po ojcu: Leonarda von Budberg, pana na Baltensee, i Anny von Vietinghoff, a po matce: Wilhelma-Henryka von Plettenberg, pana na Linden, i Do-rotty von Firks. Tego dnia (18 lipca) kupuje od rodzeństwa żony i jej matki dobra Baltensee. Fabian-Jan pozostawił - urodzone z pierwszego małżeństwa - dwie córki o imionach:

a) **Anna-Louisa**, która była 10 voto zamężna za Gothardem Fryderykiem Folkersam, a po owdowieniu, po 26 czerwca 1764 roku zaślubiła powtórnie, w czasie pomiędzy dniem 15 stycznia 1767 a 14 stycznia 1769 roku, Benedykta-Franciszka Folkersam, i

b) **Agnieszka-Elżbieta**, która była zamężna za Leonardem-Karolem Bystram, panem na Sussey, i która umarła przed dniem 24 czerwca 1792 roku.

(19. VII.113, 59. 14/122,54/101,102,55/111, 112, 56/119, 120, 127, 128,57/133,.. 63/194, 69.b., 71. 1900.84, 1902.185, 1904.14, 54-57, 63, 83. 1. 166, 98. 1895.53, 54,.513,118, 119,113. III.100, 177.214,247, 248, 521, 212.3. 128, 129, 3M).

18. **Fabian**, pułkownik, w grudniu 1684 roku zaślubił Krystynę von Ungern-Sternberg, córkę Gerd, szwedzkiego podpułkownika, i Brity Svard, a wnuczkę, po ojcu: Fabiana von Ungern-Sternberg i Gertrudy. von der Wolde, a po matce: Per Svard i Elin Lax. Krystyna w roku 1700 .sprzedała majorowi K. Carpelan dobra Paisterpaa. Fabian, działając ra-zem z żoną, odkupił te dobra w 1702 roku. (39. III 25).

19. **Anna-Maria** zaślubiła w dniu 6 listopada 1699 roku Leonarda-Jana von Rehbinder herbu własnego. (176. 1.198).

20. **Wolmar-Jan** "*aus Moisektill*" zaślubił dnia 11 maja 1706 roku Annę-Magdalенę von Rosen, urodzoną w Rewlu 21 marca 1679 r., córkę Dietricha "*aus Allo*" i Małgorzaty-Elżbiety von der Pahlen, a wnuczkę, po ojcu: Dietricha von Rosen, pułkownika szwedzkiego, i Anny-Brygidy? von Wrangel. (176. II.1119).

21. **Aleksander**, porucznik, zaślubił (zmarłą przed rokiem 1706) Barbarę-Marię von Dticker, Górkę Jana, dziedzica dóbr Knikatz?, i Anny Weckebrodt, a wnuczkę, po ojcu: Wilhelma von Dticker, dziedzica dóbr Puderktill, i Gertrudy Dumpian ("*pułkownikówny*")

wojsk polskich"), a po matce: Ernsta Weckebrodt, dziedzica dóbr Potzik, i Anny von Lode. (176. 1.673).

22. **Fabian-Henryk** z Inflant jest od dnia 4 października 1707 do (przynajmniej) września 1708 roku uczniem starszych klas liceum ryskiego. (71. 1901.185).

23. **Reinhold**, którego brat

24. **Fabian**, chorąży inflancki, umarł w roku 1710. "Pisał się Baltmoyskim od swego dziedzictwa Baltmozy". Ożeniony z N? Budberg. Jego potomkowie, "po większej części służąc wojskowo w armii rosyjskiej, zubożeli, a prawdopodobnie dziś już wygaśli". Porównać należy tę wzmiankę z wzmianką 22 w tym samym rozdziale, jak również z Fabianem (pok. VIII) synem Gotarda. (90. III.294, 295, 217. III.190).

25. **Józef-Erazm**, z protestanta katolik, ksiądz, w latach 1714-1741 był proboszczem w Tucholi. Od roku 1722 notowany jako oficjał w Kamieniu. W roku 1732 kanonik gnieźnieński. W tym czasie bardzo czynny w akcji odbierania luteranom dawnych katolickich kościołów. Ciekawy opis zajęć w Tarnówku, jego pióra, podał "Słownik Geograficzny" (XII. 208). Umarł dnia 19 lipca 1741 roku. Nie wiem czy nie błędnie (lub czy nie o innej osobie) Borkowski, Kosiński i Żychliński twierdzą, że ks. Józef Plater był w roku 1712 "kanonikiem Inflanckim, proboszczem Wysokieńskim, Pralatem domowym Prymasa Szembeka". Według Pulvisa, pochodził z linii Fabiana.

(21. 689, 22. 447, 90. III.294, 127. VII.322, 148.a. I, 1H9. III. 738, VII.45, 653, VIII.69, XII. 208, 592, 217. III.190).

26. **Paweł** żyje w roku 1717. (41. XXIV. 352).

27. N? był w roku 174L1 towarzyszem w chorągwi 3-ej wojsk litewskich N? Tyszkiewicza. (71. 1907/8.90).

28. N? był dziedzicem dóbr, których nazwy nie znam i których "plenipotentem" był Gotard Mohl, syn Aleksandra i Anny Sielickiej, w Toku 1748 kraj czy inflancki, a w roku 1772 pisarz ziemski inflancki. (192. XL212).

29. N?N? w roku 1752 mieli jakąś sprawę z Worcelami w Trybunale Lubelskim. (192. IX.242).

30. **Gustaw-Zygmunt-Aleksander**, major wojsk rosyjskich, urodził się około dnia 15 czerwca 1766 roku. Umarł dnia 2 stycznia 1811 roku. Dnia 27 lipca 1807, a według innej wersji - 1809 roku, zaślubił w Rewlu (parafia świętego Krzyża - Wittenstein) Martę-Amelię von Wrangel, urodzoną w Rewlu 20 maja 1786 r., zmarłą w Wendenie w kwietniu 1871 roku, córkę majora Gustawa-Wilhelma (według innej wzmianki - Gustawa-Rheinholda) von Wrangel herbu własnego i Doroty-Louise von Dannenstern herbu, własnego, a wnuczkę, po ojcu: Gustawa-Jana von Wrangel, pana na Piwarotz, i Jadwigi-Heleny von Vietinghoff, a po mat.ce: Daniela von Dannenstern na Repshof i Henriette-Wilhelminy von Transche. Porównaj: Zygmunt-Gustaw (pok. XI.) z linii na Weissensee. (8. 173, 176. 1. 546, 548).

31. N? dziedzic dóbr Józefowo w powiecie dynaburskim. Później, w roku 1782, dobra te miały obszar 4.656 dziesięcin i były własnością Szadurskich. (169. III. 615).

32. **Karol**, syn Jana, w roku 1797 służył w pułku Kawalergardów w Petersburgu. (71. 1897.92).

33. **Władysław**, kapitan 115 pułku piechoty wojsk francuskich, został w dniu 2 marca 1809 roku kawalerem orderu Legii Honorowej. (104. 66).

34. **N?**, na początku drugiej ćwierci XIX wieku był rektorem protestanckim w Whitstable w Anglii. Pochodził z rodziny, która według własnej tradycji przybyła z Polski nie później niż w połowie XVIII wieku. Tradycja nie mówi czy pierwszy przybyły do Anglii Plater był protestantem, faktem jednak jest, że wszyscy Platerowie ostatnich kilku pokoleń tej linii byli protestantami aż do roku 1851 i wydali kilku wybitnych duchownych anglikańskiego wyznania. Po przybyciu do Anglii osiedli w Suffolk, a potem w Kent. W hrabstwie Suffolk mają się znajdować do dzisiaj dnia ich groby. Nie wiem czy jedynym synem rektora Platera z Whitstable był - Karol-Edward, rektor w River a potem w Newchurch, Romney Marsh, zasłużony pedagog. Jego głównie zasługą i wysiłkiem powstało Marlborough College w dawnej rezydencji Seymours. Jego popiersie znajduje się dotychczas w hallu tego kolegium. Umarł w roku 1854. Z żony, której nazwiska nie znam, pozostawił co najmniej czworo dzieci. Znam imiona trzech synów. Z nich: .

a. **Karol-Eaton** urodził się w roku 1824. W latach od 1876 do śmierci, to jest do roku 1906, był rektorem w Dym Church w Kent. Nie mam innych wiadomości o nim.

b. **Herbert**, po ukończeniu Oxfordu, objął profesurę w Marlborough, potem zaś przeniósł się do Newark, gdzie w ciągu 40 lat był dyrektorem Magnus Grammar School. Gorliwy wyznawca High-Church. Umarł na stanowisku rektora w Kirton. Innych wiadomości o nim nie posiadam.

c. **Edward-Angelo** urodził się dnia 22 lutego 1834 roku. Do roku 1878 pracował jako urzędnik w Ministerstwie Wojny. Od roku 1878 poświęcił się całkowicie muzyce. Dawał lekcje śpiewu (sam posiadał piękny tenor) i w ciągu wielu lat prowadził najlepszy kwartet w Anglii. W roku 1851, ku rozpaczy ojca, przeszedł na katolicyzm. Umarł w dniu 16 września 1897 roku. W dniu 5 sierpnia 1865 roku kardynał Manning pobłogosławił jego małżeństwo z Małgorzatą Harting (umarła dnia 13 kwietnia 1922 roku), najstarszą córką zasłużonego działacza katolickiego, potomka odwiecznej katolickiej rodziny, James-Wiricent Harting (advokat archidiecezji Westminster, i diecezji Birmingham i Southwark), i **N?**, córki pułkownika Roberta Hamilton Fotheringham. Z tego małżeństwa, wychowanych w katolicyzmie było czworo dzieci, a mianowicie:

a) i b) **Philip** i **Herbert**, o których nie posiadam wiadomości, poza tą że jeden z tych dwóch braci, zmarły przed rokiem 1954, był oficerem marynarki angielskiej. i że jego córka -

N? w roku 1954 żyła w Londynie i była tam gorliwą, od lat, działaczką katolicką.

c) **Hilda**, zakonnica w Anglii, i

d) **Karol-Dominik**, urodzony dnia 2 września 1875 roku, najmłodszy z rodzeństwa, został księdzem i wstąpił do zakonu OO .Jezuitów. Był profesorem w Oxfordzie. Znakomity kaznodzieja i wybitny człowiek nauki i działacz na niwie socjalnej w duchu encyklik "*Rerum novarum*" i "*Quadrogesimo anno*". Umarł na Malcie dnia 21 stycznia 1921 roku i tam został pochowany. Jego konfrater, C. C. Martindale opracował i wydał w druku obszerną pracę poświęconą pamięci ojca Karola-Dominika Platera S. J. (35.a. 28: II. 19~2" 68.b., ~8.c., 115.).

35. **N?** (pani) ma po roku 1831 skonfiskowany majątek. (jaki?) w guberni wileńskiej. (77. 372).

36. **P...**, jego korespondencja z roku 1832, zapewne z Władysławem Platerem, znajdowała się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. (100. 244/915.).

37. **Maurycy**, którego, korespondencja z kasztelanem Ludwikiem Platerem znajdowała się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. (100. 322/1236.).

38. **N?** w roku 1857 przebudował kościół w miasteczku Smołwach w powiecie jezioroskim. (169. X.915).

39. **N?** (pani) była w roku 1860 dziedziczką dóbr żmujdzie w powiecie wilkomierskim,. Dobra te miały w tym czasie w rejestrze.637 "dusz męskich". (U8.VI. .gub. Kowno 12).

40. **N?** w roku 1860 był dziedzicem dóbr Uzułmujże (4753 dziesięciny i 2251 "dusz obu płci") w powiecie rzezyckim. Porównaj: Józef-, Konstany (pok. XL).

41. **N?** około roku 1885 ,był dziedzicem wsi Owile w powiecie jezioroskim. Porównaj tamże j. w.

42. **N?** około roku 1900 był dziedzicem majątku Korciany w powiecie telszewskim. Dobra te miały obszar 4852 dziesięciny. .Dawniej należały do Antoniego Żukowskiego. Porównaj Adam-Antoni (pok. XIII.) Wszystkie te trzy wzmianki dotyczą potomków Franciszka-Stefana-Józefa i Kazimiery, de Raes (p. w.). (118. VI. gub. Witebsk. 16.,169. VII.771, XV.b.122).

43. **N?** w roku 1861 dziedzic jednego z dwóch dworów we wsi Szolpiany vel Szolniany w powiecie rossieńskim. (169. XII.17).

44. **N?** około roku 1861, lecz nie sędzę aby później, był dziedzicem wsi Sznipszle w powiecie rossieńskim. (169. XII. 14).

45. **Wiktor**, której listy z 1861 roku do Władysława Platera znajdowały się do roku 1944 w Bibliotece Narodowej w Warszawie. (100. 11.510/2240.).

46. **Tomasz**, którego listy (lata 1879 i 1880). z Nashville i Tennessee znajdowały się także w Bibliotece Narodowej. (100. 11.174/1625). .

47. **N?** około 1885 roku był dziedzicem wsi Paltyniki w, powiecie trockim. (169. VII.831).

48. **Carl** dr., autor artykułu-rozprawy pod tytułem "*Gegen die Ansicht, dass die Sueven Slaven gewesen sein*", pomieszczonej na stronicach 93-100 w II zeszycie, z roku 1884, "*Zeitschrift fur Ethnologie*", wydawanego w Berlinie. (40. III. 392, 147.1884.141).

49. **Stanisław** zamieszkuje w 1897 roku - 32 avenue Kleber w Paryżu. (156. 43).

50. **Maria z N?** występuje w Warszawie w roku 1898. (217. XXI.191).

51. **N?** w roku około 1900 był dziedzicem dóbr- Nowa Wieś ze wsią Dolistowo Stare. Dolistowo miało obszar 1450 dziesięcin; Nowa Wieś, nie ,wiem czy sama czy już razem z Dolistowem - 5078 dziesięcin. Porównaj Adam-Kazimierz (pok. XIII). (169. XVa.424, XVb.388).

52. **N?** około roku 1900 dziedzic folwarku Kisielówka (344 dziesięciny) w powiecie orszańskim. (169. XVb.79).

53. **N?** około roku 1900 był dziedzicem folwarku Platerowszczyzna (410 dziesięcin) w powiecie wołkowyskim. (169. XVb.456).

54. **N?** w tym samym czasie był dziedzicem dóbr Restmujża (713 dziesięcin) w powiecie lucyńskim. Porównaj Ludwik Karol (pok. XIII). (169. XVb.543).

55. **N?** ("Plater Broel Graf v.") jego autorstwa broszura (w 8-ce, str. 31)1 wyszła w Poznaniu w roku 1908, pod tytułem: "*Sind die Polen Staatsverrater? Offener Brief an Herrn Dr. Otto Hotzsch Prof. an der konigl. Akademie zu Posen*". (147. V.1913.124).

WZMIANKI NIEOKREŚLONE W CZASIE, NIEPEWNE I WĄTPLIWE

1. **J.** - jego list czy może listy znajdowały się do 1944 roku w Bibliotece Narodowej w Warszawie. (100. II.164/1623).

2. **j.** - nie wiem, mężczyzna czy kobieta - którego (rej) listy z roku 1869 znajdowały się jak wyżej. (100. 11.302/1900).

3. **N?** był przed Franciszkiem hr. Mycielskim (ur. w 1832 roku) dziedzicem dóbr Wziąchów w powiecie koźmińskim. (169. XIV.167).

4. **Kazimierz**, według niżej zacytowanego źródła, miał mieć - poza synem Cezarym, emigrantem po 1831 roku - jeszcze syna Kazimierza i "córki". Władysław natomiast nie jest tam wymieniony. (55: 1854.577).

5. **Anna** - lecz nie wiadomo czy Plater, czy też może Platen zamężna za Engelbrechtem Klot von Heydenfeld, umarła sędzę że na wiele lat przed rokiem 1655. (71. 1898.94).

6. Według Żychlińskiego (XXVI. 57), Benedykt Karp, Choraży upicki i starosta płungiański, miał być w roku 1764 żonaty z N? Plater. Wszystko przemawia za tym, że ta wzmianka jest błędna. Jediną żoną Benedykta Karpią była Karolina z ks. Puzynów, natomiast jego córką była Maria za Ferdynandem Platerem. (19. IX.280, 217. XXVI. 57).

7. Ludwika z Sybergów; w dniu 5 września 1791 roku występująca jako wdowa po kanclerzu Janie Borchu, jest błędnie wymieniona jako Ludwika z Platerów. (93. 10).

8. Michał miał być jakoby ożeniony z Moniką Oskierka, wdową po Alfonsie Oskierka, a córką Hieronima i Anieli Felkerzamb, a wnuczką, po ojcu: Hieronima Oskierki i N? z Januszkiewiczów herbu Lubicz. Porównaj Michał-Hieronim (pok. XIII). (192. XIII.43, 45, 217. XIX.92, 96).

DODATEK I.

SYBERGOWIE

Zważywszy że jedna gałąź rodziny hrabiów z Broelu Plater przejęła w roku 1803 (p. w.) herb, nazwisko i majątek zasłużonej na Inflantach rodziny Syberg zu Wischling (po polsku - na Wyszlingu Zyberk), wydaje mi się rzeczą słuszną podać o tej rodzinie krótką notatkę.

Gniazdem rodziny Syberg była miejscowość Hohensyburg położona kiedyś przy ujściu Lenny do Ruhry w Westfalii. Notowani już w średniowieczu jako można rodzina nad dolnym biegiem Renu. Gotha, Kneschke, Siebmacher i Żychliński podają nieprzerwaną genealogię, od Wilhelma von Syberg, który żył w Limburgu w roku 1252, aż do Izabelli, która w roku 1803 zaślubiła Michała Platera. Osiedli nad Bałtykiem jeszcze za czasów rycerskiego Zakonu Inflanckiego. IW roku 1624 wpisani zostali jako "Uradel" do Ritterbanku w Mitawie. Ich posiadłości ziemskie w Inflantach i Kurlandii miały już wtedy obejmować powierzchnię około 35 mil kwadratowych. W XVIII wieku nabyli ponadto rozległe dobra od Ludingshausen Wolffów. Wytrwali wiernie przy Kościele katolickim, stając się z czasem ostoją katolicyzmu nad Bałtykiem. Wygaśli w męskim pogłowie na ojcu Izabelli - Janie-Tadeuszu (1739-1806), wojewodzie inflanckim a potem brzeskim. Gustaw Manteuffel tak pisze o dziadku Izabelli, jej ojcu i o niej samej: *"Wojewodzie Józafatowi należy się już dlatego nieco obszerniejsze wspomnienie, że on i jego potomkowie wpływem swoim podnosili lud, rozwijali jego uczucia. moralne, szerzyli oświatę i tem silniej go wiązali z ojczyzną. Pamiątka tego została w licznych korespondencyach do wychodzącego niegdyś w Warszawie "Pamiętnika religijno-moralnego". "... Sędziwy wojewoda Józafat, złożył województwo w roku 1775, uprosiwszy króla, by je nadał synowi jego, Janowi Tadeuszowi, a niebawem, bo już w r. 1776 dokonał- pracowitego żywota w nowo nabytych dobrach swoich polsko-inflanckich, Liksnie. Jan Tadeusz został ostatecznie spadkobiercą wszystkich dóbr rodzicielskich, gdyż obaj bracia jego byli bezdzietni. Pozostawił on jedną tylko słynną z cnót i rozumu córkę, Izabellę Helenę, ostatnią przedstawicielkę polskiej gałęzi Zyberków, która odziedziczyła po ojcu i stryjach cały majątek..."*,- Istniała niemiecka gałąź tej rodziny, która się pisała "zu Siimmern". W dniu 1 maja 1819 roku została wpisana do ksiąg szlachty bawarskiej z tytułem baronowskim. W dniu 1 czerwca 1827 roku uzyskali pruskie uznanie tego tytułu. Wygaśli w męskim pogłowie w dniu 16 maja 1919 roku, to jest w dniu śmierci barona Pawła Syberg zu

Siimmern, urodzonego w dniu 7 maja 1848 roku. Herb Sybergów zu Wischling przedstawia w polu czarnym koło wozowe złote o sześciu szprychach. W klejnocie między dwoma piórami strusimi, złotym i czarnym, a według niektórych herbarzy (bodaj błędnie) - złotym i czerwonym, koło -jak na tarczy. Jako curiosum podaję tutaj fakt że - wbrew wszystkim jakie znam opracowaniom źródłowym, polskim i obcym, w których zawsze koło, w herbie Sybergów jest wyobrażone o sześciu szprychach - w tradycji rodzinnej, na srebrze, ex librisach, pamiętkach etc., koło to zawsze było i jest wyobrażane o pięciu szprychach.

(34. III. 222, 223, 55. 1854.773, 54. 1936.629, 630, 62. 973-976, 68.c., 113. IV. 35, 114.79,158. II.874, 1104, 166.1.112, 113, 453, 185. II.569, 214. II.408, 409, 217. III. .192,205,206, XIII. tabl., XXIV.138).

DODATEK II.

"INNE RODZINY O HERBIE "PLATER"?"

Opracowania (herbarze) polskie wymieniają nazwiska kilku rodzin szlacheckich, których herbem miał być jakoby herb "Plater". Są to nazwiska: Czarnoszewicz vel Czarnyszewicz, Platkolwski vel Płatkowski, Pławiński, Pławiki, Płochocki i Płoski Niesiecki wymienia te rodziny (z wyjątkiem jedynie Czarnoszewiczów), ale nie wie jakie im przysługiwały herby. Nie znalazłem też nigdzie najmniejszego dowodu lub wzmianki, z treści której można by przypuszczać że któraś z tych rodzin używała herbu "Plater" za Rzeczypospolitej, przed rozbiorami. Niepodobna wytłumaczyć fenomenu używania przez polską rodzinę obcego herbu inaczej jak tylko nobilitacją, ale konstytucje sejmowe nie zanotowały wypadku uszlachcenia którejkolwiek z wymienionych wyżej rodzin. Odpada więc przypuszczenie dopuszczenia (adopcji) do herbu i nobilitacji z woli i protekcji samych Platerów. Wprawdzie Żychliński pisze "Herb Platerów własny, który później, idąc za zwyczajem wielkich rodzin polskich, udzielił uszlachconym .za waleczność na Polu bitew protoplastom rodzin Płochockich i Płockich... etc., ale wystarczy sprawdzenie w V olumina Legum dla stwierdzenia, że cała ta legenda jest Pozbawiona wszelkich Podstaw. Wobec tego jest możliwe tylko jedno rozwiązanie tej zagadki, a jest nim stwierdzenie, że rodziny te przyjęły za swój cudzy herb samowolnie, a bezprawie to "uprawniły" przeprowadzając legitymację bądź w Heroldii Królestwa Polskiego (Pławiński i Płoski), bądź w kancelariach marszałków szlachty jednej z "zabranych" guberni (Czarnoszewicz, Płatkowski, Pławiński, Pławski i Płochocki). Jak wiadomo, w całym zaborze rosyjskim, oraz w Heroldii Królestwa Polskiego wymagano od legitymujących się aby złożyli dowody stwierdzające ich Pochodzenie szlacheckie, ale herb wybierał sobie sam interesowany, bez żadnych ze strony władz zastrzeżeń i kontroli. Taka procedura zadecydowała o istnieniu wielu, trudnych dzisiaj do rozwiązania zagadek używania przez te same rodziny innych herbów przed razbiorami, a innych po legitymacji. omawiany wypadek jest o tyle łatwiejszy do zdemaskowania i wytłumaczenia, że herb "Plater" □ jako obcy - wyklucza istnienie "braci herbowych", a więc rodzin o tym samym wspólnym herbie, a różnych nazwiskach.

(60. 95, 90. III. 295, 118. VI. gub. Mohil. 20, 127., 136. 273, 192. II.384, XIV. 90-92, 101, 214. II.209, 210, 217. III.188).

DODATEK III.

INNE RODZINY O NAZWISKU "PLATER"

Oprócz rodziny hrabiów z Broelu Plater i Plater-Zyberk, o której mówię w tej pracy, istniały jeszcze inne rodziny szlacheckie o tym samym nazwisku (Plater), lecz zupełnie innego pochodzenia i o całkiem innych herbach. Sądzę że wszystkie te rodziny wymarły, a w każdym razie nie udało mi się nigdy spotkać dowodu ani wzmianki, z której mógłbym wnosić że któraś z nich jeszcze dzisiaj istnieje. Są to rodziny następujące:

1) Rodzina o nazwisku Plater i herbie: *"ouergetheilten, oben damascirten unten mit einer Rose verzierten Schild"*. Z tej rodziny występują w Dortmundzie w XIV i XV wieku członkowie tamtejszego patrycjatu.

2) Rodzina o nazwisku Plater i herbie: *"ouerbalken oben von zwei, unten von. einer Rase :begleitet"*. Należący do tego rodu, Tomasz (1308) i Konrad (1314) występują również w Westfalii.

3) W klasztorze świętego Idziego w Monastyrze (Munster) ma się znajdować pieczęć z roku 1358 Gottfrieda Plater, która *"einen schmalen rechtsschagen Balken, im Schildeshaupt von einem fünflätzigen Turniel, kragen uberdeckt fuhr"*.

4) Rodzina o nazwisku Plater, pochodząca z Bazylei i tam w XV, XVI i XVII wieku zamieszkała, z której kilku sławnych na świat cały lekarzy-profesorów, a mianowicie: Tomasz (ur. 1499),- Feliks (1536-1614), Tomasz (1574.1628), Feliks (1605-1671) i Franciszek (um. 1711). Liczne ich podobizny oraz prace ogłoszone drukiem posiada w swoich zbiorach Bibliotheque Nationale w Paryżu. Herbem tej rodziny był: *"d'azur a une colombe d'argent, becque et membre de gueules, le vol etendu, posee sur una, croisette d'argent a laquelle manque le bras superieur. Cimier: les meubles de l'ecu"*.

(18., 36.f. XII.1149, 41. XXIV. 348, XXIX.88, 44. 320, 321, 68.c., 71. 1905/6.296., 298, 81., 92. 391, 147. 1890.52, 158. 11.450, 175. 47, 48).

DODATEK IV.

HRABIOWIE PLATOW:

W wydawnictwie *"Annuaire de la Russie"* treść podana błędnie pod nazwiskiem Plater - dotyczy rodziny rosyjskiej hrabiów Platow i ich pokrewieństwa z książętami Golicyn i baronami von Wrangel.

(37. II.73, 74).

DODATEK V.

SPIS PRAC ADAMA HR. PLATER (1790-1862) WYDANYCH DRUKIEM:

"Widoki pozostałych pomników starożytnej Polski przez A.P.N.I. w Krakowie. Rysował z natury A. Plater, rysował na kam. I. Głowacki 1826, w 4-ee. N. I. Widoki zawierające się w tym poszycie.

- 1) Zamek krakowski na górze Wawel.
- 2) Mogiła Krakusa i obserwat. krak.
- 3) Tyniec klasztor Bened.
- 4) Zamek Chęciński.
- 5) Koniusza góra i ,kościółek.
- 6) Kościół św. Anny w Wilnie. i kartka wydawcy do publiczności."

"Krótka historyczna - chronologiczna wiadomość o dawnym Dynaburgu. Praca pomieszczona w piśmie zbiorowym "Rubon", Wilno 1842, tom I. str. 19-57. "o dawnych grobach i starożytnościach odkrytych w Inflantach Polskich". "Rubon" 1845, tom V. str. 7-33.

To samo, Ryga, 1848, in 8°.

To samo, Wilno, 1852.

"opisanie hydrograficzno-statyczne Dźwiny zachodniej, oraz ryb w niej żyjących". Wilno, 1861, w 8-ce, str. 69 i mapa.

"o pochodzeniu wyrazu Rubo albo Rubon nadanego od starożytnych Dźwinie" "Rubon", tom I. str. 5-7.

"Poszukiwania historyczne do jakiego narodu należeć mogły groby znajduwane w Inflantach i innych Nadbałtyckich prowincjach". "Rubon" (1845), tom VI. str. 7-33 i (1847), tom VII. str. 22-47.

"Rzut oka na skad geognostyczny Inflant przez... honorowego dozorczy szkół powiatu Dunaburskiego i honor. członka towarzystwa naukowego krakowskiego, z sześcią rycinami". Wilno, 1832, w 8-ce, 2 karty wiel., str. 35 i 6 tablic kolorowanych"

"Spis zwierząt ssących, ptaków i ryb krajowych systematycznie ułożony, na oddziały, rzędy, pokrewieństwa, rodzaje i gatunki". Wilno, 1852, w 8-ee.

(36.b. XX.810, 36.f. XII.1149, 41. III.418, 419, 114. 35, 36, 165-167, 169. II.177, 217. III.197.).

DODATEK VI.

SPIS WYDANYCH DRUKIEM PRAC CECYLII PLATER-ZYBERK (1853-1920) :

"Istota i cel związków oraz treściowa informacja o katolickim związku kobiet polskich". Warszawa, 1908, S-ka, str. 16.

"Kilka myśli o wychowaniu w rodzinie". Warszawa, 1903, 8-ka, str. XII i 357, oraz 1 nlb.

"Kobieta obywatelka". Warszawa, 1913, str. X., 28 i 2 nlb.

"Kobieta ogniskiem domowym". Warszawa, 1914, 8-ka, str. 4 nlb. i 436.

"Na progu małżeństwa". Wyd. II. Poznań-Warszawa (1926) 80, str. 456.

"Nowy maj dla rodzin, praktyczny podręcznik nabożeństwa do najświętszej Maryi Panny mogący służyć na cały rok". Warszawa, 1901, w 16-ce, str. 395 i III.

"Pamiętka z dnia 9 grudnia 1902 r. o podniesieniu gospodarstwa wiejskiego, jako środka cywilizacyjnym". Warszawa, 1903, 8-ka, str. 34.

"Pobożność w duchu Chrystusowym. o pobożności prawdziwej i fałszywej". Warszawa, 1899.

"Praca źródłem szczęścia". Wydanie drugie poprawne. Warszawa, 1899, w 8-ce małej, str. 165 i II.

"Życie katolickie, książka do nabożeństwa i rozmyślenia w dwóch częściach". Część I, wydanie dla kobiet. Warszawa, 1891, 16-lm, str. 800, LXIII i 1 nlb. z ryciną. Część II, zawierająca ogólne zasady postępowania, oraz regulamin życia, dział I: o pracy, wydanie dla kobiet. Warszawa, 1894, 16-ka, str. 486 (476?).

(1,6. 1915.45,40. 1911.III.392, 96, 1903.344, 1908 383, 1913.86, 147. 1892.10, 89, 102, 1894, 189, 1899.109, 1901.109, 1903.74, 187, 148. 1926.851).

DODATEK VII.

SPIS WYDANYCH DRUKIEM PRAC JÓZEFA-KAZIMIERZA HR. PLATER (1796-1852):

"Czytania na dni niedzielne i świąteczne, poprzedzone treścią czterech ewangelistów, przez autora Rocznika gospodarskiego". Wilno, 1845, w 12-ce, str. 239.

"Czytelnie dla służących, przez autora Rocznika Gospodarczego". Tom I. Historia Starego Testamentu. Tom II. Przykłady prawnicze. Wilno, 1842, w. 8-ce.

"Rocznik gospodarski". Wilno, 1839, w 8-ce..

"Rzut oka na Inflanty". "Rubon", 1842, Tom II. str. 49-65 .i "Przyjaciół ludu", Leszno, 1842. IX.

(36.b. XX.810, 36.f. XII. 1149, 41. III.419, VII. Uzupełn. 30, 45. 1.560, 114. 165, 217. III.197.

DODATEK VIII.

SPIS WYDANYCH DRUKIEM PRAC

KAZIMIERZA-KONSTANTEGO HR. PLATER (1746/8-1807)

"Do płci pięknej" ,(odezwaj. 1789.

"Do posłów infl. w okolicz. sejmików d. 24. maja 1790".

"Djarjusz podróży z Warszawy do Petersburga. .. Starosty Inflanckiego później Podkanclerza litewskiego, w r. 1792 odbytej, przepisanej przez J. I. Kraszewskiego" - "Czas" dodatek miesięczny. 1856, tom IV, str. 667-739, (1858, 1.) i toż, Warszawa 1859.

"Głos J.W. K. _Platera Starosty grodowego Xsięstwa Inflanckiego, konsyliarza Rady nieustającej, odpowiadający na zanieśnię skargi przeciwko rezolucyom teyże Rady, w Izbie senatorskiej przed zgromadzonemi Stanami na d. 24. 8-bra roku 1786 miany", folio, str. 8.

"Głos Starostów do Stanów zgromadzonych na Sejm 1789 r.", Warszawa 1789, w 8-ce.

"Głos JW. Imci Pana Kazim. Konstantego Hrabi Platera Kasztelana Trock., przy wstępie do-Senatu na sessyi seymowej, 28 grudnia 1790 miany", folio, k. 2.

"Głos. .. miany na sessyi Sejmowej d. 17 paźdź. 1791 w materji rozdzielności skarbów". w 4-ce, str. 8.

"Głos Jaśnie Wielmożnego Hrabi Platera Podkanclerzego Litewskiego in turno miany d. 17. Sierpnia 1793 r.". Folio, str. 4 nlb.

"Głos. .. in turno miany dnia 2 Września 1793". Folio, str. 6 nlb.

"Głos JW. IP. Kazimierza Hrabi Platera przeszłego oboźnego W. Litt., Konsyliarza Rady z Departamentu Interessów Cudzoziemskich do tłumaczenia się z czynności teyże Rady wyznaczonego ne Sessyi Seymowej w Izbie Senatorskiej dnia... Mca Listopada 1793 miany". Folio, str. 8.

"Kopia listu Platera Starosty. Inflan: do Posłów Inflanckich w okolicznosci Seymików pisanego 24. maia 1790"; W 4-ce, ark. 1.

"Kosmopolita do narodu Polskiego". Warszawa, 1789?, w 4-ce (w 8-ce?), str. 76.

"List obywatela do ojca z synem posłem korespondującego". Warszawa, 1788.

"Listy - Posła do oycy na wsi mieszkającego y odpowiednie w okolicznosciach Seym terażniejszy zatrudniających". Roku 1788, w 8-ce. Część I. str. 30; Cz. II. str. 85-60; Cz. III. str. 63-76. od części IV tytuł brzmi: "Listy Synów Posła i Konsyliarza do oycy na wsi mieszkającego oraz odpowiednie tegoż oycy w. materjach dzisiejszy Seym zatrudniających". W 8-ce. Część IV. str. 34; Część V. str. 1-31; Gz. VI. str. 1-38; Cz. VII. str. 3-40; Cz. VIII. str. 3-38; Cz. IX. str. 3-76. Część IX wyszła także pod tytułem - "Tajemnica podziału Polski odkryta 1788". W 8-ce, str. 66. Toż: (1788) w 8-ce, str. 76. Toż: w 8-ce, str. 56. Toż: Roku 1789. w 8-ce, str. 103.

"Memoryał Kazimierza Konst. Platera Oboż. Litewsk. Infl. Grodz. Star. podany do Stanów Rzpltey, w Daugieliszkach d. 24. 9bra 1789 r.". Folio, str. 4 nlb. .

"Mowa Imci Pana Platera Woiewodzica Mscisławskiego, posła na Sejm ordynaryiny z Xsięstwa Inflanckiego, miana dnia 12. listopada roku 1766". W 4-ce, k. 3.

(Mowa na sejmie 1786)?

"Mowy, zdania i przymówienia się". Warszawa 1789.

"Mowa JIW. ICI. pana Kazimierza Konstantyna Hrabi Platera kasztelana generalnego trockiego jako wyznaczonego deputata do konstytucyi z senatu Wielkiego Xsięstwa Litewskiego. Na dniu 20 stycznia roku 1791 miana". (1791). W 4-ce, k. 4.

"Mowa JW. Kazimierza Konstantego Platera Kasztelana Trockiego na Sessyi Seymowej 10 Marca 1791 r. miana". Folio, k. 3 nlb.

"Mowa. .. miana na Sessyi Seymowej d. 10. Paźdź. 1791 r.". W 4-ce, k. 7 nlb.

"Mowa... na sessyi. seymowej d. 18 8-bris (1791?) miana". IW 4-ce.

"Mowy, zdania y przyniówienia się JW. Kazimierza Konstantego hr. Plater Kasztelana Trockiego na Seymie 1788 rozpoczętym a od czasu sesyów w nowym komplecie odbywających się miane. w Warszawie w drukarni Piotra Zawadzkiego 1791". W 8-ce, str. 168.,

"Mowa przez Jaśnie Wielmożnego Im& Pana Kazimierza Konstantego Hrabi Platera Podkanclerzego Litewskiego, na seymie w Grodnie agituującym się dnia 26. czerwca 1793. roku miana". Folio, str. 3.

"O banku narodowym w Polsce ustanowić się. łatwo mogącym". Warszawa 1789, w 8-ce, str. 40 i tablic 26.

"JW. Plater Kasztelan trocki: ochrona czasu seymowego": Folio, k. 1.

"Odezwa do Publiczności w rzeczy stanu interessu Jaśnie Wielmożnych Kazimierza Konstantego i Izabelli z Hrabiów Borchów Hrabiów Platerów Ex obozieństwa Litewskich po śmierci Jaśnie Wielmożney Ludwiki z Zyberków Hrabiny Borchowej Kanclerzyny Wielkiej Koronney Matki a dożywotniey Possessorki dóbr niektórych do działu generalnie wszystkich dóbr oyczystych i macierzystych zabierających się przeciwko Jaśnie Wielmożnym Michałowi Wojewodzie Bełzkiemu i Józefowi Staroście Lucyńskiemu Hrabiemu Borchom szwagrom temuż żądanemu działowi przeczącym"., (1785) Folio, sygn. D2, nadto załączników k. 6.

"Odpowiedź Antoniego Xcia Sułkowskiego Kanclerza W. Kor. i Kazimierza Hrabi Platera podkanclerzego W. X. Lit. na Notę pod dniem 28 Czerwca 1793 przez De. Sivers Ambasadora i de Blüchholtz". Fol., k. 1.

"Podróż króla Stanisława Augusta do Kaniowa w roku 1787 podług listów Kazimierza Konstantego hr. de Broel-Platera opisana przez J. I. Kraszewskiego". Wilno, 1860, w 12-ce i jakoby także w Gazecie Warszawskiej z 1858 roku.

"Projekt JW. Platera podkancl. Koron. Zakwitowanie Kommissyi Skarb. Kor. d. 9 Novembr. .1793". str. 2 nlb.

"Projekt JW. Platera podkanclerzego Litewskiego. Przemiana Lenności w Dobra Ziemske Dziedziczne. Dnia 21 Novembra 1793". Folio, str. 4 nlb.

"Projekt. .. Podkanclerzego Litt. Plenipotencya dla Radę Nieustającą przy Boku Naszym składających do zakończenia umów traktatowych z Dworami Rossyiskim i Pruskim rozpoczętych. 21 Novembra 1793". Folio, str. 1.

"Projekt. " Podkanclerzego Litew. Ubezpieczenie Manufaktur Kompanicznycze w Ekonomii Grodzieńskiej i innych W. X. Litt. mieyscach. 21 Novembra 1793". Folio, str. 3 nlb.

"Projekt JW.Platerapodkanclerzego Litewskiego. 6-te ,Wyznaczenie WW. i UUr. Kommissarzów do Demarkacyi z Dworem Rossyjskim i Berlińskim. Dnia 21 Novembra 1793". Folio, k. 1.

"Projekt. " Instrukcyja dla Kommissarzów do Demarkacyi z Dworami Petersburskim i Berlińskim wyznaczona. 21 Novembra 1793". Folio, str. 4 nlb.

"Projekt do Deklaracyizatrzymania exekucyi dekretu Kommissyi Skarbu Litewskiego wydany pod d. 17 X-bra 1791 roku". Folio, k. 2.

"Projekt JW. kasztelana trockiego w deputacyi konstytucyjney roztrząsany y ułożony". Folio, k. 1.

"Quelque chose concernant la souverainete du roi et de la republique de Pologne, sur les duches de Courlande et Semigalle". (Varsovie, 1792). W 8-ce, str. 56. Tłumaczenie niemieckie tego dzieła przez Fr. Schulza wyszło pod tyt.: "Beitrag zur Iip.uesten Staatsgeschichte der Herzogthumer Kurland und Semigallen". Mitawa 1792. Ponadto w Nord. Miscell. IX. miał się, według Finkla, ukazać dzieło pod tytułem: "Etwas uber die oberlehnherrschaft 1792".

"Zdanie Jaśnie Wielmożnego Imd pana... kasztelana trockiego in turno na dniu 7 stycznia 1791 r. miane, Na propozycyą: Jeżeli od praw narodowych kontynuacyi, czyli Od Seymików, forma Rządu do decyzyi przedsięwziętą być ma". (1791). W 4-ce, k. 4.

"Zdanie in turno J. W. Imci Pana Kazim. Konstantego hr. Platera podkanclerza litewskiego na sessyi seymowej dnia 29 Julii 1793 roku miane". 1793. Folio.

Ponadto, Kazimierz-Konstanty hr. Plater miał pozostawić w rękopisie dzieło "Dzieje królestwa Polskiego za Stanisława Augusta". Tomów 16-cie w 8-ce.

(36.b. XX.808, 809, 36.f. XII. 1149, 41. III.419, XXIV.349-352, dod.LV, XXX.35, 45. 1.266, 274, 281, 285, 290, 297, 300-302, 314, 509, 511, 802, 11.1497, 68.c., 109. 93/778,779,169. V.126, XIII. 142, 185. 1.395,217. III.194).

DODATEK IX.

SPIS WYDANYCH DRUKIEM PRAC LUDWIKA HR. PLATER (1775-1846):

"Affaires de Cracovie, Discussions parlementaires a la Chambre des Pairs le 10 juillet a la Chambre des Communes d'Angjeterre le 13 juillet 1840". Paris, 1840 w 8-ce, str. 54.

"Les affaires de Cracovie". Paryż 1844.

"Głos JW. Rady stanu... miany przy wprowadzeniu systematu kredytowego do Izby Senatorskiej w d. 3 czerwca 1825". IW 4-ce, str. 24.

"Gospodarstwo leśne przez L. P.". Wilno, 1807, w 8-ce, str. 150 i tablic 8.

"Memoire presente le 29 A vril et le 21 Mai 1838 sur les refugies". Paris, 1838.
"Mowa prezesa rady politechnicznej przy otwarciu kursów w r. 1827/8". Toż, przy otwarciu kursów w r. 1828/9 (w ogólnych programatach szkoły przygotowawczej do Instyt. Politechn. z lat 1827/8, 1828/9).

"opisanie jeograficzno-historyczno-statystyczne województwa poznańskiego przez L. P. Paryż". 1841, w 8-ce, str. XXIV, 221 i 12.

"opisanie historyczno-statystyczne W. X. Poznańskiego". Lipsk, 1846, w 8-ce, str. XXIV i 594..

"La Pologne province russe". Paris, 1832, w 8-ce, str. 24.

"Rzecz o gospodarstwie leśnem przez L. P. (Pismo wyjęte z Dziennika Wileńskiego)". Wilno, 1807, w 8-ce, str. 119 i 7 tablic.

"Dziennik narodowy rok 1. Redaktor L. Plater". Paryż, 1841-1842. (4 zeszyty). Jego wiele artykułów w "Dzienniku wileńskim" i "Syjwanie warszawskim". Estreicher (III.419) przypisuje błędnie Ludwikowi autorstwo "Dziejów Król. polskiego za Stan. Augusta" w S-ce, tomów 16, rękopis, które to dzieło napisał Kazimierz-Konstanty (p. w.).

Sądzę, że to Ludwik hr. Plater był autorem pracy wydanej anonimowo w 1823 roku, fol., ark. 24, pod tytułem: "o rachunkowości kas wojewódzkich".

(36.b. XX.809, 36.f. XII. 1149, 41. III.419, 45. 1.548, 147. 1895.123, 217. III.194, 195).

DODATEK X.

SPIS WYDANYCH DRUKIEM PRAC STANISŁAWA HR. PLATER (1784-1851)

"Atlas historique de la pologne, colorie acompagne d'un tableau comparatif des expeditions militaires dans ce pays pendant jes XVII et XIX siecles". Poznań 1827 (1828), 10 kart z tekstem na 11 tab l. , podłużne folio.

"Atlas statystyczny Pojski i krajów okolicznych". Poznań, in folio, na 5 arkuszach.

"Encyklopedia mała polska przez S. P.". Dwa tomy w jednym. Leszno, 1839-1841, w 8-ce, str. 478, X, 618, XII i nlb 1.

"Jeografia wschodniej części Europy czyli opis krajów przez wielorakie narody Słowiańskie zamieszkanych, obejmujący Prusy, Xięstwo Poznańskie, Szląsk Pruski, Galicyę, Rzeczpospolitą krakowską, Królestwo polskie i Litwę, przez S. H. P.". Wrocław, 1825, w 8-ce, str. 300 i nieł. 2.

"Plans des sieges, et batailles qui ont eu lieu en Pologne pendant le XVII et XVIII siecle accompagnes d'un texte explicatif pour servir de suite a l' Atlas historique de la Pologne pal' le Comte...". Wrocław, 1828, fol. podłużne 22 tabl. tekstu i planów.

"Les polonais au tribunal de l'Europe". Paris, 1831, w 8-ce str. 32.

"Les Polonais (Suite). Discours du Cte Plater a l'assemblee de Leeds (20 aout 1832)". Paris.

"Wybór dzieł dramatycznych Augusta Kotzebue. Wolne naśladowanie z niemieckiego przez Stanisława hr. Platera. Tom I". Warszawa, 1826.

"Lettres du Roi de Pologne, Jean Sobiesky, a la Reine Marie Casimire sa femme, pendant la campagne de Vienne. Traduites par M. le Comte Plater et publiees par N. A. de Salvandy". Na str. IX-XVII przedmowa Stanisława hr. Platera pod tytułem: "Aperçu historique des evenemens qui ont immediatement precede l'epoque de ces lettres". Paris, 1826, w 8-ce, str. XXVIII i 224, z portretem. Toż po niemiecku: Heilbronn, 1827, w 16ce.

Stanisław hr. Plater pomieszczał wiele artykułów w wychodzącym w Lesznie "Przyjacielu ludu". Według A. Lewaka, wydał 3? tomy pod tytułem "zbiór pamiętników do dziejów polskich". Warszawa, 1858?

(36.b. XX.809, 810, 36.f. XII. 1149, 41. II.394, III. 419, 420, IV.302, 303, 45. 1.560, 577, 824, 81., 100. 11.58/1397, 114. 165, 124. 272, 273, 169. VIII. 688, XI. 618, XIII. 88, 199. 83, 217. 111.196').

DODATEK XI.

SPIS PRAC WŁADYSŁAWA HR. PLATER (1806?-1889)

UŁOŻONY W PORZĄDKU CHRONOLOGICZNYM, WEDŁUG DAT WYDANIA

"Les Polonais, les Lithuaniens et les RutMniens (Paris)". (1832?).

"Les Polonais. (Suite) Discours du Comte... a l'assemblee de Leeds (20 Aout 1832)". W 8-ce, str. 16.

"L'emigration polonaise". Paris, 1834.

"Aux deux Chambres fran~aises les Polonais reconnaissants", Paris 1834.

"Aux polonais par L. L.". Paris, 1836, w 8-ce, str. 32 (pozycye).

"Biografia Józefa Straszewicza, członka Towarzystwa Literackiego Pol.skiego w Paryżu, z polecenia Towarzystwa przez... napisana i w dniu 7 czerwca 1838 odczytana" Paryż, w 8-ce, str. 4.

"Opinion de la Presse SUI' la discussion de la Chambre des deutes du 14 Juin". Paryż, 1838, w 8-ce.

"Les Polonais par L. L." Paris, 1838, w 8-ce, str. 35.

"Memoire presente aux Commissions des Cham'hres sur le projet relatif a la residence des Refugies". Paris 1838.

"Discussion parlementaire sur les affaires de Cracovie". Paris 1840.

"Discussion sur les affaires de Pologne a la Chambre des deutes, le 14 mars, et a la Chambre des pairs les 19 et 20 mars 1846. publ. par. . .". Paris, 1846, w 8-ce.

"Discours prononce a Berne le 18 Juillet 1864 a la fete federale des societes chorales" . (1864), w 4-ce.

"Discours prononce au tir federal de Schaffhouse le 7 juillet 1865". (1865). W 4-ce.

"Discours prononce a Berne le 30 Aout 1865, a la seance de la section de legislation comparee du Congres international pour le progres des sciences sociales". (1865). In folio. Str. 1.

"Discours de M. le Com te. .. prononce a Berne le 2 septembre 1865, au Banquet d'adieu du Cong-res international pour le progres des sciences sociales". (Zurich, 1865). W 4-ce, str. nI. 1.

"Rectification (Adressee) a l'Organe officieux du gouvernement prussien "la Gazette de l'Allemagne du Nord" ". Zurich, 1865, w 4-ce, str. 1.

"M. le Redacteur" (protest o przygotowaniach powstania na żmudzi). Broelberg, 1865, w 4-ce.,

"Discours prononce a Neuchatel le 1 Mars 1866 le 17 Anniversaire de l'Emancipation Cantonale". (Zurich 1866), w 4-ce, str. 2.

"Compte rendu de la commission de subsides pour les eleves polonais a Zurich". Zurich, 1866..

"Appel en faveur du Journal l'Europe Nouvelle a Francfort s.M., dd. Villa Broelberg le 25 Juillet 1867". (Zurich) w 4-ce, str. nIb. 1.

"Reponse a M. le Comte de Bismark". Villa' Broelberg, 1867, w 4-ce, str. 3. .

"Discours d'ouverture prononce le 16 Aout 1868, a l'inauguration du monument polonais a Rappersvyl". (Zurich, 1868), w 8-ce.

"Circulaire publiee au. nom des fondateurs du monument de Rappersvyl". Zurich" 1868, w 8-ce.

"Compte rendu des fonds reunis pour les invalides polonais en Suisse". Zurich, 1868, w 8-ce, kl. 1

"Mowa.., miana na obchodzie rocznicy 29 Listopada)869 w Berlinie". (1869), in fol., str. 1.

"Karol hr. Montalembert. Nekrolog. Hołd oddany drogiej dla Polsl:d pamięci przez...". Zurich, 1870, w 8-ce, str. 16..

Toż. "Wydanie drugie. Dochód przeznaczony na korzyść m'uzeum historycznego w Rapperswyl(u)". Zurich, 1870, w 8-ce, str. 213 i rycina.

"Fundacya muzeum historycznego polskiego w Szwajcaryi. Odezwa do przyjaciół Polski, tłumaczenie dosłowne z francuskiego". Zurich, 1870, w 4-ce, 1 k., druk. po jednej str..

- wspólnie z E. Landolt prof. szk. politech. "Zdanie sprawy (6-te) komisji pomocy naukowej dla młodzieży polskiej w Szwajcaryi" 1870.

"Musee national historique de la Pologne". Rapperswyl, 1871, w 4-ce, 1 str.

"Zdanie sprawy z fundacji pomnika i muzeum w Rapperswylu". Drezno, 1871, w 4.ce, pół arkusza..

"Compte rendu de la commission de subsides pour les eleves polonais en Suisse. (7-me annee)". Zurich, 1871, fol., 1 str.

"Mowa na posiedzeniu Towarzystwa historyczno-literackiego w Paryżu dnia 5 grudnia 1871 r.". Paryż, w 4-ce, str. 4.

"Album muzeum narodowego w RapperswylI, na stuletnią rocznicę 1772 r. wydane staraniem...". Poznań, 1872, w 8-ce;str. XIX, 442 i rejestr, ryc. 3.

"Dziennik Czas, i muzeum narodowe w Rapperswyl(u) , przez założyciela tego zakładu". Zurich, 1872. w 8-ce, str. 8.

"Obchód 46 rocznicy powstania narodowego w Muzeum Narodowem w Rapperswylu dnia 29 Listopada 1876 roku". Zurych, 1876, w 8-ce, str. 10.

"Posłannictwo Muzeum Narodowego polskiego w Rapperswylu". Zurych, 1876, w 4-ce, 2 kartki.

"Odezwa zarządu Muzeum Narodowego w Rapperswylu dotycząca pamiątek męczeństwa polskiego. Zamek w Rapperswylu dnia 15 'Pa:Z,dziernika 18781'.". W 4-ce, 2 kart.

Przedmowa do pracy pod tyt. "Documents officiels emanés de la Secretairie Etat du Saint-Siege au sujet de la persecution des Catholiques en Pologne et en Russie et de la rupture des relations avec le gouvernement russe. Avec une preface". Zurich, 1878, w 8-ce, str. 28.

"Memorandum polonais. Adresse aux membres du congres de Berlin". Villa Broelberg pres Zurich, Juin 1878, w 4-ce, 2 kart.

"Oeuvre d'assistance des pretres polonais exiles en Siberie et dans l'interieur ,de la Russie. Compte-rendu du 28 fevrier 1879. (Nouveau tirage)". IW 4-ce, str. 4 nlb. (wraz z tyt.).

"Roczne zdanie sprawy zarządu Muzeum narodowego w Rapperswyłu rok XI.". Bruxella, 1881, w 4-ce, str. 8...

"Compte-rendu de l'oeuvre d'assistance des pretres polonais exiles en Siberie et dans l'interieur de la Russie, 8 annee". (1883) w 4-ce, k. 2.

"Do redakcji Czas: Muzeum narodowe w Rapperswyłu i jego przeciwnicy". Villa Broelberg, 1 marca 1884, w 4-ce, k. 8 autografowanych.

Przedmowa do pracy pod tytułem: "Documents officiels. Publiés par le g'ouvernement anglais au sujet du traitement barbare des Uniates en Pologne. (Traduit de J'anglais) avec une preface". Zurich 1877, w 8-ce, str. 68.

Wspólnie z Lemansoir wydawał w Paryżu w latach 1833-1836 pismo pod tyto "Le Polonais journal des interets de la Pologne. La nationalite polonaise ne perira pas". Wyszło 6 tomów.

Tłumaczył:

"Hoffmann K. B. A. La grande Semaine de Polonais, ou historie de ses memorables journees de la Revolution de Varsovie, traduit du polonais par un Polonais {Ladisl. Plater)". Paris, 1831, w 8-ce. str 47.

"KinkeI Gottfried. La renaissance de la Pologne envisagee comme la force de l'Allemagne, (traduit de l'allemand) avec une. preface (de Lad. Plater)". Zurich, 1868. w 8-ce, str. IV i 44.

Według E. Maliszewskiego, Władysław hr. Plater miał pozostawić w rękopisie (str. 185) pracę pod tytułem: "Notatki. Dziennik podróży z Wilna do Petersburga, po Niemczech, Szwajcarii i Anglii od 25. VIII .1827 do 22. VII .1830 (po pol. i po -franc.)". Rękopis ten miał się znajdować w Bibliotece Narodowej w Warszawie.

(17.,40. III.392, 41. 11.1874.136, 377, III. 420, VI. Uzup. 166, VII. Uzup. 30,31, '52.14,23,24,81.,109.10/34,193/2084,377/5078,140., 147. 1884.75,76,161. 1868. 435, 217. XII. 272-274).

DODATEK XII.

SPIS PRAC ZYGMUNTA HR. PLATER (1870-1934)

"Die Arbeiterverhältnisse in den Eisen- und Bergwerken des Königreichs Polen. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doctorwürde Einer Hohen philosophischen Fakultät der Universität Heidelberg". Tharand (1893)?

"Lasy polskie i sprawa odbudowy". Warszawa, 1921, w 8-ce, str. 29 i 3 nlb.

"Wobec sytuacji list otwarty do społeczeństwa polskiego". Warszawa, marzec 1926, w 8-ce, str. 39 i 1 nlb.

(81. 148. 1921.181, 1926.2919).

DODATEK XIII.

SPIS NIEODSZUKANYCH ŹRÓDEŁ

Spis źródeł; prac i informacji, względnie wzmianek o źródłach, pracach i informacjach, których nie udało mi się odszukać i wykorzystać przy redakcji tej monografii.

Abłamowicz Józef-Edward. "Emilja Platerówna". Ze wspomnień. Kurjer Litewski z roku 1906. Numer 214.

Baka Józef, ksiądz. "Comitia honorum et aviti splendoris palatinas ad aedes ....Joannis Ludovici de Broel-Plater, palaitni Livoniae ... celebrata. Vilnae, 1736".

Bauer Karoline. "Verschollene Herzens-Geschichten. Nach Il;elasse Memoiren von - .. Berlin 1881, s. 592".

"Biesiada Literacka". Warszawa. Numer 44 z roku 1906.

Bronisowna -Katarzyna. (Wiersz do M. Platerowej 1793)?

Buching. "Geografia"? Tom VI. karty 30, 83, 515, 619 i 631.

Chowen von der I. "Moje znakomstwo s diekabristami i drugimi zamieczatielnymi licznostiami, służawszimi riadowymi w Kawkaskich wojskach w 1835-36 godach". "Drewniaja i nowaja Rossija" 1877. t. I. s. 221.

Czapliński Władysław. "Polska a Prusy i Brandenburgia za Władysława IV". Wrocław 1947..

Czarnocki Adam (Zorjan Dołęga Chodakowski). List do Filipa hr. Platera, z dnia 12 stycznia 1820 roku, z Petersburga. Jakoby pomieszczony w "Dzienniku warszawskim", w numerze 174 z roku 1855.

Dolmat Stanisław X. Jezuita. "Oratio de scientiis mathematicis, nobili juventuti "necessariis". Wilno 1753. Praca dedykowana Konstantemu-Ludwikowi Platerowi.

Dowoyno Józef. Praca czy artykuł w "Słowie" z roku 1754.

Estreicher Karol. "O Rapperswyłu głos drugi i ostatni". Kraków. Odbitka z "Czasu" z roku 1883.

Fandikejski. "Utracone kościoły". (str. 295).

Fredro J. Maks. (Przestrogi 1781).

Gaszyński Konstanty. "Wiersz z okoliczności wejścia w szeregi walczących Emilii Plater i Maryi Raszanowicz. Przejście Niemna przez wojsko polskie". (1831).

Giller Agaton. "List otwarty do Władysława hr. Platera (Dd. Rapperswył 29 Listop. 1878 r. w rocznicę 48 Powstania narod.)". Ziirich, 1878.

Giller Agaton. "W obronie prawdy i własności narodowej, odpowiedź p. Estreicherowi, przez jednego z urzędników muzeum nar. w Rapperswyłu". Paryż, 1883.

Gniewosz Jan Nepomucen. "Sprawa hr. Władysława Platera". Krosno, 1889.

Jałowiecki Józef ksiądz. Artykuł w numerze 26 "Przeglądu katolickiego" z 1887 roku.

Kajanus G. A. "Description des armoiries des familles nobles du Grand Duché de Finlande" etc. Helsingfors 1840-43.

"Kalendarz gospodarski" na rok 1717.

Manteuffel G. Artykuł w jednodniówce "Z okolic Dźwiny". Wilno 1910. Manteuffel G. "Krasław". Warszawa 1901.

Mulnier. Jakaś praca wydana około 1762 roku.

"Dowód. . ." Panegiryk wydany w 1799 roku.

N? "O kościele krasławskim w gub. witebskiej, w pow. dynaburskim". Artykuł w Pamiętniku Religijno-Moralnym" na str. 483 w numerze 11 z roku 1858, w serii II. N? "Histoire d'Emilie Plater heroïne de la Pologne". Bordeaux, 1831.

N? "Graf Plahters". Pieśń łotewska na rozstrzelanie Hr. Leona Platera w czasie powstania r. 1862 (sic!) w Dyneburgu". Ryga 1871.

N? Museo polacco del conte Plater". Estl'atto dalla Rivista EU'opea, Luglio, 1871. N
?"Ritterbank, Kurlandische, oder Verzeichniss sammtlicher zum Kurlandischen
Indigenatsadel gehOrigen Geschlechter". Mitawa 1863.

N? "Zbiór mądrych zdań". (1771)?

Rewoliński T. Dr. "Katalog numizmatyczny".

"Rubon" (Dźwina), czasopismo ma zawierać wiele prac i artykułów dotyczących
rodziny hrabiów Plater- i ich posiadłości.

Sapieha Jan. "Mowa", (1745)?

Schmidt-Ciążyński Konstanty. W sprawie hr; Plater i Schmidt-Ciążyński." Kraków,
1887.

Schultz Joach. Christoph. (Beitdige 1792)?

Steinen v. "Westphii1. Gesch1." w tomie II na str. 831.

"Tygodnik Ilustrowany". Warszawa. Numer 119 z roku 1870.

"Westphiiisches Urkunden Buch". W tomie III, na str. 1044 i w tomie VII na str;
1508.

Zgierski Wincenty, Kiszka z Ciechanowca. "Oda do Hr. Mich. Platera-Zyberga, przy
złożeniu poświęconej najjaśniejszemu monarsze opery p. t. Złota Wolność". Wilno, 1818.

DODATEK XIV.

SPIS ŹRÓDEŁ WYKORZYSTANYCH CZĘŚCIOWO

Spis źródeł i prac (głównie panegiryków), których nie udało mi się odszukać i z których
jedynie, informacje zawarte w tytułach zostały przeze mnie wykorzystane przy pisaniu tej
monografii.

Bieniewski Innocenty, Pijar. "Kazanie na solennej Wotywie przy zaczęciu Trybunału
Gl. iW. X. Lit... pod dykcją J. W. Marszałka Konstantego de Broel-Platera, Pisarza W. W.
X. Lit..." Wilno, 1754.

Burzyński Ignacy. "Mowa w czasie pogrzebu Jaśnie Wielmożney Imsc Pani .Tózey z
Platerów Burzyńskiej Woiewodziny Minskiej od s'yna... W oiewodzica Minski ego, Starosty
Krasnosielskiego y Zahalskiego. . .". Wilno, Rok 1778, Dnia 10 Marca.

Chamiec Szczepan. "Głos o1J.ywatela na pogrzebie hr. Ign. Platera dnia 13 stycznia
1854 r.". Paryż, 1861.,

Ciapiński Jerzy od S. Bernarda, pijar. "Aplauz weselny Jaśnie Wielmożney Imć Pannie Auguście Ogińskiej Woiewodziance Trockiej przy ślubnych kontraktach z .Jaśnie Wielmożnym Imci Panem Konstantym Platerem Starostą Inflanckim od obligowanej fundatorskiemu imieniowi prowincyi litewskiej Scholarum Piarum roku p. 1744". Wilno.

Ciapiński Jerzy, pijar. "Gratulatio nuptialis Illustrissimo et Excellentissimo Domino D. Constantino de Broel Plater Praefecto Livoniae nec non Illustrissimae et Excellentissimae Dominae D. Augustae Oginska Palatinidi Trocensi, ... " Wilno (1744).

Cyryll, ks. "Konjektura z aspektu herbowney J. W, P. Strutyńskich z oyczystey reformowanego Karmelu Konstelacyi upatrzona dla... Jana na Strutyńskie, kasztelana inflanckiego... prezentowana". Wilno, 1746.

Dochtorowicz Fabian S. J. "Głos pański łamiący cedry przy starowiecznych tramach JW. IMP. de Broel Platerów na smutny odgłos prędkiej, śmierci y zatamowania poselskiego głosu w Bogu zeszłego W. IMP. Ferdynanda de Broel Platera Staro- 'ścica Inflantskiego, z tegoż Woiewodztwa posła, z ambony w kościele Warszawskim Societatis Jesu 1734 dnia 24 marca promulgowany, a teraz do rąk zasmuconey siostry IW. IMP. Konsrtancyi z Platerów Hylzenowey Starościny Marynowskiej ..."; Warszawa.

Januskiewicz Alexander X. S.J. "Statywa honoru w prześwietnym Kleynocie herbowym Strzemia Jaśnie Wielmożney Jey Mci Pani Rozalii z Brzostowskich Platerowey Woiewodziny y Starościny Inflantskiej przy Tryumfalney na Senatorską GC'ność ascensyi z Applauzami Statecznym nieśmiertelney Sławy Dziełom wystawio- ' na ...". "Miane w Wilnie 1736".

Kognowicki Kazimierz. S.J, "Hymen na gody Nowożeńców Wielmożnego Imci Pana Adama z Broelów Platera Generała Adiutanta J. K. Mci Starosty Gardziańskiego y Jaśnie Wielmożney Jey Mci Panny Maryanny Zabięłowny Łowczanki W. x~ Lit. Pułkownikowny Poważnego Znak Woysk W. X. Lit. od przywiązanego Ich Pańskiemu Imieniowi ..., napisany w Czerwonym Dworze. Roku 1774. Dnia 24 Augusta".

Korsak Jan X. S. J. "Dom słońca y cnót splendoru, od jasności świetny w prześwietnych y starożytnych domach, W. W. Platerów oraz Brzostowskich, upatrzony jako y hoynie tak herbownemi iako zwyczajnemi Panskim apparencyom kleynotami a hoynie jeszcze przy solennych obłóczynach J. W. Jeymoci Panny Joanny Platerowney woiewodzianki Inflantskiej, w własnymi, y cudzemi iak swemi bo Antenatów. swoich cnotami adornowany wielkiemu Imieniowi y Honorowi matki swojej y dobrodzieyki Jaśnie Wielmożney Jeymoci pani Rozalii z Brzostowskich Platerowey Woiewodziny y starościny Inflantskiej dedikowany, panegirycznym stylem y kazaniem' przez... w kościele IW:W Panien Benedyktynek wileńskich w roku pańskim 1744 w niedzielę 3 po Trzech Królach mianym .. ". (1744).'

Kulesza Leon Sch. P. "Kazanie na Solenney Wotywie przy zaczęciu Trybunału Głownego W. X. Lit. miane w kościele katedralnym 'Wileńskim przez X. Leona.. R. 1774. ... Przypis Józefowi hr. Platerowi pisarzowi Polno W. X. L.

Łopatta Jan (regent graniczny wileński). "Głos w sprawie JW. Pawła Podkoniuszego W. Ks. Lit., Marszałka byłego Trybunału lit. etc, jako ojca i naturalnego tym:samym opiekuna Johanny i Kazimiery córek, nie kwestyonowanych rzeczy aktorek sukcesorek po Emilii

Żukowskiej Marszałkównie Szawelskiej, Bułharynow, przeciwko JWiW. IPP Stanisławowej, jako mężowi, a Kazimierze z Gorskich pierwszego ślubu Żukowskiej; Marszałkowej Szawelskiej, powtórnego hrabiom Tyszkiewiczom, kamerjunktur Dworu Jego Imperatorskiej Mości, Józefowi grafowi Platerowi, Marszałkowi ptu telszewskiego etc., jako pretensorem". 1817. Łukaszewicz Józef (ksiądz). Mowa przy obrzędzie pogrzebu Ś. p. Panny hrabianki Jadwigi Plater-Syberg, zmarłej r. 1840 d. 27 Listopada w Liksnie". Petersburg"1841. TOIŻ, Wilno, 1841.'

Łukaszewicz Józef (ksiądz). Mowa na pogrzebie Ś. p. hr. Konstantego Plater-Zyberka, zmarłego r. 1850 d. 19 Stycznia miana w Liksnie. (Przypisał Anieli z hr., Platerów Plater-Zyberkowej żonie zmarłego)". Petersburg, 1850.

Łukaszewicz Józef (ksiądz). "Mowa na uczczenie pamięci cnót hrabiny Józefy Plater, córki Michała i Izabelli hrabiów Plater-Syberg, zmarłej r. 1840 d. 25 Kwietnia w Liksnie". Wilno, 1842."

Malinowski Antoni. "Kazanie po rozpoczętym Trybunale W. X. L. y po oddaniu Łaski Marszałkowskiej Jaśnie Wielmożnemu Hrabi Józefowi Platerowi Pisarzowi Polnemu W. X. Lit. Staroście Brzeskiemu, Kawalerowi Orderu S. Stanisława Przy powitaniu całego Koła JJ. WW. Sędziów w Kościele WW. XX. Dominikanów pod tytułem S. Ducha miane przez X. Antoniego Malinowskiego S. T. L. Mis. y kaznod. Niedzielnego tegoż Kościoła i Zakonu.. ". Wilno 1774 dnia 15 maja.

Moszyński A. ks. "Idalii z Sobańskich hr. Platerowej żonie, Konstancyi z hr. Platerów hr. Manuzzi siostrze, Konstantemu, Włodzimierzowi, Wiktorowi i Feliksowi synom Ś. p. Ignacego hr. Platera na pamiątkę szacunku i współczucia poświęca". Warszawa, 1855.

N? "Sprawa Urodzonych Fabiana Platera Dóbr Bałtmuyze, Leonarda, Karoliny Bystramów, niegdy Gottarda Ernesta i Benigny z Budberków syna, dóbr Sussei w Xięstwie Kurlandzkim będących Dziedziców, tudzież Fryderyka Roppa iaka (sic!) Sukcessorow Buaberkowskich Aktorow y pozwanych. Przeciwko Urodzonym Magnusowi Kapitanowi, Gerardowi Chorążemu, Jerzemu Podkomorzemu, Karolowi y Zygmunтови Pułkownikom, Haudryngom Bratom między sobą rodzonym Pozwanym y Aktorom. O podstępne wyzucie y gwałtowne wybicie z dobr Bałtmuyze y Sussei tych obięcie, y dotąd nienależyte onych posiadanie, oraz o zabor ruchomości do rownego między Sukcessorami podziału należących". (po r. 1780).

N? "Sprawa Urodzonych Gerharda, Jerzego Komornika, Karola i Zygmunta Pułkowników Haudringów Przeciwko UUr. Tadeuszowi Billewiczowi Ciwunowi Euragolskiemu y Córce iego Angeli, Janowi Ludwikowi y Tadeuszowi Platerom Starościcom Sobockim, Fabianowi Platerowi, y Leonardowi Bystramowi". (po r. 1781).

N? "Sprawa WW. IPP. Aleksandra y Konstancyi z Wołodkiewiczów Horainów Woyskich Wwdztwa Wileń. z JWW. !PP. Józefem y Katarzyną z Sosnowskich Platerami Pisarzami Polno W. X. Lit. oraz Sukcessorami zesłego WIP. Teodora Laskarysa Pułkownika Woysk Lit." (1781).

N? "Sprawa ww. JW. Maryanny z Maćkiewiczów Matki, Antoniego syna, Anny, Ludowiki i Karoliny córek Korsaków Stolnikowey, Stolnikowicza i Stolnikowien Wwdztwa Połockiego przeciwko JW. IX. Jerzemu Patryarsze Jerozolims. WW. JW. Annie, Matce,

Antoniemu, Teodorowi i Albertowi synom, Józefie córce Laskarysom Jako Debitorom, JWW. IW. Wincentemu Tyszkiewiczowi i WIP. Aleksandrowi Horainowi, IXX. Bazylianom Berezbeck. i Teatynom warszawsk. Jako dobra debitorskie za konwikcyą z poślednich opisów nastały posiadającym, tudzież IWP. Józefowi Platerowi Pisarzowi polnemu 'WX. Lit. jako summę Laskarysowską konwikcyi uległą u siebie mającemu". (1784).

N? "Południe publiczne y szczęśliwości na pierwszym dozgonney przyiaźni wschodzie w prześwietnych imionach Jaśnie Wielmożney Jeymości Panny Augusty Ogińskiej Woiewodzianki Trockiey, tudziesz Jaśnie Wielmożnego Jegomości Pana Konstantego Platera Woiewodzica y Starosty Inflantskiego od cnot, splendoru, y skoligowanych wielkich oyczystego Nieba Luminarzów... Roku... 1744 ..." Wilno.

N? "Serenitas publ. laetitiae ex ausp. pareliis magnorum nominum, videlicet Const. Plater, nec non Augustae Oginska in nupt. eorundem luce affulgens, orat. colorib. a Soc. Jesu resident. Diineburg. adumbrata. Viln. 1744".

N? "Wolność y Powaga kościołów i duchownych, albo S. Eutropiusz, Tragedya pod imieniem JW. Konstantego z Bryłów Plateray Aug. z Ogińskich Platerowey od młodzi Akademickiey wileńskiej S. J: w publicz~ey teyże Akademii sali na widok dana". i754.

N? "Argo Sławy nieoszacowane cnoty, y fortuny skarby inkludująca. Podczas sponsalnych kontraktów J. 'W. Panny Piotrowiczówny Ciwunowny Poiurskiej X. Zmudzkiego, Starościanki Łabarskiej etc. z J. W. Imcią Panem Krzysztofem Platerem Sędzią Głównego Trybunału W.X.L. Chorążym Petyhorskim, Błandziewskim etc. etc. Starostą, za dyrekcją Ojczystey Cynozury do fortunnych pomyślnego życia inful lawirująca, a od życziwego temu Imieniowi klienta y sługi erylowana". 1747.

N? "Regia solis avitis innixa columnis, pernitidis Hymenaei splendoribus refulgens, nec non Christ. de Broel Plater, judici tribun. etc. socianti connubii foedere A nnam Piotroviciam, dedica ta". 1747.

N?,"Aedes palatinae ex aditis domus illustriassimae tignis Illmi et Excellmi Dni Dni Joannis Andreae Plater Palatini et Capitanei LivoRiae in stationem honoris et perennaturae gloriae incolatum, fortuna et virtute architecta erectae atque in au sp icato eiusdem Illmi in Palatinatum ingressu ad publicam Livoniae felicitatem totiusque Lituani orbis spectaculum apertae. Ab' addictissima palatinae domini Residentia Duneburgiensi Societ. Jesu". 1695.

N? "Splendor JW. Ich Mościów Panow Platerow Domu z herbowych Wielkiej Familiey Ozdoby J. W.J .P. Ludowiki Maryey Platerowny Woiewodziny y Starościny Inflantskiej Polskiemu swiatu na widok wystawiony". (1695)?

N? "Mowa na uczczenie chwalebnej pamięci panny hr. El. Plater Syberg zmarłej 1840 r. 2 stycznia w Likśnie". Wilno, 1840.

N? "Continuatio relacyi o pogrzebie JW. Imci Pana Ferdynanda Platera etc. w Wilnie u Ichmościów X.X. Missyonarzów na przeszłym tygodniu odprawionym". Wilno 28 Feb. 1740.

N? "Replika w Sprawie Urodzoney Róży z Platerów, niegdy urodzonego Józefa Strutyńskiego Starosty Szakinowskiego Małżonki pozostałej Wdowy, y innych Urodz:

Strutyńskiego Sukcessorów, Przeciwno UU. Piechowskiemu Podkomorzemu JK. Mci Y Joannie z Kczewskich Małżonkom". (Po roku 1788).

N? "Status Causae pro Generosa Rosa de Plattery olim Generosi Josephi Strutyński Capitanei Szakinoviensis Consorte relicta Vidua, et Generosis dicti olim Generosi Strutyński Successoribus actoribus. Contra Generosos Josephum Pieskowski Succamerarium S. R. Maiestatis et Joannam de Kczewskie, olim Magnificae Mariae Annae de Ludinghausen dictae Wulff Kossowa Palatina Culmensis Succesticem Conjuges citatos. Sprawa o Sukcessyą po niegdy Przewielebnym Teodorze de Ludinghauzen Wolffie Nominacie Biskupie Chełmińskim w dobrach w Xsięstwie Kurlandzkim będących, tudzież ruchomych pozostała". (po 1784).

N? "W dzień Świętej Róży... Róży z Platerów Strutyńskiej starościny Seyweyskiej". R. 1781.

N? "Wiersz Radosny przy Weysciu w Słubne Związki Jaśnie Wielmożnego IMci Pana Adama Platera Generała Adjutanta Jego Królewskiej Mci z Jasnie Wielmożną Jey Mcią Panną Maryanną Zabiełówną Łowczanką W . X. Lit: napisany Roku MDCCLXXIV. Dnia 24 Augusta".

N? "Przełożenie Interessu JW. Cycylj z Zabow Burzyńskiej Starościny Braśławskiej z dokładem jey Opiekunow. z JJ .Wrw. Ludwikiem i Rafałem Rokickimi Kasztelaniami Mińskimi, Anną z Wołłowiczów Platerową Starościna Subocką, oraz z dalszemi w Zapozwach wyrażonemi". (Wilno, 1799).

(Plater Konstanty-Ludwik). "Oddawanie Panny Platerówny Wojewodzianki Infianskiej Panu Hylzenowi Regentowi teraz Kancellaryi W . X. Lit. Staroście Braśławskiemu, przez Pana Platera Starostę Graworowskiego".

Siewers Jan Jakób. "Nota odpowiednia na notę Sułkowskiego i Platera z dnia 7 Augusta 1793 Roku".

Stablewski Floryan. "Mowa żałobna przy wyprowadzeniu zwłok ś. p. hr.Cezarego Platera z Góry do kościoła w Jaszkanie, miana w Górze d. 11 Lutego 1869 ...". Poznań.

DODATEK XV.

SPIS ŹRÓDEŁ WYKORZYSTANYCH PRZEZ PULVISA

Spis źródeł, których nie odszukałem ale na które powołał się Pulvis, a zatem o treści przez niego, przy zestawieniu tablic, zapewne wykorzystanej.

Bienenmann. "Briefe und Urkunden zur Geschichte Livlands". W tomie IV, na stronie 28.

Gadebusch. (?). Msc § 27, oraz w LivUind. Jhrb. Część II. Oddział L str. 197-199. Hiiirne. (?). W tomie VI. p. 757. (?).

(Iwanowski Eustachy) Heleniusz. Wspomnienia lat minionych". 1876.

Kaliński Wilhelm Ksiądz. "Kazanie na pogrzebie J ózefy z Platerów Burzyńskiej wojewodziny mińskiej, drukowane we Wilnie". Krasz'ewski "Wilno", II wyd. T. IV., pag. 329.

Kelch. (?).- p. 349, 536-538. (?)

"Kurjer Polski" z roku 1759, Nr. 16.

"LivHindische Jahrbücher" II. część, p. 60I.

Poczobut-Odlanicki Jan Władysław. "Pamiętnik...". Warszawa 1877. na str. 71. "Przegląd katolicki" z roku 1868, pag. 526.

Zegrzda Roch X. "Kazanie w czasie złożenia ciała... Jana z Broelów-Platera, kubockiego i jotkańskiego starosty... miane r. 1789 dnia 10 marca wDusiatach" .

DODATEK XVI.

UZUPEŁNIENIA WITOLDA PLATER

"W kwietniu 1958 roku dowiedziałem się od pani Teresy z Plater-Zyberków Górskiej o pracy Szymona Konarskiego, a w maju dzięki uprzejmości pani Górskiej odpis tej pracy został mi udostępniony, przy czym pani Górską zaproponowała mi, bym uzupełnił dane, o których Szymon Konarski nie mógł wiedzieć, względnie sprostować pomyłki, które w każdej, tego rodzaju pracy powstać mogą.

Praca moja zawodowa nie pozwoliła mi zabrać się niezwłocznie do wykonania zaproponowanego mi przez panią Górską zadania. Wykonać je zamierzałem nie odkładając tym bardziej że jedyny materiał, którym dysponuję, jest moja pamięć, dotychczas niezawodna, lecz zważywszy na mój wiek, to jedyne źródło wiadomości w każdej chwili wyschnąć może.

Niespodzianką jest że pomimo zniszczenia bibliotek, archiwów i zbiorów udało się Szymonowi Konarskiemu zebrać materiał do monografii. Szczególnie mnie zajęła wiadomość o wykryciu w Bibliotece Narodowej w Wiedniu Tablic genealogicznych Gotarda Pulvisa i to ułożonych w wersji polskiej oraz w wersji niemieckiej.

Otóż jeden egzemplarz Tablic był w posiadaniu mojej matki (Aleksandry z Potockich) jako unikat. Mówiła mi moja matka że stryj mój Włodzimierz, którego mieliśmy za autora tych tablic, zażądał od niej ich zwrotu, twierdząc że są niedokładne i muszą być zniszczone. Moja matka zwrotu odmówiła, zapowiadając że zwróci Tablice po otrzymaniu egzemplarza nowego

poprawionego wydania. Od lat najmłodszych miałem wolny dostęp do Tablic i mam je w oczach. Nie pamiętam karty tytułowej. Egzemplarz Tablic spłonął wraz z biblioteką Dąbrowicką w Worobinie w listopadzie 1917 roku.

Drugi egzemplarz Tablic znajdował się w bibliotece w Belmoncie. Ten egzemplarz spłonął wraz z biblioteką w listopadzie 1918 roku.

W okresie międzywojennym, nie pomnę skąd, do mych rąk doszedł odpis ręczny Tablic w języku niemieckim Gotarda Pulvisa. Sądząc po charakterze pisma zdawało mi się że odpis był wykonany przez Jana Platera (syna Konstantego) - (pok. XIV). Zagadką było dla mnie to że odpis Tablic był w języku niemieckim, autorstwa Gotarda Pulvisa i był w treści identycznym z "Tablicami stryja Włodzimierza". Zagadka dziś jest wyjaśniona: Tablice były wydane w dwóch wersjach: polskiej i niemieckiej. Gotard Pul vis jest albo nazwiskiem osoby, która z Włodzimierzem Platerem pracowała, albo też pseudonimem Włodzimierza-Ignacego-Wiktora-Michała-Antoniego-Stanisława-Gotarda-Kazimierza Platera (pokol. XIII).

Od osób, które znały dobrze Włodzimierza Platera, a mianowicie: od rodziców moich i stryja mojego Feliksa, od Gustawa i Marii Platerów z Krasławia i od Henryka syna Adama-Kazimierza (pok. XIV.h) jest mi wiadomem że i Włodzimierz Plater nie ustawał przez całe życie swe w zbieraniu materiałów do genealogii rodziny Platerów, a każda wmianka w Tablicach musiała być poparta dokumentem. Włodzimierz Plater w pracy nad genealogią był nadzwyczaj dokładny i drobiazgowy. Henryk Plater mi opowiadał że kiedyś w rozmowie Włodzimierz dowiedział się od niego, że wśród rodzeństwa Henryka (potomstwo Adama) była siostra, która umarła jako 1-roczone dziecko. Włodzimierza ta wiadomość przejęła, bo nie miał jej w tablicach. Nie wiem czy chodziło o Antoninę urodzoną 2.10.1864 i zmarłą 21.1.1865 roku, czy też o inną siostrę w Tablicach pominiętą. Prosił on natychmiast Henryka o dostarczenie mu aktu urodzenia i aktu zgonu, poczytując ich brak za wielki błąd w swej pracy. Właśnie na skutek dokładności i ogromnego krytycyzmu do własnej pracy powstała fatalna decyzja w roku 1895 zniszczenia całego nakładu Tablic.

Włodzimierz Plater miał wówczas lat 64. Nowego opracowania wykonać nie zdążył. Materiały zebrane pozostały w Petersburgu, gdzie Włodzimierz Plater często przebywał, w Krasławiu, gdzie miał mieszkanie i w Belmoncie, gdzie częstym bywał gościem, a po jego śmierci zgromadzone były do Belmontu i tam opracowywane przez p. Łukaszewicza. Nie jest mi wiadomym czy wśród tych materiałów był rękopis "Pamiętnika Platerów" w 9 tomach, o którym wspomina Estreicher.

W egzemplarzu Tablic który był w Dąbrowicy, jako jeden z aneksów był wykaz majątków będących w różnym czasie własnością Platerów. W roku 1915 Belmont znalazł się w zasięgu działań wojennych i część zabytków i cennych rzeczy udało się ewakuować do Petersburga. Byłem wówczas w wojsku i nie wiem czy archiwum zostało wysłane do Petersburga, wówczas już Petrogradu, obecnie Leningradu, gdzie przechowywane mienie zaginęło. Jeżeli pozostało w Belmoncie, to podzieliło los biblioteki, która spłonęła wraz z całym dworem. Pożar wznicił demobilizujący się pułk niemiecki w ostatnich dniach listopada 1918 roku.

Włodzimierz Plater urodził się w roku 1831. W testamencie ojca jego IgnacegoWilhelma, zmarłego w 1854 roku, był wymieniony jako spadkobierca Dąbrowicy, ale zrzekł się tych dóbr na korzyść brata Wiktora, nabywając dobra Wiśniowiec w roku 1857. Wieś Kotiużyńce w powiecie Krzemienieckim może wchodziła w skład dóbr Wiiniowiec. Wsie Krzywica i Zaleszany wchodziły w skład dóbr Dąbrowica i należały do Wiktora Platera. Murowana

cerkiew w Dąbrowicy ufundowana była nie przez Włodzimierza, lecz przez jego ojca Ignacego-Wilhelma w latach około 1848 i w następujących okolicznościach: Po kasacie klasztoru O.O. Pijarów i zaliczeniu wszystkich grekokatolików do kościoła prawosławnego, kościół rzymsko-katolicki w Dąbrowicy został zamknięty i przeznaczony na oddanie na cerkiew. Ignacy-Wilhelm Plater chcąc uratować kościół, ufundował cerkiew murowaną tej samej wielkości - i cel swój osiągnął. Piękna barokowa świątynia fundacji książąt Dolskich pozostała nadal kościołem rzymskokatolickim.

UZUPEŁNIENIA

1. **Józef-Antoni** (pok. XI.) od 1775 roku właściciel dóbr Dąbrowica założył rezydencję w Worobinie położonym w odległości 3 kilometrów od miasta Dąbrowicy Dobra Dąbrowickie obejmowały obszar około 60 tysięcy hektarów, w czym płowa bagien (Pińskie Błota). Antoni Plater rozpoczął osuszanie błot. Szereg kanałów odwadniających zostało wykopanych, a na łąkach koło wsi Wieluń do roku 1939 przetrwały ślady wału ochronnego zabezpieczającego przed wylewami rzeki Horyń. Z drzewa wypalano potaż, który barkami spławiano na Pińsk i dalej kanałem Królewskim. Dobra Pulmo również stanowiły własność Antoniego Platera.

(5) **Konstancja** (pok. XII) wybitnej urody i pogodnego ducha, po mężu Stanisławie Manuzzim odziedziczyła dobra Belmont, Bohiń, Opsa, Złote i inne. Dobra te były silnie zadłużone. W roku 1860 obejmowały obszar około 55 tysięcy hektarów. Podana w monografii 9 tysięcy dziesięcin (równa 10 tysiącom hektarów) dotyczy zapewne jednego majątku z tych dóbr, lub też jedynie obszaru użytków rolnych; lasy w tym czasie nie były brane w rachubę, gdyż były wolne od podatku.

Dobra Belmont nabył około 1825 roku, od siostry i spadkobierców Stanisława Manuzziego, Ignacy Plater, a Konstancja osiadła w Dąbrowicy w dworcu "Na Plantach" i tam w roku 1874 umarła.

(6) **Filip** (pok. XII). Umarł w Odesie. Daty śmierci nie pamiętam, ale sędzę, że" Pulvis podaje ją dokładnie. Pochowany w Odesie. Urna z sercem jego złożona w kaplicy grobowej w Dąbrowicy. Skąd wersja o obłąkaniu? Zatarci z gubernatorem tylko na korzyść jego mogą przemawiać, zważywszy na to, jakich ludzi Petersburg nasyłał na urzędy. Biblioteka Worobińska zawdzięczała Filipowi Platerowi wzbogacenie. Po nim też pozostały piękne obrazy i meble.

(7) **Ignacy-Wilhelm** (pok. XII). Około 1825 roku kupił od siostry - Konstancji Manuzzi i innych sukcesorów Stanisława Manuzzi dobra Belmont i tam miał rezydencję. Umarł w Worobinie 27 listopada 1854 roku. W roku 1830 aresztowany w Belmontie i uwięziony w fortecy Dyneburg. Zwolniony po powstaniu.

g. **Feliks** (pok. XIII). Urodzony w Dąbrowicy (Worobinie) dnia 23 maja 1849 roku. Właściciel dóbr Belmont, Hołowsk, Łodzia, Opsa, Bohiń, Albinów. W skład dóbr wchodziły folwarki i zaścianki. Obszar dóbr łącznie z lasami i jeziorami, w roku 1900, obejmował około 35 tysięcy dziesięcin. Feliks Plater ukończył szkołę średnią w Paryżu, po czym studiował

leśnictwo w Metz. Wojna Francusko-Pruska 1870 roku przerwała studia i Feliks powrócił do kraju i osiadł w Belmoncie, poświęcając się pracy w swych rozległych dobrach. Położone wśród błot lasy Belmoncko-Bohińskie, na całej swej przestrzeni pocięte zostały kanałami osuszającymi i spławnymi. Znaczne przestrzenie bagien zostały osuszone i powstały na nich zagajniki, względnie zmeliorowane łąki. W środku lasów, w uroczysku Pustoszka, powstała osada fabryczna Platerowo. Stała tam fabryka tektury, tartak, młyn oraz fabryka słomki zapalczanej. Dążeniem Feliksa Platera było uprzemysłowienie majątku, podniesienie produkcji, oraz zatrudnienie miejscowej ludności. Kierunek gospodarczy, obrany przez Feliksa Platera, miał charakter wybitnie patriotyczny i społeczny, i nie zawsze był uwieńczony dodatnim wynikiem finansowym. Toteż poczynania pionierskie Feliksa Platera zyskały mało naśladowców. Na etacie majątku był lekarz, apteka, dwóch felczerów i dwie położne. Na terenie dóbr były trzy ochronki, a pod ich płaszczykiem polskie szkoły podstawowe, starannie zamaskowane przed czujnym okiem władz rosyjskich. W pracy społecznej gorliwą współpracownicą Feliksa Platera była jego małżonka, Elżbieta z Potockich. Na dobrach Belmont ciążył, kilkadziesiąt lat proces o sukcesję po Manuzzim i Strutyńskich. Proces ten pochłoniął znaczną część energii właściciela i pociągnął ogromne koszty. W roku 1905 proces został zakończony przegraną, ale w tymże czasie ustał zakaz nabywania dóbr ziemskich przez Polaków. Wobec tego Feliks Plater z pomocą brata Wiktora, odkupił dzięki wyrokowi utraconą część dóbr, wraz z rezydencją Belmont. W okresie 1903-1905 r., gdy groziła konieczność opuszczenia Belmontu, a nie była jeszcze przewidziana możliwość odkupienia tych dóbr, założona została rezydencja w Opsie. W malowniczym położeniu nad jeziorem wybudowany został nowoczesny pałac otoczony gustownym parkiem. Pałac ten nabył w roku 1921 Wydział powiatowy i założył w nim szkołę rolniczą. Wojny 1914-1918 i 1919-1921 zmiotły ślady wieloletniej pracy Feliksa Platera, który musiał opuścić Belmont w roku 1917, a w roku 1924 zakończył życie w Wilnie. Pochowany w Belmoncie w kaplicy grobowej obok brata Bolesława. Na pogrzebie uczcił pamięć zmarłego poseł na Sejm, Wacław Szadurski, pięknym przemówieniem.

aa. **Konstanty** (pok. XIII) nie brał osobiście udziału w powstaniu. Jako podejrzany o udział w nim, aresztowany i skazany na zesłanie na Syberię. Wyrok został złagodzony i Konstanty Plater skazany został na wydalenie za granicę i na konfiskatę dóbr. Podstawą dla władz rosyjskich było znalezienie, przy rewizji u jednego z oficjalistów majątku Lince, śpiewnika polskiego. W rozmowie z hr. Idalią Plater, matką Konstantego, generał gubernator kijowski, Bezak powiedział: "Gdybym nie był przekonany że syn Pani nie brał udziału w powstaniu, kazałbym go powiesić". Dobra Lince zostały po powstaniu nadane generałowi Bezakowi.

cc. **Wiktor** (pok. XIII), urodzony w Belmoncie 12 sierpnia, według ówczesnego rosyjskiego kalendarza, a 24 sierpnia, według łacińskiego, 1843 roku. Dobra Dąbrowica w roku 1896 obejmowały około 44 tysięcy dziesięcin, dobra Pulmo-Grabowo 2 tysiące. Wiktor Plater ukończył szkołę średnią w Paryżu i wyższą szkołę wojskową w Saint-Cyr. Następnie studiował rolnictwo w Hohenheim, a po roku 1865 osiadł na stałe w Dąbrowicy. Zamiłowany leśnik był jednym z pierwszych, a może i pierwszym właścicielem dużych obszarów leśnych, który wprowadził racjonalną gospodarkę leśną. w tej dzielnicy kraju. Do urządzenia lasów powołał w latach 1888-1890 profesora Rivoli z Poznania. Znaczne przestrzenie błot zostały osuszone i zamienione na łąki lub zalesione. Było to w okresie, w którym rząd rosyjski usiłował polskie Kresy Wschodnie rusyfikować. Polski stan posiadania na Wołyniu i Polesiu malał z każdym rokiem. W roku 1861 wszystkie dobra graniczące z Dąbrowicą były w rękach polskich. W roku 1911 Dąbrowica była oazą otoczoną przez żywioł obcy. Wiktor Plater umarł

w Bad-Nauheim dnia 25 lipca 1911 roku i został pochowany w Dąbrowicy w kaplicy grobowej.

Aleksandra Platerowa zmarła w Mińsku dnia 13 stycznia 1918 roku. Pochowana czasowo w Mińsku pod katedrą, w roku 1929 w Dąbrowicy w kaplicy grobowej.

a) **Ignacy** (pok. XIV), urodzony w Worobinie 25 grudnia 1888, ukończył w 1910 roku Liceum Aleksandrowskie w Petersburgu. Zaznaczyć należy, że pomimo swej nazwy - liceum, była to szkoła wyższa. Absolwenci tego liceum uzyskiwali uprawnienia absolwentów wydziału prawa i ekonomii uniwersytetu. Następnie studiował rolnictwo w Lipsku. Po śmierci ojca objął, wraz z bratem Antonim, administrację dóbr Dąbrowica. W roku 1916 był w wojsku jako naczelnik 71 oddziału czołowego Polskiego Komitetu Pomocy Sanitarnej. Po zakończeniu wojny rosyjsko niemieckiej powrócił do Dąbrowicy. Zamordowany w dniu 22 listopada 1918 roku.

b) **Antoni** (pok. XIV), urodzony w Worobinie 2 sierpnia 1890, ukończył w roku 1910 Liceum Aleksandrowskie w Petersburgu ze złotym medalem, a następnie studiował rolnictwo w Lipsku. Po śmierci ojca, wraz z bratem Ignacym, objął administrację Dąbrowicy. Od roku 1915 był w armii rosyjskiej jako naczelnik oddziału czołowego Rosyjskiego Czerwonego Krzyża. Po wybuchu rewolucji służył w szeregach I Korpusu Polskiego. Po rozbrojeniu Korpusu przez Niemców pozostaje w Mińsku i tam zakłada fundację Gimnazjum im. Tadeusza Rejtana. We wrześniu 1918 roku wraca do Dąbrowicy i tam ginie zamordowany w dniu 22 listopada 1918.

ZBURZENIE REZYDENCJI WOROBIN

W roku 1917 w Dąbrowicy i Worobinie stał sztab armii rosyjskiej. Z rodziny właścicieli pozostawała w Worobinie tylko Aleksandra Platerowa. Jej trzech synowie byli w wojsku. Najcenniejsze objekty były zawczasu wywiezione do Kijowa. W jesieni 1917 roku armia rosyjska była w pełnym rozkładzie. Żołnierze opuszczali pułki i wracali do domu, lub też tworzyli bandy napadające na dwory i mordujące właścicieli. W październiku 1917 roku została splądrowana Sławuta, a jej właściciel, osiemdziesiąt lat liczący, książę Roman Sanguszko zamordowany. Pod wrażeniem tego wypadku, Ignacy i Antoni Platerowie przybyli do Worobina i uprosili matkę, aby natychmiast opuściła Worobin. Aleksandra Platerowa wraz z synami wyjechała z Worobina do Mińska. Już następnego dnia banda rzuciła się na dwór Worobiński, plądrując i niszcząc wszystko napotkane. W bibliotece wertowano książki podejrzewając, że są w nich ukryte pieniądze, a że takowych nie było, ułożono książki w stos i podpalono. W ten sposób spłonęły cenne zbiory gromadzone od 1775 roku. Pracownicy majątku byli steroryzowani i unieruchomieni w swoich mieszkaniach - również obrabowanych. Wiosną 1918 roku zaczęły się pożary w lasach. Ogień przeszedł przez 75% obszaru leśnego. Latem 1918 roku nastąpiło na Wołyniu względne uspokojenie. Poszczególni właściciele powracali do zdewastowanych majątków. Bracia Platerowie powrócili do Worobina, a we wrześniu Witold Plater, po długich zabiegach, uzyskał pozwolenie od władz niemieckich na wyjazd do Belmontu. Należy zaznaczyć, że w czasie okupacji niemieckiej w 1918 roku, Kresy Wschodnie Rzeczy były podzielone na strefy. Wileńszczyzna była w terenie "Oberostkomando", Wołyń był na "Ukrainie". Osobom nalodowości polskiej nie dawano

zezwoleń na wyjazd do Oberostu. Nie odmawiano, ale, kazano czekać na załatwienie podania, natomiast zezwalano. na wyjazd do Mińska. Z Mińska można było przejechać do Wilna, a stamtąd już bez przeszkód można było poruszać się w granicach guberni wileńskiej. Witold Plater przybył do Belmontu 22 listopada i zorientowawszy się że jego pobyt tam jest bezcelowy, nazajutrz wyjechał do Wilna. Kilka dni potem, żołnierze niemieckiego pułku przechodząc przez Belmont. splądrowali dwór i podpalili go. Jednocześnie banda okolicznych szumowin wezwała wszystkich pracowników majątku (administrację i robotników) do opuszczenia w ciągu godziny mieszkań i na ich oczach podpała wszystkie zabudowania mieszkalne i -gospodarcze.

Gdy to się działo w Belmoncie, w Worobinie była zorganizowana samoobrona. Była jednak zbyt słaba w stosunku do liczebności napastników. Trwała też tylko do godziny 14-ej dnia 22 listopada, a wobec podpalenia, przy użyciu nafty i granatów, budynku, w którym siedzieli oblężeni, dalszy opór był beznadziejny. Zawarto układ, który przewidywał zwolnienie wszystkich oblężonych po oddaniu broni i z warunkiem opuszczenia Dąbrowicy. Po wyjściu na trakt prowadzący do miasteczka Dąbrowica, z gromady pokonanych wydzielono kobiety i odprowadzono je do miasteczka, a wszystkich mężczyzn, w liczbie 22, rozstrzelano. W ten sposób polegli Ignacy i Antoni Platerowie wraz z dwudziestoma pracownikami majątku. W następnym roku w październiku zwłoki pomordowanych zostały ekshumowane i pochowane na cmentarzu w Dąbrowicy.

Skończyłem pisać dnia 14 kwietnia 1959 roku.

Witold Plater

DODATEK XVII.

KILKA DANYCH O POCZĄTKACH RODU BROELÓW I BROEL-PLATERÓW

Od p. Józefa Tinkloh, emerytowanego nauczyciela z Hemmerde i znanego badacza dziejów Westfalii dowiedziałem się, co następuje.

Tysiąc lat temu (wiek 10-ty) Hemmerde podlegało hrabiom von Werl. Do obrony grodu Werl służyła milicja złożona z mieszkańców grodu. Otrzymywali oni w zamian za służbę wynagrodzenie w postaci lenn, leżących poza grodem, i nazywali się według lenna, które im było przydzielone, np. von Uffeln, von Holtum, von Bodrike, Von Broel.

W 1077 r. Konrad II v. Werl ożenił się z Jadwigą córką Ottona v. Nordheim wybudował gród Arnsberg i założył dom hrabiów von Arnsberg Werl straciło swe znaczenie.

W 1161 Eberhard von Berg pojął za żonę piękną Adelaide v. Arnsberg, która wniosła mu w posagu Altenę, i założył ród hrabiów von Altena. Adolf III panujący hr. v. Altena kupił od Rabodo v. Rudenberg zamek Mark, na lewym brzegu Lippy. Zamek ten stał się jego

ulubioną rezydencją i odtąd przyjął on nazwisko hrabiów von der Mark. Tą drogą rycerze v. Broel stali się lennikami hrabiów v. der Mark.

Ród v. Broel posiadał zamek Broel w wielkich lasach zwanych Broewald nieopodal Westhemmerde. W skład Hemmerde wchodziły dawniej 3 miejscowości: Hemmerue Ost, Hemmerde i Hemmerde West. Pierwsza wzmianka o Hemmerde jest z r. 872, „nazwa ta znajduje się w spisie dóbr opactwa Werden. Autor Historii miasta Werl, Franz Józef Mehler napisał dziełko pod tytułem "Die Zerstorung des Schlosses Broel. Eine Historische Erzählung". Dziełko to jest wyczerpane, rodzina autora wymarła, a krewni mieszkają w Ameryce. Autor zmarł w 1905 r. Jego dziełko pojawiło się raz jeszcze w druku w jednej z niemieckich gazet 40 lat temu. P. Tinkloh otrzymał wycinki z owej gazety, a córka jego przepisała je na maszynie. Jest to jedyny pozostały egzemplarz, który mi na czas pewien wypożyczono. Streszczenie tego dziełka po polsku załączam.

Historyk v. Steinen pisze w 1756 r. w swym dziele historycznym, że kwadrans drogi od Westhemmerde w lesie Broel zwanym stał w dawnych czasach zamek, który się "Haus Broel" nazywał. Zostały jeszcze jego szczątki (przed dwustu laty. Zwiedziłem to miejsce w 1961 r. i nic już z zamku nie pozostało. Jest tylko staw, Broelteich zwany, wyglądający na resztę zalanej wodą fosy). Właścicielami zamku byli rycerze von dem Broel, którzy następnie dołączyli nazwisko v. Plater. Wobec tego, że zamek ten uległ zniszczeniu, a ród von dem Broel odziedziczył dobra po Platerach, wybudowali oni w 16-tym wieku zamek w Westhemmerde. Platerowie żyli w 12 i 13 wieku, a Broelowie do końca 17 wieku.

Z tego co v. Steinen pisze wnioskować można, że ród v. d. Broel odziedziczył dobra po wygasłym rodzie Platerów i połączył oba nazwiska tworząc rodzinę von dem Broel genannt Plater. Ostatnia Broel Plater z gałęzi niemieckiej zmarła w 1712 r., i pochowana w ewangelickim kościele w Hemmerde. Płyta grobowcowa dobrze zachowana z napisem: "A. D. 1712 D. 14 Juni ist die Hochwolgeborene Frau Mechtild Catharina v. d. Broel gnt. Plater erbtochter des Hauses Westhemmerde und letztere v. der Familie im Herm Selig Entschlafen".

W książce: "Bau u. Kunstdenkmaler der Provinz Westfalen" znajduje się wzmianka, że przy kościele parafialnym w Hemmerde był także wikariat, fundowany w Westhemmerde przez pana von Broel genannt Plater 15.8.1416 r. z tej daty wnioskuje, że v. Steinen, który pisał w 1756 r. myli się podając, że Broel Platerowie dopiero w 16 wieku wybudowali zamek w Westhemmerde. Musiało to być w 15 wieku.

W czasopiśmie Hellweger Anzeiger pisze K. Lamprecht że nie wiadomo dokładnie kiedy Reformacja została wprowadzona w Hemmerde. Pierwszym wymienionym ewangelickim duchownym jest Herman Plater (około 1600 r.), który jednak musiał ustąpić swej funkcji na rzecz proboszcza v. Hovel, chociaż był silnie popierany przez rodzinę "v. Plater auf Broel".

Otto Schnekler podaje w tymże czasopiśmie w r. 1959 że inflancki marszałek krajowy von dem Broel genannt Plater służyć może jako piękny przykład miłości jaką bałtyccy rycerze żywili do swego rodzinnego kraju i do swych zubożałych krewnych. Służył on w Zakonie Niemieckim od 1475 do 1529 r. Urodził się w Westhemmerde w 1460 r. i już jako chłopiec wstąpił do Zakonu. W 1501 jest wójtem Karkuskim, a w następnym roku został marszałkiem krajowym. Będąc na tym wysokim urzędzie zawarł on 22 maja 1518 r. w zamku Stegewald, głównej rezydencji marszałków krajowych, na spółkę ze swym bratem Fryderykiem,

rycerzem inflanckim, akt kupna niemieckich dóbr rodzinnych od klasztoru Scheda. W zastępstwie klasztoru występował Jiirgen Syberg zum Busche. Akt kupna znajduje się do dziś jeszcze w archiwum miasta Münster pod. nagłówkiem: "Die Briider kaufen das Broelgut von dem gen. Kloster Scheda".

Ks. Leon Plater

P. S. Dodaję jeszcze, że Oswald Gerhard w swym dziele "Zur Geschichte der rheinischen Adelsfamilien" na str. 52 wzmiankuje o Gertrudzie von Bröl, żonie marszałka Wilhelma von Braunsberg i matce Jadwigi, żony Engelberta von Isengarten, który żył w I -ej połowie 15 wieku.

DODATEK XVIII.

UZUPEŁNIENIA KS. LEONA PLATER

Byłem niedawno w mieście Werl, położonym o 19 km. na wschód od Unny, a 15 na zachód od Svert. Przyjęto mnie serdecznie, jako potomka Broelów, którzy się stąd wywodzą i umieszczono z tej racji artykuł w miejscowej gazecie. Niestety byłem tam tylko półtora dnia i trudno mi było znaleźć czas na wyczerpujące badania. Podaję więc tylko to, com zdołał odnotować z trzech dzieł, z których dwa są Panu znane:

"Geschichte der Westfalischen Geschlechtem ... von A. Fahne von Roland, Koln 1848" i Westfalisches Urkunden-Buch", tom VII, od 1200 do 1300 roku, Münster 1908, a trzecie to "Geschichte der Stadt Werl, von F. J. Mehler, Werl 1891". W tym ostatnim dziele na str. 84 znajduje się potwierdzenie tego, com już kiedyś Panu donosił z notatek jakie kilka lat temu otrzymałem w Hemmerde od p. Tinkloh, szperacza i znawcy dziejów Westfalii, z tą różnicą że początki Broelów należy przesunąć o 100 lat później, na koniec XI wieku, a więc o 100 lat przed Humpertusem von dem B. genannt P. - istniała załoga, milicja obronnego "centrum" Werl. Jej członkowie otrzymywali w mieście na czas służby tylko kwatere, "mansio", ale poza miastem lenna ziemskie. Członków tej milicji nazywano od nazw ich lenn, a więc von Uffeln, von dem Blumenthale, von Holtum, von Broel. Zamek Broel leżał niedaleko od Werl, na zachód w kierunku Unna, w pobliżu Hemmerde-West, miejscowości podlegającej hrabiom Werl. Znajdował się on w lesie zwanym Broelwald. Zwiedziłem kiedyś tę miejscowość, położoną o jakie dwa i pół km. od Westhemmerde, późniejszej rezydencji Broel-Platerów. Z zamku i z lasu nic nie pozostało, poza t. zw. Broelteich, zapewne resztkami zalanej wodą fosy. Werl więc i miejscowość Broelwald z zamkiem Broel są właściwą kolebką Broel-Platerów.

Tenże sam F. J. Mehler, który zmarł w 1905 r., a rodzina jego wyemigrowała już dawno do Ameryki, jest autorem dziełka "Die Zerstorung des Schlosses Broel". Dziełko to posiada w odpisie p. Tinkloh. Streszczenie tej opowieści (nie byłem w stanie przepisać jej

dosłownie, bo jest długa) przesłałem Panu kilka lat temu. Zburzenie zamku Broel, to epizod z wojny między hr. v. d. Mark i biskupem Kolońskim, a miastem Dortmund. Ciekawa jest tragiczna śmierć Klotyldy Broel, legenda której po dziś dzień jeszcze żyje pod nazwą "die weisse Mamsell".

W "Geschichte der Westfälisc'hen Geschlechtern" autor na str. 78 wspomina o rodzinie Broel, a na str. 320 o rodzinie Plater. I tu i tam figuruje ten sam herb. Pod Broel czytamy: "Broel, Brule, Brogle, auch Broel genannt Plater oder seit 1400 Plater allein ... Die Name Plater ist Ihnen durch die Ende des 13 Jahrhunderts ausgestorbenen Plater iiberkommen." ... Dalej autor wymienia: w 1325 r. Wilh. von

dem Broele, w 1374: Joh. von dem Broyle, w 1392: Rottger von dem Broel gt P. Dalej Albero v. d. B. gt P., w 1438: Fried. v. d. B. gt P. itd. W 1458 Wennemar Plater, Hauptmann der Ordensritter zu Memel, wiihrend der Belagerung, Johann Plater, marszałek zakonu, itd.

Na str. 320 pod "Plater" czytamy: "Es gibt drei verschiedene Familien dieses Namens, die erste nannte sich auch Broel gen. Plater." A jakie są dwie inne? Czy nie Plater de Busenhagen i Plater de Heringe czy Heringhen, których wymienia "Westfiilisches Urkunden-Buch" wyżej wspomniany? Jest tam też mowa o wielu innych Platerach, występujących w różnych aktach XIII w., jak Lutbertus Platere lub dictus Platere (kilka razy), Albero Platere, Anthonius miles P., albo gen. Platere, i inni zawsze Platere.

Na str. 15 (maszynopisu) swej pracy o Platerach pisze Pan że G. Mannteuffel zapewne się pomylił, gdy mówiąc o Lubbercie (czy Lutbercie) Platerze, cytuje jako datę pewnego aktu 1214 r., a nie jak powinno być 1274 r. - Otóż w "'Westfiilisches Urkunden-Buch" t. VII, na str. 3 jest wzmianka o Lutbercie Platerze figurującym w dokumentach z 29 września 1200 r. i 23 Nov. 1214 r. (ten ostatni akt wydany przez hr. Gotfryda von Arnsberg, o który właśnie chodzi).

8.9.1965

Ks. Leon Plater

DODATEK XIX.

ZBURZENIE ZAMKU BROEL

Streszczenie opowiadania historycznego, którego autorem jest F. J. Mehler, pt. "Die Zerstorung des Schlosses Broel. Eine Historische Erziihlung". Autor zmarł w 1905 r.

W pobliżu Westhemmerde, na północ od obecnej linii kolejowej Unna-Soest, wznosił się w średniowieczu w dużych lasach zamek otoczony ogromnymi dębami. W zamku tym mieszkał w drugiej Połowie 14-go wieku baron (Freiherr) Hermann Von Broel ze swą piękną córką Klotyldą i osieroconą niemniej. piękną siostrzenicą (względnie bratanicą) Klarą. Jedyne syn barona, Waldemar, walczył na Wschodzie w zakonie Krzyżaków. Klotylda była dumna i

żadna władzy, .Klara natomiast. dobrego i .łagodnego usposobienia. Baron Pokochał Klarę jak córkę, ale Klotylda traktowała ją bardziej jako. służebnicę .niż krewną.

W 1388 r. wybuchła wojna między hr. Engelbertem III Von der Mark, którego. baron był lennikiem, a miastem Dortmund, jedynym Podówczas wolnym miastem Westfalii. W trakcie przygotowań do wyprawy wojennej, w której baron miał brać udział, przybył z wizytą do. zamku Broel młody rycerz Rudolf Von Windhövel, syn zmarłego. przyjaciela barona. W nim upatrzył sobie Hermann v. Broel. przyszłego, zięcia.

Pobyt Rudolfa na zamku Broel trwał kilka tygodni. W stosunkach swych do. obydwu dam był on równie uprzejmy i miły, nie robiąc między nimi żadnej różnicy, tak że trudno. było. dociec, którą wolał. Młody .rycerz wywarł na Klotyldzie wielkie bardzo. wrażenie, a i Klara również nie oparła się jego. urokowi. Pad koniec Pobytu Rudolfa spodziewała się Klotylda oświadczyć z jego. strony, co. jednak nie nastąpiło. Zraniło. to. jej dumę. Wreszcie przyszedł dzień, w którym baron v. Broel i v. Windhövel opuścili zamek, by udać się na wyprawę .wojenną. Pożegnanie Rudolfa z Klarą było. nacechowane wielką serdecznością. Nie uszło. to. bacznej- uwagi Klotyldy.

Hrabia v. d. Mark chcąc złamać potęgę miasta Dortmund znalazł możnego Sojusznika w osobie arcybiskupa Kolońskiego. 20 lutego. 1388 r. rozpoczęli. oni wspólnymi siłami oblężenie miasta. Mieszkańcy Dortmundu branili się jednak dzielnie, wytrzymali bombardowania i blokadę, robili nawet udane wypadki na osady i wsie nieprzyjacielskie, ba dzięki dobrym stosunkom, jakie utrzymywali z miastem Münster, mieli drogi ku temu miastu otwarte. Umożliwiało to. komunikację na zewnątrz i dowóz prowiantów.

Pewnego. dnia zjawił się w zamku Broel posłaniec z obozu pod Dortmundem z dwoma listami od Rudolfa; jednym do. Klotyldy, a drugim do. Klary. Posłaniec jednak, niewprawy w czytaniu, wręczył list do Klary Klotyldzie i odwrotnie. Klotylda przeczytawszy list przeznaczony dla Klary i dowiedziawszy się żeń o miłości Rudolfa do. Klary i o zapowiedzianym bliskim jego. przyjeździe zaprzysięgła zemstę.

Odtąd zaczęła Klotylda często. opuszczać zamek pod pozorem odwiedzania dalekich krewnych. Przyszły też wiadomości o coraz częstszych i dalszych wypadach Dortmuńczyków, tak że nawet mieszkańcy zamku Broel, odległego o 5 godzin marszu od Dortmundu i pzbawionego większej części swej załogi, mogli się spodziewać napadu. Baron zdając sobie z tego sprawę postanowił wrócić na czas pewien do. Broel□u w towarzystwie V. Windhövel'a, by przygotować zamek do. obrony. Dowiedziawszy się od młodego rycerza a jego. miłości do Klary, a nie do. Klotyldy, pogodził się łatwo z tym faktem, kochał bowiem Klarę jak przybraną córkę.

Tymczasem w oblężonym mieście Dortmund padła z obozu oblegających strzała z napisem na kawałku pergaminu zawiadamiającym że hr. Engelbert v. d. Mark będzie bawił 29 i 30 sierpnia na zamku Broel, który jest słabo. ufortyfikowany i ma nieliczną załogę. Jednocześnie tajemniczy osobnik ukazał się na ulicach Dortmundu z wiadomością, którą miał od pewnej dobrze dzielny Dortmundu życzącej damy, że hrabia udaje się w towarzystwie barona v. Broel do. jego. zamku i tam zatrzyma się czas krótki.

Obrońcy Dortmundu Postanowili z tego. skorzystać. Wysłali oni silny oddział celem zdobycia zamku Broel i wzięcia hrabiego do niewoli. W zamku, dokąd baron i, v. Windhövel zdążyli już przybyć, porobiono energiczne przygotowania do obrony. Wkrótce wojsko

nieprzyjacielskie otoczyło Broel. Po bezowocnej próbie ze strony oblegających by drogą układow doprowadzić do zajęcia zamku, w którym hr. Engelberta nie było, rozpoczęto regularne oblężenie. Załoga broniła się mężnie. Po kilku dniach bezowocnej walki Dortmuńczycy wpadli na pomysł wycięcia ogromnych dębów otaczających zamek w ten sposób, by wierzchołki drzew padły na mury i utworzyły jakby pomosty do zamku prowadzące. Tą drogą udało się atakującym wejść na mury, na których rozgorzała walka. I chociaż załoga walczyła po bohatersku, to przecież przeważająca liczba oblegających wzięła wreszcie górę i walka przeniosła się na teren budowli zamkowych, które częściowo zaczęły płonąć. Windhövel dzielnie bronił wejścia do zamku potąd aż padł ciężko ranny od strzały wystrzelonej z okna, w którym znajdowała się Klotylda.

Zawalenie się płonących budynków przerwało walkę i baron widząc bezowocność dalszej obrony poddał się. Dortmuńczycy nie wierząc jeszcze jego zapewnieniom że hr. v. .1. Mark nie znajduje się na zamku, jęli przeszukiwać dymiące zgliszcza. Ale zamiast hrabiego znaleźli w ocalałej kaplicy zamkowej na stopniach ołtarza leżącą w kałuży krwi Klotyldę, która sobie życie odebrała.

Stary baron nie miał już sił odbudować zamku. Jego syn, Waldemar, po powrocie do kraju też na to nie mógł się zdobyć. Jego potomkowie niedaleko tego tragicznego miejsca wybudowali zamek w Westhemmerde, który jeszcze dziś stoi.

I teraz jeszcze opowiadają starzy ludzie o "białej pannie" (weisse Mamsell) Klotyldzie von Broel, która nie ma w grobie spokoju i nocą błąka się po Broelu.

Ks. Leon Plater

DODATEK XX.

CIENIOM KRASŁAWIA W HOŁDZIE

Artykuł w "Wiadomościach", Londyn. Nr. 844 z dnia 3 czerwca 1962 roku.

Malowniczo położony na prawym brzegu Dźwiny, która się tu załamuje oblewając dwie wysepki, był Krasław w XVII w., miściną liczącą 46 domków. Nie istniejąca już obecnie rękopiśmienna "Kronika Krasławska", której urywki w odpisie posiadam, podaje, że w r. 1681 mieszczanie zajmowali się rzemiosłem a mieszczki "żeby się pijaństwem i swarami nie bawiły" z każdego domu len cienko dla dworu wyprzedzały. Był też kościół parafialny drewniany z misją księży jezuitów, przy czym z tejże kroniki wiemy, że gdy jeden z nich, ks. Marcin Siedlikowski, umierał w r. 1687. "słyszał kilka razy głos dzwonów bez najmniejszego ich poruszenia".

W XVIII w. Krasław zaczął się szybko rozwijać. Już w pierwszej połowie stulecia Jan Ludwik Plater, wojewoda inflancki, obrawszy sobie tę śliczną miejscowość za rezydencję, zogniskował w niej całe życie Inflant polskich. Kronikarz Jan August Hylzen w swoich "Inflantach" wspomina o nim w tych słowach: "Nieporównany wódz. i gospodarz, ojciec i opiekun prowincji naszej".

Syn jego Konstanty Ludwik Plater, wojewoda mścisławski a później kasztelan trocki, powziął zamiar wzniesienia na miejscu skromnej osady porządnego miasta. Wymurował więc ratusz z piękną barokową wieżą i sklepami, wystawił wiele domów murowanych i drewnianych, sprowadził, rzemieślników z Niemiec i Warszawy. Rozwinął się tu wkrótce przemysł. Wyrabiano sukna, adamaszki, dywany, kobierce, karty polskie, złoto malarskie, broń, powozy, wyroby złotnicze i jubilerskie. Powstał też. piętrowy "traktyer pod Bachusem", apteka, koza, dom namiestnika, dwa młyny i browar. Wyroby sprzedawano częściowo na czterech miejscowych jarmarkach, częściowo zaś wywożono do innych województwa nawet do Rosji. Przemysł wszakże wkrótce prawie zupełnie upadł na skutek rozbiorów Polski.

Znaczenie Krasławia wzrosło jeszcze, gdy w latach 1755-1767 wystawił wojewoda wspaniały murowany kościół w stylu włoskim, przeznaczony na katedrę inflancką, a obok dwupiętrowy gmach dla seminarium. Jezuici opuścili wówczas Krasław a miejsce ich zajęli misjonarze, którzy objęli również kierownictwo seminarium. Jezuici przenosząc się do sąsiedniej Indrycy wywieźli w sekrecie "by lud nie oburzyć" - jak nas informuje "Kronika krasławska" - cudowny obraz Matki Boskiej, "zostawiwszy w miejscu tego inny podobny pod szatą wyłaczaną, lecz X.X. Missyonarze poznawszy ten figiel odesłali im nazad i kopię".

Rezydencja biskupa nie ustaliła się jednak w Krasławiu z powodu odpadnięcia Inflant od Polski. Wcielono ją do utworzonej w r. 1783 archidiecezji mohylowskiej. Seminarium krasławskie utrzymało się do r. 1842. Wychowało ono wielu świątłych księży, którzy przyczynili się do podniesienia poziomu duchowieństwa wiejskiego i kultury chłopów w ziemi inflanckiej.

Równocześnie z budową katedry i seminarium wznosił Konstanty Ludwik Plater okazałą trzypiętrową bibliotekę w stylu odrodzenia, w której umieścił 20.000 tomów, a potem wybudował pałac na wzniesieniu nad Dźwiną, otoczony wspaniałym parkiem.

Wkrótce po rozbiorach Krasław zaczął upadać, i Dyneburg powrócił do swego dawnego znaczenia; w. ciągu r. 1822 przeniesiono tam z Krasławia główne urzędy powiatowe.

Mimo to pozostał- Krasław nadal ważnym ośrodkiem polskim promieniującym na cały powiat dyneburski, braślawski i dziśniejszy. Ta prześliczna ustron przyciągała wiele zamożnych rodzin szlacheckich. Jakoż poza "pałacem", czyli rezydencją właścicieli, był jeszcze "Kombulek", obszerny dwór zamieszkały przez Eugeniusza Platę, willa "Zyberk", własność Plater-Zyberków, dwór Michałów Platerów z Indrycy. w ogrodzie lipowym, a nawet przez czas pewien obrał sobie Krasław za punkt oparcia Włodzimierz Plater, dawny właściciel Wiśniowca na Wołyniu. Raz do roku w czasie karnawału urządzano bal w wielkiej piętrowej sali biblioteki, na który zjeżdżało licznie ziemiaństwo z Inflant, Kurlandii i Białej Rusi; wówczas to wśród młodzieży rej wodził Edward Ropp, późniejszy metropolita mohylowski.

Gdy będąc uczniem przyjeżdżałem na lato w swe rodzinne strony, szczególne wrażenie robiła na mnie wspaniałość nabożeństw krasławskich. Wnętrze świątyni o trzech nawach i wyniosłych sklepieniach, opartych na kolosalnych filarach, cechuje majestat. Duże okna w całym kościele równomiernie rozlewają światło. Nad wejściem do głównej nawy wznoszą się wspaniałe a dziwne lekko zbudowane organy strzelające pod same sklepienia trzema wysmukłymi ze srebrnych piszczałek wieżyczkami, na których szczycie trzy skrzydlate anioły z trąbami przyłożonymi do ust zdają się grzmieć na sąd ostateczny. Gdy

organy grają wydaje się, że grube mury kościoła drżą, tak potężny jest ich głos. Nad głównym ołtarzem uwagę przykuwa ogromne płótno przedstawiające św. Ludwika wyruszającego na wyprawę krzyżową. Szkic do tego obrazu wykonał Matejko.

W kościele krasławskim istniał zwyczaj, że w wielkie święta używano miast dzwonów kotły. Dwunastu chłopców siedziało przy kotłach na chórze i biło w nie z całym młodzieńczym rozmachem, naśladując doskonale grzmoty.

Kościół krasławski posiadał drogą nam wszystkim historyczną pamiątkę - baldachim, zrobiony z namiotu króla Michała Wiśniowieckiego. Namiot ten przywiozła do Krasławia w r. 1744 Augusta z Ogińskich Platerowa, urodzona z Wiśniowieckiej. Wolno go było używać tylko dwa razy do roku: na Boże Ciało i na uroczystość św. Donata.

Polskość Krasławia rzucała się w oczy na każdym kroku. Trudno było Moskalom z nią walczyć. Murawiew zamknął klasztor sióstr miłosierdzia, porozpędzał szarytki a ich kaplicę kazał przerobić na cerkiew. Lecz po niedługim czasie przyszły do Krasławia zakonnice w ukryciu, zwano je skrytkami. Za mojej pamięci istniały takie trzy skrytki; opiekowały się one chorymi i uczyły po polsku katechizmu. Siedzibą ich był niewielki zakonspirowany klaszorek pomalowany na czerwono, zwany "Zielonym Domkiem". Zarówno w miasteczku jak po folwarkach mieszkało dużo drobnej szlachty polskiej. Chłopi, przeważnie Łotysze, mówili po łatgalsku, choć można się było z wieloma spośród nich rozmówić "po tutejszemu", tzn. polsko-rosyjską gwarą.

Gdy w r. 1918 przyszła w inflanckie strony pierwsza fala bolszewików, Krasław stał się schronieniem dla wielu rodzin polskich. Doczekały się one wyjścia bolszewików i mogły powrócić do swych siedzib. Przeszła okupacja niemiecka, wrócili znów bolszewicy, aż wreszcie po 150 latach obcych rządów wkroczył do Krasławia żołnierz polski. 3-a dywizja legionów z płk. Berheckim na czele stanęła kwaterą w mieście. Życie polskie zaczęło się szybko organizować, inteligencja wzięła się do pracy. Powstał Dom Polski z dość okazałą biblioteką, zaczęto myśleć o oświacie. Tłumiona tak długo polskość Krasławia buchnęła żywym płomieniem. Nie na długo jednak. Inflanty, uwolnione krwią żołnierza polskiego od najeźdźcy, odstąpiono Łotwie. Rozpoczął się zaraz proces usuwania wpływów a nawet śladów polskości w tej prowincji zwanej odtąd Łatgalią. Majątki polskie uległy wywłaszczeniu już jesienią 1920. W pałacu krasławskim, gdzie postarano się zatrzeć wszelkie ślady po dawnych właścicielach, otwarto gimnazjum łotewskie, w dawnym gmachu biblioteki inną szkołę. Pozwolono tylko na uruchomienie jednej polskiej szkółki powszechnej.

Bogate a niewyzyskane archiwum krasławskie, cenne źródło do historii Inflant Polskich, zostało zniszczone w T. 1919 za drugim nawrotem bolszewików. Kiedy w r. 1920 wszedłem do sali, gdzie się ono niegdyś mieściło, brodziłem po kostki w podartych dokumentach i listach. - Podniosłem na chybi trafił dwa szpargały. Były to listy pisane XVIII-wieczną polszczyzną przeplatane francuskimi wstawkami. Ileż ciekawych wiadomości i szczegółów zawierać musiały setki podobnych listów i innych dokumentów przypadłych bezpowrotnie!

Przyjemnie było przed pierwszą wojną światową, w letnie popołudnie niedzielne, usiąść na tarasie pałacowym od strony parku. Lekki wiatr pędzi białe o dziwacznych kształtach obłoki. Suną one zwolna po niebie a im dalej na widnokręgu tym wydaje się, że wolniej i że jest ich więcej. Z dołu od ogrodu lipowego dochodzą wyraźnie dźwięki orkiestry wojskowej grającej na skwerze koło biblioteki dla tłoczącej się publiczności żydowskiej. A o

kilkaset kroków od tego zgiełkliwego mrowiska ludzkiego za wysokim murem w bezludnych alejach parku, ocienionych wiekowymi drzewami, panują spokój i cisza. To zlanie się ciszy wiejskiego parku z dźwiękami orkiestry, połączenie atmosfery rezydencji wiejskiej z rozgwarem ogrodu publicznego stanowiło oryginalną cechę Krasławia.

Kto nie bał się odżałować paru godzin snu i wczesnym rankiem szedł na najwyższe piętro pałacu wyrzeć oknem w stronę parku, mógł nacieszyć wzrok przepięknym widokiem. Wysokie drzewa rzucają długie jeszcze cienie, najmniejszy wietrzyk nie porusza ich liśćmi, trawa połyskuje srebrem rosy. Park tarasami schodzi niemalże do poziomu Dźwiny. Wzrok sięga w dal na kilka a może kilkanaście kilometrów. W dole aleje ogrodu lipowego, za którym odgadnąć można dachy uszpiętego miasteczka. Dalej płynie majestatycznie Dźwina pokryta puchowym płaszczem opadającej mgły. A na widnokręgu, jak okiem sięgnąć, czernieją iglaste lasy Kurlandii. Pod samym zaś domem niemalże u stóp widza mienia się żywymi kolorami desenie dywanowych klombów.

Teraz, gdy z biegiem lat wspomnienia mgłą się zasnuwają widok ten pozostał mi najżywiej w pamięci, widok dumnie nad okolicą panującego, w zieleni drzew tonącego Krasławia, bogactwo jego przyrody i przepych kwiatów. Widzę jego rozmach, gmachy stylowe, dwory i dworki, ich zasiedziałyich mieszkańców, ich kresowe, patriarchalne, staropolskie życie.

X. Leon Plater

DODATEK XXI.

LIST LUDWIKI PLATERÓWNY

Fragment listu Ludwika Platerówny, siostry Leona, (p. str. 114) do jej ciotecznego rodzeństwa: Władysława i Oktawii Sołtanów - znalezione w papierach ś. p. S. Marii (Sołtan) w Szymanowie¹²⁾

Dynaburg, 28
maja¹³⁾ 1863 r.

Moi kochani i najdrożsi,

Ofiara się spełniła - Błonia Dynaburskie zbryzgane zostały krwią niewinną, a w niebie przybył, jak się tego spodziewać można: męczennik i święty - daj Boże każdemu tak umierać! Kto ostatnie chwile przeżył z tym na śmierć skazanym Barankiem i widział jego gotowość, jego wiarę, jego ufność w Ranach Zbawicielowych. i ten wyraz nieziemski jego oblicza, kto słyszał, kto ostatni mu dał pocałunek z uśmiechem: do zobaczenia w Ojczyźnie niebieskiej!

Ten pojmie uczucia pierwszych chrześcijan. Pojmie, że nie płakali, żegnając się z najdroższymi istotami idącymi na śmierć męczeńską, lecz zazdrościli im!

Nic nie pomogło zeznanie biednej pani Zygmuntovej [Bujnickiej]. Wyrok w sobotę już był podpisany - w niedzielę spauzowano, bo święto - ale pod wieczór ksiądz [Aleksandrowicz, proboszcz dynaburski, który na wygnaniu zakończył niedługo potem życie] otrzymał wezwanie, aby na 8-ą wieczór stawił się w fortecy dla przygotowania na śmierć przestępcy politycznego i przebycia z nim nocy, jeżeliby te-o go sobie życzył.

Nam nic nie oznajmiono i tak byliśmy wszyscy w okrutnej niepewności. Nazajutrz z rana dopiero przyszło nam pozwolenie przybycia do fortecy dla widzenia się z Leonem.

Mama i siostry już były - pojechaliśmy więc z Ludwikiem [Plater-Zyberk] i Leonem Roppem. Wprowadzono nas do tego więzienia, które całą noc było rajem, całą noc modlitwy, rozmyślenia, wyznawania najdrobniejszych przewinień, kilkakrotnie powtarzanych spowiedzi, a zakończona Mszą św., komunią, Ostatnim Namaszczeniem. Nie! Uczuć naszych spisać nie zdołam, gdyśmy się z tym najdroższym dziecięciem serca naszego spotkały, braciom tej ostatniej pociechy nie dozwolono. O jakaż to była rozmowa między nami! Pełna najczulszej już nieziemskiej miłości! Ściskaliśmy się, błogosławili i pocieszali nawzajem.

- To moja nadzieja cała - mówił Leoś drogi, wskazując na ukrzyżowanego. Spodziewam się, że mi źle nie będzie, jednakże módlcie się, żeby się szczęśliwiec odbyło.

A matka nasza: Dziecię moje drogie, pamiętaj tylko na te słowa, które Zbawiciel wyrzekł z Krzyża: "Dziś ze mną będziesz w raju" i proś, abys je usłyszał. - Tak, tak, ja też często sobie je powtarzam.

Ale cóż, wszystkiego wam napisać nie mogę, ba ta nie do napisania! Trzeba było widzieć go siedzącego na łóżku między mamą a mną, uśmiechającego się do nas, trzymającego nas za ręce, trzeba była go słyszeć mówiącego tak słodko i łagodnie. Wincenty, nasz poczciwy, stary sługa, przypadł z płaczem do nóg jego. Ksiądz co moment oczy ocierał. Mama wszystko z wielką mocą i męstwem przeniosła. Świętość od niego wychodząca i moc z góry idąca, wszystka nas widać umacniała. Pożegnaliśmy się z uśmiechem, bez szlochów, bez rozpacz, do zobaczenia w lepszej krainie.

Mamie do nóg upadł prosząc o błogosławieństwa; wszystkich kazał pozdrowić, uściskać, was szczególnie wspominając. Patem ludzie jego [z oddziału] skazani na rozmaite kary przychodzili do niego na pożegnanie; przez odmykające się drzwi komnatki więziennej jeszcze na nas spoglądał, jeszcze do nas się uśmiechał. - Potem wyjść nam kazano. Wojska zbierać się zaczęło. Kazano nam odjechać, ale widziałam go jeszcze jak wyszedł, lekko wskoczył na wóz, krzyżyk wziął z rąk księdza z wyrazem twarzy niewypowiedzianym, jeszcze nas spostrzegł, jeszcze najmilej nam się uklonił.

Chciałam z nim odbyć bolesną drogę, ale już blisko nie było można dla mnóstwa wojska, w tłumie zaś nie chciałam. Pojechałyśmy wszystkie do Kościoła odmawiać modlitwy za drogiego konającego, któremu Sąd Boży musiał być łaskawszy od sądu ludzkiego. Reszty szczegółów dowiedziecie się od p. Wincentego Szadurskiego.

Admiracja ludzka i sława światowa mała mię obchodzi w obec sprawy wiecznej zapewnianej, jak mniemam, drogiemu dziecku naszemu.

Oto są ostatnie słowa, które skreślił nie wiedząc czy nas będzie mógł widzieć: "Matko droga, do ciebie się obracam, błogosław mi na drogę wieczności, przebacz mi wszelkie moje uchybienia, a nie oddawaj się zbyt mocno żalowi. Mam mocną nadzieję, że mi tam dobrze będzie.

Bracia kochani, ostatki licznej rodziny naszego. Młodszy wiekiem od was błogosławie was z serca prawem konającego! Proszę was, pamiętajcie o moich biedakach, tak jakbym ja o nich pamiętał, gdybym żył - gorzki żywot ich czeka. Dłużników moich, jak tylko będzie z czego, zaspakajajcie. Siostry moje drogie, przyciskam was do kochającego serca. Przeszłej nocy śniłem Celinę klęczącą w modlitwie. Módlcie się wszystkie za moją duszę, Władysławie i Oktawciu, wiecie, jak was kocham! Błogosławie dzieci wasze. Kuzynkowie kochani, kuzynki i krewni bliżsi i dalsi, niech was Bóg pocieszyć raczy i niech wam wszystkim wynagrodzi za wasze dla mnie współczucie - umieram chętnie, bo widzę wolę Boską.

Dowidzenia w lepszej krainie. 27 maja 1863 r."

RESUME

Il n'est pas aisé, à l'époque actuelle d'écrire une étude monographique sur une famille noble polonaise.

Lorsqu'il s'agit d'une famille de noblesse moyenne, on peut encore trouver une documentation complète et originale. Les archives de ces familles occupaient peu de place et, conservées souvent par des particuliers, ont pu parfois échapper à la débâcle et restent accessibles à l'historien. Celui-ci trouvera d'ailleurs une bonne documentation dans les armoriaux et d'autres ouvrages de ce genre publiés avant la dernière guerre.

Certaines pertes sont cependant irréparables. La destruction des actes des tribunaux municipaux et territoriaux qui se trouvaient dans les Archives de Varsovie prive le généalogiste et l'historien d'une documentation inestimable aussi bien en ce qui concerne la noblesse moyenne que les grandes familles seigneuriales polonaises. Celles-ci se sont toujours peu soucies d'établir leurs monographies et c'est surtout maintenant qu'on se rend compte de toute la portée de cette négligence. Car, si les matériaux historiques de la noblesse polonaise en général ont subi des pertes énormes pendant la dernière guerre, la destruction des archives des grandes familles rend ardu sinon impossible tout travail monographique sérieux en ce domaine.

En toute connaissance de ces difficultés, j'ai néanmoins entrepris ce travail sur la généalogie de la famille Plater, car parmi tant d'autres grandes familles polonaises, les Plater, ayant de lointaines origines étrangères, il m'a été possible d'avoir recours à des sources et à une documentation non-polonaises et déjà partiellement publiées, ce qui, en conséquence, donne à mon étude un caractère de travail de com-

plimentation. L'index des sources qui se trouve à la fin de cette monographie donne l'idée des matériaux historiques dont je disposais.

Les pertes de documents et matériaux historiques concernant la famille Plater

ne datent pas seulement de l'année 1939. Les très anciens documents sur lesquels s'appuie cette famille et présentés à la Ritterbank à Mittau en 1620 auraient été détruits en 1918 lors du pillage et l'incendie de la résidence des Plater à Dąbrowica. Les archives de Krasław, évacuées au début de la première guerre mondiale disparurent à St. Petersburg. La collection des documents, souvenirs et bibliothèque d'Adam Plater et de ses fils Marian et Georges subit le même sort. Une importante collection d'actes de la famille Plater se rapportant surtout à l'époque postérieure à l'émigration de 1831 a été détruite avec toutes les autres collections de l'ancien musée de Rapperswil transférées à la Bibliothèque Nationale de Varsovie.

Le manuscrit par l'éminent généalogiste J. Wolff de la monographie historique de la famille Plater et qui devait figurer dans le 'volume III du Grand Armorial de la Noblesse de la Lithuanie, qui n'a pas été publié, disparut de la Bibliothèque Krasieński à Varsovie. Les documents destinés à la récente publication "Genealogisches Handbuch der baltischen Ritterschaften" disparurent aussi en Allemagne.

Aux Archives Centrales de Leningrad, sous le N-o 620, se trouvaient en 1933 neuf dossiers contenant des documents ayant trait à la famille de Broel Plater et embrassant l'époque comprise entre le XVI-ème siècle et l'année 1911.

Une analyse de cette étude fait ressortir un pourcentage élevé de personnalités hors pair et dès le début de l'histoire de cette famille, nous rencontrons ses représentants dignes du plus grand intérêt. Il faut commencer par la guerre qu'ils avaient menée au Moyen Âge contre les évêques de Cologne, n'oublions pas Jean de l'Ordre des Chevaliers Porte-Glaive et son rôle dans la lutte contre Moscou, l'œuvre civilisatrice de la famille Plater en Livonie et son mérite pour la fondation du musée polonais de Rapperswil.

Étrange, en effet, fut la destinée de cette famille originaire de Westphalie. Comme si elle présentait son déclin dans sa patrie rhénane, elle émigra vers la lointaine Baltique où elle connaîtra un splendide épanouissement. C'est un phénomène d'autant plus curieux que de toutes les familles germaniques venues s'installer dans ce qu'on appellera plus tard les pays baltes, il n'en subsista plus que huit au XVIIIe s. alors que les Plater, dès le début de leur installation, tiennent la première place parmi toute la noblesse livonienne. Il n'y avait qu'une seule starostie municipale¹⁴) en

Livonie et depuis 1670 l'année, où Jean André Plater fut le premier à en être investi, cette haute dignité restera sans interruption entre les mains de la famille jusqu'à la chute de la Pologne. Parmi toutes les grandes familles baltes 'polonisées', les Plater sont seuls à détenir huit fois la dignité de sénateur.

D'origine étrangère, les Plater ne sont admis au nombre des grandes familles polonaises qu'à partir du XVII-ème s., mais comme leurs titres de noblesse remontent au XIIe s., il fut donc naturel qu'en Pologne, où l'ancienneté de la noblesse était

hautement estimée, ils aient toujours joui d'un rang très élevé. Ils exercèrent cette primauté aussi bien dans le domaine économique que politique.

Ils furent aussi les premiers dans leurs sentiments patriotiques prouvant ainsi leur reconnaissance pour l'accueil que la Pologne du roi Sigismond-Auguste avait fait aux familles baltes en 1561 et c'est en effet à partir de cette époque que les Plater se considèrent comme famille polonaise. La mort glorieuse d'Émilie Plater en 1831, de Léon Plater en 1863, les sacrifices et les souffrances que des membres de cette famille ont endurés pendant la dernière guerre, en apportent une éclatante illustration.

Revenus à la foi catholique vers la fin du XVIIe s., les Plater rendirent de grands services à l'Église. Mentionnons seulement la construction de l'église des Missionnaires sur le Salvator à Wilno, la fondation de la cathédrale de Krasław par Constantin Louis Plater et la construction de la belle église à Konstantynów par Stanislas Plater-Zyberk.

Ces faits, ces événements, ces caractéristiques familiales des Plater -font l'objet de cette monographie.

SUMMARY

It is not easy nowadays to write a monograph on a noble Polish family.

When it is a question of a family belonging to the landed gentry, it is still possible to find complete original documentation. The archives of these families took up little space and as they were often kept in private hands, they escaped the catastrophe of war and have remained accessible to the historian. The latter will, more over, find good records in the armorials and other works of this type published be

fore the last war.

Certain losses however cannot be made up for. The destruction of the municipal and provincial court records which were in the Warsaw archives deprive the genealogist and the historian of invaluable data both about the Polish landed gentry and noble Polish families. The latter have rarely taken the trouble to draw up their monographs and it is more particularly now that we realize all the consequences of this neglect. Not only have there been great losses among all the historical documents about the Polish nobility in general during the last war, but the destruction of the records of important families makes serious monographic work in this field very difficult if not impossible.

Though fully aware of these difficulties, I have nevertheless undertaken this work on the genealogy of the Plater family. Among the many great Polish families, the Platers are one of those that have distant foreign origins so that it has been possible to use non-Polish sources and documentation. The latter has already been partly published giving my work the character of a compilation. The index of sources at the end of this monograph gives an idea of the historical data I had at my disposal.

The loss of documents and historical material on the Plater family did not occur as from 1939 only. The very old documents on which the family's history is based and which had been presented to the Ritterbank at Mittau in 1620 are said to have been destroyed in 1918 at the time of the sack and burning of the Plater residence in Dąbrowica. The Krasław archives which were evacuated at the beginning of the first world war disappeared in St. Petersburg. The collection of documents, souvenirs and the library belonging to Adam Plater and his sons Marian and George suffered the same fate. An important collection of the records of the Plater family which referred particularly to the post 1831 emigration period was destroyed with -all the other collections from the old Rapperswil museum which had been transferred to the Warsaw National Library.

The manuscript of the historical monograph on the Plater family by the eminent genealogist J. Wolff which should have appeared in Volume III of the Grand Armorial of the Lithuanian Nobility which was never published has disappeared from -the Krasiński museum in Warsaw. The documents prepared for the recent publication "Genealogisches Handbuch der Baltischen Ritterschaften" have also disappeared in Germany.

In 1933, there were nine files at the Leningrad Central Archives under n° 620. They contained documents referring to the Broel Plater family and covered the period from the XVIth century to 1911.

An analysis of this study shows a high percentage of outstanding personalities:-and right from the start of the history of this family we find some extremely interesting persons. Starting with the war which they waged in the Middle Ages against the Bishops of Cologne, we continue with John, member of the Order of the Knights of the Sword and his part in the struggle against Moscow, and finally we arrive at the civilizing work of the Plater family in Livonia and their merit in founding a Polish museum at Rapperswil.

Indeed, the fate of this family, which had its origins in Westphalia, was very strange. As if it had had a premonition of its decline in this Rhenish fatherland, it emigrated to the distant Baltic where it flourished splendidly. This is a particularly strange phenomenon if we consider that of all the Germanic families which settled down in what was to be called the Baltic states only eight were left by the XVIIIth century, while the Platers held the first place among the Livonian nobility right from the beginning of their settlement there. There was only one castle starosty¹⁵) in Livonia, and from 1670 when John Andrew Plater was invested with this function, it remained without interruption in the hands of the family until the fall of Poland. Among all the Polonized Baltic families, the Platers are the only ones to have had eight Senators.

Being of foreign origin, the Platers were only admitted into the ranks of the great Polish families in the XVIIth century, but as their titles of nobility go back to the XIIth century and in Poland the seniority of the nobility is highly esteemed, it was natural for them to hold a very high rank, both economically and politically.

They were also outstanding in their patriotic feelings thus showing their gratitude for the welcome they had received from the Poland of King Sigismund Augustus together with other Baltic families in 1561 and it is actually from this date that the Platers have considered themselves a Polish family. The glorious death of Emily Plater in 1831, of Leon Plater in 1863, the sacrifices and suffering that the members of this family endured during the last world war are an outstanding example of this.

Having returned to the Catholic faith towards the end of the XVII-th century, the Plater family rendered great services to the Church. Let us only mention the building of the Missionary Church on the Salvator in Vilna, the foundation of the Krasław cathedral by Constantine Louis Plater and the building of the beautiful Konstanyńów church by Stanislaus Plater-Zyberk.

These facts, events and the characteristics of the Plater family are the object of this monograph.

SPIS ŹRÓDEŁ I INFORMACJI

1. "Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego Bernardyńskiego we Lwowie". Lwów 1868 i nast.
2. "Akty wydawajemyje Wilenskoju Archeograficzskoju Komisieju". Wilno.
- 2.a. Albertrandy. "Panowanie Henryka Walezjusza i Stefana Batorego Królów Polskich". Kraków 1860.
- 2.b. "Almanach de Gotha".
3. Al'husow L. "Die im Deultschen Orden in Livland vertretenen Geschlechter". W "Jahrbuch" z roku 1899. Mitau 1901. Str. 27-136.
4. Arbusow L. "Johann von dem Broele gen. Plater im Deutschen Orden in Livland (ca 1475-1529)". Praca pomieszczona na stronicach 182-209 w wydanym w Mitawie w 1908 roku "Jahrbuch fur Herlldik (etc.) 1905 und 1906".
5. Arbusow L. "Livlands Geistlichkeit vom Ende des 12. bisin's 16 Jahr'hundert!". J. w. w "Jahrbuch 1900", Mitawa 1901 na str. 33-80 i "Jahrbuch 1901", Mitawa 1902 na str. 1-160.
- 5.a. Arbusow L. "Livlands Geistlichkeit vom Ende des 12. bis in's 16 Jahrhundert Dritter Nachtrag". J. w. w "Jahrbuch ..." 1911, 1912 i 1913. Mitawa 1914.
6. Archiwum Orderu Dam Krzyża Gwiazdzistego w Wiedniu.
7. Archiwum Państwowe w Wiedniu - Zespół akt szambelanów dworu cesarskiego Austrii..
8. "Ausziige aus den Kirchenbtichern des EstHindisOhen Konsistorialbezirks bis zum Jahre 1900". I T'eil. 1913/1915.
9. B. T. "Spis osób, które uczestniczyły w działaniach wojennych Kościuszki 1794 r.". Poznań 1894.
10. Baliński Michał i Lipski Tymoteusz. "Starożytna Polska pod względem Historycznym, Jeograficznym i Statystycznym". 3 tomy. Warszawa 1843-1846.
11. Bartoszewicz Julian. Genealogia Gorskich herbu Nałęcz w "Herbarzu starodawnej szlachty podług heraldyków polskich z dopełnieniem do czasów obecnych" wydanym przez J. K. Wilczyńskiego w Paryżu około 1860 roku.
12. Bartoszewicz Julian. Przypisy do pamiętników Krzysztofa Zawiszy wojewody mińskiego, (1666-1721), wydanych przez... Warszawa 1862.
13. Bartoszewicz Julian. "Znakomici mężowie Polscy w XVIII wieku". Petersburg 1855.

14. Bauer Caroline. "Aus meinem Btihenleben". 2 tomy. Berlin 1876-1877. 15. Bauer Caroline. "Les Confessions d'une comedienne". Paris (1886).
16. "Bibliografia Polska". Kraków.
17. Biblioteka Polska w Paryżu. Katalog druków.
17. a. ibidem. Katalog portretów..
- 17.b. ibidem. Dział rękopisów.
- 17.c. iJbidem. Dział rękopisów. Zespół "Cmentarzyk".
- 17.d. ihidem. T.ablice wmurowane w ścianę gmachu przy ulicy 6, quai d'Orleam; w Paryżu z wrytymi nazwiskami osób szczególnie zasłużonych dla Biblioteki.
18. Bibliotheque Nationale w Paryżu. Gabinet rycin. Patrz także Nr. 81.
19. Boniecki Adam. "Herbarz Polsiki". Warszawa 1900 i nast.
20. Boniecki Adam. "Poczet rodów w Wielkim Księstwie Litewskim w XV i XVI wieku". Warszawa 1887.
21. Borkowski-Dunin Hr. Jerzy. "Almanach Błękitny". Lwów (1908).
22. Bonkowski-Dunin hr. Jerzy-Sewer. "Genealogie żyjących utytułowanych rodów polskich". Lwów 1914.
23. Borkowski-Dunin hr. Jerzy-Sewer. "Panie polskie przy dworze raJkuskim". Lwów 1891.
24. Borkowski-Du.nin hr. Jerzy-Sewer. "Rocznik szlachty polskiej". 2 tomy. Lwów 1881-1883.
- 24.a. Borowski Edward. Kartoteka danych do "Genealogii niektórych polskich rodzin utytułowanych". Rękopis w Jego posiadaniu.
25. Bratkowski Stanislas. "ScEmes politiques de la Revolution polonaise". Lyon 1832.

Briefladen - patrz Hahn etc.

26. Budzyński Michał. "Wspomnienia z mojego życia". 2 tomy. Poznań 1880. 27. Chłędowski Kazimierz. "Pamiętniki". 2 tomy. Wrocław 1951.
- 27.a. Chodźko Leonard. "Historia domu Rawitów-OstrowSlkich" etc. Lwów 1871 1873.
28. Chowaniec Czesław. "Z dziejów polskiego Rapperswilu". Artykuł w numerze 5-ym z dnia 19 czerwca 1954 roku w czasopiśmie "Syrena". Dodatek literacki. Paryż.

29. Chwalewik Edward. "Zbiory polskie". Wydanie I i II. Warszawa 1916 i nast. 30. "Club-Almanach. Annuaire - International des Cercles". Paris 1884.
31. Czapski-Hutten Emeryk hr. "Spis rycin przedstawiających portrety przeważnie polskich osobistości w zbiorze...". Kraków 1901.
32. Czemyryński Kornel. "O dobrach koronnych byłej Rzeczypospolitej Polskiej. . . ". Lwów 1870.
- 32.a. "W czterdziestolecie wymarszu Legionów". Zbiór wspomnień. Londyn 1954. 32.b. Dangel S. "Rok 1831 w Mińszczyźnie". !Warszawa 1925.
33. Dembiński Stanisław. Londyn. Nota1Jki genealogiczne. Rękopis w posiadaniu autora, a odpis w zbiorach 8. Konarskiego w Paryżu.
34. Dołgorukow Ks. Piotr. "Rossijskaja l'odosłownaja kniga". 4 tomy. S. Petersburg 1854-1857.
35. "Dziennik Narodowy". Paryż od 1841 roku.
- 35.a. "Dziennik Polski i Dziennik żołnierza". Londyn.

Encyklopedie:

- 36.a. M. Arcta Nowoczesna Encyklopedia Ilustrowana. Warszawa.
- 36.b. Encyklopedyja Powszechna (Orgelbrand). !Warszawa 1860 i n.
- 36.c. Encyklopedia wojskowa pod redakcją Mjr. Ottona Laskowskiego. Tomy VII oraz tom VIII do słowa "Tajemnica". IWarszawa 1931-39.
- 36.d. Ilustrowana Enc'yklopedia Powszechna. Wydawnictwo J. Przeworskiego. Warszawa 1937.
- 36.e. Ilustrowana Encyklopedia Trzaski, Everta i Michałskiego. Warszawa.
- 36.f. Larousse (Pierre). Grand dictionnaire universal... par Pierre Larousse. Paris 1865-1890. 17 tomów.
- 36.g. Larousse (Pierre). Nouveau Larousse illustre, dictionnaire universel encyclopedique. Paris (1898-1901). 8 tomów.
- 36.h. Larousse du XX-e siecle en six volumes. Paris.
- 36.i. Meyers Grosses Konversations-Lexikon. VI-te wydanie. Leipzig und Wien. 1908-1913.
- 36.j. Orgelbrand (8.). S. Orgelbranda Encyklopedia Powszechna z ilustracjami i mapami. 16 tomów. Warszawa 1898-1904.

- 36.k. Orgelbrand (8.). Elljcyklopedyja Powszechna S. Orgelbranda. 13 tomów. Warszawa 1877-1878.
- 36.1. Wielka Ilustrowana Encyklopedia Powszechna. Wydawnictwo "Gutenberga" w Krakowie.
37. El'merin R. J. "Annuaire de la Noblesse de Russie contenant les Princes de l'Empire" etc. 3 tomy. S. Petersburg. 1889-1900.
38. Ermerin R. J. dr. "La noblesse titree de l'Empire de Russie" etc. Sorau (1897)..
39. Essen von Nicolai. "Nachl'ichten iiber das Geschlecht Ungern-Sternberg. Nachtrag III. Stammtafeln-Ahnentafel-Pol'traits, ... bearbeitet von. . .". Tartu, 1936.
40. Estreicher Karol. "Bibliografia Polska XIX stulecia". 4 tomy. Kraków 1906 1916. .
41. Estreicher Karol. "Bibliografia polska Karola Estreichera". Kraków, od roku 1870.
42. Fahne A. "Denkmale und Ahnentafeln in Rheinland und Westphalen". Tom II. Diisseldorf 1878.
43. Fahne (Anton). "Forschungen auf dem Gebiete der l'heinischen und westphalischen Geschichte".Coln.
44. Fahne Roland von A. "Geschichte der Westphiilischen Geschlechter .unter besonderer Bel'ucksichtigung ihrer Uebersiedelung nach Preussen, Curland und Liefland". Gin n , 1858.
45. Finkel Ludwiik Dr. "Bibliografia Historyi Polskiej". Lwów (potem Kraków). 1891 i nast.
46. Fircks baron von Ed. "Die Bandemel' in Kurland". Praca pomieszczona na stronicach 119-140 w. roczniku za rok 1903 wydawnictwa "Jahrbuch etc.". Mitawa. 1905.
47. G. B. "Notice sur les Principales Familles de la Pologne". Dresde, 1862. 47.a. Gembarzewski Bronisław."Rodowody pułków polskich i oddziałów równorzędnych odR. 1717 do R. 1831", IWarszawa 1925.
48. Gembarzewski Bronisław. "Wojsko Polskie 1807-1814". 'Warszawa, 1905.
49. Gembarzewski Bronisław. "Wojsko Polskie 1815-1830". 'Warszawa, 1903.
50. Genealogia rodziny hr. Plater zestawiona staraniem Związku Rodzinnego. Odpis w posiadaniu Tadeusza hr. Plater-Zyberk w Brukselli.
51. "Genealogisches Handbuch der baltischen Ritterschaften". Patrz: Stackelberg, Stavenhagen i Transe'he-Roseneck.

52. Giller Agaton. "Hrabia Władysław Plater-Broel założyciel Muzeum Narodowego w Rapperswylu". (Odbitka z Albumu Muzeum Narodowego w Rapperswylu p. t. "Wieniec Pamiątkowy"). Poznań, 1882.
53. Godebski Ksawery. "zywot Ludw. hr. Platera, senat. kasztel. Kl' P., Czł. T. ik. Warsz. P. N., Wice-Prez. Tow. lit. polsk. w Paryżu. Odczyt na pub!. pos. Tow. lit. polsk. w Paryżu dnia 29 Listopada 1846 r.". Paryż 1848.
54. Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Hauser. Gotha. 55. Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Graflichen Hauser. Gotha.
56. Grajewski Ludwik Dr. "Bibliografja Ilustracyj do sztuki, za,bytków i pamiątek art. polskich z ilustrowanych polskich czasopism". Pismo maszynowe na powielaczu. Tom I. Zawiera materiał do roku 1924 włącznie. Lwów 1933. Egzemplarz w posiadaniu Biblioteki Polskiej w Paryżu.
57. Gritzner M. "Wappenalbum der Graflichen Familien Deutschlands und Oesterreich-Ungarns" etc. Leipzig 1885-1890. 4 tomy.
58. (Grocholski Ludgard). "Spis nazwisk Polskich żyjących Rodzin Utytułowanych". Warszawa 1931...
59. Hahn-Bersemunde Ed. Fhr. v. "Litauische Brieffladen". Odbitka z wydawnictwa "Jahrbuch flir Genealogie, Heraldik und Sphragistik. 1904". Mitawa 1906.
- 59.a. Hedemann O. "Historia Powiatu Brasławskiego". Wilno 1930.
60. Herbarz szlachty witebskiej. Wywody szlachty obywatel ów prowincji Witebskiej u sądu ziemskiego teyże prowincji okazane y alfabetycznym porządkiem ułożo11e". (Wydane w 1898 roku przez "Herolda" w Krakowie).
61. "Herold". Organ Kolegium Heraldycznego w Warszawie. (Redaktor Ludgard Grocholski). Warszawa, 1930-1936.
62. "Historisch-heraldisches Handbuch zum genealogischen Taschenbpbch der graflichen Hauser". Go1Jha 1855.
63. Horodyski Bogdan. Wstęp do pracy Karola Sienkiewicza p. t. "Dziennik Podróży po Anglii 1820-1821". Wrocław 1953.
64. Hupel A. W. "Neue Nordische Miscellaneen". 1 a 18 Stlick. Riga.
65. Hylzen J. A. "InflaniJy w dawnych swych y wielorakich aż do wieku naszego dziejach y rewolucyach ...". Wilno 1750.
66. Ikonnikov Nicolas. "La Noblesse de Russie...". Maszynopis bez paginacji. Tom IV. Zawiera genealogie rodzin: Bestużew, BiMkow, Biskupski, Błagowo, Blank, hr. Bobrinskoj, Bobriszczew-Puszkina i Bochniak. Paryż.

67. Ikonnikov Nicolas. "Les ascendants directs de la comtesse Maria Ludovica Stanislava Przewdziecka". Maszynopis. Paryż.
68. Informacje bezpośrednie od rodziny.
  - 68.a. Informacje od księdza Aleksandra hr. Plater-Zyberk.
  - 68.b. Informacje od księdza Leona hr. Plater.
  - 68.c. Informacje od Tadeusza hr. Plater-Zyberk.
  - 68.d. Informacje od rodziny hr. Plater z Australii.

Informacje bezpośrednie od różnych osób:

- 69.a. Czajkowska-Golejewska Teresa. Paryż.
- 69.b. Baron Grotthus Gaston. Paryż.
- 69;b.b. Ikonnikov Nicolas. Paryż.
- 69.c. Potocki Henryk. Montresor.
- 69.d. SiemieńSiki Jan. Paryż.
- 69.e. Hr. Tyszkiewiczowa Róża. Paryż.
- 69.f. Hr. Zamoyski Hieronim. Paryż.
70. (Iwanowski Eustachy) Helleniusz. "Kilka rysów i pamiątek". Poznań, 1860.
71. "Jahrbuch für Genealogie, Heraldik und Sphragistik". Za lata od 1893 roku. Mitawa od 1894 roku.
72. Jakubowski J. i Ptaszycki S. "Meysztowiczowie herbu "Rawicz"". Warszawa 1929.
73. Jankowski Czesław. "Powiat Oszmiański". 4 tomy. Petersburg, 1896-1900.
74. Jełowicki A. ks. "Przemówienie przy Nabożeństwie żałobnym za duszę Stefani z hrabiów Małachowskich hrabiny Cezarowej Platerowej zmarłej z cholery w Warszawie dnia 16 sierpnia 1852 roku, miane dnia 3 września tegoż roku w Dieppe ...". Paryż, 1852.
75. Jełowicki. "Drzewo genealogiczne... Sdhańskich, Jełowickich, Drohojowskich". Warszawa.
76. Jezierska z Zamoyskich Teresa. "Potomkowie Stanisława XII-ego Ordynata Zamoyskiego. .. i Zofii z XX Czartoryskich...". Rękopis. Odpis w posiadaniu Szymona Konarskiego w Paryżu.

77. Kaczkowski- Józef. "Konfiskaty na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim po powstaniach roku 1831 i 1863". Warszawa 1918.
78. Kalendarzyki Polityczne.
79. "Kalendarzyk polityczno-histeryczny miasta stoł. Warszawy". 1916 i 1917. 80. "Katalog Dokumentów i papierów- rodzinnych pozostałych po ś. p. Ad. Am. Kosińskim, a będących do nabycia u D. Kosińskiej". Warszawa.
81. Katalogi Bibliotheque Nationale w Paryżu.
82. Klingspor C. A. "Baltisches Wappenbuch". Stockholm, 1882.
83. Klopmann von Friedrich. "Kurländische Güter-Chroniken nach urkundlichen Quellen ..". 2 tomy. Mitawa 1856, 1894.
- 83.a. Kłos J. "Wilno". Przewodnik krajoznawczy. Wilno 1937.
84. "Kłosy". Ilustrowane pismo-tygodnik. Warszawa 1865-1890.
85. Kneschke E. H. Prof. Dr. "Neues allgemeines Deutsches Adels-Laxicon ..". 9 tomów. Lipsk 1859-1870.-
86. Kneschke E. H. "Deutsche Grafen-Haeuser der Gegenwart in heraldischer, historischer und genealogischer Beziehung". 3 tomy. Lipsk 1852-1854.
87. Konarski Szymon. "Kanoniczki warszawskie". Paryż '1952.
88. Konarski Szymon. "Notatki własne do genealogii rodzin". -9 tomów oraz kartoteka w posiadaniu autora.
- 89.. Konarski szymon. "Szlachta kalwińska.w Polsce". Warszawa 1936.
- 89.a. Korzon T. "Dzieje wojen i wojskowości w Polsce. Epoka -przedrozbiorowa". Tom II: Kraków -1912:
90. Kosiński Ad. Am. "Przewodnik heraldyczny". 5 tomów. Kraków Warszawa 1877-1885. Patrz także Nr:-80.
91. Kossakowski S. K. hr. "Monografie historyczno-genealogiczne niektórych rodzin polskich". Tom I-szy Warszawa 1876.
92. Kościński Stanisław. "Słownik lekarzów polskich". Warszawa 1888.
93. Kozłowski-Boleścic St. Al. "Henryk Sienkiewicz i ród jego". 'Warszawa-Lublin-Łódź. (1917)...
94. Kręcki August." "Zbiór materiałów do historyi Powstania Styczniowego 1863 1864-go roku". 2 zeszyty. Warszawa 1916."

95. Krosnowski Comte Adolphe. "Almanach historique ou Souvenir de l'Emigration polonaise". Paris 1837 i nast.
96. "Książka". Warszawa. -Wydawnictwo poświęcone bibliografii.
97. "Kurjer Warszawski". Dzielnik wychodzący w Warszawie.
98. "Kurliindische Güter-Chroniken. Neue folge: Bearbeitet und herausgegeben im Auftrage des Kurliindischen Ritterschafts"Comites. Erster Band. Mitau 1895".
99. Lekszycki-Warnia Józef i Mańkowski Jan. "Genealogia rodziny Mańkow-skich herbu "Zaremba". Rękopis w 'posiadaniu rodziny. Odpis w Z'biorach Szymona Konarskiego w Paryżu.
100. Lewak Adam i Więckowska Helena. "Katalog rękopisów rapperswilskich". Warszawa 1929-1938.
101. "Livliindische Güterkunden (ans den Jahren 1207 bis 1500). Herausgegeben von Hermann von Bruiningk und Nicolaus Busch. Mit 9 Tafeln". Ryga. 1908.
102. Łodzia-Czarniecki K. "Herbarz Polski podług Niesieckiego etc.". Gniezno 1875-1882.
103. ŁozaStanisław. "Kawalerowie orderu św. Stanisława (1.XII.1815 - 29.XI.1830)". Praca pomieszczona w tomie X Miesięcznika Heraldycznego z roku 1931.
104. Łoza Stanisław. "Legia Honorowa w Polsce 1803-1923". Zamość 1923.
105. Łoza Stanisław. "Hisrorja Orderu Orła -Białego". Warszawa 1922.
106. Łoza Stanisław. "Słownikarchitektów i !budowniczych Polwków oraz cudzoziemców w Polsce pracujących". Warszawa 1917.
107. Łoza Stanisław. "Kawalerowie orderu świętego Stanisława 1765-1813". Warszawa 1925.
108. Łuniński Ernest. "Napoleon (Legiony i Księstwo Warszawskie). Ilustracje Podług obrazów, Portretów, rzeźb, rycin, pamiątek i t. p.". Warszawa.
109. Maliszewski Edward: "Bibliografia pamiętnikówpolskich". Warszawa, 1928. 110. Małachowski-Nałęcz Piotr. "Zbiór nazwisik: szlachty.. ". Łuck 1790.
111. Małachowski-Łempicki Stanisław. "Wykaz Polskich łóz wolnomularskich oraz ich członków w latach 1738-1821 ...". Praca Pomieszczona na stronicac'h 112430 w Serji 2, Tomu II. (Ogólnego zbioru T. XIV). Archiwum Komisji Historycznej Polskiej Akademji Umiejętności. Kraików 1930..
112. Małachawski-Łempicki hr. Stanisław. "Związki tajne w świętąkrzyskiem". Praca ,pomieszczona na stronicach 95-113 wydawnictwa zbierawega pad tytułem "Pamiętnik świętokrzyski". Kielce 1931.

113. Manteuffel Gustaw. "O starodawnej szlachcie krzyżacka-rycerskiej na kresach inflanckich". Praca Pomieszczona w "Miesięczniku Heraldycznym" w latach 1910 i 1911.
114. Manteuffel G. ,bar. von. "Inflanty Polskie ...". Poznań 1879.,
115. Martindale C. C., S.J. M.A. ",Charles 'Daminie Plater S.J.". Landyn 1922.
116. Marylski Eustachy. "Pamniki i mogiły Palaików na cmentarzach zagranicznych". 'Warszawa, 1860.-'. -.
117. "Miesięcznik Heraldyczny. Organ Polskiego, Towarz'ystwa Heraldycznego". Lwów-Warszawa. 1908 i nast.
118. "Priążenia k trudam redakcyjnych kommissij dla sastawlenia pałożenij Q kretianach wychadiaszczich iz kriepostnoj zawisimosti. Swiedienia a Pomieszczicziich imienach". (Akty komisji Milutina). S. Petersourg 1860.,
119. (Miłkowski Zygmunt) Teodor Tomasz Jeż. "Od koleblki przez życie". Wspamnienia. 3 tomy. Kraków 1936-1937.
120. (Miłkawski Zygmunt) Teador Tamasz Jeż. "Sylwety emigracyjne". (Lwów 1904).
121. (Miłkawsiki Zygmunt) Teadar Tamasz Jeż. "List da Elizy Orzeszkowej z dnia 10 grudnia 1879 roku, pisany z Genewy, a pamieszczony na str. 109 tomu I listów Elizy Orzeszkowej p. t. "Dwugłasy". Warszawa-Grodno 1937 r.'
122. Mleczka Stanisław. "Mleczko, Raczka, Saczko i Łyczko". Praca pamieszczana w "Miesięczniku Heraldycznym" za rak 1912..
123. Morawski Dr. Stanisław. "KUka lat młodości mojej w Wilnie (1818-1825)". Warszawa 1924.
124. Mościcki Henryk. "Pad berłem carów". Warszawa 1924.,
125. Miihlendahl von Ernest. "Die baltischen Ritterschaften". GHicksburg/Ostsee. 1953.
126. Napisy i herby na nagrobkach cmentarnych i tablicach Pomnikawych kościelnych.
127. Niesiecki Kasper iks. S.J. "Herbarz Polski". Wydanie Bobrawicza. Lipsk. 1839-1846. .
128. "Nawa Książka". Wydawnictwa bibliograficzne. Warszawa.
129. Ohrazki święte Poświęcone pamięci zmarłych, klepsydry lużne i oryginalne zawiadomienia Q ślubach i' Pogrzebach..
130. Orda Napalean. "Album widoków Polski ...". 8'serji. Warszawa 1876-1882.
- 131.,. Osten genannt Sa ck en Freiherr AI~nim. "Ehe-Biindnisse' d~ Pommerschen schlossgesessenen Geschlechts van der Osten und des Kiirliindischen Geschlechts der F)eiherren von der Osten genannt Sacken". Berlin 1897.

132. Ostrowski Julju'sz, hr. "Księga herbowa rodów pańskich". Warszawa 1897 1905.
133. (Ożarowski Konstanty hr.). "Sapiehowie. Materiały Historyczno-Genealogiczne i Majątkowe". 3 tomy. Petersburg 1890-1894.
134. Pauli żegota. "Żywoty hetmanów Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego". Lwów 1850?
135. Pieniążek-Odrował Jerzy. "Rycerstwo pańskie w wyprawie wiedeńskiej Pod wadzą króla Jana III Sobieskiego w roku 1683". Warszawa 1933.
136. Pietruski z Siemuszowej Oswald Zaprzaniec. "Elektorów pań et, którzy niegdyś głosowali na Elektów Jana Kazimierza roku 1648, Jana III. roku 1674, Augusta II. roku 1697, i Stanisława Augusta roku 1764, ..". Lwów 1845.
137. Piotrowski Mikołaj. "W sprawie Biblioteki i Archiwum Zamku Wiśniowieckiego". Artykuł-pomieszczony w "Miesięczniku Heraldycznym" z roku 1930. 138. "Ex libris" biblioteki Henryka hr. Plater.
139. Plater-Broel hr. Leon ks. "Leon Plater - bohater powstania styczniowego". Artykuł pomieszczony w tygodniku "Życie". Londyn, 31 stycznia 1954 r. (Nr. 5/345)..
140. Plater hr. Władysław. "Album muzeum narodowego w Rapperswyll na stoletnią rocznicę 1772 R. wydane staraniem...". Poznań 1872.'
141. Plater (Broel Graf Sigismund) aus Nieklań (Konigreich Polen). "Die Arbeiterverhältnisse in den Eisen - und Bergwerken des Konigreichs Polen... ". Tharan d (1893)?
142. "Podręcznik Związku Pańskich Kawalerów Maltańskich". (Warszawa). 1932.
143. Pohilewicz L. "Skazania o nasielennych miastach Kiewskiej gubernii. ..". Kijów, 1864.,"
144. Poirson Philippe., "Walewski fils de Napoleon". Paris 1943.
145. "Polska, jej dzieje i kultura..." .Praca zbiorowa. 3 tomy. Warszawa. 145.a. ,Poniatowski Stanisław August Roi. "Memoires du .. ". Tom I. St. Petersburg 1914. Tom II. Leningrad 1924.
146. Przewłocki Konstanty. "Wspomnienia. Rękopis w posiadaniu rodziny. Odpis w zbiorach Szymona Konarskiego w Paryżu.
147. "Przewodnik bibliograficzny". Miesięcznik. Kraków.
148. "Przewodnik bibliograficzny". Lwów, 1920. Lwów-Warszawa, 1921. Warszawa-Lwów, 1922 i Lwów 1923 i nast.,
- 148.a.(Pulvis Gotard). "Tablice rodowodowe rodziny de Broel-Plater. Część II. Linia inflancko-estońska. Część III. Linia inflancko-litewska hrabiowska oraz Hr. de Broel,

zwanym Plater-Syberg". Kraków. Druk W. Korneckiego. 1888. Toż po niemiecku. Egzemplarze obu wersji zachowały się w Bibliotece Narodowej w Wiedniu, wersja niemiecka pod numerem katalogowym, D. 94879, a polska - D. 94880.

We wstępie, podpisanym na _zwiskiem Gotard Pulvis, znajduje się następujący ustęp, który tutaj przytaczam dosłownie, jak następuje:_"Wydawca tablic rodowodowych familii von dem Broel. genannt Plater, z łacińska de Broel-Plater, pochodzącej z Westfalii, pracujący od pewnej liczby lat nad rozrodzeniem swojej rodziny, trudniniejszy zamierzył ogłosić z czasem jako dodatek do tekstu dzieła. Zachęcony światłaradą kilku jemu życzliwych osób i łaskawych współpracowników zgodził się wreszcie ogłosić tablic część II-gą i III-cią, zostawiając na potem druk I-szej i IV-ej.

Część I-sza jest od dawna opracowana przez jednego z pierwszych badaczy szlachty w Niemczech i zawierać będzie rodowód familii od jej początku do wygaśnięcia linii westfalskiej, panów na Westhemmerde i lenników na Sedinghausen.

Część IV-ta obejmować będzie potomstwo Fabiana von dem Broel gn. Plater, trzeciego syna Fryderyka V. d. B. gn. P., zwykle zwaną kurlandzką, która jest jeszcze studyowaną - ta linia wygasła.w połowie XIX wieku.

Część II-gą (potomkowie Jana v. d. B. gn. P., starszego syna Fryderyka) opracowałMaurycy baron Wrangel, z gałęzi na Luhdenhofie, zmarły 1842 roku. Rękopis złożony w Rydze w archiwum szlachty inflanckiej. Tej części tekst ogłasza się obecnie nawet z wielu błędami uczynionymi przez autora.

Opuszczono tylko w tłumaczeniu nader liczne cytaty aktów z archiwum szlachty w Rydze - te będą najdokładniej wymienione w. tekście rodowodu, nad i którym studia są rozpoczęte, nadto tam jako i w trzech innych częściach dzieła w aneksach wydane zostaną ważniejsze akta dotyczące się spraw rodziny.

Część III-cia (tab!. VI-XV) zawierająca rodowód potomków drugiego syna Fryderyka v. d. B. gn. P., Henryka, pana na Indrycy w Inflantach (Nedderitz po niemiecku, Nedrajca po łotewsku), opracowana na podstawie. aktów familijnych, będących w Inflantach i na Litwie, i wypisów z ksiąg kościelnych. ...

Szczegółowe wyliczenie majątków jako i starostw będzie ogłoszone w samym tekście dzieła. ..." etc.

148.b.Przeddziecki .R. Cte. "Wilno". Varsovie.

149. Pułaski Franciszek. "Opis 815 rękopisów Biblioteki Ord. Krasińskich". Warszawa, 1915... .

150. Pułaski Kazimierz. "Kronika polskich rodów szlacheckich Podola, Wołynia i Ukrainy". Brody, 1911..

151. Puzynina z Guntherów Gabrjela. "W Wilnie i w dworach litewskich". Pamiętnik z lat 1815-1843. Wilno..

152. Radziwiński L. Z. "Marszałkowie Wołyńskiej ziemi przed Unią Lubelską i miana ich spadkobiercy Marszałkowie szlachty Wołyńskiej w porozbiorowej dobie". Lwów, 1916.
153. Radziszewski Fr. "Kalendarzyki PoHtyczne". Warszawa 1835 i nast.
154. Rahden baron von Alexander. "Genealogische Kollektaneen ... ". Praca pomieszczona na str. 31 i nast. w roczniku z 1894 roku wydawnictwa "Jahrbuch ... Mitau 1895".
156. Rahden Alexander bar. von. "Votivtafel des Johann von Plater in der Kirche zu Wiirzau". Praca pomieszczona na stronicach 164-167 (jak pozycja poprzednia). Reprodukacja obrazu.
156. Reiff Adolf. "Kalendarzyk Polski na rok 1897 z listą alfabetyczną adresów Polaków zamieszkałych po zagranicami Polski". Paryż 1897.
- 156.a. Remer J. "Wilno". Poznań (1934).
157. Rey hr. Jadwiga z hr. Branickich. Notatki g-enealogiczne. Rękopis w posiadaniu autorki. Opis w zbiorach Szymona Konarskiego w Paryżu.
158. Rietstap L B. "Armorial General". Berlin 1934.
159. "Rocznik służby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej. Stan 1 czerwca 1939". Warszawa, 1939.
160. "Rocznik Towarzystwa Heraldycznego". Lwów-Kraków, 1910 i nast.
161. "Rocznik Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu". Paryż 1867 1879. .
162. Romer Eugeniusz. "Dzieje rodu Romerów na Inflantach i na Litwie". Maszynopis na powielaczu. Londyn, 1947.
163. Rostworowski Stefan-Marian. "Rostworowscy". Maszynowy odpis w zbiorach S. Konarskiego w Paryżu.
164. Sadowski-Ostroróg Józef. "Tytuły dziedziczne w oświetleniu obowiązującego prawodawstwa". Warszawa, 1899.
165. Saint-Obin Comte de. "Armorial des familles princieres et comtales de Pologne". Groningue, 1907.
166. Siebmacher J. (Gritzner M.). "Der Adel der Russ. Ostseeprovinzen". Nurnberg 1898-1901.
167. Siebmacher J. (Heyer V. Rosenfeld). "Galizischer Adel .. ". Niirnberg 1893-1905.
168. Sienkiewicz Jan. "Dziennik". Kalinówka 1837-1838. Rękopis w posiadaniu Karoliny z Sien;kiewiczów Bohomolcowej w Paryżu.
169. "Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego". Warszawa 1880 i nast.

- 169.a.Smolka S. "Polityka Lubeckiego przed powstaniem listopadowym". Kraków 1907.
170. Sobieszczański Fr. M. Życiorysy Platerów w XX. tomie encyklopedii 28-mio tomowej Orgelbranda.
171. "Spis abonentów Warszawskiej sieci telefonów.. .". Warszawa 1938/39. 172. "Spis obywateli ziemskich Królestwa Polskiego". Warszawa, 1909.
173. "Spiski tytułowannym rodam i lica m Rossijskoj Imperii". (Wydanie oficjalne). S. Petersburg, 1892.
174. "Spisok dworian Kijewskoj gubernii". (WYdanie oficjalne). Kijów 1906. 175. Spiessen von Max. "Die Familie von Amboten, von Budberg, von dem Broel gt. Plater und von Budde in Westfalen". Praca pomieszczona na str. 46-50 w roczniku z roku 1896 w "Ja'hrbuch". Mitawa 1898.
176. Stacikelberg V. O. M. "Genealogisches Handbuch der estliindischen Ritterschaft". Gorlitz..
177. Stavenhagen O. und Osten-Sacken W. bar. V. d. "Genealogisches Handbuch der Kurliindischen Ritterschaft". Gorlitz.
178. Straszewicz Joseph. "Emilie Plater, sa vie et sa mort, .. .". Paris 1834. W aneksach zawiera wiersze: "Elegie" przez J. Maurice, "Die Graefin Plater" przez N?, "From verses to the memory of the countess Emilia Plater" przez L. A. Twamley, . "śmierć pułkownika" przez A. Mickiewicza i "Sulla tomba di Emilia Plater" przez C. Pepoli.
179. Straszewicz Joseph. "Les Polonais et les Polonaises de la Revolution du 29 Novembre 1830". Paris, 1839.
180. Stryk v. L. "Beitriige zur Geschichte der Rittergiiter Livlands". Zweiter Theil. Der lettische District. Dresden, 1885.
181. Stupnicki H. "Herbarz Polski... ". 3 tomy. Lwów 1855-1862.
182. Szumski Stanisław. "W walkach i więzieniach. Pamiętniki z lat 1812-1848". Wilno, 1931.
183. Szydłowski-Szydłow Stefan Gr. V. und Pastinszky V. N. R. "Der' Polnische und Litauische Hochadel". Budapest, 1944.
184. "świat". Tygodnik. Warszawa.
185. Święcki Tomasz (J. Bartoszewicz). "Historyczne pamiątki znamienitych rodzin i osób dawnej Polski". 2 tomy. Warszawa 1858-1859.
186. TomkiewiczWładysław Dr. "Testament Jeremiego Wiśniowieckiego". Artykuł pomieszczony w "Miesięczniku Heraldycznym" z roku 1930. Warszawa.

187. Transehe-Roseneck dr. Ustaf v. "Genealogisches Handbuch der livliindischen Ritterschaft". Gorlitz.
188. "Tygodnik Ilustrowany". Warszawa.
189. Tyszkiewicz Józef. "Tyszkiewicziana". Poznań, 1903.
190. Ulotka anonimowa po francusku o Cecylii ;hr. Plater-Zyberk i o trzech innych osobach. Z 4 podobiznami. Druk, str. 4 bez miejsca wydania i daty. W posiadaniu Tadeusza hr. Plater-Zyberk.
191. (Uruski Seweryn hr.). "Notices sur les familles illustres et titrees de la Pologne ...". Paris, Bruxelles et Leipzig, 1862.
192. Uruski Seweryn hr. "Rodzina. Herbarz szlachty polskiej". 15 tomów. Warszawa, 1904 i nast.
193. "Volumina Legum". Petersburg-Kraków 1859-1889 i Poznań 1952.
- 191.1. Wellmer Arnold. Przedmowy do I i II tomu wspomnień Karoliny Bauer wydanych pod tytułem "Aus meinem Buhnenleben". Patrz pod Bauer Carolina.
195. Weryha Aleksander Dł. "Ród Kniaziów Weryhów". Warszawa, 1937.
196. Weysenhoff Józef. "Kronika rodziny Weyssów Weysenhoffów ..". Wilno, 1935.
197. Wielądek W. ,W. "Heraldyka czyli opisanie herbów..". Warszawa 1792-1798.
198. Wilczyński J. K. Genealogia hr. Platerów w "Herbarzu starodawnej szlachty podług heraldyków polskich z dopełnieniem do czasów obecnych" wydanym przez J. K. Wilczyńskiego w Paryżu około 1860 roku.
199. Wilder Hieronim. "Heraldyka i wojskowość". Katalog Nr. 9. Warszawa, 1910.
200. Wilska Stefania. "Pamiętnik o Ignacym Chmielińskim". Wrocław, 1952.
- 201.- Wiśniewski Jan ks. "Dekanat konecki". Radom, 1913..
202. Wiśniewski Jan <ks. "Dzieje miasta Olkus'za ...". Marjówka, 1933.
203. Wiśniewski Jan ks. "Dekanat opoczyński". Radom, 1913.
204. Wiśniewski Jan ks. "Historyczny opis kościołów. " w powiecie włoszczowskim". Marjówka, 1932.
205. Wittyg Wilktor. "Ex Librys'y Bibliotek Polskich XVII i XVIII wieku". (1903).
- 205.h.Włast Józef. "Opowiadania historyczne z dziejów okolicy Słuczy i jej dopływów". Kraków, 1896.

206. Włodarski Aleksander. "Zbiór dokumentów do monografji rodu Hr. Pierzchała-Przeddzieokich herbu Roch III". Warszawa, 1929.
207. Włodarski, Aleksander. "Ród Szostakowskich herbu Łabędź". Warszawa 1932.
208. Wolff Józef. "Kniaziowie Litewsko-mscy". Warszawa, 1895.
209. Wolff Józef. "Pacowie. Materyjały historyczno-genealogiczne". Petersburg, 1885.
- 209.a. Wolff Józef. "Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego 1386-1795". Kraków, 1885.
210. "Woreyd-Almanach Polska towarzyska". Warszawa, 1926.
211. "Wykaz poległych i zmarłych żołnierzy polskich sił zbrojnych na obczyźnie w latach 1939-1946". Londyn, 1952.
212. "Xięga pamiątkowa. .. zawierająca... Spis imienny Krzyżem Wojskowym Virtuti Militari ozdobionych". Lwów, 1881.
- 212.a.(Zawisza Krzysztof). "Pamiętniki Krzysztofa Zawiszy wojewody mińskiego (1666-1721) wydane z oryginalnego rękopismu i opatrzone przypiskami przez Ju'liana Bartoszewicza". Warszawa 1862.
213. Zedlitz-Neukirch. "Neues Preussisches Adels-Lexicon oder genealogische und diplomatische Nachrichten". Tomy I-IV oraz 2 tomy suplementu. Lipsk, 1836.1843.
214. żernicki-Szeliga v. E. "Der Polnische Adel ..". 2 tomy. Hamburg, 1900.
215. żernicki-Szeliga v. E. "Geschichte des Polnischen Adels". Hamburg, 1905.
216. Żychliński Teodor. "Kronika żałobna rodzin wielkopolskich...". Poznań, 1877.
217. Żychliński Teodor. "Złota księga szlachty polskiej". 31 tomów. Poznań, 1879-1908.

---

1) Bliższe dane o stosowanej przez nas terminologii heraldycznej znajdują się we wstępie do "Herbarza Inflant Polskich z roku 1778", Materiały do biografii, genealogii i heraldyki polskiej, t. 2, 1964, s. 11-14.

2)z wyjątkiem osób, które uzyskały lub uzyskają to nazwisko (osobiście lub w drodze dziedziczenia) jako powstałe przez adopcję, uznanie lub usynowienie. W tym miejscu zanotować muszę, że w 1914 roku, w 1 kompanii kadrowej Legionów Polskich, służył pod pseudonimem "Plater" - Zygmunt-Antoni-Józef Platonoff. Nie znam jego losów.

3) Zdaniem genealogów Rosjan zwyczaj nazywania osiadłych w Rosji cudzoziemców o imieniu Henryk, Andrejem - był powszechny.

4) Według niektórych informacji, starostwo daugieliskie, wraz z Rymszanami. miał otrzymać dopiero w 1775 roku.

5) St. Smolka wyraża się o nim bardzo pochlebnie.

6) Synem tego małżeństwa był bar. Edward Ropp, biskup wileński, a następnie arcybiskup mohilewski.

7) Według Gothy (hrab.) z 1862 roku, str. 419 - dnia 10 maja 1817 roku.

8) Po rozejściu się z mężem, Maria Hilchen w dniu 19 marca 1960 roku zaślubiła Stanisława hr. Krasieńskiego.

9) Miniatury, według portretów, Augusta-Hiacynta i jego pierwszej żony znajdują się w zbiorach Tadeusza hr. Plater-Zyberka w Valduc w Belgii.

10) Wiele informacji o gałęzce australijskiej hr. 'Plater, a przede wszystkim o jej protoplaście - Lucjanie - podaje Lech Paszkowski w cennej pracy pod tytułem "*Polacy w Australii i Oceanii 1790-1940*". Londyn 1962.

11) patrz niżej Dodatek XVI.

12) Według odpisu w rękach rodziny.

13) Czyli 9 czerwca.

14) starostie de bourg, e'est a dire un fief royal cede a un gentilhomme avec le droit de jurisdiction.

15) i. e. a royal fee granted to a nobleman with " the" right of jurisdiction.